Criticism and reflections concerning the Greek Steamnavigation

by

Aristides Dosios.

Five articles printed first in Mellon, with supplements at the end, and answers to what has been written against them.

Athens, 1869.

A Monsieur J. M. Barnard
hommage

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑΣ

Greek – Steam navigation.

ΥΠΟ

ΑΡ. ΔΟΣΙΟΥ.

Πέντε ἄρθρα ἐκτυπωθέντα τὸ πρῶτον ἐν τῷ Μέλλοντι, μετὰ προσθήκης εἰς τὸ τέλος, καὶ ἀνταπαντήσεως εἰς τὰ ἐναντίον αὐτῶν γραφέντα.

Aristides Dosios

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΣΣΑΡΗ.

(Ὁδὸς Νικία ἀριθ. 6).

1869.

ΚΡΙΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΚΕΨΕΙΣ

ΠΕΡΙ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΑΤΜΟΠΛΟΙΑΣ

ΥΠΟ

Aristides
ΑΡ. ΔΟΣΙΟΥ.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,
ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΝΙΚΗΤΑ ΠΑΣΣΑΡΗ.
(Ὁδὸς Νικία ἀριθ. 6).

1869.

Ἡ ἰδέα τῆς συστάσεως ἑλληνικῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας εἶναι πολὺ ἀρχαιοτέρα τοῦ ἔτους 1857, καθ' ὃ ἐσυστήθη ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα. Τὴν ἀνάγκην ἐντελεστέρας συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν παραλίων τοῦ κράτους καὶ τῶν νήσων συνῃσθάνοντο πρὸ πολλοῦ καὶ ἡ κυβέρνησις καὶ ὁ τόπος. Πολλάκις εἶχε ῥιφθῇ εἰς τὸ μέσον ἡ ὡραία ἐκείνη ἰδέα, καὶ πολλαὶ συζητήσεις εἶχον γίνει ἐπ' αὐτῆς. Δὶς μάλιστα ἐγένοντο καὶ ἀπόπειραι πρὸς σχηματισμὸν ἑταιρίας, τὸ πρῶτον ἡγουμένου τοῦ διευθυντοῦ τῆς Τραπέζης κ. Γ. Σταύρου, ὕστερον δὲ ὑπὸ ἐπιτροπῆς συστηθείσης ἐν Πάτραις ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ κ. Στεφάνου Παπᾶ.

Αὕτη ἐπελήφθη σπουδαιότερον τοῦ ἔργου καὶ ἔσπευσε νὰ συλλέξῃ πολλαχόθεν πληροφορίας. Πρὸς τοῖς ἄλλοις ἀπετάνθη πρὸς τὸν κ. Γ. Ι. Τομπάζην, ὅστις τῇ ὑπέβαλεν ἔκθεσιν λεπτομερῆ, ἀφοῦ πρωτον ἔλαβεν ὑπ' ὄψιν του τὰς πληροφορίας τῶν ἀξιοτίμων κ. κ. Σ. Μαυρογιάννη, Α. Μελᾶ, Κωνσταντίνου Γεραλοπούλου, Α. Κ. Ἰωνίδη, c. c. Jngate Sons καὶ Σταμ. Τζιτσίνια ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 Μαρτίου 1854, καὶ ἀφοῦ ἐμελέτησε τὰς ἐκθέσεις τῆς διευθύνσεως τοῦ Αὐστριακοῦ Lloyd, ὅστις διεξῆγε παρ' ἡμῖν τὴν ἀτελῆ τότε ἐσωτερικὴν κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαν.

Κατὰ τὸν καταστρωθέντα προϋπολογισμὸν διὰ τὰ ἔξοδα τῆς ἐγκαταστάσεως τῆς ἑταιρίας καὶ τὴν κατασκευὴν πέντε

Ἡ ἀρίστη ὑποδοχὴ ἧς ἔτυχον τὰ ἐν τῇ ἐφημερίδι τὸ «Μέλλον» δημοσιευθέντα ἄρθρα τοῦ κ. Ἀριστείδου Δοσίου περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ἐνθαῤῥύνει ἡμᾶς νὰ ἐκδώσωμεν αὐτὰ καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ. Ν. Β. ΝΑΚΗΣ.

ἀτμοπλοίων ἰσομεγέθων τοῦ Baron Kubeck τοῦ Lloyd, ἤτοι 70 ἵππων δυνάμεως καὶ 220 τόνων ἕκαστον, ξυλίνων, τροχοφόρων, κατεσκευασμένων εἰς Ἀγγλίαν ὑπὸ καλῶν τεχνιτῶν καὶ ἄνευ τινὸς πολυτελείας, διὰ μεταφορὰν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων, ἐχόντων ταχύτητα 10 ἕως 11 μιλίων τὴν ὥραν, ἡ μέλλουσα νὰ σχηματισθῇ ἑταιρία εἶχεν ἀνάγκην

1,330,800	δραχ.	καθ' ὑπέρτατον ὅρον διὰ τὴν κατασκευὴν πέντε ἀτμοπλοίων.
12,000	»	Διὰ τὴν κατασκευὴν ἓξ φορτηγίδων.
60,000	»	Διὰ σύστασιν μηχανικοῦ ἐργοστασίου.
30,000	»	Διὰ καταρτισμὸν νεωλκείου.
20 000	»	Δι' ἀγορὰν γηπέδου.
1,452,800		

Ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀπολογισμῶν τοῦ Lloyd ἡ ἐτησία δαπάνη τῆς ἀτμοπλοΐας ἐξετιμήθη τότε εἰς 540,116 δραχμὰς ὁμοῦ μὲ τὰ ἀσφάλιστρα, ὑπολογισθέντα στερεοτύπως εἰς 5 τοῖς 0,0 τῆς ἀρχικῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων, συμπεριλαμβανομένης δὲ καὶ τῆς ἐκπτώσεως 6 τοῖς 0|0 ἐτησίως ἀπὸ τὴν ἑταιρικὴν περιουσίαν. Ἡ τιμὴ τῶν γαιανθράκων ὑπελογίζετο εἰς 40 δρ. ὁ τόνος ἐν καιρῷ εἰρήνης, ὁ δὲ ἐτήσιος πλοῦς τῶν ἀτμοπλοίων εἰς 13,780 μίλια, συμφώνως πρὸς τὴν ἔκθεσιν τοῦ Lloyd.

Τὸ ἐν Ἑλλάδι ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας ταύτης ταξειδεῦον εἰς Σύρον, Πειραιᾶ, Καλαμάκιον, Ὕδραν, Σπέτσας καὶ Ναύπλιον ἀπέφερεν ἐτησίως δραχμὰς 184,677. Ὅθεν τὰ ἔσοδα τῶν πέντε ἀτμοπλοίων ὑπελογίσθησαν εἰς τὸ τετραπλοῦν 738708

Ἐκπιπτομένων τῶν ἐξόδων 540116

Ἔμενεν ἐτήσιον κέρδος 198592

Ἐκπιπτομένου μερίσματος 6 τοῖς 0|0 ἐπὶ κεφαλαίου 1,700,000 102000

Ἔμενεν ἐτήσιον περίσσευμα 96592

τὸ ὁποῖον ἠδύνατο νὰ σχηματίζῃ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον, ἐν ἀνάγκῃ δὲ ἢ νὰ προστίθηται εἰς τὰ ἔξοδα ἢ νὰ καλύπτῃ ἐλάττωσιν τῶν ὑπολογισθέντων εἰσοδημάτων ἕως 12, 8 τοῖς 0|0.

Περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν πληροφοριῶν τούτων δύναται πᾶς τις νὰ βεβαιωθῇ διὰ τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ἀξιοτίμων ἐμπόρων, ἢ διὰ τῶν ἐν Πάτραις, ἢ διὰ τοῦ ἐν Ἀθήναις κ. Τομπάζη. Ἐνομίσαμεν ἀναγκαῖον νὰ προτάξωμεν αὐτὰς, διὰ νὰ γνωρίζῃ ὁ ἀναγνώστης πῶς προέβαινον τότε εἰς τοὺς ὑπολογισμούς των, ἐπὶ τῇ βάσει τῆς διαχειρίσεως τοῦ Lloyd, οἱ προσπαθοῦντες νὰ συστήσωσιν ἑταιρίαν διὰ τῆς ἰδίας ἑαυτῶν πρωτοβουλίας ἄνευ ἐγγυήσεως τοῦ δημοσίου.

Ἐν ᾧ διήρκουν αἱ διαπραγματεύσεις, ἦλθεν εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸ ὑπουργεῖον τοῦ ἀοιδίμου Α. Μαυροκορδάτου. Οὗτος δὲ ἀμέσως ἐσκέφθη πόσον ἤθελε συντελέσει εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σχεδίου ἡ ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ συνδρομὴ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, καὶ ὁποία ἀνάγκη ὑπῆρχε νὰ δοθῇ εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἡ ἄδεια ὅπως εἰσέλθῃ εἰς διαπραγματεύσεις μετὰ τῶν βουλομένων νὰ συστήσωσιν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν ἐν Ἑλλάδι. Οὕτως ἐγεννήθη ὁ ΣΠΑ′. νόμος τῆς 22 Ἀπριλίου 1855.

Ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ τροποποιηθέντος μικρὸν διὰ τοῦ ΤΟΘ′. νόμου τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1856, συνέστη τέλος τὴν 3 Ἰανουαρίου 1857 δυνάμει συμβολαίου ὑπογεγραμμένου παρὰ τοῦ ἀντιπροσώπου τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἐγγραφέντων μετόχων ἑλληνικὴ ἑταιρία ἀτμοπλοΐας, ἧς ἡ διάρκεια ὡρίσθη εἰς 20 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν ἐργασιῶν της. Αὕτη ἔλαβεν εὐτυχῶς χώραν τὸν Ἰούλιον τοῦ αὐτοῦ ἔτους 1857, ἀφ' οὗ τὴν 29 Ἰουνίου εἶχεν ὑπογραφῆ ἡ μεταξὺ τῆς ἑταιρίας καὶ τῆς κυβερνήσεως εἰδικὴ σύμβασις.

Μολονότι σκοπεύομεν νὰ προβῶμεν εἰς ἐπίκρισιν πολλῶν τῶν κατὰ τὴν ἑταιρίαν ταύτην, δὲν δυνάμεθα ν' ἀρνηθῶμεν τὰς μεγάλας ἐκδουλεύσεις, ὅσας προσέφερεν εἰς τὸν τόπον ὑπὸ πολλὰς καὶ διαφόρους ἐπόψεις. Διευκόλυνε πολὺ τὴν

ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν, συνετέλεσε τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ ἐμπορίου, ὑπῆρξε διαρκὴς ἀγωγὸς προόδου καὶ πολιτισμοῦ, ὑπηρέτησε σπουδαίως τὰ συμφέροντα τῆς διοικήσεως διὰ τῆς διατηρήσεως τακτικῆς καὶ ταχείας συγκοινωνίας, ἐβοήθησε τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ὀκτωβρίου εἰς τὴν ἑδραίωσιν τῆς ἐπαναστάσεως καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῆς τάξεως ἐν τῷ τόπῳ, συνέδραμε σπουδαίως καὶ ἀποτελεσματικῶς, καθ' ὅσον ἐξηρτᾶτο ἀπ' αὐτῆς, τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν, ἵδρυσεν ἐργαστάσιον σιδηρουργίας πρωτοφανὲς ἐν Ἑλλάδι, ἐξεπαίδευσε δέκα καὶ ἑπτὰ νέους μηχανικοὺς Ἕλληνας, κατεσκεύασε νεωλκεῖον χρήσιμον καὶ εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὸ ἐμπόριον ἐν γένει. Ἰδοὺ ὁποῖα μεγάλα ἔργα ὀφείλομεν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν, δι' ὃ καὶ ἐρχόμενοι νὰ καταδείξωμεν τὰ κακῶς κείμενα καὶ χρείαν διορθώσεως ἔχοντα, δὲν βαρυθυμοῦμεν ποσῶς δι' ὅσας συνδρομὰς ἔλαβε μέχρι τοῦδε παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, οὔτε ζητοῦμεν νὰ παύσῃ πᾶσα περαιτέρω συνδρομή.

Ὁ σήμερον γενόμενος μέγας λόγος περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας προέρχεται κυρίως ἐκ τῆς λήξεως τοῦ δωδεκαετοῦς προνομίου, δι' οὗ ἀπηγορεύετο εἰς πάντα ἄλλον νὰ ἐπιχειρήσῃ ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν νήσων, καὶ ἐξησφαλίζετο τόκος 5 τοῖς 0|0 ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου. Τὰ ἀναφυέντα ζητήματα εἶναι, ἐὰν ἡ κυβέρνησις πρέπῃ νὰ ἀνανεώσῃ τὸ προνόμιον τοῦτο, ἐὰν ἡ ἀνανέωσις πρέπῃ νὰ γείνῃ μετὰ τροποποιήσεως ἢ ὄχι, καὶ ἐὰν ἦναι ἀνάγκη ῥιζικωτέρας μεταβολῆς εἰς ὅλον τὸν ὀργανισμὸν καὶ τὸν τρόπον τῆς διοικήσεως τῆς ἑταιρίας.

Τὸ διοικητικὸν αὐτῆς συμβούλιον ἔκρινε σκόπιμον νὰ δημοσιεύσῃ διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου καὶ ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ τὸ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν ὑπόμνημά του. Πρὶν εἰσέλθωμεν εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτοῦ, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ ἐκφράσωμεν τὴν ἔκπληξιν ἡμῶν, πῶς τὸ ἔγγραφον τοῦτο εἶναι ὑπογεγραμμένον μόνον ἀπὸ δύο μέλη τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, τοὺς κκ. Ἠλίαν Κεχαγιᾶν καὶ Ἀλέξ. Δομεστίνην. Ἀποροῦμεν τῷ ὄντι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ὑπογραφῶν τῶν

κκ. Π. Ῥάλλη, Δ. Βαφειαδάκη καὶ Ε. Λαδοπούλου, διότι τὸ ὑπόμνημα τοῦτο οὔτε τυχαῖον ἔγγραφον εἶναι, οὔτε ὀλίγην σημασίαν ἔχει. Ὡς λογοδοσία τῆς διοικήσεως τῆς ἑταιρίας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτῆς μέχρι σήμερον, ἀποτεινομένη καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν καὶ εἰς τὴν κοινὴν γνώμην τοῦ τόπου, ἔπρεπε νὰ συνταχθῇ μετὰ ἐμβριθῆ σύσκεψιν ὅλων τῶν μελῶν τῆς διοικήσεως, καὶ νὰ φέρῃ καὶ τῶν πέντε τὰς ὑπογραφάς. Ἐὰν δὲν ἠδύναντο νὰ ἔλθωσι καὶ οἱ πέντε εἰς Ἀθήνας, ὤφειλε νὰ συνταχθῇ τὸ ὑπόμνημα εἰς Σύρον, ἢ ἔπρεπε νὰ λάβωσιν οἱ συνάδελφοί των ἐντολὴν νὰ ὑπογράψωσι καὶ διὰ τοὺς ἀπόντας.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ἐγγράφου τούτου ἐπροξένησεν ἡμῖν ἐντύπωσιν λίαν θλιβεράν, διότι μᾶς ἔπεισεν ὅτι τὰ τῆς ἑταιρίας δὲν ἔχουσι καλῶς, ὅτι ἡ διοίκησις ἠδύνατο καὶ ἔπρεπε νὰ ἦναι καλλιτέρα, καὶ ὅτι σκοπὸς τοῦ ὑπομνήματος δὲν εἶναι νὰ φωτίσῃ τὸ κοινὸν διὰ λεπτομεροῦς καὶ αἰτιολογημένης ἐκθέσεως τῶν κατὰ τὴν διοίκησιν, ἀλλὰ νὰ ἐκμεταλλευθῇ τὴν κακὴν ἰδέαν, ἥτις δικαίως ὑπάρχει κατὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως ἰδίως εἰς τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς, καὶ νὰ δείξῃ διὰ τῆς διαστροφῆς πολλῶν γεγονότων, ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις εἶναι ἡ κυρία αἰτία ὅλων τῶν ζημιῶν τῆς ἑταιρίας, ὅλων τῶν σφαλμάτων τῆς διοικήσεώς της.

Διὰ νὰ μὴ παρεξηγηθῶμεν, σπεύδομεν νὰ διακηρύξωμεν ἅπαξ διὰ παντὸς μετὰ τοῦ πρώην ὑπουργοῦ τῶν οἰκονομικῶν κ. Χρηστίδου, ὅτι δὲν ἀρνούμεθα φιλοπατρίαν καὶ καλὴν θέλησιν εἰς τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ κατὰ καιρὸν διοικητικοῦ συμβουλίου. Πειθόμεθα μάλιστα εἰς τὴν διαβεβαίωσιν αὐτῶν, ὅτι πολλάκις εὑρέθησαν εἰς τὴν ἀνάγκην διὰ τὴν τιμὴν τῆς ἑταιρίας, νὰ συντρέξωσιν αὐτὴν διὰ τῆς ἰδίας αὐτῶν περιουσίας, προλαμβάνοντες ἐκ τοῦ ἰδιαιτέρου αὐτῶν ταμείου κατεπειγούσας τῆς ἑταιρίας ἀνάγκας, ἀλλὰ διὰ τὴν ἐπιτυχῆ καὶ κατάλληλον τῆς ἑταιρίας ταύτης διεύθυνσιν δὲν ἀρκοῦσι μόνον αἱ ἄξιαι παντὸς ἐπαίνου αὗται ἀρεταί.

Ἐκτὸς τῆς προσωπικῆς ὑπολήψεως ἡμῶν πρὸς τοὺς κκ. διοικητὰς ὀφείλομεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἄλλην ὑπόληψιν ὡς ἀνή-

κοντας εἰς τὴν εὐγενῆ τάξιν τῶν ἐμπόρων, τὴν ἀρίστην τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας. Ἀλλὰ δὲν νομίζομεν ὅτι ἀρκεῖ νὰ ἦναι τις ἔμπορος, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ διαστρέφῃ τὰ γεγονότα καὶ νὰ ῥίπτῃ εἰς βάρος ἄλλων τὰ ἴδια σφάλματα.

Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὑπῆρξεν ἀνέκαθεν ἱκανῶς ἀθλία, ἀρκούντως ἐλεεινή, διὰ νὰ μὴ φθονῇ τις τὴν δόξαν της, καὶ ζητῇ νὰ τὴν καταστήσῃ ἔτι ἐλεεινοτέραν. Ἀρκοῦσι τὰ σφάλματά της, χωρὶς νὰ φέρῃ τὸ βάρος ξένων σφαλμάτων, διὰ νὰ τὴν καταδικάσῃ τις εἰς τὴν μεγίστην καταδίκην, ἐξ ὅσων πρέπουσιν εἰς κυβερνήσεις ἀνικάνους, περιωρισμένων γνώσεων καὶ περιωρισμένου νοός.

Ἀλλ' εἶναι μεγίστη ἀδικία, μεγίστη ἀγνωμοσύνη, ὅταν τὸ διοικητικὸν συμβούλιον μετὰ ἐκτεταμένην ἀφήγησιν τῆς δωδεκαετοῦς ἱστορίας τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ἔρχηται εἰς τὸ συμπέρασμα (σελ. 38), ὅτι «ὁσάκις ἡ ἑταιρία ἐζήτησε τὴν συνδρομὴν τῆς κυβερνήσεως, ἐθεωρήθη ὡς ἐπαίτις ἀνοικονόμητος, ἡ δυσφημία, τὸ προχειρότερον παρ' ἡμῖν δυστυχῶς ὅπλον ἀντέκρουε πᾶσαν καλὴν καὶ πεφωτισμένην θέλησιν, ἡ δὲ φειδὼ τοῦ δημοσίου πλούτου ἐπρώτευε κατ' ἐξαίρεσιν». Θέλομεν ἀποδείξει διὰ τῶν πραγμάτων, ὅτι αἱ ἑλληνικαὶ κυβερνήσεις, τόσον αἱ ἐπὶ Ὄθωνος ὅσον καὶ αἱ μετὰ ταῦτα ἄνευ ἐξαιρέσεως, ἔπραξαν πολλὰ ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας, διότι ἐνόησαν ὅτι ἡ ἐπιχείρησις ἦτον ἐθνικὴ καὶ ὅτι ἔπρεπε νὰ βοηθηθῇ ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦτο ἡ διοίκησις αὐτῆς. Εἴθε νὰ ἐδείκνυον τὴν αὐτὴν μέριμναν, καὶ νὰ ἐποίουν τὰς αὐτὰς θυσίας ὑπὲρ ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων ὅσαι δύνανται νὰ προάξωσι τὸν τόπον! Ἂς εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ἡ κατάστασις ἡμῶν ἤθελεν εἶσθαι πολλὰ διαφορετική.

Πρὶν προβῶμεν λοιπὸν εἰς τὴν σπουδὴν τῶν αἰτίων τῆς ἀποτυχίας τῆς ἑταιρίας, καὶ ἐκφράσωμεν τὴν γνώμην ἡμῶν ἐπὶ τῶν προτάσεων, ἃς ὑποβάλλει εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ἃς ἐξετάσωμεν τί ἔπραξεν αὕτη ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας. Ἡ τοιαύτη ἐξέτασις θέλει ἀπαλλάξει τὴν κυβέρνησιν τῆς ἀδίκου κατηγορίας, ἥτις ἐρρίφθη κατ' αὐτῆς, θέλει καταδείξει τὴν ἀληθῆ θέσιν τῆς ἑταιρίας ἀπέναντι τοῦ

δημοσίου, καὶ θέλει συντρέξει εἰς τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ ἀληθοῦς ἐλλείμματος, τὸ ὁποῖον ἤθελεν ἔχει ἡ ἑταιρία, ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπέμενεν εἰς τὴν ἐκ μέρους αὐτῆς ἐκπλήρωσιν τῶν συμφωνηθέντων.

Κατὰ τὸ ἐνώπιον τοῦ συμβολαιογράφου Π. Πούλου Καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας καὶ τὴν μετὰ ταῦτα γενομένην Σύμβασιν, ἡ ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ὑπέσχετο εἰς αὐτήν,

Α΄). Ἐπὶ δώδεκα ἔτη α) ἀποκλειστικὸν προνόμιον διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν παραλίων μερῶν· β΄) ἐξασφάλισιν τόκου 5 τοῖς 0)0 ἐτησίως ἐπὶ κεφαλαίου μέχρι 2,000,000 δραχμῶν.

Β΄). Ἐπὶ εἰκοσαετίαν· α) ἀτέλειαν εἰσαγωγῆς, β΄) ἀφομοίωσιν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας πρὸς τὰ πολεμικά, γ΄) ἀφομοίωσιν τῆς ἑταιρίας πρὸς τὸ δημόσιον ὡς πρὸς τὴν πρόσκτησιν τῶν ἀναγκαίων οἰκοπέδων.

Ἰδοὺ τί ὤφειλε νὰ σεβασθῇ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις. Ἅμα δὲ αὕτη δὲν ἠθέτει τὰ ἀνωτέρω, ἡ ἑταιρία ἦτο ἠναγκασμένη νὰ ἐκπληρώσῃ ὅλας τὰς ὑπὸ τοῦ καταστατικοῦ ἐπιβαλλομένας αὐτῇ ὑποχρεώσεις, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιῤῥήσεως, χωρὶς νὰ δύνηται ν' ἀπειλήσῃ οὔτε διὰ τῆς διακοπῆς γραμμῶν, οὔτε διὰ τῆς διαλύσεως τῆς ἑταιρίας. Διάλυσις δύναται νὰ λάβῃ χώραν μόνον συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον 10 τοῦ καταστατικοῦ. Τοῦτο ὅμως οὔτε νὰ μεταβληθῇ δύναται (ἄρθρ. 43) ἄνευ τῆς ἐγκρίσεως τῆς Κυβερνήσεως. Ἅπαξ τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τῆς Συμβάσεως γενομένων, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἠδύνατο ν' ἀδιαφορήσῃ καθ' ὅλα, καὶ ἐκπληροῦσα τὰς ἑαυτῆς ὑποχρεώσεις, ν' ἀπαιτήσῃ τὴν αὐστηρὰν ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἑταιρίας. Φρονίμως ὅμως ποιοῦσα καὶ πατρικῶς φερομένη, δὲν ἐδίστασε νὰ παραβλέψῃ ἀφ' ἑνός, ἀφ' ἑτέρου δὲ ν' ἀναλάβῃ ὑποχρεώσεις πολλῷ μεγαλειτέρας ἐκείνων αἵτινες τῇ ἐπεβάλλοντο.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς παραβλέψεις τῆς κυβερνήσεως, ἀναφέρομεν τὰ ἀκόλουθα, δυνάμενα νὰ πείσωσιν ἕκαστον, ὅτι δὲν ἐδείχθη ποσῶς αὐστηρά. Πολλὰ συνετῶς ἐσκέφθη ὅτι ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρία μόλις λαβοῦσα ὕπαρξιν, δὲν ἠδύνατο

ἡ βαθμηδὸν ν' ἀναπτυχθῇ καὶ ἐκπληρώσῃ τοὺς διαφόρους σκοπούς της.

Α'.) Τὸ ἄρθρον 2 τοῦ Καταστατικοῦ λέγει «σκοπὸς τῆς ἑταιρίας εἶναι ἡ διατήρησις τῆς μνησθείσης συγκοινωνίας διὰ πέντε τοὐλάχιστον ἰδιοκτήτων αὐτῆς ἀτμοπλοίων». Τούτων μόνον τὰ τρία ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν κατ' Ἰούλιον τοῦ 1857, ἡ *Ὁμόνοια* δὲ καὶ ἡ *Καρτερία* πρῶτον τὸν Σεπτέμβριον τοῦ 1858. Παρεπονέθη ποτὲ ἡ κυβέρνησις διὰ τὴν τοιαύτην βραδύτητα; Ὑπάρχει ἓν κἂν ἔγγραφον αὐτῆς ἀπαιτοῦν ἐπίσπευσιν;

Β'.) Τὸ ἄρθρ. 3 τοῦ Καταστατικοῦ προσθέτει ὅτι σκοπὸν ὡσαύτως ἡ ἑταιρία προτίθεται «ά) νὰ συστήσῃ ἐργοστάσιον πρὸς ἐπισκευὴν τῶν μηχανῶν τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τῶν λεβήτων αὐτῶν, τὸ ὁποῖον συγχρόνως θέλει εἶσθαι καὶ τεχνουργεῖον σιδηρουργίας ἰδίως διὰ τὴν ναυτιλίαν· β') νὰ κατασκευάσῃ ναυπηγεῖον καὶ νηοδόχον ἢ ἀναβάθραν πρὸς ἐπισκευὴν τῶν ἰδίων αὐτῆς καὶ ἄλλων ἀτμοπλοίων.... Τὰ ὑπὸ στοιχ. ά. καὶ β'. ἐργοστάσια λογίζονται ἀναγκαῖα συστατικὰ διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας καὶ κατατάσσονται μεταξὺ τῶν πρώτων ὑποχρεωτικῶν ἔργων τῆς ἑταιρίας». Ἐν τούτοις ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀντιῤῥήσεως τῆς κυβερνήσεως τὸ ἐργοστάσιον κατηρτίσθη προσωρινῶς μὲν τῷ 1859, ὁριστικῶς δὲ τῷ 1861. Ἡ ἀναβάθρα κατεσκευάσθη ὅλως ἀτελῶς περὶ τὰ μέσα τοῦ ἔτους 1858, δι' ὃ καὶ ἐτελειοποιήθη ἐπανειλημμένως μετὰ ταῦτα, μέχρις οὗ ἔφθασεν εἰς τὴν σημερινὴν εὐχάριστον ἐντέλειαν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἀναβάθραν ταύτην, νομίζομεν τῷ ὄντι γελοῖον τὸν κομπασμὸν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ὀνομάζοντος τὸ ἔργον *πρωτοφανὲς καὶ καθαρῶς ἑλληνικόν*, ἐν ᾧ εἶναι τὸ ἁπλούστατον σύστημα ἐξ ὅλων τῶν ἐν χρήσει εἰς τὰ ναυπηγεῖα τῆς Εὐρώπης. Τί δὲ νὰ εἴπωμεν περὶ τῆς ἀξιώσεώς του, ὅτι ἡ ἀναβάθρα αὕτη ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει πρὸς κατασκευὴν ὁμοίας ἐν Πόρῳ;

Γ'.) Τὸ δρομολόγιον τῆς ἑταιρίας ἐκανονίσθη διὰ τῆς ἀπὸ 29 Ἰουνίου 1857 συμβάσεως, ἐπικυρωθείσης διὰ Βασιλικοῦ

Διατάγματος τῆς 28 Ἰουλίου. Ἐν τούτοις ἡ κυβέρνησις καίτοι δυναμένη ν' ἀπαιτήσῃ τὴν ἀκριβῆ ἐφαρμογήν του, πολλάκις συνεζήτησε μετὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τὸ δρομολόγιον τοῦτο καὶ τὸ μετέβαλεν ἐκ συμφώνου μὲ αὐτό. Οὕτω κατ' Αὔγουστον 1858, κατὰ Μάϊον 1859, κατ' Αὔγουστον καὶ Σεπτέμβριον 1860, κατὰ Μάρτιον 1861 ἐτέθησαν εἰς ἐνέργειαν νέα δρομολόγια. Παρατηρητέον δ' ὅτι ἐν ᾧ ἤδη τῷ 1858 εἶχον τεθῇ εἰς ἐνέργειαν αἱ γραμμαὶ Θεσσαλονίκης καὶ Κρήτης, κατὰ Μάϊον δὲ 1859 αἱ γραμμαὶ Τεργέστης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, συμφώνως πρὸς τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου πρῶτον κατὰ Σεπτέμβριον τοῦ ἔτους 1860 ἐτέθη εἰς ἐνέργειαν δρομολόγιον, ἐν ᾧ ἱκανοποιήθησαν πᾶσαι αἱ ἀπαιτήσεις τῆς συμβάσεως τῆς 29 Ἰουνίου 1857, ἡ δὲ κυβέρνησις ἀκόμη καὶ τότε ἐδέχθη νὰ παραλειφθῶσιν ὀλίγαι τινὲς προσεγγίσεις διὰ τὸ ὅλως ἀνοικονόμητον αὐτῶν. Ἔχομεν ἄδικον ἀποκαλοῦντες πατρικὴν τὴν ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας διαγωγὴν αὐτῆς;

Ἀλλὰ δὲν πρόκειται μόνον περὶ ἀνοχῆς ὡς πρὸς τὴν μὴ ἀκριβῆ καὶ μὴ ἐντελῆ ἐκπλήρωσιν τῶν ὑποχρεώσεων τῆς ἑταιρίας. Ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις ἐβοήθησε πολλάκις αὐτὴν διὰ πολὺ θετικωτέρου τρόπου. Ἰδοὺ ἡ ἀπόδειξις.

Α'.) Κατὰ τὸ περὶ ἐγκρίσεως τῆς ἑταιρίας Β. Διάταγμα τῆς 28 Ὀκτωβρίου 1856 ἦτο αὕτη ὑπόχρεως νὰ παραλάβῃ τὰ ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως πρὸς ἐπιτάχυνσιν τοῦ ἔργου ἐν Ἀγγλίᾳ προβλεφθέντα τρία ἀτμόπλοια μετὰ τῶν ἐργαλείων καὶ μηχανῶν τοῦ ἐργοστασίου καὶ τοῦ νεωλκείου, ἐπὶ τῇ γενομένῃ δαπάνῃ τῆς προμηθείας, τῆς ἀποσκευῆς καὶ τῆς βελτιώσεως αὐτῶν. Ἡ Κυβέρνησις θέλουσα νὰ εὐεργετήσῃ τὴν ἑταιρίαν, παρεδέχθη τὴν ἐπὶ ἐκτιμήσει παραχώρησιν τῶν ἀτμοπλοίων, διορισθέντων τῶν ἐκτιμητῶν ἑκατέρωθεν. Ἡ ἑταιρία ὠφελήθη οὕτω 463,000 δραχμάς.

Β'.) Περὶ τὰ τέλη τοῦ ἔτους 1857, ὅτε ἔλαβον ἀνάγκην ἐπισκευῆς τὰ ἀτμόπλοια *Ὕδρα* καὶ *Βασίλισσα* τῆς *Ἑλλάδος* (Αἰγαῖον), τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ναυτικῶν ἐνησχόλησε

τὰς ἑλικοφόρους Β. Γολέτας *Ἀφρόεσσαν* καὶ *Σφενδόνην* εἰς ταξείδια μεταξὺ Πειραιῶς καὶ Καλαμακίου, ἄνευ ἀποζημιώσεως.

Γ'.) Τὴν 6 Αὐγούστου 1858 ἡ κυβέρνησις ἐπεξέτεινε διὰ Β. Διατάγματος τὴν ἐγγύησιν τοῦ τόκου 5 τοῖς 0)0 καὶ εἰς τὸ τρίτον ἑκατομμύριον τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον μὴ θέλον νὰ ὁμολογήσῃ χάριτας εἰς τὴν κυβέρνησιν διὰ τὴν ἐπέκτασιν ταύτην, λέγει ἐν τῷ ὑπομνήματι ὅτι ἐζήτησεν αὐτὴν «συμφώνως τῷ νόμῳ τῆς 22 Ἀπριλίου 1855, ὅστις ὑπέσχετο τοῦτο τῇ συγκροτηθησομένῃ Ἑλληνικῇ ἑταιρίᾳ». Τὸ ἄ.θρ. 3 τοῦ νόμου περιέχει μόνον τὴν γενικὴν ἔκφρασιν, «Ἡ κυβέρνησις *δύναται* νὰ παραχωρήσῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν τὰ ἑξῆς πλεονεκτήματα . . . γ'.) Τὴν εἰς τοὺς μετόχους ἐξασφάλισιν τόκου μέχρι 5 τοῖς 0|0 κατ' ἔτος ἐπὶ τῶν καταβληθησομένων κεφαλαίων. . . .» Τί σημασίαν ὅμως ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ διάταξις αὕτη τοῦ νόμου, ἀφ' οὗ μάλιστα δὲν ὁρίζῃ ἢ τοὺς βαρυτάτους τῶν ὅρων, ὅσους ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ ἡ κυβέρνησις, καὶ ἀφοῦ τὸ ἄρθρον 10. β'. τοῦ Καταστατικοῦ καὶ ἡ Σύμβασις ὁρίζωσι ρητῶς «τὴν ἐπὶ δώδεκα ἔτη ὑπὲρ τῶν μετόχων καὶ παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐξασφάλισιν τόκου 5 τοῖς 0)0 ἐτησίως ἐπὶ τῶν καταβληθέντων κεφαλαίων μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν *δύο ἑκατομμυρίων*;»

Δ'). Τὴν 27 Ἀπριλίου 1859 ἐπέτρεψεν ἡ κυβέρνησις τὴν αὔξησιν τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου εἰς 5,000,000. Ἡ ἄδεια αὕτη εἶναι ἀληθὴς συγκατάβασις ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας, διότι ὅσον αὕτη ἐκτείνει τὰς ἐπιχειρήσεις της καὶ ῥιψοκινδυνεύει κεφάλαια, τρέχει κίνδυνον καὶ ἡ κυβέρνησις, ἥτις εἶναι ὁ πρώτιστος τῶν μετόχων, ἔχει δ' ἐκτὸς τούτου καὶ ἄλλας ὑποχρεώσεις ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας.

Ε'.) Τὸ δημόσιον ἠγόρασε μετοχὰς ἑνὸς ἑκατομμυρίου ἐκ τῶν προστεθέντων δύο ἑκατομμυρίων, δηλ. πλὴν τῶν 400,000 τὰς ὁποίας εἶχεν ἀγοράσει ὑποχρεωτικῶς κατὰ τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρίας.

ΣΤ') Ἔδωκεν εἰς τὴν ἑταιρίαν τὴν ἄδειαν ν' ἀφίνῃ ἀνα-

σφάλιστον τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων της, σχηματίζουσα ἡ ἰδία ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον. Οὕτως ὠφελήθη ἡ ἑταιρία ἕως τέλος 1868, κατ' αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν τῶν κ.κ. Διοικητῶν, δρ. 562,843.29.

Ζ'). Τὸν Μάϊον 1859 θελούσης τῆς ἑταιρίας νὰ ὀφεληθῇ ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ πολέμου πρὸς ἐνέργειαν τῶν γραμμῶν Τεργέστης καὶ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ μὴ ἐχούσης ἀτμόπλοια ἕτοιμα, ἡ κυβέρνησις ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς ἐπὶ 4 μῆνας δύο ἐκ τῶν ἰδίων ἀτμοπλοίων, τὸν *Όθωνα* (Ἀθῆναι) καὶ τὴν *Σφενδόνην*, καταβαλοῦσα ἐξ ἰδίων της καὶ τὴν δαπάνην τοῦ προσωπικοῦ.

Η'). Πρὶν καταρτισθῇ τὸ ἐργοστάσιον τῆς ἑταιρίας, ἐγένοντο πολλάκις ἐπισκευαὶ τῶν ἀτμοπλοίων αὐτῆς εἰς τὸ ἐν Ναυπλίῳ βασιλικὸν ἐργοστάσιον.

Θ'). Ἐδωρήθησαν τὰ εἰς Σῦρον καὶ Πειραιᾶ ἀναγκαιοῦντα τῇ ἑταιρίᾳ οἰκόπεδα. Τὴν ἀξίαν αὐτῶν ἀναβιβάζει ἡ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1861 ἔκθεσις τῶν κ.κ. Διοικητῶν εἰς 200,000 δραχμάς.

Ι'). Τῷ 1861 ἐδέησε νὰ δώσῃ τὸ δημόσιον ἐγγύησιν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ὅπως δανεισθῇ ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα δραχ. 320,000 διὰ λίαν κατεπειγούσας ἀνάγκας αὐτῆς.

ΙΑ'). Ὅπως καλυφθῶσι τὰ μέχρι 1862 ἐλλείμματα τῆς ἑταιρίας, τῇ ἐδώρησεν ἡ κυβέρνησις δραχμὰς 150,000.

ΙΒ'). Διὰ τοῦ ἀπὸ 23 Αὐγούστου 1862 νόμου προσέθεσε πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν δραχμὰς 396,173.52.

ΙΓ'). Μετὰ ἐπίμονον καὶ ἐπανειλημμένην αἴτησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπέτρεψεν ἡ κυβέρνησις νὰ ἐκπίπτηται, ἀπὸ τὸ ἔτος 1862 καὶ μετὰ ταῦτα, μόνον 3 ἀντὶ 6 τοῖς 0)0 ἐτησίως ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας λόγῳ φθορᾶς (1).

ΙΔ'). Ἐδόθη εἰς τὴν ἑταιρίαν ἡ ἄδεια νὰ τροποποιῇ κατὰ

(1) Θέλομεν καταδείξει ὅτι τὸ παρὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου προταθὲν μέτρον δὲν εἶναι ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας.

βούλησιν τοὺς ναύλους, ἐν ᾧ κατὰ τὴν Σύμβασιν δὲν ἠδύνατο νὰ ὑψώσῃ αὐτούς, ἀλλὰ μόνον νὰ τοὺς ἐκπέσῃ μέχρις 70 τοῖς 0)0.

ΙΕ'). Ὁ αὐτὸς νόμος ὥρισεν ἐτήσιον χορήγησιν εἰς τὴν ἑταιρίαν δραχμῶν 300,000 ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1862.

Ις'·) Νόμος τοῦ Σεπτεμβρίου 1864 προσέθηκεν εἰς τὴν χορήγησιν ταύτην ἑτέρας 70,000 δραχμὰς κατ' ἔτος.

Ἄς κρίνῃ ἤδη ὁ ἀμερόληπτος ἀναγνώστης, ἂν ἦναι δίκαιον νὰ μεταχειρίζηται τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον οἵαν γλῶσσαν εἴδομεν κατὰ τῆς Ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, παραχωρησάσης τόσα πλεονεκτήματα εἰς τὴν ἑταιρίαν οἰκειοθελῶς, καὶ χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην ὑποχρέωσιν. Δὲν ἀρνούμεθα ὅτι καὶ ἡ ἑταιρία προσέφερεν ὑπηρεσίας εἰς τὴν Κυβέρνησιν· ἀλλὰ διὰ μὲν τὰς συνήθεις ἐπληρώθη συμφώνως πρὸς τὴν Σύμβασιν, διὰ δὲ τὰς ἐκτάκτους κατὰ τὴν Ναυπλιακὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐπὶ τῆς Προσωρινῆς κυβερνήσεως ἔλαβε κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν κκ. Διοικητῶν, εἰς μὲν τὴν πρώτην περίστασιν δραχ. 546,531.34, εἰς δὲ τὴν δευτέραν Δραχ. 261,976.50.

Ἐπίσης εἶναι γεγονὸς ἀναντίῤῥητον ὅτι ἡ ἑταιρία ἐβοήθησε μεγάλως τὴν Κρητικὴν ἐπανάστασιν. Πρὸ τῆς ἐλεύσεως τῶν δι' αὐτὴν παρὰ τῶν ὁμογενῶν δωρηθέντων ἀτμοπλοίων *Ἀρκαδίου*, *Ἑνώσεως* καὶ *Κρήτης*, τὰ ἀτμοκίνητα τῆς ἑταιρίας εἶχον ἐκτελέσει ἕνδεκα πλόας εἰς τὴν ἀγωνιζομένην νῆσον, δύο ἡ *Ὕδρα* καὶ ἐννέα τὸ *Πανελλήνιον*. Διὰ τοὺς πλόας τούτους τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δὲν κατεδέχθη νὰ ζητήσῃ ὠφέλειάν τινα, ἀλλ' οὔτε ζημίαν εἶχεν ἐξ αὐτῶν. Οἱ μισθοὶ τῶν πληρωμάτων, τὰ ἔξοδα τῆς ἐνεργείας τῶν ἀτμοπλοίων, καὶ αἱ δαπάναι τῶν ἐπισκευῶν αὐτῶν κατελογίσθησαν εἰς βάρος τῆς Κεντρικῆς ἐπιτροπῆς, ἥτις καὶ ἐξησφάλιζε τὰ ἀτμόπλοια κατὰ παντὸς κινδύνου. Ἀλλ' οὔτε ἐκ τῆς διακοπῆς γραμμῶν ἕνεκα τῶν εἰς Κρήτην πλοῶν ἐζημιώθη ἡ ἑταιρία, διότι αἱ μὲν ἐσωτερικαὶ κατὰ τοὺς ἰσολογισμοὺς αὐτῆς τῇ ἀποφέρουσι ζημίαν ἀντὶ κέρδους, αἱ δὲ ἐξωτερικαὶ εἶχον διακοπῇ πρὸ πολλοῦ, καὶ βεβαίως δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει ἡ

τουρκικὴ κυβέρνησις τὴν ἐπανάληψιν αὐτῶν διαρκοῦντος τοῦ κρητικοῦ ἀγῶνος. Ἤδη πρὸ δύο καὶ ἥμισυ ἐτῶν ἔπαυσαν τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας τροφοδοτοῦντα τὴν Κρήτην, ἡ δ' ἐπανάστασις αὐτῆς κατέπαυσε πρὸ πολλοῦ, καὶ ἐν τούτοις ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν γραμμὴν ἔχει εἰς ἐνέργειαν.

Ἐὰν ἡ κυβέρνησις ἠκολούθει κατὰ γράμμα τὴν Σύμβασιν; δὲν προέβαινεν εἰς δωρεὰς καὶ παραχωρήσεις οἰκειοθελεῖς, καὶ δὲν ἀνελάμβανε νέας ὑποχρεώσεις, εἰς τὰς ὁποίας οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀναγκάσῃ αὐτὴν, αἱ ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας θυσίαι της κατὰ τὴν λήξασαν δωδεκαετίαν ἤθελον ἀνέρχεσθαι εἰς τὰ ἑξῆς ποσά.

1) Δι' ἀγορὰν μετοχῶν	Δρ.	400000.—
2) Δι' ἐγγύησιν τόκων μέχρι τέλους 1864	»	482000.—
3) Δι' ἐκείνους τοῦ ἔτους 1865 . . .	»	83333.33
4) Δι' ὅσους ἤθελεν ὀφείλει σήμερον . .	»	278333.33
5) Ὀκτὼ χιλιάδας δραχμὰς κατ' ἔτος δι' ἀτέλειαν συμφώνως πρὸς τὴν σημείωσιν τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου . .	»	96000.—
6) Διὰ τόκον τῶν 800 μετοχῶν ὑπολογιζόμενον πρὸς 5 τοῖς °/₀, ἂν καὶ ἡ κυβέρνησις πληρώνῃ πολὺ μεγαλείτερον τόκον ὅπου ὀφείλει, καὶ ὅπου ἠδύνατο νὰ δώσῃ τὰ σήμερον εἰς χεῖρας τῆς ἑταιρίας κεφάλαιά της . . .	»	240000.—
Τὸ ὅλον		1579666,66

Ἴδωμεν ἤδη τί πραγματικῶς ἐκόστισεν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα.

1) Ἀγορὰ 2800 μετοχῶν	Δρ.	1400000.—
2) Ζημία κατὰ τὴν παραχώρησιν τῶν ἀτμοπλοίων	»	463000.—
3) Πρώτη συνδρομὴ εἰς τὴν ἑταιρίαν	»	150000.—
4) Δευτέρα συνδρομὴ	»	396173.52
		2409173.52

	Ἐκ μεταφορᾶς	2409173.52
5) Συνδρομὴ ἀπὸ 1 Ἰουλίου 1862 ἕως τέλος 1864	»	750000.—
6) Ὁμοίως διὰ τὸ 1865	»	370000.—
7) Ὁμοίως ἕως τέλος 1868 . .	»	1110000.—
8) Ὁμοίως ἕως 1 Ἰουλίου 1869 .	»	185000.—
9) Τόκοι μετόχων μέχρι τέλους 1864	»	673000.—
10) Τόκοι τῷ 1865	»	125000.—
11) Ὀφειλόμενοι τόκ. ἕως 1 Ἰουλ. 1869	»	417500.—
12) Δωρεὰ οἰκοπέδων	»	200000.—
13) Ἀτέλεια	»	96000.—
14) Τόκος 5 τοῖς % διὰ 800 μετοχὰς	»	240000.—
15) Ὁμοίως διὰ 2000 μετοχὰς ἐπὶ 10 ἔτη	»	500000.—
Τὸ ὅλον		7075673 52

Ἀφίνομεν καὶ πάλιν τὸν ἀμερόληπτον ἀναγνώστην νὰ κρίνῃ ὁποία ὑπῆρξεν ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας ἡ διαγωγὴ κυβερνήσεως, ἥτις ἀντὶ δρ. 1,576,666 ἐδαπάνησεν ὑπὲρ αὐτῆς δρ. 7,075,673! Εἰς τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν συμπεριλαμβάνονται, οὔτε πρέπει νὰ συμπεριληφθῶσι.

1) Οἱ πληρωθέντες παρὰ τῆς κυβερνήσεως τόκοι κατὰ τὸν ἰσολογισμὸν τῆς 2 Μαΐου 1868.	δρ.	223876.—
2) Οἱ παρὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου ἀπαιτούμενοι τόκοι διὰ τὰς νέας καθυστερήσεις	»	. . . . (;)
3) Τὰ διὰ τὰ Ναυπλιακὰ ἔξοδα . .	»	546531.34
4) Τὰ ἐπὶ τῆς μεσοβασιλείας . . .	»	261976.50
5) Ἡ χορηγηθεῖσα ἐπὶ τῆς ἐκτάκτου συνόδου πίστωσις διὰ διαφόρους ἀπαιτήσεις	»	500000.—
6) Ἡ ἐκκρεμὴς ἀπαίτησις διὰ τὴν μεταφορὰν γυναικοπαίδων εἰς βάρος τῆς κυβερνήσεως	»	200017.—

Ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν ἤδη ὁποῖα ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα τῆς διοικήσεως τῆς ἑταιρίας, ἥτις κατ' ἀρχὰς ἐπρόκει-

τό νὰ σχηματισθῇ ἄνευ κυβερνητικῆς συνδρομῆς, ἀκολούθως ἔμελλε νὰ λάβῃ συνδρομὴν δρ. 1,579,666, πράγματι δὲ ἐβοηθήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διὰ 7,075,673 δραχμῶν.

Τὸ	ἔτος	1857	παρουσιάζει	ἔλλειμμα	δρ.	34618.25
»	»	1858	»	»	»	78733.85
»	»	1859	»	»	»	126778.23
»	»	1860	»	»	»	364777.78
»	»	1861	»	»	»	632983.74
			Τὸ ὅλον		»	1234891.85

Τοὺς ἀριθμοὺς τούτους ἐξηγάγομεν ἀπὸ αὐτὰς τὰς ἐκθέσεις τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου· μόνον τὸ ἔτος 1861 παρουσιάζει διαφοράν, διότι τὸ συμβούλιον δὲν ἐκπίπτει τίποτε ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, ἐν ᾧ κατὰ τὸ Καταστατικὸν ἔπρεπε νὰ ἐκπέσῃ δρ. 164979.60, καὶ διότι ἀριθμεῖ μεταξὺ τῶν ἐσόδων 150,000 δραχμάς, δοθείσας παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὡς πρώτη ἔκτακτος συνδρομή. Ὀρθότερον ὅμως εἶναι νὰ σημειωθῇ πρῶτον ὁλόκληρον τὸ ἔλλειμμα, ἀπὸ τὸ ὁποῖον ἐγένοντο βραδύτερον πολὺ μεγαλείτεραι ἐκπτώσεις. Πράγματι σχεδὸν ὅλον τὸ μέχρι τέλους 1861 γενικὸν ἔλλειμμα ἐκ δραχμῶν 1234891.85 ἐκαλύφθη διὰ διαφόρων ἐκτάκτων συνδρομῶν, χορηγηθεισῶν, ὡς εἴδομεν, ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, διὰ τῆς παραλείψεως ἐκπεσμῶν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, καὶ διὰ τῆς σημειώσεως εἰς ὄφελος αὐτῆς τῶν πρότερον γενομένων ἐκπτώσεων. Οὕτως εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους 1862 ὑπῆρχεν ἔλλειμμα μόνον δρ. 387269.32 τὸ ὁποῖον ηὔξησεν εἰς δρ. 391, 947 τῷ 1863· ἀλλὰ τὸ ἑπόμενον ἔτος ἠλαττώθη ἐκ νέου

εἰς	δρ.	341574.28
Εἰς ταύτας προσετέθη τὸ ἔλλειμ. τοῦ 1865	»	286934.62
Τὸ τῶν ἐτῶν 1866 καὶ 1867 . . .	»	442855.27
Ὁ ἰσολογισμὸς τοῦ 1868 δὲν ἐγένετο ἀκόμη, ἀλλὰ κατὰ τὸ λέγειν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου θέλει παρουσιάσει ἐλ-		
	»	1071364.17

Ἐκ μεταφορᾶς	Δρ.	1071364.17
λειμμα	»	157121.55
Τὸ ἔλλειμμα τῆς ά. ἑξαμηνίας 1869 ὑπολογίζομεν μόνον εἰς τὸ ἥμισυ τοῦ ποσοῦ τούτου	»	78560.77
ὥστε ἔχομεν περίπου	»	1307046.49

γενικὸν ἔλλειμμα τῆς δωδεκαετοῦς διαχειρίσεως μετὰ τὴν δαπάνην ὅλων τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ληφθέντων ἢ ὀφειλομένων ποσῶν. Ὁποῖον δὲ ἤθελεν εἶσθαι τὸ ἔλλειμμα τοῦτο, ἐὰν ἡ κυβέρνησις δὲν ἐβοήθη πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως τὴν ἑταιρίαν πέραν τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς; Ἐὰν εἰς τὸ ὁμολογούμενον ἔλλειμμα ἐκ δραχμῶν 1307046.49 προσθέσωμεν μόνον ά) τὰς δοθείσας παρὰ τῆς κυβερνήσεως συνδρομὰς . . . . δρ. 2961173.52

β΄) Τὸ ἐκ τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων ὄφελος » 463000.—

γ΄) Τὸ ἐκ τῆς δωρεᾶς τῶν οἰκοπέδων, τὰ ὁποῖα ἄλλως ἔπρεπε ν' ἀγορασθῶσιν, ἔστω καὶ εἰς τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας των » 100000.—

βλέπομεν ὅτι ἡ ἑταιρία ἤθελε παρουσιάσει τὴν σήμερον ἔλλειμμα πραγματικὸν δρ. 4831220.01 τῶν κεφαλαίων αὐτῆς μὴ ὄντων πλέον τῶν 3,580,522 δραχμῶν (συμπεριλαμβανομένου καὶ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου) κατὰ τὸν παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου δημοσιευθέντα τελευταῖον γενικὸν ἰσολογισμὸν (2). Ἡ κατάστασις αὕτη ἤθελεν εἶσθαι τρομερὰ χρεωκοπία. Ὅλα τὰ κεφάλαια τῆς ἑταιρίας δὲν ἤθελον ἐξαρκέσει εἰς τὴν πληρωμὴν

(2) Κατ' αὐτὸν ἡ Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοΐα εἶχε τὴν 31 Δεκεμβρίου 1867 ἐνεργητικὴν περιουσίαν μὴ δυναμένην νὰ καλύψῃ κατὰ δρ. 1,071,364.17 τὸ μετοχικὸν αὐτῆς κεφάλαιον, ἐκ δραχ. 3,952, 500 μετὰ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ ἐκ δρ. 699,386.29, ἐὰν ἐπληρώνοντο προηγουμένως διάφορα χρέη τῆς ἑταιρίας, ἀνερχόμενα εἰς δρ. 2,137,304.39. Καὶ εἶναι μὲν ἀληθὲς ὅτι ἀπὸ τὴν 31 Δεκεμβρίου 1867 ηὔξησε τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον, ἀφ' ἑτέρου ὅμως πρέπει νὰ ἐκπεσθῇ ἀπὸ αὐτὸ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῆς ἀπολεσθείσης Π α τ ρ ί δ ο ς.

τῶν χρεῶν αὐτῆς, καὶ ἂν ἀκόμη δὲν ἐδίδετο λεπτὸν εἰς τοὺς μετόχους! Παρατηρητέον δ' ὅτι πρὸς ἐξεύρεσιν τοῦ ἐλείμματος τούτου παρελείψαμεν νὰ προσθέσωμεν τὴν μὴ γενομένην ἔκπτωσιν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας κατὰ τὸ ἔτος 1861, τὰς ἀφαιρεθείσας μετὰ ταῦτα ἐκπτώσεις τῶν προγενεστέρων ἐτῶν, καὶ τὴν διαφορὰν τῶν ἀπὸ τοῦ ἔτους 1862 γενομένων ἐκπτώσεων πρὸς ἐκείνας αἵτινες ἤθελον γείνει τοῦ Καταστατικοῦ μὴ μεταβαλλομένου.

Ὅτι τὰ τῆς ἑταιρίας δὲν βαίνουσι καλῶς, οὔτε αὐτοὶ οἱ κκ. Διοικηταὶ διαφιλονεικοῦσι· νομίζομεν ὅμως ὅτι ἀπατῶνται ὡς πρὸς τὰ αἴτια τῆς κακῆς καταστάσεως.

Οὕτως ἐν σελ. 4 τοῦ ὑπομνήματος διατείνονται ὅτι ἐπεβλήθη παρὰ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἑταιρίαν διὰ τοῦ τὴν σύστασιν αὐτῆς ἐγκρίναντος Β. διατάγματος, ἡ μεθ' ὑπερτιμήσεως ἀγορὰ τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων *Ὕδρας*, *Πανελληνίου* καὶ *Βασιλίσσης τῆς Ἑλλάδος* (Αἰγαίου). Ἐν τούτοις εἴδομεν ἤδη, πῶς συγκαταβατικῶς φερόμενον τὸ ὑπουργεῖον ἐδέχθη ἐκτιμητὰς τῆς ἀξίας τῶν πλοίων τούτων, ἐν ᾧ ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ τὴν πληρωμὴν ὅλης τῆς γενομένης δαπάνης. Αὐτὴ ἡ ἔκθεσις τοῦ συμβουλίου τῆς ἑταιρίας ἀναγνωσθεῖσα ἐνώπιον τῆς γενικῆς συνελεύσεως τὴν 30 Μαρτίου 1858, καὶ φέρουσα πλησίον ἄλλων καὶ τὰς ὑπογραφὰς δύο τῶν νῦν Διοικητῶν, λέγει, «Τελευταῖον ἀπεφασίσθη κατὰ μῆνα Ἰούλιον 1857, ὅτε δεύτερον μετέβημεν εἰς Ἀθήνας, ὡς ἀντίτιμον τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων μετὰ τῶν ἐργαλείων τοῦ ἐργοστασίου καὶ τοῦ νεωλκείου τὸ ποσὸν τῶν L. 23,000 γενομένης οὕτως ἀφέσεως καὶ παραχωρήσεως ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας L. 8,000 περίπου· διότι καθ' ἃς ἔχομεν εἰς χεῖρας ἡμῶν ἐπισήμους σημειώσεις, ἐδαπανήθησαν περὶ τὰς L. 31,000 μὴ συμπεριλαμβανομένων τῶν ἐξόδων τῆς μεταφορᾶς ἐξ Ἀγγλίας, ὥστε βεβαίως ἐν τῇ γενομένῃ συγκαταβάσει ὑπάρχει ἀποχρῶσα ἀποζημίωσις τῶν δαπανῶν εἰς ἃς ἡ ἑταιρία ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ ὑποκύψῃ ἕνεκα τῆς ἀναγκαίας ἐπισκευῆς καὶ τῆς διακοπῆς τῶν ταξειδίων. Ἀρκεῖ βεβαίως ἡ ὁμολογία αὕτη τοῦ Συμβουλίου.

καίτοι λησμονηθεῖσα ἤδη. Πρὸς πλειοτέραν ὅμως ἀπόδειξιν τοῦ ἀβασίμου τῆς πολλάκις ῥιφθείσης εἰς τὸ μέσον κατηγορίας, ὅτι ἡ κυβέρνησις εἶχεν ἀγοράσει ἐν καιρῷ πολέμου ὑπερτιμημένως τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος τρία ἀτμόπλοια, καὶ ὅτι ἡ ἑταιρία ἐζημιώθη ἐκ τῆς ἐπιβεβλημένης κτήσεως αὐτῶν, παρατηροῦμεν, ὅτι ταῦτα εἶχον κοστίσει εἰς τὴν κυβέρνησιν L. 21.92 τὸν τόνον, ἐν ᾧ ἡ ἑταιρία κατεσκεύασε βραδύτερον καὶ εἰς διαφόρους ἐποχὰς τὸ *Βυζάντιον* πρὸς L. 23.11, τὴν *Ἑπτάνησον* πρὸς L. 24.89 τὴν *Καρτερίαν* καὶ τὴν *Ὁμόνοιαν* πρὸς L. 26.88 τὸν *Βασιλέα Ὄθωνα* (Εὐνομίαν) καὶ τὴν *Βασίλισσαν Ἀμαλίαν* (Πατρίδα) πρὸς L. 27.90 τὸν τόνον· ἐὰν δὲ λάβωμεν ὅλα τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα ἐν συνόλῳ, ἔχομεν ἐπὶ ὅλων ὁμοῦ τιμὴν L. 26.41 δι' ἕκαστον τόνον κατὰ μέσον ὅρον. Ἐν τούτοις καὶ προκειμένου ν' ἀγοράσῃ ἡ ἑταιρία τὰ ἀτμόπλοια τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἀρχικήν των τιμὴν, ἤθελε πληρώσει L. 21.92, μετὰ δὲ τὴν γενομένην συγκατάβασιν παρεχωρήθησαν ταῦτα διὰ L. 16.9 τὸν τόνον. Ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ κύριοι διοικηταὶ ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἡ *Ὕδρα* καὶ τὸ *Πανελλήνιον* «ἦσαν κατάλληλα πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἑταιρίας», χωρίζοντες καὶ ἡμεῖς τὴν τιμὴν αὐτῶν ἀπὸ τὴν τοῦ *Αἰγαίου*, εὑρίσκομεν ὅτι τὰ δύο ταῦτα ἠγοράσθησαν ἀντὶ L. 20.26 τὸν τόνον, τὸ δὲ *Αἰγαῖον* ἐκτιμηθὲν εἰς 182,780 δραχμὰς, καὶ περιεκτικὸν 521 $\frac{62}{94}$ τόνων, ὑπελογίσθη εἰς δραχμὰς 350.39, ἤτοι L. 12.3 τὸν τόνον. Ἀλλὰ πλειότερον τούτου, ἐνίοτε μάλιστα ἕως 18 καὶ 20 λίρας κοστίζει μόνον ὁ τόνος τοῦ σκάφους νέου πλοίου ἄνευ ἐξαρτίων καὶ μηχανῶν. Δύναταί τις λοιπὸν νὰ εἴπῃ ὅτι τὸ Αἰγαῖον ἠγοράσθη ἀκριβά; Ἄλλην ἀπόδειξιν ὅτι καὶ τὰ τρία ἀτμόπλοια δὲν ἠγοράσθησαν εἰς ὑπερτίμησιν, ἔχομεν αὐτὴν τὴν ἐν τῷ ὑπομνήματι ὁμολογίαν (σελ. 36), ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα κέκτηται ἤδη «δέκα ἀτμόπλοια εἰς *ἀρίστην* εὑρισκόμενα κατάστασιν.» Τρία τούτων εἶναι τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος, παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἀγορασθέντα καὶ ὑποστάντα ἤδη δωδεκαετῆ χρῆσιν.

Τὸ κύριον ὅμως ἐπιχείρημα τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου,

εἰς τὸ ὁποῖον πολλάκις ἐπανέρχεται, εἶναι ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία δὲν εἶναι προσοδοφόρος, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας ἐπιζήμιος. Δυστυχῶς οὔτε τὸ ὑπόμνημα, οὔτε αἱ ἐτήσιοι ἐκθέσεις περιέχουσι τὰ διδόμενα ἐκεῖνα, ἄνευ τῶν ὁποίων εἶναι ἀδύνατον νὰ κρίνῃ τις περὶ τῆς βασιμότητος τῶν παραπόνων τοῦ διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ἰδίως ἀνεξήγητος εἶναι ἡ σιωπὴ αὐτοῦ ὡς πρὸς τρία ἀντικείμενα, τὴν εἰς μίλια ἀπόστασιν τῶν διαφόρων λιμένων εἰς οὓς προσορμίζονται τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας, τὴν κίνησιν τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων εἰς ἕκαστον τῶν λιμένων τούτων ἰδιαιτέρως, καὶ τὰ ὀνόματα τῶν ἀτμοπλοίων ἅτινα ἐνήργησαν τὴν συγκοινωνίαν εἰς ἑκάστην τῶν γραμμῶν τοῦ δρομολογίου. Ἄνευ τῶν διδομένων τούτων εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπιφέρῃ τις εὐσυνείδητον κρίσιν ἐπὶ τοῦ ζητήματος, καὶ ἀποροῦμεν πῶς ἀγνοοῦσι τοῦτο ἄνδρες εἰδικοὶ ὁποῖοι οἱ κκ. διοικηταί. Ὁσάκις πρόκειται νὰ ἐγείρωσιν ἀπαιτήσεις κατὰ τῆς κυβερνήσεως, δὲν βαρύνονται νὰ μελετήσωσι τὰς λογοδοσίας τῶν διαφόρων ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν, διὰ νὰ εὕρωσιν ἐπιχειρήματα ὑπὲρ τῶν προτάσεών των, δυστυχῶς ὅμως δὲν κατέβαλον μέχρι τοῦδε ὅλην τὴν ἀναγκαίαν φροντίδα, ὅπως μιμηθῶσι τὰς ξένας ἑταιρίας καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀκρίβειαν τῆς λογοδοσίας. Ἐπιθυμοῦντες ὅθεν νὰ ἐκφέρωμεν γνώμην τινα ἐπὶ τοῦ ἐγερθέντος ζητήματος δὲν δυνάμεθα ν' ἀνατρέξωμεν εἰς τὰς ἐκθέσεις τῆς ἡμετέρας ἑταιρίας. Γνωρίζομεν ὅμως μετὰ βεβαιότητος τρία τινα, τὰ ὁποῖα δὲν συνηγοροῦσι πολὺ ὑπὲρ τῆς ἰδέας τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, πρῶτον ὅτι πρὸ τῆς συστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ἡ ἑταιρία τοῦ Lloyd εἶχεν εἰς ἐνέργειαν τρεῖς γραμμὰς ἐν Ἑλλάδι, αἵτινες ἀντὶ ζημίας ἔδιδον κέρδος, δεύτερον ὅτι ἔκτοτε, δηλ. ἀπὸ δώδεκα ἐτῶν, ἡ κίνησις τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων δὲν δύναται ἢ νὰ ηὔξησεν ἐπαισθητῶς, καὶ τρίτον ὅτι τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας εἶναι πάντοτε πλήρη ἐπιβατῶν, ἐκτὸς ἴσως ἐνίοτε εἰς τὴν γραμμὴν τινῶν νήσων. Πᾶς ταξειδεύσας ἐν Ἑλλάδι δύναται νὰ μαρτυρήσῃ τὴν ἀλήθειαν τοῦ τελευταίου τούτου ἰσχυρισμοῦ ἡμῶν. Ἐὰν

δέ τις τῶν ἀναγνωστῶν δὲν ἔτυχε νὰ ταξειδεύσῃ ποτὲ μὲ ἀτμόπλοιον τῆς ἑλληνικῆς ἑταιρίας, παρακαλοῦμεν αὐτὸν νὰ ἐρωτήσῃ τοὺς γνωρίμους καὶ φίλους του, ἐὰν ταξειδεύοντες ἐπὶ τοιούτου εἶχον πολλοὺς συνεπιβάτας ἢ ὄχι, καὶ ἐὰν ἔτυχέ ποτε νὰ ἴδωσιν εἰσερχόμενον ἢ ἐξερχόμενον λιμένος τινὸς ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας μὲ ὀλίγους ἐπιβάτας. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι σχεδὸν ὅλοι θέλουσιν ὁμολογήσει, ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναγκάζεταί τις νὰ ἵσταται ὄρθιος ἕνεκα τῆς μεγάλης συῤῥοῆς. Ἀλλ' ἔστω· ἂς παραδεχθῶμεν ἐπὶ μίαν στιγμὴν ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία δὲν εἶναι προσοδοφόρος. Ἔχει διὰ τοῦτο δίκαιον τὸ διοικητικὸν συμβούλιον νὰ καταφέρηται κατὰ τῆς κυβερνήσεως; Εἶναι ποτὲ σφάλμα τοῦ συμβαλλομένου, ἐὰν ὁ μετ' αὐτοῦ συμβληθεὶς ἠπατήθη εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν συμφερόντων του; Ἔπταισεν ἡ κυβέρνησις, ἐὰν οἱ ἱδρύσαντες τὴν ἑταιρίαν μέτοχοι εἶχον τόσον ὡραίαν ἰδέαν περὶ τοῦ ἐπικερδοῦς τῆς ἐπιχειρήσεως, ὥστε δὲν ἐζήτησαν μεγαλειτέρας βοηθείας παρὰ τῆς κυβερνήσεως; — Ἡ ὕπαρξις τῆς τοιαύτης ἰδέας εἶναι ἐκπεφρασμένη εἰς τὸ ἄρθρ. 38 τοῦ Καταστατικοῦ, ὅπου «ὁρίζεται ὅτι τὸ πρὸς τοὺς μετόχους διανεμητέον μέρισμα «οὐδέποτε ὑπερβαίνει τὰ *πεντήκοντα τοῖς ἑκατόν*». — Ὄχι μόνον ἡ διατήρησις τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας εἶναι ὑποχρεωτικὴ διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν, ἀλλ' εἶναι καὶ ὁ καθαυτὸ λόγος, δι' ὃν καὶ μόνον ἐσχηματίσθη ἡ ἑταιρία. Ὁ ΣΠΑ'. νόμος τῆς 22 Ἀπριλίου 1855 φέρει ῥητῶς τὸν τίτλον «Περὶ συστάσεως ἀτμοπλοϊκῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῶν νήσων καὶ τῶν παραλίων μερῶν τῆς Ἑλλάδος.» Τὸ δὲ ἄρθρον α'. τοῦ νόμου ΤΟΘ'. τῆς 20 Ὀκτωβρίου 1856 προσέθεσεν, ὅτι ἡ συστηθησομένη ἑταιρία δύναται νὰ ἐνεργῇ ἀτμοπλοϊκὴν συγκοινωνίαν «καὶ μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ ἄνευ βλάβης τῆς ἐσωτερικῆς.» Αἱ δὲ λέξεις αὗται ἐνεγράφησαν καὶ εἰς τὸ Καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1856 Β. διατάγματος. Ἐκ τούτων καταφαίνεται ἀριδήλως ὅτι κύριος σκοπὸς τῆς ἑταιρίας ἦτο καὶ εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία, καὶ ὅτι διὰ ταύτην ἡ κυβέρνησις ἐξη-

σφάλισε 5 τοῖς $^0/_0$ εἰς τοὺς μετόχους, παραχωρήσασα καὶ ἄλλα πλεονεκτήματα, ἴσια ἴσια διότι ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ ὑποψία τις, μὴ ἡ ἑταιρία δὲν ἀποφέρῃ κέρδη. Ἀπέναντι τούτων ὅλων τῶν ἐπιχειρημάτων ὑπάρχει σπουδαία τις ἀνταπόδειξις; Λάβωμεν ἀνὰ χεῖρας τὰς ἐνιαυσίους λογοδοσίας τῆς ἑταιρίας καὶ τὸ ἐσχάτως δημοσιευθὲν ὑπόμνημα. Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον λέγει μόνον ὅτι εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1858 «ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων τὸ ἐπιζήμιον τῆς προσεγγίσεως τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου,» ὅτι τῷ 1859 οἱ μέτοχοι παρεπονοῦντο «διὰ τὴν ἔκ τινων τῶν ἐσωτερικῶν γραμμῶν ζημίαν», καὶ ὅτι τέλος εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ 1860 ἐκραύγαζον ἐν γένει «κατὰ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας τοῦ κράτους.» Ἀλλ' εἶναι τοῦτο ἀπόδειξις; Δύναταί τις ποτὲ νὰ πεισθῇ, ὅτι ἀντὶ προοδευούσης τῆς ἑταιρίας καὶ τοῦ χρόνου παρερχομένου, ν' αὐξήσωσι τὰ κέρδη, νέαι γραμμαὶ προσετίθεντο κατ' ἔτος εἰς τὰς φερούσας ζημίαν; Ἐὰν ἔχῃ οὕτω, δὲν εἶναι ἔνδειξις ὅτι ἡ διοίκησις δὲν ἦτο κατὰ πάντα καλή; Ὅπως δὲ καὶ ἂν ἔχωσι τὰ πράγματα, δύναταί ποτε νὰ θεωρηθῇ ὑπεύθυνος ἡ κυβέρνησις; Ὄχι βέβαια. Καὶ μολαῦτα εἴδομεν ὅτι αὕτη καὶ τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν παρημέλησεν ἐπί τινα χρόνον χάριν τῆς ἑταιρίας, καὶ ἐτησίαν χορήγησιν δραχμῶν 300,000 καὶ βραδύτερον 370,000 ἀπεφάσισεν ὑπὲρ αὐτῆς.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 36 τοῦ Καταστατικοῦ πρὸς προσδιορισμὸν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας ἀφῃροῦντο κατ' ἔτος 6 τοῖς $^0/_0$ ἐκ τῆς ἀρχικῆς ἀξίας ἑκάστου ἀτμοπλοίου καὶ τῶν μηχανῶν τῶν ἐργοστασίων. Ἀλλ' οἱ κκ. διοικηταὶ ἐξανίσταντο ἐπανειλημμένως κατὰ τῆς ἐκπτώσεως ταύτης (3), δια-

(3) Ἰδιαίτερα παράπονα ἐγένοντο διὰ τὴν κατὰ τὸ 1860 ἔκπτωσιν τῆς ἀξίας τῶν τότε καταπλευσάντων τεσσάρων νέων ἀτμοκινήτων. Ἐν ᾧ ὅμως ἡ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1864 ἔκθεσις τῶν Διοικητῶν (ἐν οἷς καὶ οἱ κκ. Κεχαγιᾶς καὶ Δομεστίνης) λέγει ὅτι τὸ συμβούλιον ὑπέκυψε κατὰ τοῦτο «εἰς τὴν γνώμην τῶν κυρίων Ἐλεγκτῶν», τὸ ὑπόμνημα αἰτιᾶται «τὴν ἐπίμονον αἴτησιν τοῦ τότε Ὑπουργείου». Ἄλλως τε ἕνεκα τῆς κατὰ τὸ 1860 ἐκπτώσεως, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δὲν ἔκαμε τοιαύτην τῷ 1861.

τεινόμενοι ὅτι ἕνεκα αὐτῆς «αἱ ζημίαι εἶναι μᾶλλον τυπικαὶ ἢ πραγματικαί.» Ἀλλὰ τί λογικώτερον, τί ἐμπορικώτερον αὐτῆς; Ὅταν τὸ ἀτμόπλοιον περιέλθῃ εἰς ἀχρηστίαν, δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ δύνηται ν' ἀντικαταστήσῃ αὐτὸ ἑαυτὸ ἐκ τοῦ ἰδίου οὕτως εἰπεῖν ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου; Ἡ διάταξις τοῦ Καταστατικοῦ ἦτο πολλὰ συνετὴ, καὶ ἰδίως φαίνεται τοιαύτη, ὅταν λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὸν συμπληροῦντα αὐτὴν ὅρον, ἔχοντα οὕτως, «καθ' ἣν περίστασιν γίνεται δαπάνη εἰς ἐπισκευὰς καὶ προμηθείας πρὸς ὄφελος τοῦ σκάφους καὶ τῶν μηχανῶν τῶν πλοίων, ἡ ἀφαίρεσις ἐλαττοῦται κατὰ τὸ τρίτον τῶν γενομένων ἐξόδων δι' ἐκεῖνο τὸ ἔτος.» Τὸ ἐφ' ἡμῖν δὲν ἐνοοῦμεν τὴν οἰκονομολογικὴν ὀρθότητα τοῦ παρὰ τοῦ κ. Ι. Σούτσου τὸ 1861 προταθέντος μέτρου «νὰ παύσωσιν ἐπὶ δύο ἢ τρία ἔτη καὶ *μέχρις οὗ ἡ κατάστασις τῆς ἑταιρίας βελτιωθῇ* αἱ ἐκπτώσεις τῆς ἑταιρίας περιουσίας καὶ τὰ ἐτησίως πληρωνόμενα ἀσφάλιστρα». Τοιοῦτον μέτρον δὲν ἠδύνατο νὰ βοηθήσῃ κατ' ἐλάχιστον τὴν ἑταιρίαν· ἤθελε δὲ εἶσθαι πρακτικὸν μόνον ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἀπεφασίζετο νὰ διαλυθῇ αὕτη μικρὸν κατὰ μικρὸν, καθ' ὅσον δηλ. τὰ ἀτμόπλοια αὐτῆς ἤθελον φθείρεσθαι ὑπὸ τοῦ χρόνου ἢ πάθει ἐκ θαλασσίων δυστυχημάτων. Τότε, ἀλλὰ μόνον τότε ἡ ἑταιρία δὲν ἤθελεν ἔχει ἀνάγκην νὰ προβλέψῃ περὶ τοῦ μέλλοντος, περὶ ἀντικαταστάσεως τῶν φθαρέντων ἢ ἀπολεσθέντων σκαφῶν της, καὶ ἠδύνατο νὰ θέσῃ ὡς κύριον σκοπὸν τὴν διανομὴν ὅσον ἔνεστι μεγαλειτέρων ἐτησίων μερισμάτων.

Μετὰ πολλὰς μεμψιμοιρίας καὶ ἐπανειλημμένας αἰτήσεις τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου, καὶ ἀφ' οὗ ἡ κυβέρνησις μάτην ἐπὶ πολὺν χρόνον ὑπερασπίσθη τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τὰ συμφέροντα τῆς ἑταιρίας, ἐπέτρεψε τέλος τῷ 1862 νὰ μὴ ὑπολογισθῶσι ποσῶς αἱ μέχρι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐκπτώσεις τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας. Τότε ὅμως τὸ συμβούλιον κατεῖδε τὸ ἀδύνατον τοῦ πράγματος, καὶ εἰρωνευόμενον τὴν κυβέρνησιν, λέγει ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο «οὔτε νὰ σημειωθῇ ἐν τοῖς βιβλίοις καὶ τοῖς ἰσολογισμοῖς τῆς ἑταιρίας ἠδύνατο», ἀνεγνώριζε δὲ ὅτι τὸ φιλονεικούμενον

ποσὸν ἀνήρχετο ἀπὸ τῆς συστάσεως τῆς ἑταιρίας μόνον εἰς δρ. 67,737.10. Τόση ὑπῆρξεν ἡ πραγματικὴ ἔκπτωσις εἰς διάστημα τεσσάρων ἐτῶν ἕνεκα τῶν ἐλαττώσεων αὐτῆς διὰ τὰς γενομένας ἐπισκευάς. Τὸ δὲ ἔλλειμμα ὅπερ ἐπρόκειτο νὰ δικαιολογηθῇ διὰ τῶν ἐκπτώσεων καὶ ἄλλων ὁμοίων ἐπιχειρημάτων ἦτο δρ. 1,255,422.45 Οὕτως ὅμως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, πῶς δύναταί τις νὰ διϊσχυρίζηται ὅτι κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ ἡ ζωὴ τοῦ πλοίου ὑπολογίζεται εἰς 17 μόνον ἔτη; Τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι ἀληθὲς, ἐὰν ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν ἐκπτώσεων δὲν ἀφῃρεῖτο τὸ τρίτον τῆς εἰς ἐπισκευὰς καὶ προμηθείας πρὸς ὄφελος τοῦ σκάφους καὶ τῶν μηχανῶν γενομένης κατ' ἔτος δαπάνης, ἐὰν δηλ. ἡ πραγματικὴ ἔκπτωσις κατὰ τὸ πενταετὲς διάστημα 1857-1862 ἦτο περίπου δραχμ. 740,000 καὶ οὐχὶ μόνον 67,737. Τὸ Διοικητικὸν συμβούλιον κατώρθωσε νὰ λάβῃ τὴν ἄδειαν τῆς κυβερνήσεως, ὥστε ἀπὸ τοῦ ἔτους 1862 ἀρχόμενον νὰ ἐκπίπτῃ ἐτησίως 3 καὶ ὄχι 6 τοῖς 0/0 ἐκ τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, καὶ τοῦτο διότι εἶχε τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἀτμόπλοια «τακτικῶς ἐπισκευαζόμενα καὶ βελτιούμενα καὶ ἐπὶ τὸ διπλάσιον τοῦ δεκαεπταετοῦς χρόνου ἀντέχουσιν». Εὐκόλως δύναται πᾶς τις νὰ ὑπολογίσῃ, ἐὰν ἀφαιρουμένου ἐκ τῶν 3 τοῖς 0|0 τοῦ τρίτου τῶν δι' ἐπισκευὰς καὶ βελτιώσεις γενομένων ἐξόδων, ἀρκεῖ πρὸς ἔκπτωσιν τῆς ὅλης ἀξίας τοῦ πλοίου ἔστω καὶ διάστημα 34 ἐτῶν, ὅπερ θεωρεῖται παρ' αὐτῶν τῶν κκ. Διοικητῶν, ὡς τὸ ἔσχατον ὅριον τῆς ζωῆς τῶν ἀτμοπλοίων. Μετ' ὀλίγον δ' αὐτὴ ἡ πεῖρα θέλει ἀποδείξει, ἐὰν φρονίμως ποιοῦντες ἐζήτησαν τὴν καταβίβασιν τῆς ἐκπτώσεως. (1) Ἡ κυβέρνησις ὅμως ἥτις το-

---

(1) Ἔκπτωσιν 6 τοῖς 0/0 κατ' ἔτος ἀπῄτουν κατὰ τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρίας καὶ οἱ ἐν Λονδίνῳ ὁμογενεῖς Ι. Κασσαβέτης, Λ. Μελᾶς, Ξ. Μπαλλῆς, Μ. Ῥοδοκανάκης, Στ. Τσιτσίνιας, Σ. Μαυρογίαννης, Α. Κ. Ἰωνίδης, ὡς ἀντιπρόσωποι τῆς ἐκεῖ συγκροτηθείσης συνελεύσεως. Ὅρα «Ἐλπίδος» ἀριθ. 979 τῆς 25 Νοεμβρίου 1858.

σοῦτον ἐπέμενεν ὑπὲρ τῆς διατηρήσεως τῶν ἀρχικῶς ὁρισθέντων, προφανῶς ἔπραττε τοῦτο ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς ἑταιρίας καὶ ἐναντίον τῶν ἰδίων συμφερόντων· διότι ὅσον μεγαλειτέρα ἔκπτωσις γίνεται, τοσοῦτον πιθανώτεραι καθίστανται ἡ ὕπαρξις ἐλλείμματος καὶ ἡ πληρωμὴ παρὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ εἰς τοὺς μετόχους ἐγγυημένου τόκου 5 τοῖς 0/0.

Ὅμοιοι συλλογισμοὶ μὲ τοὺς ἐπὶ τῶν ἐκπτώσεων τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, πείθουσι τοὺς κκ. διοικητὰς (σελ. 16 κτλ.) νὰ δικαιολογήσωσι τὰ ἐλλείμματα τοῦ ἰσολογισμοῦ διὰ τῶν ἀσφαλίστρων τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα ἐγγράφονται φυσικῷ τῷ λόγῳ εἰς τὰ ἔξοδα, καὶ διὰ τῶν τόκων, ὅσους ἐπλήρωσαν εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν διὰ ποσὰ ἅτινα ἐδανείσθησαν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας. Ἀποροῦμεν τὰ μέγιστα, μὰ τὴν ἀλήθειαν, διὰ τοιαύτας δικαιολογήσεις! Πῶς δύνανται ἄνδρες σπουδαῖοι ὡς οἱ κκ. Διοικηταί, οἵτινες πρὸς τοῖς ἄλλοις εἶναι καὶ ἔμποροι, νὰ μὴ σκέπτωνται πῶς θὰ ἔβαινον αἱ ἰδιαίτεραι αὐτῶν ἐμπορικαὶ ὑποθέσεις, ἐὰν δὲν ἀφήρουν τὴν ἐκ τῆς φθορᾶς τοῦ χρόνου ζημίαν, καὶ ἐὰν ἐθεώρουν ὡς ἐνεργητικὰ κεφάλαια τὰ πληρωνόμενα ἀσφάλιστρα καὶ τοὺς πληρωνομένους τόκους; Ἐὰν λάβωσιν ὑπὸ τοιαύτην ἔποψιν τὸ ζήτημα, βεβαίως δὲν θέλουσιν εἶσθαι ἐναντίοι τῶν ἀσφαλίστρων. Καθ' ὅσον μάλιστα ἀφορᾷ τὴν ἑταιρίαν, νομίζομεν ὅτι ἡ πρὸ δύο ἐτῶν συμβᾶσα καταστροφὴ τῆς **Π α τ ρ ί δ ο ς** ἐδικαίωσε πληρέστατα τὴν ὕπαρξιν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου, τὸ ὁποῖον εἶναι ἔτι μᾶλλον δικαιολογημένον, ὅταν σκεφθῇ τις ἔτι μεγαλείτερα δυστυχήματα, ἅτινα ἠδύνατο νὰ ἐπιφέρῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν ἡ ἄστατος ὀργὴ τῶν κυμάτων καὶ τοῦ πυρός. Διὰ τοὺς λόγους τούτους οὔτε τὴν γνώμην τοῦ κ. Δ. Δρόσου δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν, λέγοντος (5) «ἀληθὴς καὶ πραγματικὴ ἀσφάλεια εἶναι ἡ διὰ συνετῆς διοικήσεως καὶ αὐστηρᾶς οἰκονομίας βελτίωσις τῶν

---

(5) Τῷ 1861 εἰς τὴν πρὸς τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἔκθεσίν του.

οἰκονομικῶν τῆς ἑταιρίας, ἥτις δύναται νὰ φέρῃ τὴν ἰσοῤῥοπίαν μεταξὺ τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων αὐτῆς· ἀπὸ ταύτην δὲ θέλει προκύψει ἐνιαύσιος οἰκονομία, ἰσοδυναμοῦσα μὲ τὴν ἀπώλειαν ἑνὸς ἀτμοπλοίου. Ὅσον καὶ ἂν ἐπιθυμῶμεν τὴν οἰκονομίαν, δὲν πρέπει νὰ συγχύζωμεν αὐτὴν μὲ τὴν ἀσφάλειαν. Οὔτε ἡ ἔλλειψις οὔτε ἡ ὕπαρξις τῆς μιᾶς ἀποκλείει τὴν ἄλλην. Ἡ ἀσφάλεια εἶναι ὁ πρώτιστος, ὁ ἀναπόφευκτος ὅρος τῆς ὑπάρξεως ναυτικῆς ἑταιρίας οἱασδήποτε· ἂν δὲ αὕτη δὲν δίδῃ κέρδη, προτιμώτερον πάντοτε νὰ δανεισθῇ ἢ ν' ἀφήσῃ ἀνασφάλιστα τὰ σκάφη αὐτῆς. Ἐπίσης ὅμως δὲν πρέπει νὰ γίνηται σύγχυσις τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας καὶ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου ἑταιρίας μὴ ἀσφαλιζούσης ἀλλαχοῦ τὰ πλοῖα αὐτῆς. Τῷ ὄντι μετὰ μεγάλης ἀπορίας εἴδομεν τὸ ὑπάρχον σήμερον ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον ἐγγεγραμμένον (σελ. 36) ἀπέναντι τοῦ σημερινοῦ ἐλλείμματος, καὶ δὲν ἐννοοῦμεν πῶς ζητεῖται ὁ ἐκπεσμὸς τοῦ πρώτου ἀπὸ τοῦ δευτέρου πρὸς βελτίωσιν τῆς οἰκονομικῆς καταστάσεως τῆς ἑταιρίας. Ἡ ὕπαρξις ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου δὲν ἔχει ἐνταῦθα τὴν ἐλαχίστην σημασίαν· οἱ δὲ κκ. Διοικηταὶ πρέπει νὰ παρουσιάσωσι τὴν κατάστασιν τῆς ἑταιρίας, ὅπως ἤθελεν εἶσθαι, ἐὰν ἡ κυβέρνησις δὲν ἔδιδεν εἰς αὐτὴν τὴν ἄδειαν νὰ σχηματίσῃ ἴδιον ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον, ἀλλὰ τὴν ὑπεχρέωνε συμφώνως πρὸς τὸ Καταστατικὸν νὰ ἀσφαλίζῃ τακτικῶς τὰ ἀτμόπλοια αὐτῆς εἴς τι τῶν ὑπαρχόντων ἀσφαλιστικῶν καταστημάτων. Τὰ ὑπάρχοντα σήμερον ἀσφαλιστικὰ κεφάλαια δὲν δύνανται νὰ θεωρηθῶσιν ὡς κέρδη, διότι ἐσχηματίσθησαν πρὸς τὸν ὡρισμένον σκοπὸν νὰ ἐπανορθώσωσιν, ὃ μὴ γένοιτο, δυστύχημα. Ὑποθέσατε ὅτι τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον ἐλαμβάνετο, ὅπως καλύψῃ ἓν μέρος τοῦ ἐλλείμματος, καὶ ὅτι μετὰ δύο ἢ τρεῖς μῆνας, μετὰ δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας ἐναυάγει ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας. Πόθεν ἤθελε πληρωθῇ ἡ ζημία; Ἀλλὰ καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς καθαρὸν κέρδος, ἄνευ ἀμφιβολίας δὲν εἶναι κέρδος τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ὡς τοιαύτης, ἀλλὰ κέρδος ἰδιαιτέρας ἀσφαλιστι-

κῆς ἐπιχειρήσεως, ἥτις οὐδὲν κοινὸν ἔχει μετὰ τῆς Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ἢ ὅτι τὰ αὐτὰ πρόσωπα παρουσιάζονται ὡς μέτοχοι. Ἂς μᾶς συγχωρήσῃ ἑπομένως ὁ ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας εἰς τὸν Ἑρμουπολίτην τοῦ «Μέλλοντος» ἀπαντήσας, νὰ ὑποστηρίξωμεν ἐναντίον τῆς γνώμης του, ὅτι ἀπὸ τὸ ἔλλειμμα τῆς ἑταιρίας *κατ' οὐδένα λόγον* δύναται νὰ ἐκπεσθῇ τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον (6), χωρὶς νὰ εἴπῃ καὶ περὶ ἡμῶν ὅτι δὲν ἐπιστάμεθα «τὰ ἁπλᾶ στοιχεῖα τῆς λογιστικῆς».

Οἱ κκ. Διοικηταὶ κατηγοροῦσιν ἔτι τὴν κυβέρνησιν (σελ. 17), ὡς μὴ ποιήσασαν ἄφεσιν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας δραχμῶν τεσσαράκοντα χιλιάδων περίπου, τόκον ὃν ὑπελόγισεν εἰς βάρος αὐτῆς, μὴ πληρωθεισῶν ἐγκαίρως τῶν 21,000 λιρῶν διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων κτλ. Ἡ ἀπαίτησις ὅμως αὕτη τοῦ Συμβουλίου ἦτο ὅλως ἄδικος καὶ ἔτι ἀδικωτέρα, διότι δὲν ἐζητεῖτο ὡς χάρις παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀλλ' ἐθεωρεῖτο τρόπον τινα ὡς δικαίωμα· ἡ διεύθυνσις τῆς ἑταιρίας, λέγουσι, δὲν ἐζήτησεν ἀμέσως ὁλοκλήρους τὰς προκαταβολὰς τῶν μετόχων, ὅπερ ἂν ἐγένετο, ἡ κυβέρνησις ἤθελεν ὑποχρεωθῇ νὰ πληρώσῃ πολὺ περισσοτέρους τόκους παρ' ὅσους ἐπλήρωσεν εἰς τοὺς ἑταίρους. Ἀλλὰ ποίους τόκους ἐγγυήθη ἡ Κυβέρνησις κατὰ τὸ Καταστατικὸν καὶ τὴν Σύμβασιν; Τοὺς «ἐπὶ τῶν *καταβληθέντων* κεφαλαίων *μέχρι* τοῦ ποσοῦ τῶν δύο ἑκατομμυρίων». Ἅμα λοιπὸν τὸ δημόσιον ἐπλήρωσε τοὺς τόκους τῶν κεφαλαίων, ἅτινα εἶχον πράγματι καταβληθῆ εἰς τὴν ἑταιρίαν, ἐξεπλήρωσε τὴν ὑποχρέωσίν του· δὲν δύναταί τις ν' ἀπαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ τόκους καὶ διὰ κεφάλαια μὴ πραγματοποιηθέντα εἰσέτι. Οἱ κκ. Διοικηταὶ τῆς ἑταιρίας λησμονοῦσιν ἄλλως τε, ὅτι ἂν ἔθετον ὡς ὅρον ἀπαραίτητον τὴν καταβολὴν ὁλοκλήρου τοῦ ποσοῦ τῆς μετοχῆς ἅμα τῇ ἐγγραφῇ, πολλοὶ τῶν σήμερον μετόχων δὲν ἤθελον λάβει μετοχάς· δυσκολευόμεθα δὲ

(6 Τὰ κατὰ τὴν διαχείρισιν τῶν ἀσφαλίστρων θέλομεν ἐξετάσει ἰδιαιτέρως.

πολὺ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἁπλῶς χάριν τῆς κυβερνήσεως δὲν ἐζητήθη ἀμέσως ἡ προκαταβολὴ ὅλου τοῦ κεφαλαίου. Δὲν γνωρίζομεν τῇ ἀληθείᾳ πῶς νὰ χαρακτηρίσωμεν τὴν ἀπαίτησιν τοῦ Συμβουλίου πρὸς ἄφεσιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος τόκων παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ὅταν αὐτὸ τὸ Συμβούλιον ἀπῄτησε καὶ ἔλαβεν ἄλλοτε, καὶ ἤδη ἀπαιτῇ νὰ λάβῃ ἐκ νέου παρ' αὐτῆς τόκους ὄχι μόνον διὰ τὰς καθυστερήσεις τοῦ τόκου 5 τοῖς 0|0, ὃν ἐξ ἀρχῆς εἶχεν ἐγγυηθῆ, ἀλλὰ καὶ διὰ τὰς καθυστερήσεις τῶν χορηγήσεων, ὅσας οἰκειοθελῶς καὶ ἄνευ ὑποχρεώσεως βραδύτερον ἀπεφάσισε νὰ δίδῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου οἱ κκ. Διοικηταὶ ὄχι μόνον δὲν μετρῶσι τὰς ἑαυτῶν ἀπαιτήσεις διὰ τοῦ αὐτοῦ πήχεως, δι' οὗ θέλουσι νὰ μετρήσωσι τὰς τῆς κυβερνήσεως, ἀλλὰ δεικνύονται συγχρόνως ἀγνώμονες πρὸς αὐτήν.

Ἡ ἀνάγνωσις τοῦ ὑπομνήματος δὲν δύναται ἢ ν' ἀπελπίσῃ πάντα προσεκτικὸν ἀναγνώστην περὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ἐν ὅσῳ δὲν ἀλλάξει ὁ τρόπος τῆς διοικήσεως αὐτῆς, καὶ δι' ἄλλας μὲν αἰτίας, ἀλλ' ἰδίως διότι εἰς ὅλον τὸ ὑπόμνημα δὲν εὑρίσκεται ἡ ἔκθεσις οὐδενὸς σπουδαίου λόγου, ἐξηγοῦντος τὴν κακὴν κατάστασιν τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἑταιρίας· οὐδεὶς ὅμως δύναται νὰ ἐλπίσῃ θεραπείαν παρὰ τοῦ μὴ διαγνώσαντος τὸ νόσημα. Ἐκτὸς τῶν προμνημονευθέντων λέγουσιν οἱ κκ. Διοικηταὶ (σελ. 14), ὅτι «ἑπόμενον ἦτο νὰ περιπέσῃ ἡ ἑταιρία καὶ κατὰ τὸ ἔτος 1860 εἰς τὰς αὐτὰς μὲ πρότερον ζημίας, ἐπαυξηθείσας ἔτι μᾶλλον ἐκ τῆς ἀφίξεως τῶν ἐν Ἀγγλίᾳ ναυπηγηθέντων τεσσάρων ἀτμοπλοίων». Κατὰ τοὺς γενικῶς ἰσχύοντας κανόνας ἐρχόμεθα εἰς ὅλως ἀντίθετον συμπέρασμα, διότι οἱ παντὸς εἴδους ἐπιχειρηματίαι τότε μόνον ἐκτείνουσι τὰς ἐπιχειρήσεις των, ὅταν προσδοκῶσιν ὠφέλειαν, καὶ ὅταν ἡ ἀναπόφευκτος αὔξησις τῶν δαπανῶν, πρόκηται νὰ συνεπιφέρῃ πολὺ μεγαλειτέραν αὔξησιν τῶν ἐσόδων. Μόνον ἐὰν οἱ κκ. Διοικηταὶ ὑπέθετον τοιοῦτόν τι, ἔπρεπε νὰ προβῶσιν εἰς τὴν ἀγορὰν τεσσάρων νέων ἀτμοπλοίων. Ἐὰν ὅμως ἔπραξαν τοῦτο, χωρὶς νὰ ἔχωσι τοιαύτας ἐλπίδας, ἢ ἐὰν ἠπατήθησαν εἰς τοὺς

ὑπολογισμούς των, δὲν πρέπει νὰ αἰτιῶνται ἄλλους, οὔτε αὐτοὶ οὔτε οἱ κκ. μέτοχοι. Ἡ κυβέρνησις οὔτε ἀπήτησεν, οὔτε ἠδύνατο ν' ἀπαιτήσῃ, ὥστε ἡ ἑταιρία νὰ ἔχῃ πλέον τῶν πέντε ἀτμοπλοίων. Τόσα ὅμως ἐκέκτητο αὕτη πρὶν προμηθευθῇ τὰ μνημονευθέντα τέσσαρα.

Ἐξετάσαντες τὰ πρὸς δικαιολόγησιν τῆς μέχρι τοῦδε ἀποτυχίας τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ἐπιχειρήματα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, νομίζομεν ὅτι ἀπεδείξαμεν ἀρκούντως ἀφ' ἑνὸς τὸ σαθρὸν αὐτῶν, ἀφ' ἑτέρου τὸ ἄδικον τῶν κατὰ τῆς Κυβερνήσεως αἰτιάσεων. Ὑπολείπεται ἤδη ν' ἀνεύρωμεν τοὺς πραγματικοὺς λόγους, δι' οὓς ἡ ἑταιρία δὲν προοδεύει, ἀπὸ ἐλλείμματος εἰς ἔλλειμμα περιερχομένη.

Πρὶν ὅμως προβῶμεν περαιτέρω νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ καταδείξωμεν ὅτι εἰς τὰς ζημίας τῆς ἑταιρίας δὲν ἐνέχεται ποσῶς, ὅπως ἐν τῇ ἀπορίᾳ του δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ, ὑπερβολικὴ εὐθήνεια τοῦ τιμολογίου. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον εἶχε δικαίωμα νὰ ἐκπέσῃ τὸ πρότερον παρὰ τῇ Κυβερνήσει ἐν χρήσει τιμολόγιον μέχρις 70 τοῖς %· ἀκολούθως ἔλαβε μάλιστα τὴν ἄδειαν νὰ κανονίζῃ τοὺς ναύλους κατ' ἰδίαν βούλησιν, ἄνευ περιορισμοῦ. Ἐν τούτοις οἱ γενόμενοι ἐκπεσμοὶ ἔμειναν πάντοτε μεταξὺ 30 καὶ 60, ἤτοι κατὰ μέσον ὅρον εἰς 45 τοῖς %. Αὐτὸ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὁμολογεῖ ὅτι ἐκ τοῦ ἐκπεσμοῦ τούτου δὲν προῆλθε ζημία, καὶ ὅτι οὔτε νὰ ὑψώσῃ, οὔτε νὰ ἐκπέσῃ τοὺς ναύλους συμφέρει. Νομίζομεν δὲ ὅτι καλῶς πράττον, δὲν ἐξέπεσεν αὐτοὺς πλειότερον, διότι ἡ συῤῥοὴ ἐπιβατῶν εἶναι ἤδη ἀρκούντως μεγάλη μὲ τὰς ἐπικρατούσας τιμάς. Τὴν παρατήρησιν ταύτην προετάξαμεν, ὅπως προληφθῇ πᾶσα ἐνδεχομένη ἀπορία ἢ ἔνστασις.

Καθ' ἡμᾶς ἐννέα εἶναι οἱ λόγοι δι' οὓς ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα ἀποτυγχάνει, ἤτοι κακὴ διοίκησις, πολυτέλεια εἰς τὰς δαπάνας, καταχρήσεις εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰσιτηρίων, ὑπερβολικὴ κατανάλωσις γαιανθράκων, μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων, μέγεθος αὐτῶν, μὴ ἔγκαιρος πληρωμὴ τῶν παρὰ τῆς κυβερνησεως ἑκάστοτε ὀφειλομένων, ἔλλειψις κυβερνητι-

κῆς ἐποπτείας καὶ ἀμέλεια τῶν μετόχων. Ἂς ἐξετάσωμεν ἰδιαιτέρως ἕκαστον τῶν λόγων τούτων·

ά). *Κακὴ διοίκησις*. Ὡς πρὸς ταύτην συμφωνοῦμεν πληρέστατα μὲ τὴν γνώμην ἣν ὁ κ. Χρηστίδης, ὡς ὑπουργὸς τῶν οἰκονομικῶν, διετύπωσεν ἐν τῇ ὑπ' ἀριθ. 4125 ἀπὸ 27 Ἰουλίου 1866 ἐκθέσει του πρὸς τὸ Ὑπουργεῖον τῶν Ἐσωτερικῶν. Ἡ ἐπιχείρησις αὕτη, λέγει, ὅσον καὶ ἂν θελήσῃ τις νὰ τὴν χαρακτηρίσῃ ὡς κερδοσκοπικὴν, εἶναι ὅμως καθαρῶς ἐπιχείρησις τεχνικὴ, καὶ ὡς τοιαύτη ἀπαιτεῖ εἰδικότητα γνώσεων καὶ πλήρη ἀφοσίωσιν τοῦ διευθύνοντος, εἰς οὐδὲν ἄλλο ἐπασχολουμένου, εἰμὴ εἰς μόνην τὴν διεύθυνσιν τῆς ἑταιρίας καὶ τὴν ἀδιάλειπτον μελέτην τῶν μέσων, δι' ὧν εἶναι ἐφικτὴ ἡ προαγωγή της.

Γνώσεις εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐντελείας δὲν εἶναι δυνατὸν ν' ἀπαιτήσῃ τις ἀπὸ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Πλήρη ἐλευθερίαν χρόνου ἐπίσης δὲν δύνανται ταῦτα νὰ ἔχωσιν, ἀφ' οὗ ἐκλέγωνται μεταξὺ τοῦ ἐμπορικοῦ συλλόγου.

Ἐὰν θελήσωσι νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰ κύρια αὐτῶν ἐμπορικὰ ἔργα, προφανῶς θέλουσιν ὑποστῇ τὰ συμφέροντά των βλάβην ἐπαισθητὴν, καὶ εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο οὔτε αὐτὰ τὰ μέλη ἐννόησαν βεβαίως νὰ φθάσωσιν, ἀναδεχόμενα τὰ ἔργα συμβούλου, οὔτε εἶναι λογικὸν νὰ τοῖς ἐπιβληθῇ, ἐὰν προηγουμένως δὲν εἶναι προαποφασισμένη ἀνάλογος πρὸς τὴν θυσίαν ταύτην ἀποζημίωσις.

β'). *Πολυτέλεια εἰς τὰς δαπάνας*. Ἰδοὺ πῶς ἐκφράζεται περὶ αὐτῆς ὁ κ. Χρηστίδης· «Μ' ἔκπληξίν μας παρετηρήσαμεν τὰς ὑπερβολικὰς δαπάνας, τὴν πολυτέλειαν τῶν θέσεων καὶ τῶν ἄλλων ἐξόδων, καὶ τὴν ἐντεῦθεν προερχομένην δυσαναλογίαν τῶν δαπανῶν πρὸς τὸ ὅλον τῶν εἰσοδημάτων τῆς ἑταιρίας». Ἐὰν ἐλαμβάνοντο δραστήριά τινα μέτρα ἠδύνατο νὰ ἐπέλθῃ οἰκονομία περίπου 250,000 δραχμῶν κατ' ἔτος εἰς μόνον τὸ κεφάλαιον τοῦτο. Μὲ τὴν γνώμην ταύτην συμφωνεῖ καὶ ὁ κ. Δ. Δρόσος. Περὶ τῶν δυνατῶν οἰκονομιῶν θέλομεν ὁμιλήσει βραδύτερον.

γ'). *Καταχρήσεις εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰσιτηρίων*.

Τὰ περὶ τούτων λεγόμενα καταντῶσι πράγματι παροιμιώδη. Ὡμιλήσαμεν ἤδη ἀλλαχοῦ περὶ τοῦ πλήθους τῶν ἐπιβατῶν οὓς φέρουσι συνήθως τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας. Ἐν τούτοις οἱ ἀπολογισμοὶ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παρουσιάζουσι πολὺ διαφορετικὰ ἐνιαύσια ἀποτελέσματα. Ὁ λόγος εἶναι καταχρήσεις τῶν ἐν τοῖς πλοίοις ὑπαλλήλων, καθ' ὅσον ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς πράκτορας· οὐδεμίαν ἔχομεν περὶ τούτου ἀπόδειξιν. Πολλοὶ ἐπιβάται δὲν πληρώνουσι ναῦλον, ἄλλοι πληρώνουσι χωρὶς ἡ πληρωμὴ αὐτῶν νὰ ἐγγράφηται εἰς τὰ βιβλία παρὰ τῶν ὑπαλλήλων, οἱ δὲ πλεῖστοι πληρώνουσι τρίτην θέσιν καὶ ποιοῦνται χρῆσιν κατ' ἀρέσκειαν τῆς δευτέρας ἢ τῆς πρώτης. Πολλὰ σπάνιοι εἶναι οἱ ἐπιβάται τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας, οἱ μὴ ἔχοντες νὰ διηγηθῶσιν ἀνέκδοτά τινα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Καὶ ἂν ὅμως δὲν ὡμίλει περὶ αὐτοῦ ὅλος ὁ κόσμος, δύναταί τις νὰ ὑποθέσῃ τί θὰ γίνηται μὲ τοὺς λοιποὺς ἐπιβάτας, ὅταν οἱ ἐν τοῖς πλοίοις ἐπιφορτισμένοι τὴν ἔκδοσιν εἰσιτηρίων, διατείνωνται ἐνίοτε καὶ εἰς πρόσωπα γνωστά, γνωρίζοντα τὴν πρέπουσαν τάξιν, καὶ ζητοῦντα ἀπόδειξιν διὰ τὴν πληρωμὴν τῆς θέσεώς των, ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη τοιαύτης, μετὰ πολλὰς δὲ λογομαχίας δίδωσιν ἰδιόχειρον ἀπόδειξιν ἀντὶ τῆς ἀναγκαίας ἐντύπου ἐκ τοῦ βιβλίου τῶν διπλοτύπων. Κατὰ τῶν τοιούτων καταχρήσεων εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι δραστηριότατα μέτρα.

δ'). *Ὑπερβολικὴ κατανάλωσις γαιανθράκων.* Τὸ ζήτημα τῶν γαιανθράκων εἶναι σπουδαιότατον. Κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν κκ. Διοικητῶν ἡ κατανάλωσις αὐτῶν «ἐδαπάνα μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1861 τὰ $^2/_3$ τῶν ἐσόδων, διότι ἐπὶ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ἑκατομμυρίου, εἰς ἃ ἀνέβαινον αἱ εἰσπράξεις τῆς ἑταιρίας, ἓν ἑκατομμύριον δραχμῶν ἐδαπανῶντο ἐτησίως εἰς ἀπόκτησιν τῆς καυσίμου ὕλης». Κατὰ τὸν ἀπολογισμὸν τοῦ 1865, ἐκ δρ. 1,784,369 33, εἰς ἃς ἀνέρχονται τὰ «ἔξοδα ἐνεργείας τῶν ἀτμοπλοίων», δρ. 941,009 09 ἀναφέρονται εἰς γαιάνθρακας, τῶν ἐσόδων ὄντων 1,991,456.8. Τῷ 1866 καὶ 1867 ἐδαπανήθησαν εἰς γαιάν-

θρακας 1,233,140.88, ἐν ᾧ τὰ ἔξοδα ἐνεργείας ἐν γένει ἦσαν 2,909,579.28, τὰ δὲ ἔσοδα 3,220,605.11. Ἐν τούτοις τὸ Συμβούλιον ἐν τῇ ἐκθέσει τῆς 23 Ὀκτωβρίου 1862 διατείνεται, ὅτι οἰκονομικωτέρα διαχείρισις τῆς ἰδικῆς του δὲν γίνεται, «οὔσης τῆς καθ' ἡμᾶς ὡριαίας δαπάνης πλοὸς κατὰ τὸ ἥμισυ σχεδὸν ἐλάσσονος τῆς παρὰ ταῖς λοιπαῖς ἀτμοπλοϊκαῖς ἑταιρίαις ἀναλογιζομένης». Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις μὴ πειθομένη εἰς ἁπλοῦς λόγους, εἶχε διατάξει τὴν β' τοῦ 1861 ἐπιτροπὴν, νὰ προσπαθήσῃ «νὰ εἰσαχθῇ οἰκονομία μεγαλειτέρα εἰς τὴν προμήθειαν καὶ κατανάλωσιν τῶν γαιανθράκων». Ἀντὶ δὲ πάσης ἀποδείξεως ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς διαχειρίσεώς της, ἀπαντᾷ ἡ Διοίκησις εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς κυβερνήσεως, ὅτι διώρισε τὸν δεῖνα ἢ δεῖνα ἀξιότιμον κύριον ἔφορον ἐπὶ τοῦ ὑλικοῦ! Ἡμεῖς ὅμως ἀδιαφοροῦντες ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα, ἐρχόμεθα εἰς τὰ πράγματα. Οἱ Ἄγγλοι ὑπολογίζουσι τὴν δαπάνην τῶν γαιανθράκων εἰς 9 ἕως 12 ἀγγλικὰς λίτρας τὴν ὥραν δι' ἕκαστον ἵππον μηχανῆς οἷαι εἶναι αἱ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑλληνικῆς ἑταιρίας (7)· οἱ Γάλλοι ἀξιωματικοὶ ἐκτιμῶσιν αὐτὴν εἰς 4,17 χιλιόγραμμα καὶ ὁ Tupinier εἰς 4,0 χιλιόγραμμα, οἱ δὲ τὸν ἀνώτατον ὅρον παραδεχόμενοι ἐκ τῶν Γάλλων ἀναβιβάζουσι τὴν ὡριαίαν δαπάνην ἵππου εἰς 5 χιλιόγραμμα, ἅτινα ἀντιστοιχοῦσι πρὸς 11,02 ἀγγλικὰς λίτρας. Ἐν τούτοις ἡ ἑλληνικὴ ἑταιρία κατὰ τὰς περὶ τοῦ ἔτους 1860 πληροφορίας κατηνά-

(7) Ἤδη ὑπάρχουσι καὶ ἄλλου εἴδους μηχαναί, εἰς τὰς ὁποίας εἷς ἵππος δύναται ν' ἀναπτύξῃ δύναμιν πολὺ ἀνωτέραν τῆς συνήθους, καὶ αἵτινες καταναλίσκουσι φυσικῷ τῷ λόγῳ πολὺ πλειοτέρους γαιάνθρακας· ὑπάρχει δὲ καὶ νεώτατον σύστημα, εἰσαχθὲν ἐν μέρει εἰς Γαλλίαν, κατὰ τὸ ὁποῖον ὁ π ρ α γ μ α τ ι κ ὸ ς ἵππος καταναλίσκει σχεδὸν μόνον δύο λίτρας (= 0,90708) χιλιόγραμμα τὴν ὥραν· εἰς τὸν ὀ ν ο μ α σ τ ι κ ὸ ν ἵππον ἀναλογοῦσι 5—6 λίτραι. Τοιαύτην τινὰ μηχανὴν θέλει ἔχει τὸ περιμενόμενον θωρακωτὸν ὁ Β α σ ι λ ε ὺ ς Γ ε ώ ρ γ ι ο ς, οὗ ὁ ὀνομαστικὸς ἵππος θέλει καταναλίσκει περίπου 7 λίτρας τὴν ὥραν.

λωσε 17,15 τοιαύτας λίτρας τὴν ὥραν δι' ἕκαστον ἵππον. Λαμβάνοντες ὡς βάσιν τὸν ἀνώτατον ὅρον, καὶ ὑποθέτοντες κατανάλωσιν 12 λιτρῶν τὴν ὥραν, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ δαπάνη τῶν γαιανθράκων τῆς εταιρίας δὲν ἔπρεπε νὰ ὑπερβῇ διὰ τὰς 19,373 ὥρας πλοὸς τοῦ ἔτους ἐκείνου 11,227.07 τόνους· ἐδαπανήθησαν ὅμως ἄνω τοῦ ποσοῦ τούτου 4,536. 43 τόνοι, οἵτινες πρὸς δρ. 40 $\frac{39}{100}$ δίδουσι περιπλέον δαπάνην διὰ γαιάνθρακας δρ. 183,226.41 εἰς ἓν μόνον ἔτος. Τοιοῦτος εἶναι ὁ ἀκριβὴς λογαριασμὸς τῆς εταιρίας ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς καταναλωθέντας τόνους γαιανθράκων. Τὴν τιμὴν αὐτῶν παρεδέχθημεν ὅπως τὴν σημειώνει ἡ ἔκθεσις τῶν κκ. Διοικητῶν. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν τιμὴν ἐν γένει τῶν γαιανθράκων, ἔχουσι κατά τι δίκαιον οἱ λέγοντες (σελ. 28) ὅτι «ὁ ἑλληνικὸς ἵππος καταναλίσκει ἀκριβωτέραν τροφήν». Ἡ διαφορὰ ὅμως τῆς τιμῆς δὲν δύναται νὰ ἦναι πολὺ μεγάλη εἴτε σχετικῶς πρὸς τὴν Ἑταιρίαν τῶν γαλλικῶν Διαπορθμεύσεων, εἴτε ὡς πρὸς τὸν Lloyd, ὅστις ὀλίγους λιμένας ὑπηρετεῖ πλησιεστέρους τῆς Ἀγγλίας ἢ οἱ ἑλληνικοί, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου τὰ ἀτμόπλοιά του ταξιδεύουσιν εἰς Αἴγυπτον, Συρίαν, τὸν Εὔξεινον Πόντον καὶ τὸν Δούναβιν. Θέλοντες ὅμως ν' ἀποφύγωμεν πᾶσαν ἀντίρρησιν, δυναμένην νὰ ἔχῃ ὑπόστασίν τινα, δὲν εἰσερχόμεθα εἰς σύγκρισιν τῶν τιμῶν, εἰς ἃς προμηθεύονται τοὺς γαιάνθρακας αὐτῶν αἱ διάφοροι ἑταιρίαι. Περιοριζόμενοι εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς κατὰ τόνους καταναλώσεως, νομίζομεν ὅτι οἱ ἀριθμοὶ οὓς ἀνεφέραμεν, δὲν συντρέχουσι βεβαίως εἰς τὸ ν' ἀποδείξωσι τὴν μεγάλην οἰκονομίαν τῆς διαχειρίσεως. Ἐν τούτοις ἔπαυσεν ἤδη καὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐπαναλαμβάνον τὴν κομπαστικὴν ἐκείνην φράσιν, ὅτι ἡ ὡριαία δαπάνη πλοὸς εἶναι παρ' ἡμῖν κατὰ τὸ ἥμισυ μικροτέρα τῆς παρ' ἄλλαις ἀτμοπλοϊκαῖς ἑταιρίαις ἀναλογιζομένης. Τοιοῦτόν τι δὲν εὑρίσκεται ἐν τῷ ὑπομνήματι τῶν κκ. Ἠλ. Κεχαγιᾶ καὶ Ἀλεξ. Δομεστίνη. Διὰ νὰ λύσωμεν δὲ τὴν τυχὸν δυναμένην νὰ γεννηθῇ ἀπορίαν, διὰ τί ὄντες εἰς τὸ ἔτος 1869, λαμβάνομεν τὰ παραπαραδείγματα ἡμῶν ἐκ τοῦ ἔτους 1860, εἴμεθα ἠναγκα-

μένοι νὰ ὁμολογήσωμεν, ὅτι ἀφ' οὗ τῷ 1861 ἀπεδείχθη ὑπὸ τῆς τότε διορισθείσης ἐπιτροπῆς τὸ δυσανάλογον καὶ ἀδικαιολόγητον τοῦ ποσοῦ τῶν καταναλισκομένων γαιανθράκων, τὸ διοικητικὸν συμβούλιον δὲν ἐπαρουσίασεν ὡς πρὸς τὰ ἐπελθόντα ἔτη πληροφορίαν τινα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν μιλίων, ἅτινα διέτρεξεν ἕκαστον τῶν ἀτμοπλοίων καὶ τοῦ ποσοῦ τῶν παρ ἑκάστου δαπανηθέντων γαιανθράκων. Ἄνευ τῶν διδομένων τούτων εἶναι ἀδύνατος πᾶσα κρίσις ἐπὶ τῆς μετὰ ταῦτα διαχειρίσεως ἀναφορικῶς πρὸς τοὺς γαιάνθρακας.

έ). *Μέγας ἀριθμὸς τῶν ἀτμοπλοίων*. Οὗτος εἶναι λίαν σημαντικὸς λόγος τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς ἑταιρίας. Ἡ συγκοινωνία τῶν ἑλληνικῶν παραλίων καὶ τῶν νήσων δὲν δύναται νὰ δώσῃ τροφὴν ἱκανὴν εἰς δέκα ἀτμόπλοια· πρὸς ταύτην ἤθελον ἀρκέσει πληρέστατα πέντε ἢ ἓξ τὸ πολὺ, τῶν ὁποίων τὸ ἓν νὰ ἀργῇ διαδοχικῶς, εἴτε ἐπισκευαζόμενον, εἴτε μὴ χρῇζον ἐπισκευῆς. Πρὸ τῆς συστάσεως τῆς ἑλλ. ἑταιρίας ὁ Lloyd ἐξετέλει τὴν συγκοινωνίαν τριῶν γραμμῶν δι' ἑνὸς καὶ μόνου ἀτμοπλοίου. Ἡ ἑταιρία ἀνέλαβε τὴν ὑποχρέωσιν νὰ διατηρῇ πέντε τοιαῦτα. Τὰ μέλη ὅμως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, χωρὶς ποσῶς ν' ἀναγκάζωνται εἰς τοῦτο, ἔκριναν εὔλογον νὰ ἔχωσι δέκα, καὶ ὑπέσχοντο εἰς τοὺς μετόχους κέρδη μεγάλα ἐκ τῆς ἐξωτερικῆς συγκοινωνίας, ἣν ἐσκόπουν ν' ἀναλάβωσιν· ἀποτυχόντες δὲ εἰς αὐτὴν καθ' ὁλοκληρίαν διὰ πολλοὺς καὶ διαφόρους λόγους, μεταχειρίζονται ἤδη πρὸ πολλοῦ καὶ τὰ δέκα ἀτμόπλοια εἰς τὴν περιωρισμένην ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν τοῦ κράτους. Εἶναι δίκαιον νὰ αἰτιῶνται ἄλλους, ἐὰν ἡ ἐπιχείρησις δὲν ἐπιτυγχάνει; Εἶναι δίκαιον νά φέρῃ ἡ Κυβέρνησις τὸ βάρος τοῦ σφάλματος τούτου καὶ τὸ ἐντεῦθεν προελθὸν ἔλλειμμα; — Ἀποροῦμεν μεγάλως πῶς τοὐλάχιστον ἡ μέχρι τοῦδε πεῖρα δὲν ἐπέφερε μεταβολὴν εἰς τὰς ἰδέας τῶν κκ. Διοικητῶν, οἵτινες σκοπεύουσι νὰ ἀγοράσωσιν ἕτερα δύο ἀτμόπλοια, ἅμα ἐκκαθαρίσωσι τοὺς μετὰ τῆς κυβερνήσεως λογαριασμοὺς τῆς ἑταιρίας.

ϛ'). *Μέγεθος τῶν ἀτμοπλοίων.* Ἐν ᾧ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον παραπονεῖται ὅτι ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία δὲν εἶναι προσοδοφόρος, καὶ ἐν ᾧ δύναται νὰ ἐκτελέσῃ αὐτὴν δι' ἀτμοπλοίων ἑβδομήκοντα ἵππων δυνάμεως, ἐνεργεῖ αὐτὴν διὰ μεγάλων ἀτμοπλοίων, ἐχόντων ἀνάγκην μεγάλων ἐξόδων. Οὕτως εἰς γραμμὰς ἀσημάντους στέλλει πολλάκις ἀτμόπλοια, ὡς τὴν *Εὐνομίαν* καὶ τὴν *Πατρίδα*, ὧν ἕκαστον ἔχει δύναμιν 175 ἵππων, ὡς τὰς *Ἀθήνας* κινουμένας ὑπὸ μηχανῆς 150 ἵππων, ὡς τὴν *Ἐπτάνησον*, τὴν *Ὁμόνοιαν* καὶ τὴν *Καρτερίαν* ὧν ἑκάστη εἶναι 120, καὶ ὡς τὸ *Βυζάντιον*, τὸ ὁποῖον εἶναι 140 ἵππων δυνάμεως. Τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα κατεσκευάσθησαν δι' ἐξωτερικὰς γραμμάς, ἐπειδὴ δὲ αὗται, ὡς εἴπομεν, ἐναυάγησαν, ἅμα ἤρχισεν ὁ συναγωνισμὸς τῶν ξένων μετὰ τὴν παῦσιν τοῦ Ἰταλικοῦ πολέμου (σελ. 15), ἐγένετο χρῆσις αὐτῶν διὰ τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν πρὸς βλάβην καὶ τῶν μετόχων καὶ τῆς κυβερνήσεως, ἀπὸ τὴν ὁποίαν ζητεῖται ἀποζημίωσις. Ἀλλ' ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις οὐδὲν συμφέρον ἔχει νὰ ἐκτελῆται ἡ συγκοινωνία τοῦ Κράτους διὰ μεγάλων, δυσαναλόγων καὶ πολυτελῶν ἀτμοπλοίων· τὸ μόνον συμφέρον αὐτῆς εἶναι νὰ μὴ διακόπτηται ἡ συγκοινωνία. Καὶ αὐτοὶ οἱ ἐν Λονδίνῳ ὁμογενεῖς ἐξεφράσθησαν τὴν 7|19 Φεβρουαρίου 1855 διὰ τῶν κκ. Ι. Κασσαβέτη, Α. Μελᾶ, Ξ. Μπαλλῆ, Μ. Ῥοδοκανάκη, Στ. Τσιτσίνια, Σ. Μαυρογιάννη καὶ Α. Κ. Ἰωνίδη ὑπὲρ τῶν μικρῶν ἀτμοπλοίων. Κατ' ἀρχὰς μάλιστα ἔθετον ὡς ὅρον τῆς συμμετοχῆς των, νὰ ἐπιφυλαχθῇ εἰς τὴν ἑταιρίαν τὸ δικαίωμα «νὰ διατηρῇ καὶ ἐλάσσονος τῶν 70 ἵππων δυνάμεως ἀτμόπλοια». Ἂς μὴ νομίσῃ τις ὅτι πρόκειται περὶ ἀσημάντου διαφορᾶς. Εἴδομεν ὅτι πέντε ἀτμόπλοια ἠδύναντο ν' ἀρκέσωσιν. Ἤδη ὅμως θέλομεν ἀποδείξει ὅτι καὶ δέκα ἀτμόπλοια ἐὰν εἶχεν ἡ ἑταιρία, ἀλλὰ μόνον 70 ἵππων δυνάμεως ἕκαστον, ἤθελε λείπει ἀπὸ τὸ κεφάλαιον «τῶν ἐξόδων τῆς ἐνεργείας τῶν ἀτμοπλοίων» ἴσως τὸ ἥμισυ, ἀφεύκτως δὲ τὸ ἓν τρίτον τῶν σημειουμένων ἐξόδων· παρομοίως ἤθελον ἐλαττωθῆ κατ' ἀναλογίαν διάφορα ἄλλα ἔξοδα τῆς ἑταιρίας. Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ

διὰ τὸ ἔτος 1860 ἀπολογισμοῦ αὐτῆς, ὁ κ. Γ. Ι. Τομπάζης ὑπελόγισεν ὅτι ἡ δι' ἑκάστην ὥραν ἀναγκαία δαπάνη διὰ γαιάνθρακας, ἄλειμμα, ἔλαιον καὶ στυπεῖον εἶναι διὰ τὸ *Πανελλήνιον*, *Αἰγαῖον* καὶ *Ὕδραν* δρ. 23.23, διὰ τὸ *Βυζάντιον* 36 50, διὰ τὴν *Καρτερίαν*, *Ὁμόνοιαν* καὶ *Ἑπτάνησον* 40.9, διὰ τὴν *Πατρίδα* καὶ *Εὐνομίαν* 58.5. Κατὰ τὴν ἀναλογίαν ταύτην ἐκ τῶν δύο βραδύτερον ἀγορασθέντων ἀτμοπλοίων ἤθελον δαπανήσει αἱ μὲν *Ἀθῆναι* δρ, 50.32, ἡ δὲ *Ἰονία* δρ. 40 9 τὴν ὥραν διὰ γαιάνθρακας, ἄλειμμα, ἔλαιον καὶ στυπεῖον. Αἱ δαπάναι λοιπὸν τῆς ἑταιρίας ἀνέρχονται κατὰ μέσον ὅρον ἐπὶ ὅλων τῶν ἀτμοπλοίων αὐτῆς διὰ τὰ ἀνωτέρω εἴδη εἰς δρ. 39.75 (8) τὴν ὥραν, ἀντὶ δρ. 23.23, ὅπως ὤφειλον νὰ ἦναι. Τῆς ἑταιρίας λοιπὸν ἐχούσης ἀτμόπλοια μόνον 70 ἵππων δυνάμεως, ἤθελεν ἐπέλθει μόνον κατὰ τὰ δύο ἔτη 1866 καὶ 1867 ἐκ μόνου τοῦ κεφαλαίου «ἔξοδα ἐνεργείας τῶν ἀτμοπλοίων» οἰκονομία δρ. 1,209,213.83, διότι ἀντὶ δρ. 2,909,579.28 ἤθελον δαπανηθῆ μόνον 1,700,365.45. Νομίζομεν ὅτι οὐδὲ λέξιν πρέπει νὰ προσθέσῃ τις εἰς τὴν ἔκφρασιν τῶν ἀριθμῶν τούτων, ὁμιλούντων ἀφ' ἑαυτῶν. Παρατηρητέον μόνον ὅτι ἀνάλογος ἐλάττωσις ἤθελεν ὑπάρχει εἰς τὸ κεφάλαιον τῶν ἀσφαλειῶν, καὶ μικροτέρα τις ἐλάττωσις εἰς τὰ «ἔξοδα ἐπισκευῶν καὶ συντηρήσεως». — Τὸ σφάλμα τοῦτο ἠδύνατο ν' ἀποφύγῃ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, ἐὰν ἐμελέτα τὴν ἱστορίαν τῶν ξένων ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν. Ὅλαι ἐκεῖναι αἵτινες δὲν ἀπέβλεπον εἰς τὸν ὠκεανόν, ἤρχισαν τὰς ἐργασίας αὐτῶν διὰ μικρῶν ἀτμοπλοίων. Αὐτὸς ὁ Lloyd καὶ

---

(8) Μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Π α τ ρ ί δ ο ς περιωρίσθησαν εἰς Δρ. 37. 36.— Ἐξακολουθοῦμεν λαμβάνοντες ὡς βάσιν τοῦ ὑπολογισμοῦ διὰ τὰ ἔτη 1866 καὶ 1867 τὰς τιμὰς τοῦ 1860, διότι δὲν ἔχομεν ἄλλας νεωτέρας πληροφορίας, ἐὰν δὲ αἱ τιμαὶ ἤλλαξαν ἐπὶ πλέον ἢ ἐπὶ ἔλαττον, μετεβλήθησαν ἐπίσης διὰ τὰ πάσης δυνάμεως ἀτμόπλοια· ἑπομένως ἡ ἀναλογία τῆς δαπάνης τῶν μικρῶν πρὸς τὴν τῶν μεγάλων μένει πάντοτε ἡ αὐτή.

τοι ἐπιδιῶκον πολὺ εὐρύτερον σκοπὸν, εἶχε κατ' ἀρχὰς ἓξ ἀτμόπλοια 100 καὶ 120 ἵππων δυνάμεως· ἀλλ' ἐπειδὴ καὶ ταῦτα ἦσαν ὑπὲρ τὸ δέον μεγάλα διὰ τὴν ἀρχὴν, κατεσκεύασε τὸ ζ'. καὶ ή. 60 ἵππων ἕκαστον, τὸ θ'. 40, τὸ ί. 50, τὸ ιά. 70 ἵππων δυνάμεως. Νομίζομεν ὅτι τοιαύτη προνοητικὴ διοίκησις ἦτο ἔτι ἀναγκαιοτέρα παρ' ἡμῖν.

ζ'). *Μὴ ἔγκαιρος πληρωμὴ τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὀφειλομένων*. Εἶναι γεγονὸς ὅτι τὸ τοιοῦτον ἔλαβεν ἐπανειλημμένως χώραν· εἶναι ὅμως ἐπίσης ἀναντίῤῥητον ὅτι ἡ ἀργοπορία αὕτη δὲν ἐπηρέασεν ἐπὶ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἑταιρίας ὅσον προσπαθοῦσι ν' ἀποδείξωσι τοῦτο οἱ κκ. συντάκται τοῦ ὑπομνήματος. Πολλὰ μὲν τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὀφειλομένων ἀπεδόθησαν ἐγκαίρως, ἐν ῷ διὰ τὰ λοιπὰ ἐπληρώθησαν τόκοι· πολλὰ δ' ἠδύναντο νὰ πληρωθῶσι πολὺ βραδύτερον ἀκόμη, χωρὶς νὰ ἔχῃ τοῦτο τὴν ἐλαχίστην ἐπιῤῥοὴν ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν τῆς ἑταιρίας, ἐννοοῦμεν τοὺς τόκους τῶν 5 τοῖς $^0/_0$ οὓς ἡ κυβέρνησις ἐγγυήθη εἰς τοὺς μετόχους. Ἄλλως τε τί εἶναι αἱ ὀφειλαὶ τῆς κυβερνήσεως ἀπέναντι τῶν ποσῶν ὅσα εἰσεπράχθησαν καὶ ἐξωδεύθησαν διὰ τὴν ἑταιρίαν κατὰ τὴν λήξασαν δωδεκαετίαν; Βεβαίως πολλὰ ἀσήμαντα. Ἑπομένως μικροτάτη θέλει εἶσθαι καὶ ἡ ἕνεκα τῆς βραδύτητος περὶ τὴν πληρωμὴν ζημία. Ἐπὶ τέλους παρατηρητέον ὅτι δὲν εἶναι δίκαιον νὰ ὀργίζηταί τις πολὺ κατὰ τῆς κυβερνήσεως διὰ τοῦτο, ὕστερον ἀπὸ τὰς πολλὰς καὶ μεγάλας συνδρομὰς ὅσας παρέσχεν εἰς τὴν ἑταιρίαν ἐπέκεινα τῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς, καὶ τὰς ὁποίας ἀφηγήθημεν ἤδη ἐν ἐκτάσει.

ή.) *Ἔλλειψις τῆς ἀναγκαίας ἐπιβλέψεως ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως*. Εἴμεθα ἔνθερμοι θιασῶται τῆς μεγίστης ἐλευθερίας ὡς πρὸς τὰς οἰκονομικὰς ἐπιχειρήσεις, ἄσπονδοι δ' ἐχθροὶ πάσης κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως ἐν αὐταῖς. Ἀλλ' αἱ ἀρχαὶ αὗται παύουσι νὰ ἰσχύωσιν, ἅμα οἱ ἐπιχειροῦντες ἐπικαλοῦνται τὴν συνδρομὴν τῆς κυβερνήσεως καὶ δέχονται αὐτήν. Ἰδίως ὅταν ἡ κυβέρνησις παρουσιάζηται ὡς ὁ μεγαλεί-

τερος κεφαλαιοῦχος εἰς ἐπιχείρησίν τινα, τῇ χορηγῇ ἔκτακτα δικαιώματα ἢ προνόμια, καὶ ἐγγυᾶται ὡρισμένον τόκον, ἔχει ὄχι μόνον δικαίωμα, ἀλλὰ καὶ καθῆκον ἀπέναντι τῶν φορολογουμένων, ν' ἀναμιγνύηται διαρκῶς εἰς τὰ τῆς ἐπιχειρήσεως, ἐπιβλέπουσα πᾶσαν ἐνέργειαν, ἐμποδίζουσα πᾶσαν ἀμέλειαν, τιμωροῦσα πᾶσαν κατάχρησιν. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἔσφαλεν ἐξ ἀρχῆς δοῦσα ὑπέρμετρον πίστιν εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν μετόχων, καὶ μὴ ἐξασφαλίσασα πλειότερα δικαιώματα εἰς ἑαυτήν. Βραδύτερον ἠθέλησε πολλάκις νὰ ἐπανορθώσῃ τὸ σφάλμα, ἀλλὰ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀντέστη εἰς πᾶν μέτρον δυνάμενον νὰ ἐξασκήσῃ ἐπίβλεψίν τινα ἐπὶ τῶν ἐργασιῶν του καὶ ἀπέῤῥιψε πᾶσαν περὶ τούτου πρότασιν τῆς κυβερνήσεως, ὡς προσβάλλουσαν τὴν φιλοτιμίαν αὐτοῦ. Οὕτω παρενέλαβε προσκόμματα καὶ εἰς τὸν διορισμὸν Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου παρὰ τῇ ἑταιρίᾳ, διὰ δὲ τῆς ἀπὸ 25 Ὀκτωβρίου 1862 ἀποφάσεως περιώρισεν ἐντελῶς τὴν ἐνέργειαν αὐτοῦ, μὴ ἐπιτρέπον εἰς αὐτὸν νὰ ἐξετάζῃ τὰ κατὰ τὰς προμηθείας καὶ τὰς ἀγοράς, τὸν τρόπον τῆς καταναλώσεως τοῦ ὑλικοῦ, τὴν ἐνέργειαν τῆς ὑπηρεσίας, τὴν διαγωγὴν τῶν πρακτόρων κτλ. Τοιουτοτρόπως ἐματαιώθη ὁ διορισμὸς Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου. Εἶναι δὲ τῷ ὄντι ἄξιον μεγάλης ἀπορίας, ν' ἀναγινώσκῃ τις ἤδη ἐν τῷ ὑπομνήματι (σελ. 26) ὅτι πολλάκις ἐζητήθη οὗτος ὑπὸ τοῦ Διοικ. Συμβουλίου. Ἀποροῦμεν ὅμως ἐπίσης, διὰ τί ἡ κυβέρνησις δὲν προέβη ἀφ' ἑαυτῆς εἰς τὸν κανονισμὸν τῆς δικαιοδοσίας καὶ τὸν διορισμὸν τοῦ Ἐπιτρόπου, χωρὶς νὰ ἐρωτήσῃ τὴν γνώμην τῶν κκ. Διοικητῶν. Τοιοῦτον μέτρον οὐδεὶς ἠδύνατο νὰ κατηγορήσῃ ὡς παράνομον ἢ ἐναντίον τῶν συμφερόντων τῶν μετόχων, ὅταν ὁ διορισμὸς Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου οὐδεμίαν δαπάνην ἐπρόκειτο νὰ συνεπάγῃ διὰ τὴν ἑταιρίαν.

θ'.) *Ἡ ἀμέλεια τῶν μετόχων.* Γενικὸν σφάλμα τῶν ἔξω ὁμογενῶν εἶναι, ὅτι προκειμένου ν' ἀντιπροσωπευθῶσιν ὡς μέτοχοι ἐπιχειρήσεώς τινος ἐν Ἑλλάδι, ὡς τῆς Ἀτμοπλοΐκῆς Ἑταιρίας, τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, τοῦ Φοίνικος, κτλ. διορίζουσι κατὰ γενικὸν κανόνα ἀντιπροσώπους αὐτῶν αὐτοὺς

τοὺς διευθύνοντας τὴν ἐπιχείρησιν. Καὶ ἐν ὅσῳ μὲν αὕτη βαίνει καλῶς,οὐδὲν ἄτοπον προέρχεται ἐκ τούτου· ὅταν ὅμως χωλαίνῃ, καθίσταται ὄχι μόνον πᾶς ἔλεγχος, ἀλλὰ καὶ πᾶσα βελτίωσις ἀδύνατος. Οὕτως οἱ κκ. Διοικηταὶ τῆς Ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας σχηματίζουσι σχεδὸν ἀποκλειστικὴν συνέλευσιν,διότι ὄντες ἀντιπρόσωποι τῶν ἔξω ὁμογενῶν, καὶ μὴ δυνάμενοι κατὰ τὸ Καταστατικὸν νὰ ἔχωσιν ἕκαστος πλείονας τῶν δέκα ψήφων ἐν τῇ συνελεύσει, διανέμουσιν εἰς τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους αὐτῶν τὴν ἀντιπροσωπείαν, μεθ' ἧς εἶναι ἐπιφορτισμένοι. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἡ γενικὴ συνέλευσις συγκροτεῖται σχεδὸν ἀποκλειστικῶς ἀπὸ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τοὺς παρ' αὐτοῦ καλουμένους. Ἀλλ' οὕτως οἱ κκ. Διοικηταὶ δαπανῶσι καὶ ἐξελέγχουσιν, ἐνεργοῦσι καὶ ἐπιτηρῶσιν οἱ ἴδιοι, αὐτοὶ δίδουσι λόγον και συγχρόνως ἐκλέγουσιν ἑαυτούς, οἱ αὐτοὶ δηλαδὴ ὄντες καὶ ἐκλεγόμενοι καὶ ἐκλέγοντες. Τὸ κακὸν αὐξάνει ἔτι μᾶλλον, διότι ἡ κυβέρνησις δὲν ἐφρόντισε νὰ ἐξασφαλίσῃ εἰς ἑαυτὴν ἐξαιρετικήν τινα θέσιν ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει, ἔχουσα δὲ 2800 μετοχάς, ἀντιπροσωπεύεται μόνον διὰ 10 ψήφων, μὴ δυναμένη βέβαια νὰ προβῇ καὶ αὐτὴ εἰς διαμερισμὸν τῶν μετοχῶν της εἰς διάφορα πρόσωπα.

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῶν αἰτίων τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας. Δὲν ἀνεφέραμεν μεταξὺ αὐτῶν ποσῶς τὸ μὴ προσοδόφορον γραμμῶν τινων, ὄχι διότι νομίζομεν ὅτι δὲν ὑπάρχουσι ποσῶς τοιαῦται (τὴν ἐναντίαν ἰδέαν ἐξεφράσαμεν ἤδη), ἀλλὰ διότι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δὲν ἔδοσεν εἰς τὸ κοινὸν τὰ διδόμενα ἐκεῖνα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναταί τις νὰ ἐκφέρῃ ὁριστικὴν κρίσιν περὶ ἑκάστης γραμμῆς, καὶ διότι νομίζομεν ὅτι ἀπεδείξαμεν ἀρκούντως πρὸ μικροῦ, πῶς ἦτο εὔκολον νὰ μὴ ὑπάρχῃ ἔλλειμμα ἀλλὰ κέρδος, ἐὰν ἡ ἑταιρία ἀπησχόλῃ ὀλιγώτερα ἀτμόπλοια εἰς τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν, ἔχουσα ἰδιαίτερον λογαριασμὸν δι' αὐτά, ἐὰν τὰ ἀτμόπλοια αὐτῆς ἦσαν μικρότερα, ἐὰν ἐπήρχετο οἰκονομία τις εἰς τὰς δαπάνας, ἐὰν ὑπῆρχεν αὐστηρότερος ἔλεγχος εἰς τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰσιτηρίων ἐὰν κατεναλίσκωντο ὀλιγώτεροι γαιάνθρακες κτλ.

Πρὶν προβῶμεν νομίζομεν ἀναγκαῖον νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου ἐπὶ περιστατικοῦ τινος, ὅπερ μέχρι τοῦδε δὲν ἐπέφερε βλάβην εἰς τὴν ἑταιρίαν, ἠδύνατο ὅμως νὰ γίνῃ πρόξενον μεγίστων ζημιῶν, ἐνοοῦμεν τὴν παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου γενομένην κακὴν χρῆσιν τῶν περὶ ἀσφαλίσεως τῶν ἀτμοπλοίων θεσπισμένων. Κατὰ ταῦτα τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων ἔμενεν ἀνασφάλιστον, διὰ δὲ τῶν ἀναλογούντων ἀσφαλίστρων ἔπρεπε «νὰ σχηματισθῇ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον τῆς ἑταιρίας, χρησιμεῦσον πρὸς τὴν βαθμηδὸν ἐντελῆ ἐξασφάλισιν τῶν ἀτμοπλοίων.» Οἱ ἰσολογισμοὶ τῆς ἑταιρίας παρουσιάζουσι τὸ ποσὸν τοῦτο μεταξὺ τῶν ἐτησίων δαπανῶν. Ἐπειδὴ ὅμως πράγματι εἰς οὐδένα ἐπληρώνετο οὔτε πληρώνεται, ἐνεγράφετο καὶ ἐγγράφεται συγχρόνως εἰς τὸ παθητικὸν κεφάλαιον. Ἀπέναντι τοῦ παθητικοῦ τούτου, ὑπαρχούσης κτηματικῆς περιουσίας ἀναλόγου ἀξίας, ἔχουσι μέγα δίκαιον οἱ κκ. Διοικηταί, λέγοντες ὅτι ἡ ὕπαρξις τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου δὲν εἶναι «ἁπλῶς λογιστικὸν παίγνιον»· ἀδικεῖ δὲ αὐτοὺς ὁ Ἑρμουπολίτης τοῦ «*Μέλλοντος*», κατηγορῶν εἴτε ἐπὶ ἀπάτῃ καὶ καταχρήσει, εἴτε διὰ λογιστικὸν λάθος. Δύναταί τις ὅμως κάλλιστα νὰ μεμφθῇ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὡς κακῶς καὶ ἀπρονοήτως διαχειρισθὲν τὸ περὶ οὗ λόγος κεφάλαιον. Οἱ ἐγκαταστήσαντες αὐτὸ δὲν ἠθέλησαν νὰ κηρύξωσιν ἀνωφελῆ τὴν ὕπαρξιν ἀσφαλείας, δὲν ἀντεστρατεύθησαν εἰς τὰς περὶ αὐτῆς ἰδέας τῆς ἐπιστήμης· δὲν ἐσκόπευσαν ἄλλο ἢ τὴν παρακαταθήκην εἰς ἰδιαίτερον ταμεῖον τῆς ἑταιρίας τῶν ἀσφαλίστρων ἐκείνων, ὅσα ἄλλως ἤθελον πληρώνει εἰς ἀσφαλιστικὰ καταστήματα. Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὤφειλεν ἑπομένως νὰ μὴ ἀφαιρέσῃ ἀπὸ τὰ ἀσφάλιστρα ταῦτα τὰς δύο στοιχειώδεις ἰδιότητας, παντὸς ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου, τὸ *ἄφθαρτον* καὶ τὸ *ἀκίνδυνον*. Μόνον ὅταν διατρέχῃ κίνδυνον, ἀσφαλίζεται περιουσία τις, ὥστε τῆς ζημίας ἐπερχομένης, ν᾽ ἀντισταθμισθῶσιν αἱ κακαὶ αὐτῆς συνέπειαι. Ἀλλὰ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου «συμπεριλαμβανομένου ἐν τῇ κτηματικῇ τῆς ἑταιρίας περιουσίᾳ», ὄντος δηλ. τῆς αὐτῆς φύσεως μὲ τὸ ἀσφαλιζόμενον ἀντικεί-

μενον, διατρέχοντος τοὺς αὐτοὺς κινδύνους, ὑποκειμένου εἰς τὴν αὐτὴν φθοράν, δύναταί τις νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἀσφάλειαν, ν' ἀτενίσῃ μὲ τὴν αὐτὴν ἀδιαφορίαν τοὺς περικυκλοῦντας αὐτὸν κινδύνους. Ὑποθέσωμεν ὅτι ἀντὶ 562,843 δραχμῶν, εἰς τὰς ὁποίας ἀνέρχεται τὸ ἀσφαλιστικὸν ἡμῶν κεφάλαιον, ἀγοράζομεν μέγα ἀτμόπλοιον λαμπρᾶς κατασκευῆς καὶ μεγάλης πολυτελείας. Βεβαίως τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον δὲν ἔπαυσε νὰ ὑπάρχῃ. Ἡ διαφορὰ ὅμως εἶναι ὅτι μετεβλήθη εἰς ἀντικείμενον φθαρτόν, δυνάμενον ἐκτὸς τούτου νὰ κατακαῇ καὶ νὰ καταποντισθῇ εὐκόλως. Ὑποθέσωμεν ἤδη ὅτι ἐπέρχεται τοιοῦτον δυστύχημα. Ποῦ θέλομεν πλέον ἔχει, ποῦ θέλομεν πλέον εὕρει τὴν ἀσφάλειαν τῆς περιουσίας ἡμῶν; Τὸ ἄτοπον τῆς διαχειρίσεως τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου καταδεικνύεται ἔτι μᾶλλον, ὅταν συλλογισθῇ τις ὅτι σκοπὸς τοῦ σχηματισμοῦ ἰδιαιτέρου ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου δὲν ἦτο μόνον ἡ ἀσφάλισις τῶν ἀτμοπλοίων, καὶ ἡ ἐξασφάλισις ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας τῶν κερδῶν, ἅτινα ἄλλως ἤθελεν ἔχει ἀσφαλιστικόν τι κατάστημα, ἀλλὰ συγχρόνως ἡ ἐξακολούθησις τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἰδιαιτέρου ἐκείνου κεφαλαίου, μόνον μέχρις οὗ ἀναβῇ εἰς χρηματικὸν ποσόν, δίδον ἐτησίως τόκους ἴσους πρὸς τὰ ἐτήσια ἀσφάλιστρα τῆς ὅλης κτηματικῆς περιουσίας τῆς ἑταιρίας. Σκοπὸς λοιπὸν ἦτο νὰ παύσῃ ἡ ἑταιρία καταλογίζουσα εἰς τὰς δαπάνας αὐτῆς ἐτήσια ἀσφάλιστρα, ὅταν ἤθελε σχηματισθῇ κεφάλαιον, οὗ οἱ τόκοι ἤθελον παρέχει αὐτά. Ἡ ἐπιτυχία ὅμως τοῦ σκοποῦ τούτου καθίσταται ἀδύνατος, ὅταν τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον μεταβληθῇ εἰς κτηματικὴν περιουσίαν, ὑποκειμένην εἰς τοὺς αὐτοὺς κινδύνους καὶ τὴν αὐτὴν φθορὰν μὲ τὰ ἀσφαλιζόμενα ἀντικείμενα, καὶ ἔτι μᾶλλον ἀδύνατος, ὅταν ἡ περιουσία αὕτη ἀντὶ κέρδους δίδῃ ζημίαν, ὅπως συμβαίνει εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν. Βεβαίως δὲν ἐννοοῦμεν «νὰ θάψῃ ἡ ἑταιρία τὸ ἀσφαλιστικόν της κεφάλαιον εἰς κιβώτιον», ἀλλὰ τοῦτο δύναται ν' ἀποφύγῃ κάλλιστα, καταθέτουσα αὐτὸ εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν ἢ ἄλλο κατάστημα, μὴ διατρέχον πλειοτέρους κινδύνους τῶν συνήθων ἀσφαλιστικῶν καταστημάτων.

Ἡ ἀπὸ 28 Αὐγούστου 1869 *ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας* ἐπιστολὴ δεικνύει ὅτι ἐπίσης κακὴ καὶ ἔτι μᾶλλον ἀδικαιολόγητος διαχείρισις γίνεται καὶ τῶν ἀσφαλίστρων τοῦ λοιποῦ ἡμίσεως τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας. Κατὰ τὸ Καταστατικὸν ταῦτα δὲν συντρέχουσιν εἰς τὸν σχηματισμὸν ἰδιαιτέρου ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου τῆς ἑταιρίας, ἀλλὰ χρησιμεύουσιν εἰς πραγματικὴν ἀσφάλισιν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας. Ἤδη ἐν τῇ μνημονευθείσῃ ἐπιστολῇ ὁμολογεῖται ὅτι ἡ ἐξασφάλισις ἐγένετο καὶ ἐξακολουθεῖ γινομένη «καὶ *παρ' ἰδιώταις* ἀξιοχρέοις, ἐν οἷς καὶ *τινα τῶν μελῶν* τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου». Πρῶτον παρατηροῦμεν ὅτι ἰδιῶται, καὶ μάλιστα ἰδιῶται ἐμπορευόμενοι, οἷοι εἶναι οἱ περὶ ὧν ὁ λόγος, δὲν παρέχουσί ποτε τὰς αὐτὰς ἐγγυήσεις ὅσας καλὸν ἀσφαλιστικὸν κατάστημα, διότι οἱ κίνδυνοι οὓς διατρέχει τοῦτο εἶναι ἐλάχιστοι ἀπέναντι ἐκείνων εἰς οὓς ὑπόκειται ὁ ἔμπορος· δεύτερον ἡ εὐθύνη τῶν προτιμώντων ἰδιώτας εἶναι μεγίστη, καὶ ἔτι μεγαλειτέρα, καθ' ὅσον περιορίζουσι τὴν ἐκλογὴν πάντοτε εἰς συγγενεῖς καὶ φίλους· τρίτον *δὲν εἶναι ποτὲ ἐπιτετραμμένον* εἰς Διοικητὰς ἑταιρίας νὰ γίνωνται αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἀσφαλισταὶ *οὐδὲ ἑνὸς λεπτοῦ* τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, ὅσον καὶ ἂν θεωρῶσιν ἑαυτοὺς ἀξιοχρέους καὶ τιμίους. Ὅταν πράττωσι τοῦτο, δὲν ὑπάρχει λόγος δι' ὃν νὰ μὴ ἀναλάβωσι συγχρόνως καὶ τὴν προμήθειαν τοῦ εἰς τὴν ἑταιρίαν ἀναγκαίου ὑλικοῦ. Τί βλάπτει, λέγουσιν ὡς πρὸς τὰς ἀσφαλίσεις, ἀφ' οὗ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου δὲν ἐλάμβανον πλειότερα τῶν 4 ½ τοῖς %, ὅσων δηλαδὴ ἐζήτουν οἱ λοιποὶ ἰδιῶται ἀσφαλισταί· ἅπαξ λοιπὸν συμφωνηθέντων μὲ ξένους ἐμπόρους δύο ἢ τριῶν φορτίων γαιανθράκων, παραδοτέων ἐνταῦθα πρὸς 40 δρ. τὸν τόνον, δύνανται κάλλιστα κατὰ τὴν αὐτὴν θεωρίαν ν' ἀναλάβωσί τινα τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τὴν προμήθειαν τῶν λοιπῶν γαιανθράκων, ἀρκεῖ μόνον νὰ μὴ πληρώσῃ ἡ ἑταιρία πλειότερον τῶν 40 δραχμῶν κατὰ τόνον (9).

---

(9) Πολλοὶ τῶν ἀναγνωσάντων τὰ ἐν τῷ Μέλλοντι ἄρθρα ἀναγγέλλουσιν ἡμῖν ὅτι τοῦτο λαμβάνει χώραν.

Ἐν τῇ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολῇ εὕρομεν καὶ τὴν ὁμολογίαν ὅτι «εἰσέτι μένουσιν ἀπλήρωτα τ' ἀσφάλιστρα πέντε καὶ ἓξ ἐτῶν». Ἀπορούμεν πολὺ διὰ τὴν νέαν ταύτην ἀποκάλυψιν, διότι οὐδὲν τοιοῦτον εἴχομεν ἀναγνώσει εἴτε ἐν τῷ ὑπομνήματι, εἴτε ἐν τοῖς ἐτησίοις ἰσολογισμοῖς. Οὗτοι περιέχουσιν ἰδιαιτέρους πίνακας ὑπὸ τὸν τίτλον «ἀνάλυσις τῆς μερίδος *λογαριασμὸς ἀσφαλίστρων*», οἵτινες δὲν παρουσιάζουσι τὴν ἐλαχίστην καθυστέρησιν κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους. Ἐπίσης οἱ ἰσολογισμοὶ τῶν ἐτῶν 1864, 1865, 1866 καὶ 1867 (ὁ τοῦ 1868 λείπει) δεικνύουσι τακτικὴν πληρωμὴν ὅλων τῶν ἀσφαλίστρων τῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα εἶναι καὶ ἐγγεγραμμένα εἰς τὰ ἔξοδα ὡς ἕπεται·

Τῷ 1864	ἀσφάλιστρα	Δρ.	88,376.61
» 1865	»	»	86,932.34
» 1866	»	»	88,010.—
» 1867	»	»	75,021.—
» 1868	κατὰ προσέγγισιν	»	70,000.—
Ὅθεν ἔχομεν	. . . .	Δρ.	408,339.95

ἀσφάλιστρα ἐπὶ πενταετίαν ὁλοκλήρου τοῦ ἡμίσεως τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων, συγκαταλεχθέντα μεταξὺ τῶν γενομένων δαπανῶν· ἐπομένως ὄχι μόνον «τὰ ἀσφάλιστρα πέντε καὶ ἓξ ἐτῶν», ἀλλ' οὐδὲ λεπτὸν ἐκ τῶν ἀσφαλίστρων τούτων δύναται νὰ ἔχῃ μείνει ἀπλήρωτον. Ἐὰν τὸ ποσὸν τῶν 408,339 δραχμῶν δὲν ἐδόθη εἰς τοὺς ἀσφαλιστάς, ἀδυνατοῦμεν τῇ ἀληθείᾳ νὰ ἐξηγήσωμεν τί ἐγένετο. Ἡμεῖς μακρὰν τοῦ νὰ ὑποθέσωμεν κατάχρησιν, παραδεχόμεθα μᾶλλον ὅτι τὰ ἀσφάλιστρα ἐπληρώθησαν ἐν τάξει, καὶ ὅτι τὸ *γραφεῖον τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας* μὴ γνωρίζον πῶς ἄλλως νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν τῆς ἐκβιασθείσης ὁμολογίας του, ὅτι ἡ ἐξασφάλισις ἐγένετο καὶ ἐξακολουθεῖ γινομένη «καὶ παρ' ἰδιώταις ἀξιοχρέοις, ἐν οἷς καί τινα τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου», κατέφυγεν εἰς τὴν ἐπινόησιν ταύτην, ὅπως δείξῃ ἐμμέσως πως ὅτι ἐπροτιμῶντο ἰδιῶται καὶ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, μόνον διότι οὗτοι εὐκολώτερον συγκατατίθενται νὰ ἀναβάλληται ἡ πληρωμή, μὴ θέλοντες νὰ

παρεμβάλλωσι προσκόμματα εἰς τὰς πολυτελεῖς χρηματικὰς δυσχερείας τῆς ἑταιρίας.

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τὸ μᾶλλον ἀκανθῶδες μέρος τοῦ ζητήματος. Ἀφ' οὗ εἴδομεν ὁποία ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἡ ἑταιρία, πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἤδη ὁποία πρέπει νὰ ἦναι τοῦ λοιποῦ, καὶ πῶς δύναται νὰ κατορθωθῇ ἡ βελτίωσις τῶν κατ' αὐτήν.

Πρὸ πάντων εἶναι ἀνάγκη νὰ συμβουλευθῶμεν τὸ Καταστατικόν, ἰδίως τὰ ἄρθρα αὐτοῦ 10 καὶ 2 ἔχοντα ὡς ἑξῆς.

Ἄρθρ. 10. «Ἡ διάρκεια τῆς ἑταιρίας ὁρίζεται εἰς εἴκοσι κατὰ συνέχειαν ἔτη, ἀρχόμενα ἀφ' ἧς τεθῇ εἰς ἐνέργειαν τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον αὐτῆς· παρεκτὸς ἂν *μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ δεκάτου ἔτους* ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων ἤθελεν ἀποφασίσει περὶ τῆς διαλύσεως τῆς ἑταιρίας *εἰς τὸ τέλος τῶν δώδεκα ἐτῶν* ἀπὸ τῆς συστάσεώς της. *Συμπληθωθέντος τοῦ δεκάτου ἑβδόμου ἔτους*, ἡ γενικὴ συνέλευσις ἀποφασίζει περὶ παρατάσεως τῆς ἑταιρίας *ἐπὶ πέντε ἄλλα ἔτη* μετὰ τὴν εἰκοσαετίαν. Τοῦτο ἐπαναλαμβάνεται καὶ εἰς τὸ ἑξῆς *ἀπὸ πέντε εἰς πέντε ἔτη* . . .»

Ἄρθρ. 2. «Σκοπὸς τῆς ἑταιρίας εἶναι ἡ σύστασις καὶ ἡ διατήρησις τακτικῆς συγκοινωνίας διὰ πέντε τοὐλάχιστον ἰδιοκτήτων αὐτῆς ἀτμοπλοίων μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος, καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, ἄνευ βλάβης τῆς ἐσωτερικῆς . . . .».

Ἡ ἀνάγνωσις τῶν ἄρθρων τούτων πείθει ἡμᾶς, ὅτι ἡ ἀπειλὴ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου περὶ διαλύσεως τῆς ἑταιρίας εἶναι ὅλως ματαία καὶ παράνομος, οὐδ' αὐτῆς τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων δυναμένης νὰ πράξῃ τοῦτο. Τὸ πρῶτον τῶν παρατεθέντων ἄρθρων ὁρίζει ὅτι διάλυσις δύναται ν' ἀποφασισθῇ ὑπὸ τὴν γενικῆς συνελεύσεως *μόνον μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ δεκάτου ἔτους*, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δηλ. τὸ Καταστατικὸν περιώρισε τὴν ἐνέργειαν τῆς γενικῆς συνελεύσεως, μὴ ἐπιτρέψαν εἰς αὐτὴν ν' ἀποφασίσῃ περὶ διαλύσεως ἐν οἱαδήποτε ἐποχῇ τοῦ βίου τῆς

εταιρίας, ἀπαγορεῦσαν δὲ ῥητῶς πᾶσαν τοιαύτην ἀπόφασιν προ τῆς συμπληρώσεως τοῦ δεκάτου ἔτους· ἀλλ' ὁ περιορισμὸς εἶναι ἔτι μεγαλείτερος· ἡ περὶ διαλύσεως ἀπόφασις δύναται νὰ πραγματοποιηθῇ μόνον *εἰς τὸ τέλος τοῦ δωδεκάτου ἔτους*, κατὰ συνέπειαν πρέπει νὰ λάβῃ χώραν πρὸ τῆς συμπληρώσεως αὐτοῦ. Ἐπειδὴ τοιοῦτόν τι δὲν ἐγένετο μέχρι τοῦδε, εἶναι προφανὲς ὅτι ἰσχύει ἡ γενικὴ καὶ ἀρχικὴ διάταξις, καθ' ἣν *ἡ διάρκεια τῆς ἑταιρίας ὁρίζεται εἰς εἴκοσι κατὰ συνέχειαν ἔτη*. Ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ ἔννοια τοῦ Καταστατικοῦ, καταφαίνεται καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς διατάξεις τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος ἄρθρου, αἵτινες ὅλαι συντρέχουσιν εἰς τὴν ἐγκατάστασιν τῆς ἀρχῆς, ὅτι μόνον εἰς ὡρισμένας ἐποχὰς δύναται νὰ διαλυθῇ ἡ ἑταιρία, μόνον εἰς ὡρισμένον χρόνον δύναται νὰ ληφθῇ ἡ περὶ τούτου ἀπόφασις, μόνον εἰς τακτὰς προθεσμίας δύναται ν' ἀποφασισθῇ ἡ παράτασις τῆς ἑταιρίας, ἥτις οὔτε δύναται νὰ γείνῃ διὰ χρονικὸν διάστημα μικρότερον ἢ μεγαλείτερον τῶν πέντε ἐτῶν.

Ἐπίσης παράνομος εἶναι λοιπὸν καὶ ἡ ἄλλη τῶν γενομένων ἀπειλῶν, ὅτι δηλ. τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον θέλει διακόψει τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν, ἢ δένον τὰ ἀτμόπλοια εἰς Σῦρον ἢ ἀποστέλλον αὐτὰ εἰς μεμακρυσμένας θαλάσσας. Ἐφ' ὅσον ἡ ἑταιρία ὑφίσταται, κύριος σκοπὸς αὐτῆς εἶναι ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία, ὁ δὲ σκοπὸς οὗτος οὔτε ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως δύναται νὰ μεταβληθῇ.

Τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας οὔτε νὰ διαλυθῇ, οὔτε ν' ἀλλάξῃ σκοπὸν δυναμένης, ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δύναται κάλλιστα νὰ περιορισθῇ ἁπλῶς εἰς τὴν ἐξασφάλισιν τῶν ἐπὶ εἰκοσαετίαν εἰς τὴν ἑταιρίαν χορηγηθέντων ἐξαιρετικῶν δικαιωμάτων· ἡ δὲ «ἀτμοπλοΐα» θέλει εἶσθαι ὑπόχρεως νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐνέργειαν τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας, ὅπως μέχρι τοῦδε, καὶ ἄνευ ἐκτάκτου χορηγήσεως, ἄνευ ἀποκλειστικοῦ προνομίου, ἄνευ ἐξασφαλίσεως τόκου ἐπὶ τῶν μετοχικῶν κεφαλαίων ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως.

Τοῦτο λέγοντες δὲν ἐννοοῦμεν ποσῶς νὰ συμβουλεύσωμεν

τοιαύτην διαγωγὴν εἰς τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν· θέλομεν μόνον νὰ καταδείξωμεν ποῦ ἔγκειται τὸ δίκαιον, καὶ νὰ θέσωμεν τὸν ἀναγνώστην εἰς θέσιν νὰ κρίνῃ, ὁποία ἡ διαγωγὴ τῶν κκ. Διοικητῶν, ἀπειλούντων τὴν κυβέρνησιν, ἐν ᾧ αὕτη ποσῶς δὲν ἠπείλησε, καίτοι ἔχουσα ὑπὲρ αὐτῆς τὸν νόμον, καὶ ἐν ᾧ προθύμως συνέστησεν ἐπιτροπήν, δι' ἧς εἰσῆλθεν εἰς νέας διαπραγματεύσεις, ὅπως ἐπεκτείνῃ κατὰ τὸ δυνατὸν τὰ δικαιώματα τῆς ἑταιρίας.

Ἀλλά, σκοπεῦον νὰ πράξῃ τοῦτο τὸ ὑπουργεῖον, ἀνάγκη νὰ ἐγκαταλείψῃ τὴν χαρακτηρίζουσαν αὐτὸ πολιτικὴν δειλίαν, ὅπως ὑποστηρίξῃ μεθ' ὅλου τοῦ θάῤῥους καὶ δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων τὸ Καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας κατὰ πάσης ἐκνόμου ἐνεργείας, ἔχον πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν, ὅτι ἡ ἐξ 1,400,000 δρ. συμμετοχὴ τοῦ δημοσίου, αἱ ἐκ 5,675,673 χορηγήσεις καὶ βοήθειαι αὐτοῦ, καὶ αἱ συνδρομαὶ τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων ἐδόθησαν μόνον ὑπὲρ ὡρισμένου καὶ ἐθνικοῦ σκοποῦ, καὶ ὄχι ποτὲ διὰ νὰ χρησιμεύσωσιν εἰς προσωπικὰ σχέδια καὶ ἀτομικὰς ἐπιθυμίας οἱωνδήποτε προσώπων.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν νομίζομεν ὅτι τὸ κάλλιστον μέτρον, ὅπερ ἠδύνατο νὰ λάβῃ ἡ κυβέρνησις, ὅπως ἐπέλθῃ συνεννόησις μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἑταιρίας, καὶ ὅπως ῥυθμισθῶσιν ἐπὶ τὸ βέλτιον τὰ συμφέροντα τῶν μετόχων, εἶναι ἡ συγκάλεσις ἐκτάκτου γενικῆς συνελεύσεως αὐτῶν ἐν Ἀθήναις, ἀφ' οὗ τὸ ὑπουργεῖον τοῖς ἐκθέσῃ δι' ἐγκυκλίου τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ προσκαλέσῃ αὐτοὺς νὰ διορίσωσι νέους εἰδικοὺς ἀντιπροσώπους διὰ τὴν προτεινομένην συνέλευσιν.

Ἡ ἰδέα αὕτη δὲν εἶναι νέα. Κατὰ Ἰούλιον τοῦ ἔτους 1861 ἡ κυβέρνησις εἶχε διορίσει ἑνδεκαμελῆ ἐπιτροπήν, ὅπως ἐξετάσῃ τὰ τῆς ἑταιρίας. Οἱ κκ. Διοικηταὶ λέγουσιν ὅτι δὲν γνωρίζουσιν ἀκριβῶς τί ἐγνωμοδότησεν ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη, «διότι ἡ ἔκθεσις αὐτῆς ἔμεινεν ὡς ἀπόκρυφον ἔγγραφον ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς κυβερνήσεως· καθ' ὅσον ὅμως ἠδυνήθησαν νὰ πληροφορηθῶσιν ἡ ἔκθεσις αὕτη ἦτο ἱκανῶς πρὸς τὴν ἑταιρίαν εὐνοϊκή». Αἱ ἐκφράσεις αὗται δὲν ἠδύναντο ἢ

νὰ ἐγείρωσιν ὑποψίας, διότι πάντες γνωρίζομεν πόσον ὀλίγον δυστυχῶς φυλάττεται παρ' ἡμῖν ἡ ἐχεμύθεια, προκειμένου μάλιστα περὶ τῶν ἐργασιῶν πολυμελοῦς ἐπιτροπῆς. Ἐξετάσαντες λοιπὸν ἐπληροφορήθημεν ὅτι αὕτη συνεβούλευσε διαφόρους μεταῤῥυθμίσεις, ὧν τινες εἶναι αἱ ἐν σελ. 18 τοῦ ὑπομνήματος, πρὸς πραγματοποίησιν τῶν ὁποίων ἐστάλησαν βραδύτερον εἰς Σῦρον οἱ κκ. Δ. Δρόσος καὶ Ι. Σοῦτσος.

Ἀφ' οὗ ὅμως ἀπέτυχεν ἡ ἀποστολὴ αὐτῶν, τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀρνηθέντος νὰ παραδεχθῇ τὰ ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως προταθέντα μέτρα, ἀπήτησεν αὕτη «νὰ συγκαλεσθῇ ἔκτακτος γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων, ὅπως συζητηθῇ ὁ καταλληλότερος καὶ οἰκονομικώτερος τρόπος τῆς διοικήσεως τῆς ἑταιρίας, καθ' ἃς προτάσεις ἡ κυβέρνησις ἐπεφυλάχθη νὰ διαβιβάσῃ εἰς τὴν συνέλευσιν». Τὸ μέτρον τοῦτο ἀπήρεσε πολὺ εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, τὸ ὁποῖον ἐξεφράσθη μετὰ πολλῆς πικρίας κατ' αὐτοῦ εἰς ὅλας του τὰς ἐκθέσεις, ἐλησμονήθη δ' ἐν τῷ μέσῳ τοῦ σάλου τῆς Ναυπλιακῆς ἐπαναστάσεως καὶ τῆς μεταπολιτεύσεως τοῦ Ὀκτωβρίου.

Ἂς ἐλπίσωμεν ὅτι οἱ κκ. Διοικηταὶ θέλουσι δειχθῆ ἤδη εὐμενέστεροι πρὸς τὴν ἰδέαν τῆς ἐκτάκτου συνελεύσεως, ἐὰν ἡ κυβέρνησις παραδεχθῇ αὐτὴν ἐκ νέου. Τῇ ἀληθείᾳ οὐδένα ἔχουσι λόγον, δι' ὃν νὰ φοβηθῶσι λεπτομερεστέραν ἔρευναν τῶν κατὰ τὴν διαχείρισίν των, καὶ πεφωτισμένην συζήτησιν περὶ τῶν μέσων δι' ὧν ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα δύναται νὰ εὐδοκιμήσῃ καὶ προαχθῇ. Ἐργασθέντες καὶ μοχθήσαντες τόσα ἔτη ὑπὲρ αὐτῆς, βεβαίως δὲν δύνανται ἢ νὰ αἰσθανθῶσι χαρὰν διὰ πᾶσαν πρότασιν δυναμένην νὰ ἐπιφέρῃ βελτίωσιν καὶ πρόοδον εἰς τὰ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ὅθεν δήποτε καὶ ἂν προέρχηται, καὶ ἔτι μᾶλλον ἐὰν αὕτη ἦναι προϊὸν ὡρίμου συζητήσεως μεταξὺ τῶν μετόχων, οἵτινες κατέθεσαν τὰ κεφάλαια καὶ ἔχουσιν ὑπὲρ πάντα ἄλλον δικαίωμα ν' ἀποφασίζωσι περὶ τῶν ἀφορώντων τὴν ἑταιρίαν. Εἶναι ἄλλως τε ἀπορίας ἄξιον, πῶς οἱ κκ. Διοικηταὶ συζητοῦντες ἤδη μετὰ τῆς παρὰ τοῦ Ὑπουργείου διορισθείσης ἐπιτροπῆς

λίαν οὐσιώδεις μεταβολὰς τοῦ Καταστατικοῦ, θέλουσι νὰ ἐνεργήσωσιν αὐτάς, χωρὶς οἱ κκ. μέτοχοι νὰ ἔχωσι τὴν ἐλαχίστην γνῶσιν, καὶ νὰ πραγματοποιήσωσιν αὐτὰς ἢ μόνοι, ἢ ἐκ συμφώνου μετὰ ἀντιπροσώπων τῶν μετόχων διορισθέντων ἤδη πρὸ δωδεκαετίας, λησμονοῦντες πρὸς τοῖς ἄλλοις ὅτι ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ προβῇ καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεώς των εἰς συγκάλεσιν τῶν μετόχων.

Ἡ τοιαύτη ἔκτακτος συνέλευσις ἤθελεν εἶσθαι καλὸν νὰ συνέλθῃ εἰς Ἀθήνας καὶ ὄχι εἰς Σῦρον, διότι προκειμένου νὰ συζητηθῶσιν πολλὰ σπουδαιότατα ἀντικείμενα, εἶναι ἀνάγκη νὰ παρευρεθῶσιν αὐτοπροσώπως οἱ κκ. Ὑπουργοὶ τῶν Ἐσωτερικῶν καὶ Οἰκονομικῶν. Ἀλλ' οὗτοι δὲν δύνανται νὰ μεταβῶσιν εἰς Σῦρον, ἢ καὶ ἂν ἀπέλθωσιν ἐκεῖ, θέλουσι ζητήσει νὰ λύσωσι τὸ ζήτημα λίαν ἐσπευσμένως. Τοῦτο ὅμως δύναται νὰ ἔχῃ πολὺ δυσαρέστους συνεπείας καὶ διὰ τὴν ἑταιρίαν, καὶ διὰ τὸ δημόσιον, καὶ διὰ τὸ κοινὸν ἐν γένει.

Ὁμιλοῦντες περὶ τῶν αἰτίων τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς ἑταιρίας, ἀνεφέραμεν καὶ τὴν κακὴν διεύθυνσιν, τῶν κκ. Διοικητῶν στερουμένων πολλῶν ειδικῶν γνώσεων, καὶ μὴ δυναμένων ν' ἀφιερωθῶσι καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν διοίκησιν τῆς ἑταιρίας, διότι ἤθελον παραμελήσει τὰς ἰδίας αὐτῶν ἐμπορικὰς ὑποθέσεις.

Ἓν τῶν πρωτίστων μέτρων ἅτινα ἡ κυβέρνησις πρέπει νὰ προτείνῃ εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν εἶναι καθ' ἡμᾶς ὁ διορισμὸς ἑνὸς καὶ μόνου ἱκανοῦ, ἐμμίσθου καὶ ὑπευθύνου διοικητοῦ, ἀποκλειστικῶς εἰς τὰ τῆς ἑταιρίας ἀσχολουμένου. Ἐχάρημεν μεγάλως πληροφορηθέντες ὅτι ἡ ἐκ τῶν κκ. Ι. Σούτσου, Δ. Δρόσου, Γ. Τομπάζη, Δ. Λεβίδη, Γιαννοπούλου καὶ Χαραλάμπους ἐπιτροπὴ ὁμοφώνως ἀπεφάνθη ὑπὲρ τῆς τοιαύτης μεταβολῆς τοῦ Καταστικοῦ, ἀφ' ἑτέρου ὅμως ἠπορήσαμεν ἐπίσης πολὺ διὰ τὴν ἀντίστασιν, ἣν δεικνύουσι τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὡς πρὸς τὴν παραδοχὴν τῆς τοιαύτης μεταρρυθμίσεως, καὶ διὰ τὴν μεγάλην προσπάθειαν ἣν καταβάλλουσιν, ὅπως μὴ τυχὸν ἀπολέσωσι τὴν διοίκησιν τῆς ἑταιρίας.

Ἡ ἄμισθος ἐργασία, εἰς ἣν ὑπεβλήθησαν ἐπὶ δώδεκα κατὰ συνέχειαν ἔτη, ἤθελε κουράσει πάντα ἄλλον, ὅστις ἤθελεν εὑρεθῇ εἰς τὴν θέσιν τῶν κκ. Συμβούλων. Πᾶς ὁ ἐξετάσας τὰ κατὰ τὰς ἀτμοπλοϊκὰς ἑταιρίας εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἐκτιμήσῃ πόσον πράγματι ἐπίπονος εἶναι ἡ καθημερινὴ ὑπηρεσία τῶν διευθυνόντων αὐτάς· βεβαίως δὲ καθίσταται ἔτι ἐπιπονωτέρα ὅταν πρόκηται νὰ ἐνεργηθῇ παρ' ἀνδρῶν μὴ εἰδικῶν. Ἐκτὸς τούτου τοιαύτη ἐργασία ἀπαιτεῖ παρ' ἡμῖν μεγίστην αὐταπάρνησιν, ὅπως θυσιάζῃ τις ἐπὶ τόσα κατὰ συνέχειαν ἔτη ἀμισθὶ τὴν ἡσυχίαν του, ἵνα ἀνθίσταται εἰς τὸ πλῆθος τῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀδίκων ἀπαιτήσεων τοῦ παρ' ἡμῖν κοινοῦ, καὶ τὴν σωρείαν τῶν λοιδοριῶν καὶ τῶν ὕβρεων, ἅτινας ἐπεσώρευσε κατὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἡ μοχθηρία καὶ ἡ ἄγνοια.

Ἡ αὐταπάρνησις αὕτη τῶν κκ. Συμβούλων εἶναι τῷ ὄντι μεγίστου θαυμασμοῦ καὶ μεγίστου ἐπαίνου ἀξία. Ἂς συλλογισθῶσιν οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν, ἐὰν αὐτοὶ ἤθελον πράξει ὡς ἐκεῖνοι, χωρὶς νὰ ἔχωσιν οὐδεμίαν ἀπολαυήν.

Κατὰ τὸ ἄρθρον 30 τοῦ Καταστατικοῦ ἡ ὑπηρεσία τῶν Διευθυντῶν εἶναι ἄμισθος, καὶ μόνον ὅταν ὑπάρξωσι κέρδη, λαμβάνουσιν οὗτοι τὸ ἐν τῷ ἄρθρῳ 38 ά. κανονισμένον ποσοστόν. Κέρδος ὅμως ὑπῆρξε μέχρι τοῦδε ἰδέα ἀφηρημένη καὶ ἄγνωστος διὰ τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν, ἧς οἱ διευθυνταὶ ἐδέησε νὰ περιορισθῶσιν εἰς τὴν ἀπολαυὴν τῶν 1000 δραχ., αἵτινες ἐξασφαλίζονται κατ' ἔτος ὑπὲρ ἑκάστου αὐτῶν ἐκ τῶν ἀποθεματικῶν κεφαλαίων, ἢ ἐν ἐλλείψει τούτων ἐκ τῶν κερδῶν τῶν ἐπομένων ἐτῶν. Ἡ ἀμοιβὴ αὕτη δὲν εἶναι βεβαίως πολὺ ἐπαγωγός, καὶ ἐλπίζομεν ὅτι οὐδεὶς θέλει ἀδικήσει τόσον τοὺς κκ. διευθυντάς, ὥστε νὰ ἐκτιμήσῃ τὴν ἐργασίαν αὐτῶν μόνον εἰς 83 δραχμὰς κατὰ μῆνα, ἢ 1000 κατ' ἔτος. Παρατηρητέον δ' ὅτι μέχρι τέλους τοῦ ἔτους 1864 οὐδεὶς τῶν κκ. διοικητῶν εἶχε καταδεχθῇ, νὰ λάβῃ λεπτὸν ἐκ τῆς εὐτελοῦς ταύτης ἀμοιβῆς τῶν κόπων του, κατὰ πᾶσαν δὲ πιθανότητα, οὔτε ἔκτοτε ἔλαβε τὸ παραμικρόν. Ἡ αὐταπάρνησις αὕτη καθίσταται ἔτι λαμπροτέρα

μετὰ τὴν ὁμολογίαν (10) τῶν κκ. διοικητῶν, ἀκαθ' ἑκάστην ἐξ ἰδίων καταβάλλομεν ποσὰ οὐκ εὐκταφρόνητα.»

Οἱ τυχαῖοι τῶν ἀνθρώπων μὴ δυνάμενοι νὰ ἐννοήσωσι τοιαύτην αὐταπάρνησιν καὶ τοιοῦτον πατριωτισμόν, καταφεύγουσιν εἰς διαφόρους κακεντρεχεῖς ὑποθέσεις, τὰς ὁποίας οὔτε ν' ἀναφέρωμεν ἐνταῦθα μᾶς εἶναι ἐπιτετραμμένον. Τὰς τοιαύτας ἀνυποστάτους αἰτιάσεις ἀποκρούει ἡ ὀρθὴ κρίσις καὶ τῶν πολιτευομένων καὶ τοῦ κοινοῦ, τὸ ὁποῖον μολαταῦτα δὲν δύναται νὰ ἐξηγήσῃ τὰ συμβαίνοντα, καὶ πολλάκις ἀπευθύνει τὴν ἐρώτησιν, Διὰ τί, ἐν ᾧ οἱ κκ. διοικηταὶ καταβάλλουσι νυχθημερὸν τόσους κόπους, ἐν ᾧ τὸ ἐλάχιστον συμφέρον δὲν δεσμεύει αὐτούς, ἐν ᾧ δὲν ἔχουσι τὴν ἐλαχίστην ἀπολαυήν, ἐν ᾧ τοσαύτη κατακραυγὴ ὑπάρχει ἐναντίον των, ἐν ᾧ ἀκούουσι καθ' ἑκάστην τόσας συκοφαντίας, τόσας ὕβρεις, τόσας κατηγορίας, ὄχι μόνον δὲν παραιτοῦνται, ἀλλὰ καὶ ἀγωνίζονται παντὶ σθένει, ὅπως μὴ τοῖς διαφύγῃ ἡ διοίκησις; Ἡ φιλοτιμία αὐτῶν, λέγουσι, δὲν τοῖς ἐπιτρέπει ν'ἀποσυρθῶσιν. Ἐὰν ὅμως διὰ μόνον τὸν λόγον τοῦτον ἐπιμένωσι, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ συμφωνήσωμεν καὶ ἡμεῖς μὲ τὴν γνώμην τοῦ κοινοῦ, ὅτι πρὸ πάντων ἡ φιλοτιμία αὐτῶν ὤφειλε νὰ τοὺς ἀναγκάσῃ νὰ παραιτηθῶσι τῆς διοικήσεως.

Ἂς ἀφήσωμεν ὅμως τὴν τοιαύτην συζήτησιν, ἥτις δύναται νὰ φέρῃ ἡμᾶς εἰς προσωπικότητας. Μετὰ λύπης εἰσήλθομεν εἰς τὴν μικρὰν ταύτην λεπτομέρειαν, διότι ἡ φύσις τοῦ ζητήματος ἀπῄτει αὐτήν. Κυρίως ὅμως πρόκειται νὰ ἐξετάσωμεν ἀνεξαρτήτως τῶν προσώπων, ἐὰν συμφέρῃ ἡ ἀντικατάστασις τοῦ πενταμελοῦς διοικητικοῦ συμβουλίου δι' ἑνὸς καὶ μόνου διευθυντοῦ.

Τὸ ἐφ' ἡμῖν συμφωνοῦμεν πληρέστατα μετὰ τοῦ εἰπόντος περὶ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας ὅτι «οἱ πολλοὶ εἶναι κατάλληλοι μᾶλλον διὰ νὰ βουλεύωνται, καὶ ὅτι εἰς τὴν ἐκτέλεσιν ἀπαιτεῖται εἷς· τὸ δημοκρατικὸν πνεῦμα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν χρησιμεύει ἴσως διὰ νὰ ἐκφράσῃ ὑποψίας, οὐχὶ δὲ

(10) Ἔκθεσις τῆς 28 Ἀπριλίου 1866.

καὶ διὰ νὰ φέρῃ εἰς ταχὺ καὶ ἄρτιον πέρας τὰ ἐπιχειρισθέντα ἔργα (11)». Προκειμένου περὶ ἑνός, εὐκολώτερον δύναται νὰ εὑρεθῇ πρόσωπον μὲ πλειοτέρας εἰδικὰς γνώσεις καὶ μὲ μεγαλειτέραν εἰδικὴν ἱκανότητα· ἐὰν δὲ δοθῇ αὐτῷ κατάλληλος μισθὸς καὶ ἡ ἀσφάλεια ὅτι δὲν θέλει ἀντικατασταθῇ ἢ μόνον δι' ἀνικανότητα ἢ κατάχρησιν, ὅστις καὶ ἂν ἦναι, θέλει ἀφιερώσει ὅλας αὐτοῦ τὰς δυνάμεις ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας. Πλησίον τοῦ διευθυντοῦ πρέπει βεβαίως νὰ ὑπάρχῃ συμβούλιον συγκεκροτημένον ἐξ ἀνδρῶν κεκτημένων τὰς ποικίλας ἐκείνας γνώσεις, ἅτινας ἀπαιτεῖ ἡ καλὴ διοίκησις ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας, γνώσεις ναυτικάς, τεχνικάς, ἐμπορικάς, οἰκονομολογικὰς καὶ πολιτικὰς ἐνταυτῷ.

«Ἡ συγκέντρωσις τῆς ἐνεργείας (ἔγραφεν ἤδη τῷ 1861 ὁ κ. Δ. Δρόσος ἐν τῇ ἐκθέσει του) εἰς ἕνα μόνον ἔμμισθον διοικητὴν, ἀποκλειστικῶς ἐνασχολούμενον εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἑταιρίας, τακτικῶς καὶ διηνεκῶς ἐργαζόμενον εἰς τὰς ὑποθέσεις αὐτῆς, ἀδιακόπως μελετῶντα καὶ ἐξετάζοντα πάντα τὰ ὠφέλιμα καὶ ἀναγκαῖα τῇ ἑταιρίᾳ, καὶ ὁδηγούμεμενον ὑπὸ τῶν φώτων, τῶν σκέψεων καὶ τῶν ἀποφάσεων τοῦ συμβουλίου, παρέχει μεγίστην εὐκολίαν εἰς τὴν ταχυτέραν καὶ ἀσφαλεστέραν ἐκτέλεσιν τῶν ἔργων τῆς διοικήσεως, καὶ ἐν ταυτῷ ἀποχρώσας ἐγγυήσεις διὰ πάσας τὰς πράξεις τοῦ διοικητοῦ, τοῦ ὁποίου ἡ διοίκησις θὰ ἐπιτηρῆται καὶ ἡ διαχείρισις θὰ ἐξελέγχηται ὑπὸ τοῦ συμβουλίου.»

Ἡ μόνη σπουδαία ἔνστασις, ἥτις φέρεται κατὰ τῆς ἰδέας τοῦ ἑνὸς διευθυντοῦ, εἶναι τὸ παράδειγμα τῆς ἑταιρίας τοῦ Lloyd καὶ τῆς τῶν αὐτοκρατορικῶν διαπορθμεύσεων. Ὡς πρὸς τὴν πρώτην δύναταί τις νὰ πληροφορηθῇ εὐκόλως, ὅτι ἡ διεύθυνσις ἐνεργεῖται κυρίως ὑπὸ τοῦ ἐμπορικοῦ διοικητοῦ (direttore commerciale) ἐκπληροῦντος καὶ χρέη γενικοῦ γραμματέως, διότι οἱ σπουδαῖοι ἄνδρες, οἵτινες ἀποτελοῦσι τὸ συμβούλιον δὲν ἐννόησαν ποτὲ νὰ ἐγκαταλείψωσι τὰς

(11) Φιλόπατρις Ἕλλην. Ἔτος Δ'. ἀριθ. 215 τῆς 8 Νοεμβρίου 1858.

ἰδίας ἐμπορικὰς καὶ ἄλλας ὑποθέσεις χάριν τῆς ἑταιρίας. Τὸ Καταστατικὸν τῶν αὐτοκρατορικῶν διαπορθμεύσεων δὲν ἔχομεν τὴν στιγμὴν ταύτην ὑπ' ὄψιν· ὑποθέτομεν ὅμως ὅτι ὁ τρόπος τῆς διοικήσεώς των θέλει εἶσθαι ὁ αὐτὸς μὲ τὸν ἐν Βελγίῳ κατὰ γενικὸν κανόνα παραδεδεγμένον.

Μεταξὺ τῶν ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν τοῦ Βελγίου, ὑπάρχουσι καί τινες λίαν σπουδαῖαι, διατηροῦσαι τακτικὴν συγκοινωνίαν μεταξὺ τῆς χώρας ταύτης καὶ διαφόρων λιμένων τῆς Ἀμερικῆς. Εἰς ὅλας δὲ ἄνευ ἐξαιρέσεως ἡ διεύθυνσις ἀνατίθεται ἐκεῖ εἰς πενταμελὲς *διοικητικὸν συμβούλιον* καὶ ἕνα *διαχειριζόμενον διοικητὴν* (administrateur gérant). Πλησίον αὐτῶν ὑπάρχει *ἐπιτηρητικὸν συμβούλιον*, συγκείμενον ἐκ πέντε μελῶν, καὶ εἷς *ἐπιθεωρητής*, «οἵτινες εἴτε συλλήβδην, εἴτε ἕκαστος κατ' ἰδίαν ἔχουσι δικαίωμα νὰ λαμβάνωσι γνῶσιν ὅλων τῶν ὑποθέσεων καὶ ἐργασιῶν τῆς ἑταιρίας, καὶ νὰ παρουσιάζωσιν ἔκθεσιν περὶ αὐτῶν εἰς τὴν γενικὴν συνέλευσιν.» Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον, ὅπως καὶ τὸ *γενικὸν συμβούλιον* (συγκροτούμενον ἀπὸ τοὺς διοικητάς, τοὺς ἐπιτηρητάς, τὸν διαχειριζόμενον διοικητὴν καὶ τὸν ἐπιθεωρητὴν) συνέρχονται ἐν ὁμαλαῖς περιστάσεσι μόνον ἅπαξ τοῦ μηνός. Τὰ μέλη τῶν συμβουλίων ἐκλέγονται κατ' ἔτος, καὶ λαμβάνουσι μόνον ποσοστὰ τοῦ καθαροῦ κέρδους. Ὁ διαχειριζόμενος διοικητὴς καὶ ὁ ἐπιθεωρητὴς εἶναι ἔμμισθοι καὶ ἐκλέγονται «δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἑταιρίας, ἐξαιρέσει τῆς περιπτώσεως καθ' ἣν ἤθελον ἀνακληθῇ ὑπὸ τῆς γενικῆς συνελεύσεως, ἐπὶ τῇ ῥητῇ προτάσει τοῦ *γενικοῦ συμβουλίου*.» Ὁ διαχειριζόμενος διοικητὴς «εἶναι ἐπιφορτισμένος μὲ τὴν ἐκτέλεσιν ὅλων τῶν ἀποφάσεων τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου, ὀφείλει αὐτῷ λογοδοσίαν περὶ ὅλων τῶν ὑποθέσεων, καὶ ὑποβάλλει αὐτῷ ὅλας τὰς προτάσεις ὅσας ἀπαιτοῦσι τὰ συμφέροντα τῆς ἑταιρίας. Ἐκτὸς τούτου ἔχει τὴν διεύθυνσιν τῆς ὅλης ἐπιχειρήσεως, καὶ ἐκτελεῖ τὰς παρὰ τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου διατεταγμένας πληρωμάς. (12)»

(12) Ὅρα Καταστατικὸν τῆς Société belge de bateaux-à-vapeur

Ἰδοὺ διὰ ποίου τελείου τῷ ὄντι ὀργανισμοῦ ἐπιτυγχάνεται ἐν Βελγίῳ ἡ ὕπαρξις ἑνὸς μόνου ὑπευθύνου καὶ ἀφοσιωμένου εἰς τὸ ἔργον του Διευθυντοῦ, ἡ συνδρομὴ τῶν πολυειδῶν φώτων διοικητικοῦ συμβουλίου, καὶ ἡ διηνεκὴς ἐπιτήρησις τῆς ὅλης διοικήσεως ὑπὸ ἑτέρου ἐπὶ τούτῳ ὀνομαζομένου συμβουλίου. Ἀλλ' ὁ πρακτικὸς νοῦς τῶν Βέλγων ἐσκέφθη, ὅτι ὄχι μόνον ἡ κοπιαστικὴ διοίκησις, ἀλλ' οὐδ' αὐτὴ ἡ ἐπιτήρησις δύναται νὰ ἦναι ἐντελής, ἅμα ἀφεθῇ εἰς συμβούλιον, συγκείμενον ἐξ ἀνδρῶν ἱκανῶν ἴσως, ἀλλὰ πολυασχόλων καὶ ἀμίσθων· διὰ τοῦτο ὑπάρχει πλησίον τοῦ ἐπιτηρητικοῦ συμβουλίου, εἰδικὸς ἰσόβιος ἐπιθεωρητής, ὅστις «ἐπιτηρεῖ καὶ ἐξελέγχει ὅλας τὰς πράξεις καὶ τὰς ἐργασίας, τὰ ἔσοδα καὶ τὰς δαπάνας τῆς ἑταιρίας.»

Βεβαίως τὸ βελγικὸν σύστημα εἶναι κατά τι δαπανηρότερον τοῦ ἡμετέρου. Προκειμένου ὅμως περὶ ἑταιρικῆς περιουσίας, αἱ χείρισται τῶν οἰκονομιῶν εἶναι αἱ ἀφορῶσαι τὸ προσωπικὸν τῆς διοικήσεως. Εἶναι ὀλέθριον νὰ φείδηταί τις θυσιῶν τινων, ὁσάκις δύναται νὰ συγκεντρώσῃ δι' αὐτῶν εἰς τὴν διοίκησιν μεγαλειτέραν ἱκανότητα, ἐνθερμότερον ζῆλον καὶ πλειοτέραν τιμιότητα. Ἐν γένει αὗται εἶναι ἀρεταὶ τὰς ὁποίας οὐδέποτε καὶ οὐδαμοῦ δύναταί τις ν' ἀποκτήσῃ συνηνωμένας καὶ εἰς τὸν ποθούμενον βαθμὸν ἄνευ χρηματικῆς θυσίας.

Ἐὰν ἐπρόκειτο ν' ἀποδειχθῇ τὸ ἀναγκαῖον ἑνὸς διοικητοῦ ἢ πολλῶν δι' ἁπλῶν παραδειγμάτων, ἠδυνάμεθα νὰ εὕρωμεν τοιαῦτα ὑπὲρ τῆς ἰδέας ἣν ὑποστηρίζομεν εἰς ὅλας τὰς χώρας, ὅπου ἡ ἀτμοπλοΐα εἶναι ἀνεπτυγμένη, ἀλλ' ἐπίσης ἤθελον εἴσθαι ἄλλοι εἰς θέσιν, νὰ παρουσιάσωσι παραδείγματα ἑταιριῶν, ἐχουσῶν ἑπτά, ἢ πέντε, ἢ τρεῖς διοικητάς, ἢ καὶ δύο μόνον, ὡς τὴν Compania Transatlantica τῆς Γενούης,

---

entre la Belgique et l' Amérique du Sud (ἄρθρ. 15—17 καὶ 19), τῆς Sosiété belge des bateaux-à-vapeur Transatlantiques (ἄρθρ. 16, 18 καὶ 20), τῆς Sosiété Anversoise de bateaux-à-vapeur (ἄρθρ. 12, 14 καὶ 17) κτλ.

καὶ τὴν *Ἀγγλοϊταλικὴν ἑταιρίαν* ἣν διευθύνουσιν οἱ κκ. Kean καὶ Larty.

Μολαταῦτα δὲν δυνάμεθα νὰ παρασιωπήσωμεν παραδείγματά τινα μεγάλων ἑταιριῶν τῆς Ἀγγλίας, ὅπως τὸ τῆς *Βρεταννικῆς καὶ Βορειοαμερικανικῆς ἑταιρίας*, διευθυνομένης ὑπὸ τοῦ κ. S. Cunard d' Halifax, καὶ τὸ τῆς πρὸς αὐτὴν ἁμιλλωμένης ἀμερικανικῆς, ἧς διοικητὴς εἶναι ὁ κ. Collins. Ἀλλὰ καὶ ἡ εἰς ὅλον τὸν κόσμον διάσημος Peninsular and Oriental Company, ἡ πρωτίστη τῶν ἀγγλικῶν ἑταιριῶν εἶχεν ἄλλοτε ἕνα καὶ μόνον διαχειριστὴν, τὸν πλοίαρχον Bourne, νομίζομεν δι' ὅτι καὶ ἤδη ὁ κ. Anderson ἔχει ἀνωτέραν θέσιν ἀπέναντι τῶν δύο συναδέλφων του. Τέλος ἀναφέρομεν τὴν Saint-Petersburg Company, διευθυνομένην ὑπὸ τοῦ κ. Malcomson, τὴν ἑταιρίαν ἣν διοικεῖ ὁ γνωστὸς εἰς τοὺς ἐμπορικοὺς κύκλους τῆς Ἀνατολῆς κ. Dixon, καὶ τὴν African Company. (13)

Ταῦτα ἀρκοῦσι, νομίζομεν, ἐπὶ τοῦ ζητήματος ἐὰν πρέπῃ νὰ ὑπάρχῃ τοῦ λοιποῦ εἷς διευθυντὴς ἢ πλειότεροι συνδιοικοῦντες. Ἐν τούτοις εἶναι ἄξιον μνείας, ὅτι καὶ αὐτὸς ὁ εἰς πολλὰς περιστάσεις προστατεύσας τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, πρώην Διευθυντὴς τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης, κ. Γ. Σταῦρος εἶχεν ἀπελπισθῆ ἐπ' ἐσχάτων περὶ αὐτοῦ· ἐπὶ τῆς τελευταίας ὑπουργείας τῶν κκ. Βούλγαρη καὶ Σίμου παρεκάλεσε πρῶτον ὁ ἴδιος καὶ ὕστερον διὰ τοῦ κ. Μάρκου Ῥενιέρη τὸν κ. Ι. Σκαλτσούνην νὰ τῷ ὑποσχεθῇ ὅτι ἀναδέχεται τὴν διοίκησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ὑποχρεούμενος νὰ κατορθώσῃ διὰ τῆς ἐπιῤῥοῆς του τὴν τροποποίησιν τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτοῦ ὡς μόνου διοικητοῦ τῆς ἑταιρίας.

Πολλοὶ τῶν κατὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου σφόδρα φανατικῶν νομίζουσιν ὅτι ἐγκαθισταμένου ἑνὸς μόνον Διοικητοῦ, πρέπει ἀφεύκτως νὰ μετατεθῇ ἡ ἕδρα τῆς ἑταιρίας,

---

(13) Τὰς περὶ ἀγγλικῶν ἑταιριῶν πληροφορίας ἐλάβομεν ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ κ. Bourgois.

διότι ὑποθέτουσιν ὅτι οὐδεὶς σπουδαῖος ἀνὴρ θέλει τολμήσει ν' ἀναδεχθῇ τὴν διοίκησιν αὐτῆς, ἐὰν ἡ ἕδρα μένῃ ἐν Σύρῳ· φοβοῦνται, λέγουσιν, ὅτι οἱ μέχρι τοῦδε Διοικηταὶ ἤθελον παρεμβάλει τόσα προσκόμματα καὶ κάμει τόσας ῥαδιουργίας, ὥστε ἤθελεν εἶσθαι ἀδύνατον νὰ μὴ ἀποτύχῃ καὶ ὁ ἱκανώτατος καὶ τιμιότατος τῶν ἀνθρώπων. Οἱ τοιαῦτα λέγοντες ἀδικοῦσι βεβαίως πολὺ τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, προδικάζοντες συγχρόνως τὸ ζήτημα διὰ τῆς ὑποθέσεως ὅτι ὁ ὀνομασθησόμενος διοικητὴς οὔτε ἐκ τῶν σημερινῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, οὔτε ἄλλος τις τῶν κατοίκων Σύρου δύναται νὰ ἦναι.

Ἡμεῖς ἠθέλαμεν θεωρήσει ὡς μέγα δυστύχημα τὴν μεταφορὰν τῆς ἕδρας. Ἡ πόλις Σῦρος εἶναι ὡς ἐκ τῆς θέσεώς της προωρισμένη νὰ χρησιμεύῃ πάντοτε ὡς τὸ πρώτιστον ἐμπορικὸν κέντρον τῆς Ἑλλάδος, καὶ εἶναι ἤδη τὴν σήμερον εἷς τῶν σημαντικωτέρων ἐμπορικῶν σταθμῶν τῆς Ἀνατολῆς. Ἤθελεν εἶσθαι μέγα ἀδίκημα, ἐὰν τῇ ἀφῄρῃ τις ἄνευ λόγου τὴν ζωογονοῦσαν αὐτὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν, ἥτις κατὰ τὸν δωδεκαετῆ βίον αὐτῆς ἐγέννησεν ἐκεῖ πάμπολλα συμφέροντα καὶ πολλαπλᾶς σχέσεις οἰκονομικάς, ἐμπορικὰς καὶ βιομηχανικάς, τὰς ὁποίας ἤθελεν εἶσθαι σκληρὸν καὶ ἀνάξιον σπουδαζόντων πολιτικῶν νὰ περιφρονήσωσιν· ἐὰν ὅμως οἱ σημερινοὶ σύμβουλοι ἦναι πράγματι τόσον ἐπίφοβοι, ὅσον ἀγωνίζονταί τινες νὰ παραστήσωσιν αὐτούς, φρονιμώτερον ἤθελεν εἶσθαι νὰ ἐδίδετο εἰς τὴν κυβέρνησιν ἡ ἄδεια, ὅπως μεταφέρῃ τὴν ἕδραν ἀλλαχοῦ, μόνον ὅταν ἤθελεν ἀποδειχθῆ ἡ ἀναπόφευκτος ἀνάγκη τοῦ μέτρου. Τοιαύτης ἀδείας διδομένης, ἂς ἤμεθα πάντες βέβαιοι, ὅτι οὐδέποτε τὰ πράγματα θέλουσι περιέλθει εἰς κατάστασιν προκαλοῦσαν τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ λυπηροῦ τούτου μέτρου· ὅλοι οἱ κάτοικοι Σύρου θέλουσι προθυμοποιεῖσθαι νὰ παρέχωσι πᾶσαν συνδρομὴν εἰς τὸν μέλλοντα νὰ διευθύνῃ τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν, ἧς τὰ συμφέροντα συνταυτίζονται μὲ τὰ ἴδια αὐτῶν.

Ἀλλά, πῶς ἤθελε διευθύνεσθαι, ἐρωτῶσιν, ἡ διοίκησις τῆς ἑταιρίας, ἂν ἑνὸς καὶ μόνου διοικοῦντος καὶ ἑδρεύοντος

ἐν Σύρῳ ἡ θέσις μένῃ κενὴ ἐν τῷ κέντρῳ τῆς ἐνεργείας, ὁσάκις βιάζεται οὗτος νὰ μεταβαίνῃ εἰς Ἀθήνας (14); ». Ἡ ἔνστασις αὕτη φαίνεται ἡμῖν ἱκανῶς σοφιστική. Εἴπομεν ὅτι ὁ διοικητὴς δὲν θέλει εἶσθαι ἄνευ διοικητικοῦ συμβουλίου· ἀφ' ἑτέρου ὅμως δὲν βλέπομεν καὶ τὴν ἀνάγκην τῶν συχνῶν εἰς Ἀθήνας μεταβάσεων αὐτοῦ, καὶ μὰ τὴν ἀλήθειαν, πολλὰ ὀλίγον ἀρεσκόμεθα εἰς τὴν σημερινὴν διαγωγὴν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τὸ ὁποῖον σύσσωμον σχεδὸν καὶ μετὰ ὁλοκλήρου ἀκολουθίας γραμματέων καὶ δικηγόρων μετεφέρθη εἰς Ἀθήνας, ὅπως συγκροτῇ δικηγορικὰ συμβούλια, συγκαλοῦν παρ' ἑαυτῷ τοὺς ἐξέχοντας τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, καὶ πληροῖ τὰς ἐφημερίδας τῆς Πρωτευούσης διὰ τῶν καλλιεπῶν μέν, ἀλλ' ὀλίγον παραγωγικῶν προϊόντων τοῦ καλάμου του. Εὐχόμεθα νὰ μὴ ἐπαναληφθῇ ποτὲ τὸ τοιοῦτον.

Μετὰ τὸ ζήτημα τοῦ διοικητικοῦ ὀργανισμοῦ, τὸ πρώτιστον ἀντικείμενον, ὅπερ παρουσιάζεται εἰς τὴν μελέτην τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν μετόχων, εἶναι ποίαν καὶ πόσην συνδρομὴν πρέπει νὰ δίδῃ τοῦ λοιποῦ τὸ δημόσιον εἰς τὴν ἑταιρίαν. Πολλοὶ φίλοι τῆς ἀπεριορίστου βιομηχανικῆς ἐλευθερίας καὶ τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ ἀποκρούουσι πᾶσαν τοιαύτην ἰδέαν· οὗτοι διαμφισβητοῦντες τὴν ἀρχήν, δὲν εἰσέρχονται κἂν εἰς συζήτησιν περὶ τοῦ εἴδους τῆς συνδρομῆς καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς ἐπιχορηγήσεως· ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας, καίτοι παραδεχόμενοι ἐν τῇ ἀφῃρημένῃ θεωρίᾳ τὰς δοξασίας αὐτῶν, δὲν δυνάμεθα κατὰ τὴν πρὸ ἡμῶν συγκεκριμένην περίστασιν ἢ νὰ συστήσωμεν θερμότατα εἰς τὴν κυβέρνησιν, νὰ μὴ παύσῃ συντρέχουσα τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν συμφώνως πρὸς τὰς ἀληθεῖς αὐτῆς ἀνάγκας, ἀλλ' ὄχι καὶ πέραν τῶν δυνάμεων τοῦ πτωχοῦ ἡμῶν ταμείου.

Τὴν κατάστασιν αὐτοῦ ἔχοντες πρὸ ὀφθαλμῶν, δὲν δυνάμεθα ἢ νὰ διακηρύξωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς λίαν ὑπερβολικὰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, αἰτοῦντος χορήγησιν 5 1|2 δρ. κατὰ πᾶν διανυόμενον ναυτικὸν μίλιον,

(14) Ἐλπὶς ἀριθ. 1109.

ἤτοι 44—49 1/2 δραχμῶν κατὰ πᾶσαν ὥραν πλοὸς, καὶ συγχρόνως ἐγγύησιν τόκου 5 τοῖς 0|0 ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου.

Πρὸς ὑποστήριξιν τῶν τοιούτων ἀξιώσεων τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀναφέρει παραδείγματά τινα ἐξ Ἀγγλίας, Γαλλίας, Ἰταλίας καὶ Αὐστρίας. Ἀλλά, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ παραδείγματα, εἴπομεν ἤδη ὅτι ταῦτα δὲν εἶναι ἡ καλλίστη τῶν ἀποδείξεων· ἐὰν εἶχεν ἄλλως, βεβαίως ἤθελον νικήσει οἱ ἐναντίοι πάσης κυβερνητικῆς συνδρομῆς, διότι πολλῷ πλειότεραι εἶναι αἱ ἄνευ τοιαύτης ὑπάρχουσαι καὶ εὐδοκιμοῦσαι ἀτμοπλοϊκαὶ ἑταιρίαι.

Ὅταν ὅμως ἀναφέρῃ τις παραδείγματα, ἀνάγκη πρῶτον νὰ τὰ ἐννοῇ, νὰ μὴ περιορίζηται εἰς ἁπλῆν ἀντιγραφὴν ἀριθμῶν καὶ σχέσεων, ἀλλὰ νὰ ἐξηγῇ συγχρόνως τὰς αἰτίας τῶν κοινωνικῶν καὶ οἰκονομικῶν φαινομένων, αἵτινες δὲν εἶναι αἱ αὐταὶ εἰς ὅλας τὰς ἐποχὰς καὶ εἰς ὅλους τοὺς τόπους. Ἡμεῖς ζητοῦντες τὴν συνδρομὴν τῆς κυβερνήσεως, δὲν θ' ἀναφερθῶμεν εἰς τὰ διδάγματα τῶν προμνημονευθέντων κρατῶν, ἀλλὰ θέλομεν ἀρυσθῆ τοὺς λόγους ἡμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν ειδικῶν περιστάσεων, εἰς τὰς ὁποίας εὑρίσκεται ἡ Ἑλλάς.

Ὅταν ἡ Ἀγγλία, ἡ Γαλλία, ἡ Ἰταλία ἢ ἡ Αὐστρία δίδωσι συνδρομὴν εἰς ἀτμοπλοϊκήν τινα ἑταιρίαν, δὲν πράττουσι τοῦτο, ὡς νομίζουσι τὰ ἀξιότιμα μέλη τοῦ Διοικητικοῦ συμβουλίου, ὅπως ἐμψυχώσωσιν ἐπιχείρησιν τῆς ναυτικῆς βιομηχανίας, ἀλλ' ἐπιδιώκουσι σκοποὺς ἔτι ὑψηλοτέρους, πρὸς τοὺς ὁποίους δὲν δύναται ν' ἀτενίσῃ κἂν ἡ μικρὰ καὶ πτωχὴ Ἑλλάς. Μόνον τὰ μεγάλα ἔθνη δύνανται νὰ ἔχωσι μεγάλην πολιτικήν, διότι ἡ μεγάλη πολιτικὴ ἀπαιτεῖ πάντοτε μεγάλα μέσα.

Οἱ ἀναφέροντες τὸ παράδειγμα τῆς Ἀγγλίας ἔπρεπε νὰ μελετήσωσι πρῶτον τὰ πολιτικὰ καὶ οἰκονομικὰ ζητήματα, ὅσα συνδέονται μὲ τὸν προϋπολογισμὸν τοῦ θαυμασίου ἐκείνου ἔθνους.

Ἡ διάδοσις τοῦ ἀτμοῦ ἦτο ἀκόμη πολλὰ περιωρισμένη· αὐτὴ ἡ ταχυδρομικὴ ὑπηρεσία μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ

τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς ἐνηργεῖτο δι' ἱστιοφόρων, ὅτε ἤρχισαν τῷ 1828 νὰ γίνωνται δοκιμαί τινες ὑπερατλαντίων πλοῶν δι' ἀτμοκινήτων, αἵτινες «δὲν ἄφησαν ἀμφιβολίαν ὡς πρὸς τὸ μέγα ποσὸν τῶν δαπανῶν τοιούτου μακροῦ ταξειδίου, καὶ ὡς πρὸς τὴν ἀνάγκην σημαντικῶν ἐπιχορηγήσεων, ὅπως καλυφθῶσι τὰ ἔξοδα,» καὶ ὅπως ἀντισταθμισθῶσιν οἱ κίνδυνοι δυσκόλων πλοῶν, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ μόλις σχηματισθεῖσα ἑταιρία εἶχε «χάσει ἀλληλοδιαδόχως, εἰς διάστημα ὀλίγων ἐτῶν, ἐξ τῶν μεγάλων αὐτῆς πλοίων» Μολαταῦτα δὲν ἦτο ἡ ἐπιθυμία πρὸς ἀρωγὴν μεγάλης ἐθνικῆς ἐπιχειρήσεως, οὔτε ἡ ἀνάγκη τῆς συγκοινωνίας μεταξὺ τῆς Ἀγγλίας καὶ τῶν ἀποικιῶν αὐτῆς, ἥτις προεκάλεσε τὴν κυβερνητικὴν ἐνέργειαν· ὁ κύριος λόγος, «ὅστις ἔπεισε τὴν ἀγγλικὴν κυβέρνησιν νὰ χορηγήσῃ βοηθείας εἰς τὰς ἑταιρίας ὑπερατλαντίων πλοῶν καὶ νὰ ὑποβάλῃ τὸ ὑλικόν των ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν τοῦ Ναυαρχείου, ὑπῆρξεν ἡ ἐλπὶς νὰ διατηρῇ, διαρκούσης τῆς εἰρήνης, κάλλιστα ἀτμοκίνητα, ἱκανὰ νὰ δεχθῶσιν ἐν ἀνάγκῃ, ἐν περιπτώσει πολέμου, ἐπιβλητικὸν ὁπλισμὸν, καὶ νὰ παράσχωσι τότε διὰ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν παραλίων ὑπηρεσίας δυναμένας νὰ παραβληθῶσι πρὸς ἐκείνας τῶν καλλίστων ἀτμοδρομόνων. (15)»

Μετ' ὀλίγον ἤρχισεν ἡ Ἀμερικανικὴ Ὁμοσπονδία νὰ στέλλῃ καὶ αὕτη εἰς τὰς ἰδίας γραμμὰς ἀτμόπλοια, δι' ὧν ἐζήτει νὰ καταβάλλῃ τὰς ἀγγλικὰς ἑταιρίας. Ἡ ἀγγλικὴ κυβέρνησις συνέδραμε ταύτας, καὶ ἡ ἀμερικανικὴ ἠναγκάσθη νὰ πράξῃ τὸ ἴδιον ὡς πρὸς τὴν ἐθνικὴν αὐτῆς ἀτμοπλοΐαν. Τὰ δύο μεγάλα κράτη, εἰσελθόντα ἅπαξ εἰς τὴν σφαλερὰν ταύτην ὁδὸν τῆς ἀκρίτου φιλοτιμίας, δὲν ἐφείσθησαν ἐξόδων, ὅπως πολεμήσωσιν οὕτω τὰ συμφέροντα ἀλλήλων. Ὡς παρατηρεῖ ὅμως ὀρθότατα ὁ κ. Bourgois «δύναται ν' ἁρμόζῃ εἰς τὴν ἀξιοπρέπειαν μεγάλου ναυτικοῦ κρατους νὰ ῥίπτῃ, ὅτι καὶ ἂν κοστίσῃ, ἐπὶ τοῦ Ὠκεανοῦ γιγαντιαίας κατασκευάς,

(15) Bourgois. Sur la navigation commerciale á vapeur del' Angleterre. p, 5, 7, 8.

πλέοντα μνημεῖα τῆς δυνάμεώς του, ἀλλὰ διαφέρει οὐσιωδῶς νὰ μὴ ὑφίσταται πλάνη τις ὡς πρὸς τὴν ἐμπορικὴν ἀξίαν τῶν δημιουργημάτων τούτων, καὶ τὰς δαπανηρὰς θυσίας, τὰς ὁποίας ἀλανθάστως θέλει συνεπιφέρει ἡ χρῆσις αὐτῶν. (16)»

Αἱ παρατηρήσεις αὗται ἀρκοῦσι νὰ δείξωσι τὴν φύσιν τῶν παρὰ τῆς ἀγγλικῆς κυβερνήσεως διδομένων ἐπιχορηγήσεων. Ὁ ἀναγνώστης βλέπει συγχρόνως, ὅτι αἱ αἰτίαι, δι' ἃς συντρέχονται ἐνίοτε ἐν Ἀγγλίᾳ ναυτικαὶ ἐπιχειρήσεις, δὲν δύνανται νὰ ἐφαρμοσθῶσιν εἰς τὴν Ἑλλάδα. Ἐπειδὴ ὅμως τὸ ὑπόμνημα ἀναφέρει (σελ. 42) λόγους τοῦ ὑπουργοῦ τῆς Γαλλίας, κατὰ τοὺς ὁποίους «μέρος τῶν ἀγγλικῶν ἐπιχορηγήσεων εἶναι προσδιωρισμένον εἰς ἀτμοπλοΐας τῶν εὐρωπαϊκῶν θαλασσῶν καὶ αὐτῶν τῶν πλησιεστάτων», παρακαλοῦμεν τοὺς κκ. διοικητὰς νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τοὺς σχετικοὺς ἀριθμούς. Οὗτοι δεικνύουσιν ὅτι αἱ τὰς τοιαύτας θαλάσσας ἀφορῶσαι ἐπιχορηγήσεις εἶναι μόνον τὸ $\frac{1}{22}$ τῶν κυβερνητικῶν συνδρομῶν, αἵτινες δίδονται ἐν Ἀγγλίᾳ εἰς τὴν ἀτμοπλοΐαν, καὶ αἵτινες κατ' αὐτὸ τὸ ὑπόμνημα εἶναι ἀσήμαντοι διὰ τὰ πλούτη, τὴν ἔκτασιν καὶ τὴν δύναμιν τῆς μεγάλης ἐκείνης χώρας. Ὄχι μόνον εἰς Ἀγγλίαν, ἀλλὰ καὶ εἰς πάντα ἐν γένει τὰ πολιτισμένα κράτη σπανιώταται εἶναι αἱ συνδρομαὶ ὑπὲρ ἀτμοπλοϊκῶν εταιριῶν, αἵτινες ἀφορῶσι τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος κρατῶν.

Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὰ ἐν Γαλλίᾳ συμβαίνοντα, εὑρίσκομεν ὅτι ἡ ἐν τῷ ὑπομνήματι ἀναφερομένη ἔκθεσις τοῦ εἰς τὸ νομοθετικὸν σῶμα εἰσαχθέντος τὴν 29 Ἀπριλίου 1861 νομοσχεδίου περὶ ἐπιχορηγήσεως εἰς τὴν ἑταιρίαν τῶν αὐτοκρατορικῶν διαπορθμεύσεων, ἀναφέρει ῥητῶς, ὅτι ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις ἐζήτει τὴν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας συνδρομὴν διὰ λόγους *θρησκευτικούς, πολιτικοὺς καὶ ἐμπορικούς*, ἀποροῦμεν δὲ πῶς παρεῖδον τοῦτο οἱ κκ. συντάκται τοῦ ὑπομνήματος.

Βεβαίως εἰς κράτος μέγα, ἀξιοῦν νὰ καθέξῃ τὴν πρώτην

(16) Αὐτόθι σελ. 29.

θέσιν μεταξὺ τῶν κρατῶν τοῦ κόσμου, θεωροῦν ἐντολὴν αὐτοῦ νὰ ἐξαπλώσῃ εἰς ἀπωτάτας χώρας τὰ διδάγματα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, θέλον νὰ ἐξασκήσῃ πανταχοῦ ἄπειρον πολιτικὴν ἐπιῤῥοήν, ὠφεῖλον ν' ἀνευρίσκῃ νέους τόπους καταναλώσεως διὰ τὰ ἄπειρα προϊόντα τῆς ἐκτεταμένης βιομηχανίας του, εἶναι ἐπιβεβλημέναι καὶ αἱ μεγάλαι δαπάναι, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν ἐπιτυγχάνονται οἱ μεγάλοι σκοποὶ τῶν ἐθνῶν. Τὰ μικρὰ ὅμως ἔθνη δὲν πρέπει νὰ ζητῶσι ποτὲ νὰ φθάσωσιν ὅπου δὲν δύνανται, διότι τότε ἐφαρμόζεται εἰς αὐτὰ ὁ μῦθος τοῦ βατράχου, ὅστις ἠθέλησε νὰ φουσκώσῃ καὶ μεγαλύνῃ τὸ σῶμα αὐτοῦ ὅπως ὁμοιάσῃ τὸ τοῦ βοός.

Καὶ αὗται αἱ γραμμαὶ τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων τῆς Μεσογείου καὶ τῆς Ἀνατολῆς ἔχουσι κατ' ἐξοχὴν πολιτικὸν χαρακτῆρα, τὴν διάδοσιν τῆς γαλλικῆς ἐπιῤῥοῆς καὶ τὴν διατήρησιν τῆς ὑπεροχῆς τοῦ γαλλικοῦ ὀνόματος. Οἱ ἐπιβάται εἶναι τι ὅλως πάρεργον, καὶ βεβαίως οἱ συχνὰ ταξειδεύοντες ἐν τῇ Μεσογείῳ ἐξεπλάγησαν πολλάκις, ἰδόντες ὅτι μέγιστα ἀτμόπλοια μεταφέρουσι δύο ἢ τρεῖς ἐπιβάτας. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ τὰ ἐμπορεύματα εἶναι δευτερεῦόν τι· ἐν ᾧ πολλάκις τὰ μεταφερόμενα ποσὰ εἶναι ἀσήμαντα, οἱ ἔμποροι τοῦ Πειραιῶς καὶ τῶν Ἀθηνῶν γνωρίζουσι πρὸς τούτοις κάλλιστα, ὅτι ἐνίοτε τὰ ἐμπορεύματα αὐτῶν μεταφέρονται πρῶτον εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἀποβιβάζονται δ' εἰς Πειραιᾶ μόνον κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν τῶν ἀτμοπλοίων· ὁ λόγος εἶναι ὅτι ἅμα εἰσελθὸν εἰς τὸν λιμένα τὸ γαλλικὸν ἀτμόπλοιον, ἔλαβε κατεπείγοντα ἔγγραφα τοῦ ἐνταῦθα πρέσβεως, καὶ ἀνεχώρησεν ἀμέσως, χωρὶς νὰ περιμένῃ οὔτε ἐπιβάτας, οὔτε ἐμπορεύματα. Τῷ ὄντι ὁ κύριος σκοπὸς τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων ἀποβαίνει ἐν τῇ πράξει ἡ μεταφορὰ τῶν ἐγγράφων τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀνατολῇ γάλλων πρέσβεων καὶ προξένων. Ἐντεῦθεν καὶ τὸ ὄνομα *αὐτοκρατορικαὶ* διαπορθμεύσεις, ἐντεῦθεν καὶ ὁ καθαρῶς στρατιωτικὸς ὀργανισμὸς αὐτῶν. Εἶναι φανερὸν ὅτι κυβέρνησις θέλουσα νὰ ἔχῃ ἰδιαίτερα ἀτμόπλοια, ἐνεργοῦντα τακτικῶς, ταχέως καὶ ἀσφαλῶς τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῶν ἐν

τῷ ἐξωτερικῷ ὑπαλλήλων της ἀνταπόκρισιν, καὶ ἀπαιτοῦσα ὥστε τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα νὰ θυσιάζωσι πᾶν ἄλλο συμφέρον ἀπέναντι τῆς κυβερνητικῆς καὶ πολιτικῆς ταύτης ἀνάγκης, δὲν δύναται νὰ ἐπιτύχῃ τοῦτο ἄνευ ἐκτάκτων θυσιῶν. Ἡ ἑλληνικὴ ὅμως κυβέρνησις εὑρίσκεται εἰς ὅλως διάφορον θέσιν.

Τὸ ὑπόμνημα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀναφέρει καὶ τὴν ἑταιρίαν « Carlo Mark Palmer καὶ Σα », λαμβάνουσαν σπουδαίαν ἐπιχορήγησιν παρὰ τῆς ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἐκτελῇ τακτικοὺς διάπλους μεταξὺ Ἰταλίας καὶ Αἰγύπτου. Σκοπὸς ὅμως τῆς κυβερνήσεως εἶναι ἐνταῦθα νὰ συνδράμῃ μόνον ἐπί τινα ἔτη, καὶ ἀκολούθως νὰ παύσῃ πᾶσαν συνδρομήν, ὅταν παύσῃ καὶ ἡ αἰτία ἡ ταύτην προκαλέσασα. Ἡ αἰτία αὕτη συνίσταται εἰς τὴν ἀνάγκην, νὰ καταβληθῇ σπουδαία προσπάθεια ἐκ μέρους τῆς Ἰταλικῆς κυβερνήσεως, ὅπως κατὰ τὴν ἄνοιξιν τοῦ Ἰσθμοῦ τοῦ Σουὲζ ὑπάρχωσιν ἄφθονα τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας, μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῆς ἰταλικῆς χερσονήσου, διότι ἐλπίζεται ὅτι δι' αὐτῶν θέλει κατορθωθῇ, ὥστε μέγιστον μέρος τῶν διὰ τοῦ Σουὲζ εἰς Εὐρώπην μεταβαινόντων προσώπων καὶ μεταφερομένων ἐμπορευμάτων ν' ἀκολουθῇ κατὰ προτίμησιν τὴν διὰ τῆς Ἰταλίας ὁδόν, παρέχουσαν ἄλλως τε πολλὰ πλεονεκτήματα συντομίας. Καὶ τὸ παράδειγμα τοῦτο συντρέχει λοιπὸν εἰς τὴν ἀπόδειξιν τῆς προτάσεως ἡμῶν, ὅτι ὅλα τὰ κράτη προκειμένου νὰ συντρέξωσιν ἀτμοπλοϊκὰς ἑταιρίας, δὲν προτίθενται μόνον τὴν συνδρομὴν ἐθνικῆς βιομηχανικῆς ἐπιχειρήσεως, ἀλλὰ παρέχουσι χορηγήσεις μόνον ὅταν ἐπιδιώκωσιν εἰδικόν τινα σκοπὸν καὶ ἐφ' ὅσον ὁ σκοπὸς οὗτος ὑφίσταται καὶ ἔχει ἀνάγκην συνδρομῆς.

Τὸ παράδειγμα ὅμως εἰς ὃ πρὸ πάντων στηρίζουσι τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τὰς ἀπέναντι τῆς κυβερνήσεως μεγάλας αὐτῶν ἀπαιτήσεις, εἶναι τὸ τοῦ αὐστριακοῦ Lloyd, λαμβάνοντος 2,000,000 φιορίνια ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν (17).

(17) Ἡ ἐπιχορήγησις αὕτη φαίνεται ὅτι δὲν δίδεται πρὸ πολ-

Ἀλλὰ λησμονοῦσιν ὅτι μὲ τὴν ὑποστήριξιν αὐτοῦ συνδέονται πολιτικοὶ σκοποί. Γνωστὴ εἶναι εἰς πάντας ἡ προσπάθεια τῆς Αὐστριακῆς κυβερνήσεως, ὅπως ἡ ἐπιῤῥοὴ αὐτῆς ἐπικρατήσῃ εἰς τὴν Ἀνατολὴν, καὶ γνωστοὶ οἱ κατακτητικοὶ σκοποὶ, τοὺς ὁποίους συνδέει μὲ τὴν λύσιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος. Ἐκτὸς τούτου ὁ Lloyd χρησιμεύει εἰς αὐτὴν, ὅπως αἱ Messageries Impériales εἰς τὴν γαλλικὴν κυβέρνησιν, ὡς ταχὺ, ἀσφαλὲς καὶ τακτικὸν μέσον ἀνταποκρίσεως μὲ τὰς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν ἀρχὰς αὐτῆς.

Μολονότι ἡ Ἑλλὰς οὔτε μὲ τὴν Ἀγγλίαν, οὔτε μὲ τὴν Γαλλίαν, οὔτε μὲ τὴν Ἰταλίαν, οὔτε μὲ τὴν Αὐστρίαν δύναται νὰ παραβληθῇ, μολονότι παρ' ἡμῖν οὐδεὶς τῶν λόγων ὑπάρχει, δι' οὓς τὰ μεγάλα κράτη συντρέχουσι τὴν ἀτμοπλοΐαν αὐτῶν, ἀναγνωρίζομεν ὅτι παρ' ἡμῖν ὑπάρχουσιν ἄλλοι λόγοι, ἐπιβάλλοντες τὴν συνδρομὴν, καὶ ἐπιθυμοῦμεν νὰ πραγματοποιηθῇ αὕτη, ἀλλὰ μόνον ἀναλόγως τῆς ὑπαρχούσης πραγματικῆς ἀνάγκης, καὶ τῶν μέσων ἅτινα διαθέτομεν.

Δύο εἶναι οἱ σπουδαιότατοι τῶν λόγων, δι' οὓς ἀδυνατοῦμεν νὰ τακτοποιήσωμεν τὰ οἰκονομικὰ ἡμῶν, ὁ ἐγωϊσμὸς καὶ ἡ μικροφιλοτιμία. Ἕνεκα τοῦ ἐγωϊσμοῦ ὅστις κατακυριεύει τοὺς πάντας, ὁσάκις γίνεται λόγος περὶ προϋπολογισμοῦ, ἕκαστος ἀποβλέπει μόνον εἰς τὸ ἐπάγγελμά του, εἰς τὰ ἀντικείμενα τῆς ἰδιαιτέρας ἐπιθυμίας καὶ τῶν κλίσεών του εἰς τὰ ἀτομικὰ αὐτοῦ συμφέροντα, χωρὶς νὰ ῥίπτῃ γενικώτερον βλέμμα, δυνάμενον νὰ περιλάβῃ τὸ σύνολον τῶν ἀναγκαίων δαπανῶν καὶ τὸ σύνολον τῶν μέσων, δι' ὧν ἡ κυβέρνησις ὀφείλει νὰ ἐπαρκέσῃ εἰς ὅλας τὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους. Ἐπίσης ἕνεκα ἐθνικῆς μικροφιλοτιμίας, ὁσάκις πρόκειται περὶ δαπανῶν, θέλομεν πάντοτε νὰ μιμηθῶμεν τὰ ἰσχυρότατα

λοῦ. Εἰς τὸ ἐν τῇ ἐφημερίδι Αἱ Πάτραι ἀριθ. 124 δημοσιευθὲν τὴν 18 Δεκεμβρίου 1853 Καταστατικὸν τοῦ Lloyd, ἀναφέρεται μόνον ἐγγύησις τόκου 4 τοῖς 0/0 ἐτησίως, διδομένη ὑπὸ τῆς πόλεως Τεργέστης ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν 3,000,000 φιορινίων.

τῶν ἐθνῶν τοῦ κόσμου, χωρὶς νὰ παραβάλωμεν τὰ μέσα ἡμῶν πρὸς τὰ μέσα ἐκείνων, χωρὶς νὰ σκεφθῶμεν ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς στάδιον πολιτισμοῦ πολὺ κατώτερον, χωρὶς νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡμεῖς ἔχομεν νὰ θεραπεύσωμεν καὶ ἀνάγκας, αἵτινες πρὸ πολλοῦ δὲν ὑπάρχουσι πλέον εἰς τὰ πολιτισμένα ἔθνη.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ θεραπεία τις, ἐν ὅσῳ δὲν κατανοήσωμεν τὴν θέσιν ἡμῶν, ἐν ὅσῳ δὲν πεισθῶμεν τέλος πάντων ὅτι εἴμεθα μικροὶ καὶ πτωχοί, καὶ ὅτι εἶναι γελοῖον νὰ θέλωμεν νὰ παραβληθῶμεν πρὸς τοὺς μεγάλους καὶ πλουσίους. Βεβαίως πρέπει νὰ θαυμάζωμεν αὐτούς, νὰ τείνωμεν πρὸς μεγαλεῖον καὶ πλοῦτον ἀνάλογον, ἀλλ' εἶναι ἄφρον νὰ θέλωμεν νὰ μιμηθῶμεν αὐτούς, πρὶν φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον ὅπου ἐκεῖνοι εὑρίσκονται. Οὕτω πράττοντες, ὁμοιάζομεν τὸν μικρέμπορον, ὅστις ἐπιθυμῶν ν' ἀποκτήσῃ τὰ πλούτη τοῦ γείτονός του μεγαλεμπόρου, ἀντὶ νὰ μιμῆται αὐτὸν μόνον κατὰ τὴν φιλεργίαν καὶ τὴν τιμιότητα, ἄρχεται διδων πολυτελῆ γεύματα, μεγάλους χοροὺς ὡς ἐκεῖνος, καὶ διατηρῶν λαμπρὰ ἱπποστάσια, ὡραῖα ὀχήματα.

Ἔχει δίκαιον τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον κατηγοροῦν (σελ. 28) ἐκείνους, οἵτινες «ὑπολογίσαντες τὴν σχέσιν τῆς χρηματικῆς συνδρομῆς τοῦ δημοσίου πρὸς τὸ σύνολον τοῦ προϋπολογισμοῦ τοῦ ἡμετέρου κράτους, καὶ εὑρόντες αὐτὴν ἀναλόγως ἀνωτέραν ἐκείνης, ἣν ἔχει ἡ παρ' ἄλλων κυβερνήσεων χορηγουμένη πρὸς τοὺς πλουσίους αὐτῶν προϋπολογισμούς, ἐκραύγασαν κατὰ τῆς τοιαύτης δῆθεν κατασπαταλήσεως τοῦ ἐθνικοῦ πλούτου.» Μολαταῦτα εἶναι βέβαιον ὅτι προκειμένου νὰ ὁρίσῃ ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ἐπιχορήγησιν εἰς τὴν ἑταιρίαν, ὀφείλει νὰ λάβῃ ὡς βάσιν τῶν σκέψεων αὐτῆς τὸν προϋπολογισμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων τοῦ κράτους, διότι μόνον οὗτος θέλει διδάξει εἰς αὐτὴν ποῖα ποσὰ δύναται νὰ διαθέσῃ ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας.

Ἤθελεν εἶσθαι εὐχῆς ἔργον, ἐὰν περιεκόπτοντο ἀπὸ τὸν προϋπολογισμὸν πολλαὶ μάταιαι καὶ περιτταὶ δαπάναι, ὅπως ἐπέλθωσιν οἰκονομίαι, δυνάμεναι νὰ χρησιμοποιηθῶσι πρὸς

πλειοτέραν ὤθησιν τῆς βιομηχανίας καὶ μεγαλειτέραν ἀνάπτυξιν τῆς ὑλικῆς ἐν γένει εὐημερίας τοῦ τόπου. Ἡμεῖς αὐτοὶ μεταξὺ τῶν πρώτων κατηγοροῦμεν τὸ παρὸν ὑπουργεῖον, ὡς ἀκολουθήσαν κατὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προϋπολογισμοῦ τὸ σύστημα τῶν προκατόχων αὐτοῦ. Δὲν ἀρκεῖ ὅμως νὰ ὑποδείξῃ τις δυνατὰς οἰκονομίας ἐν τῷ προϋπολογισμῷ τοῦ κράτους, διὰ νὰ πείσῃ ἡμᾶς περὶ τῆς συνδρομῆς, ἣν τὸ δημόσιον δύναται νὰ παράσχῃ εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν. Αἱ οἰκονομίαι αὗται δὲν δύνανται νὰ χρησιμεύσωσιν ἀποκλειστικῶς ὑπὲρ αὐτῆς· ὑπάρχουσι καὶ ἄλλαι ἐπίσης μεγάλαι, ἐπίσης δίκαιαι ἀνάγκαι τοῦ τόπου, χρῄζουσαι κατεπειγούσης θεραπείας.

Ἡ συνδρομὴ τέλος δὲν πρέπει νὰ ἦναι μόνον ἀνάλογος τῶν μέσων, ἅτινα διαθέτει ἡ κυβέρνησις, καὶ τῶν διαφόρων ἀναγκῶν τὰς ὁποίας ἔχει νὰ θεραπεύσῃ, ἀλλὰ καὶ ἀνάλογος πρὸς τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐπιχορηγηθησομένης ἐπιχειρήσεως. Καὶ ἂν ἡ Ἑλλὰς ἦτο π. χ. ἴση κατὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τοὺς χρηματικοὺς πόρους πρὸς τὴν Αὐστρίαν, εὑρίσκετο δὲ συγχρόνως εἰς ἐντελῶς τὰς αὐτὰς μὲ αὐτὴν περιστάσεις, δὲν ἤρκει νὰ ὑπάρχῃ ἐνταῦθα ἀτμοπλοϊκή τις ἑταιρία οἱαδήποτε, διὰ νὰ ἔχῃ δικαίωμα ν' ἀπαιτῇ ἴσην ἐπιχορήγησιν μὲ τὴν τοῦ Lloyd. Τοῦτο ἤθελεν εἶσθαι δίκαιον, μόνον ἐὰν αἱ δύο ἑταιρίαι διέθετον ἴσα κεφάλαια, ἐὰν εἶχον τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν ἀτμοποπλοίων, ἐὰν τὰ ἀτμόπλοιά των ἦσαν τῆς αὐτῆς δυνάμεως, ἐὰν ἡ ἐπιτυχία τῆς μιᾶς ἦτο ἴση μὲ τὴν τῆς ἄλλης κτλ.

Εἴπομεν ἤδη ὅτι ἡ κυβερνητικὴ συνδρομὴ ὑπὲρ ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας δὲν δικαιολογεῖται μόνον διὰ τοῦ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἤθελε φέρει αὕτη. Δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τὴν γνώμην τῶν θεωρούντων ὡς ἱκανὸν λόγον πρὸς ἐπιχορήγησιν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας τὴν ἐθνικὴν ὑπερηφάνειαν καὶ εὐχαρίστησιν, ἣν πᾶς Ἕλλην βεβαίως αἰσθάνεται, ὅταν βλέπῃ τὴν ἑλληνικὴν σημαίαν κυματίζουσαν ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν θαλασσῶν. Εἶναι ὡραῖον τῷ ὄντι τὸ θέαμα, ἀλλ' εἶναι μᾶλλον αἰσθηματική, ἢ ὑγιὴς οἰκονονομικὴ πο-

λιτικὴ ἡ στηριζομένη ἀποκλειστικῶς ἐπὶ τῆς ἰδέας ταύτης. Ἐὰν ξένη τις ἑταιρία, οἱουδήποτε ἔθνους τῆς ὑφηλίου, ἠδύνατο νὰ μεταφέρῃ τὸν Ἕλληνα ἀπὸ παραλίου τινος πόλεως εἰς ἄλλην κατὰ πεντήκοντα λεπτὰ ἢ μίαν δραχμὴν εὐθηνότερον τῆς ἑλληνικῆς, ἐστὲ πεπεισμένοι, ὅτι αὕτη ἤθελεν εἶσθαι ἡ πλέον εὐάρεστος αὐτῷ ἑταιρία, οὖσα συγχρόνως καὶ ἡ διὰ τὸ ἔθνος συμφερωτέρα. Τὰ πεντήκοντα ἐκεῖνα λεπτὰ ἢ ἡ μία δραχμὴ ἤθελον ἀπαρτίζει εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους και διὰ τὸ σύνολον τῶν ταξειδευσάντων σημαντικὴν οἰκονομίαν ἐθνικοῦ πλούτου. Ἐὰν ἡ ἑλληνικὴ ἑταιρία δὲν ἤθελεν εἶσθαι εἰς θέσιν νὰ συναγωνισθῇ πρὸς τὴν ξένην, ὡς εὐθηνοτέραν, ὁ τόπος δὲν ἤθελε χάσει τι, διότι τὰ εἰς τὴν ἀτμοπλοΐαν ἐνησχολημένα κεφάλαια ἤθελον ζητήσει καὶ εὕρει ἐνασχόλησιν ὠφελιμοτέραν ὡς μᾶλλον παραγωγόν. Ἡ ξενοφοβία ὑφ' ἧς κατέχονται πολλοὶ παρ' ἡμῖν εἶναι ὅλως ἀδικαιολόγητος, πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ διότι μακρὰ δουλεία ἀπέδειξεν ἀρκούντως, πόσον ἀκμαῖον εἶναι τὸ ἐθνικὸν αἴσθημα τῶν Ἑλλήνων. Βεβαίως δὲν θέλουσι πάθει, ἐλεύθεροι ὄντες, ὅ τι δοῦλοι δὲν ἔπαθον. Ἀπ' ἐναντίας ἡ μετὰ τῶν ξένων ἐπιμιξία δὲν δύναται ἢ νὰ ὠφελήσῃ αὐτούς, εὐρύνουσα τὸν κύκλον τῶν ἰδεῶν των.

Ἐννοεῖ λοιπὸν ἕκαστος, ὅτι νομίζομεν τόσον περιττὴν τὴν ἐπιχορήγησιν, ὅσον καὶ τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς γραμμὰς ἐκείνας, ὧν τὴν συγκοινωνίαν θέλουσιν ἀναλάβει κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ξέναι ἑταιρίαι, ἂν δὲν θελήσῃ νὰ ἐκτελῇ αὐτὴν ἡ ἡμετέρα (κανονίζουσα κατὰ βούλησιν τὸ δρομολόγιον αὐτῆς), ἄνευ ἐπιχορηγήσεως καὶ ἄνευ προνομίου. Διὰ νὰ μὴ διακοπῇ δὲ οὐδ' ἐπὶ στιγμὴν ἡ συγκοινωνία, δύναται νὰ ἐνεργήσῃ αὐτὴν ἐν ἀνάγκῃ παροδικῶς αὐτὴ ἡ κυβέρνησις διὰ τῶν Β. ἀτμογολεττῶν, αἵτινες χρησιμεύουσι τὴν σήμερον ἀποκλειστικῶς εἰς διασκεδαστικοὺς περίπλους τῶν μεγάλων ἡμῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν.

Ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ γραμμαὶ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας, αἵτινες, καθ' ὅσον δύναταί τις νὰ ὑπολογίσῃ, δὲν πα-

φέρουσιν ἱκανὴν βεβαιότητα ὠφελείας, ὥστε ξέναι ἑταιρίαι ν' ἀναλάβωσιν αὐτάς. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ τακτικὴ συγκοινωνία εἶναι ἐκ τῶν πρωτίστων ἐθνικῶν ἀναγκῶν, καὶ εἶναι πρέπον νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ ὕπαρξίς της, παρουσιάζεται ἀφ' ἑαυτῆς ἡ χρησιμότης καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς κυβερνητικῆς συνδρομῆς ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην κατηγορίαν τῶν γραμμῶν. Βεβαίως ἡ κυβέρνησις ἔχει καθῆκον νὰ συνδράμῃ αὐτάς, ὁδηγουμένη ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἐκείνης ἀρχῆς, ἥτις θέλει πείσει αὐτὴν ν' ἀποκρούσῃ τὴν ὑπὲρ τῶν λοιπῶν αἰτουμένην βοήθειαν. Ἐνταῦθα ὑπάρχει ἡ ἐκεῖ μὴ ὑφισταμένη ἐθνικὴ ἀνάγκη.

Πρὸς ἀποφυγὴν πάσης καταχρήσεως, καὶ διὰ νὰ γνωρίζωσιν ἀκριβῶς ἡ κυβέρνησις καὶ ὁ τόπος τί θέλουσι δαπανᾷ τοῦ λοιποῦ χάριν τῆς ἐσωτερικῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας, νομίζομεν ἀπαραίτητον νὰ παύσῃ ἡ ἐγγύησις τόκου ἐπὶ τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου, καὶ νὰ μὴ γείνῃ δεκτὴ ἡ κατὰ τὰ διανυόμενα μίλια ἢ τὰς ὥρας πλοὸς ἀποζημίωσις τῆς ἑταιρίας, ἀλλὰ νὰ γείνῃ ἅπαξ διὰ παντὸς ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἐτησίων ἐσόδων καὶ ἐξόδων τῶν ἐπιχορηγηθησομένων γραμμῶν ἐπὶ τῇ βάσει ἀτμοπλοίων 70 ἵππων δυνάμεως, καὶ νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς ἡ εἰς τὴν ἑταιρίαν δοθησομένη ἐτησίως χρηματικὴ ἐπιχορήγησις. Ἡ ἑταιρία θέλει ἔχει δικαίωμα νὰ μεταχειρίζηται, ἐὰν ἦναι ἀνάγκη, καὶ ἀτμόπλοια μεγαλειτέρας δυνάμεως, ἀλλὰ χωρὶς νὰ δύνηται νὰ ζητῇ μεγαλειτέραν ἐπιχορήγησιν. Αὕτη θέλει ὑπολογισθῇ εἰς τρόπον ὥστε τῆς συγκοινωνίας ἐνεργουμένης δι' ἀτμοπλοίων 70 ἵππων δυνάμεως, τὰ εἰς τὰς ἐπιχορηγηθησομένας γραμμὰς ἐνησχολημένα κεφάλαια τῆς ἑταιρίας ν' ἀποφέρωσι τόκον 5 τοῖς 0/0 κατ' ἐλάχιστον ὅρον. Ἡ κυβερνητικὴ συνδρομὴ δὲν θέλει δύνασθαι νὰ ὑπερβῇ ποτὲ τὸ οὕτως ἅπαξ ὁρισθὲν ποσόν, ἀλλὰ μόνον νὰ σμικρυνθῇ ἢ ἐκλείψῃ ἀναλόγως τῶν καθαρῶν κερδῶν τῆς ὑποχρεωτικῆς συγκοινωνίας, ἐφ' ὅσον ταῦτα ὑπερβαίνουσι τὸ 5 τοῖς $^0/_0$. Ἐάν ποτε αἱ γραμμαὶ αὗται δώσωσι καθαρὸν κέρδος μεγαλείτερον τῶν 10 τοῖς 0/0, κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο ὄχι μόνον δὲν πρέπει νὰ λαμβάνηται ἐπιχορήγησις ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν,

ἀλλὰ καὶ αὐτὸ τὸ ὑπερβάλλον τοῦ κέρδους (ἐπέκεινα τῶν 10 τοῖς 0|0) νὰ δίδηται εἰς τὸ δημόσιον ἀπέναντι τῶν ποσῶν, ἅτινα ἤθελεν ἔχει δώσει εἰς τὴν ἑταιρίαν κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη. Ἐν γένει ἐν ὅσῳ ἡ ἑταιρία θέλει ὀφείλει εἰς τὴν κυβέρνησιν, δὲν θέλει δύνασθαι ν' ἀπολαύσῃ τόκον μεγαλείτερον τῶν 10 τοῖς 0|0· τῆς ἐπιχειρήσεως δηλ. διδούσης 8 ἢ 9 τοῖς 0|0 καθαρὸν κέρδος, ἡ κυβέρνησις θέλει περιορίζεσθαι μόνον εἰς τὴν συμπλήρωσιν τῶν 10 τοῖς 0[0, χορηγοῦσα ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει μόνον 2 ἢ 1 τοῖς 0/0. Ἐὰν ἑπομένως τὸ καθαρὸν κέρδος εἶναι ἴσον μόνον μὲ 5 τοῖς %, ἡ κυβέρνησις θέλει δίδει ὁλόκληρον τὴν ἐπιχορήγησιν (18). Εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῶν τόκων τούτων θέλουσι λαμβάνεσθαι πάντοτε ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ εἰς τὰς ὑποχρεωτικὰς γραμμὰς ἐνησχολημένα κεφάλαια, ὅπως θέλουσιν ὑπολογισθῆ ταῦτα *ἅπαξ διὰ παντὸς* κατὰ τὴν σύνταξιν τῆς νέας συμβάσεως. Ὅτι τοιαῦται διατάξεις εἶναι ἀρκούντως ἐπιεικεῖς καταφαίνεται ἐκ τοῦ 11 ἄρθρου τῆς μεταξὺ βελγικῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς Société belge des-bateaux-à-vapeur Transatlantiques συμβάσεως. Ἐν ταῖς λοιπαῖς διατάξεσι τοῦ ἄρθρου τούτου ὑπάρχει καὶ ἡ ἑξῆς. «Ἐὰν ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ἀκαθαρίστων εἰσοδημάτων καὶ τῶν δαπανῶν παρουσιάσῃ κέρδος πλέον τῶν 7 τοῖς 0[0 τοῦ ἐν χρήσει κεφαλαίου, τὸ ὑπερβάλλον θέλει δίδεσθαι εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον, ἀπέναντι τῶν παρὰ τοῦ κράτους πληρωθέντων ποσῶν κατὰ τὰ παρελθόντα ἔτη.»

Ἐὰν ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων ἀπαιτήσῃ, δύναται, νομίζομεν, ν' ἀναγνωρισθῇ εἰς τὴν ἑταιρίαν καὶ ἀπο-

---

(18) Ἰδοὺ ἀκριβέστερον ὁ ὑπολογισμὸς τῆς κυβερνητικῆς συνδρομῆς,

0—5	τοῖς	0/0	κέρδος,	5	τοῖς	0/0	ἐπιχορήγησις
6	»	»	»	4	»	»	»
7	»	»	»	3	»	»	»
8	»	»	»	2	»	»	»
9	»	»	»	1	»	»	»
10	καὶ ἐπέκεινα,			οὐδεμία ἐπιχορήγησις.			

κλειστικὸν προνόμιον διὰ τὴν συγκοινωνίαν τῶν ὑποχρεωτικῶν γραμμῶν. Δὲν βλέπομεν ὅμως τὸν λόγον, δι' ὃν ἡ ἑταιρία ἔχει ἀνάγκην ἀποκλειστικοῦ προνομίου διὰ γραμμὰς ἐπιχορηγηθησομένας προσηκόντως. Ἐλπίζομεν ὅτι εἰς ταύτας τοὐλάχιστον θέλει εἶσθαι εἰς θέσιν νὰ ὑποφέρῃ τὸν συναγωνισμὸν ἄλλων μὴ ἐπιχορηγουμένων ἑταιριῶν.

Ἐπίσης δύναται ἡ ἀφομοίωσις τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας πρὸς τὰ πολεμικά, καὶ ἡ ἀφομοίωσις αὐτῆς πρὸς τὸ δημόσιον διὰ τὴν πρόσκτησιν τῶν ἀναγκαίων γηπέδων ν' ἀναγνωρισθῶσι δι' ὅλας τὰς γραμμὰς καὶ αὐτὰς τὰς μὴ ἐπιχορηγηθησομένας. Ἀπέναντι δὲ τῶν μικρῶν τούτων εὐκολιῶν, νὰ ὑποχρεωθῇ ἡ ἑταιρία εἰς τὴν δωρεὰν μεταφορὰν τῆς ἰδιωτικῆς ἀλληλογραφίας, τῶν ἐγγράφων τῆς κυβερνήσεως, τῶν χρημάτων τοῦ δημοσίου καὶ τῶν χαρτοσήμων καθ' ὅλους αὐτῆς τοὺς πλόας. Κατὰ τὰ ἄλλα, ἂς μὴ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην ὑποχρέωσιν διὰ τὰς μὴ ὑποχρεωτικὰς γραμμάς.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ λοιπὰ ταξείδια, πρέπει ἐκτὸς τούτου ν' ἀνανεωθῶσι καὶ αἱ διατάξεις τῆς πρότερον ἰσχυούσης συμβάσεως περὶ μεταφορᾶς τῶν ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων, τῶν ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως, τῶν στρατιωτῶν, τῶν καταδίκων καὶ ὑποδίκων, ὅπως προτείνει καὶ τὸ παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου προταθὲν σχέδιον νέας συμβάσεως.

Αἱ ἐπιχορηγηθησόμεναι γραμμαὶ πρέπει νὰ ὁρισθῶσι μετ' ἀκριβείας, νὰ κανονισθῇ λεπτομερῶς τὸ δρομολόγιον αὐτῶν, καὶ νὰ μὴ ἦναι δυνατὴ ἡ μεταβολὴ αὐτοῦ εἰς τὸ μέλλον ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς κυβερνήσεως. Ν' ἀφαιρεθῇ ὅμως ἀπὸ αὐτὴν ὁριστικῶς τὸ δικαίωμα τοῦ προσθέτειν νέας γραμμὰς ἢ νέας προσεγγίσεις εἰς τὸ ὑποχρεωτικὸν δρομολόγιον. Ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δέον νὰ παραιτηθῇ ὡσαύτως καὶ τοῦ δικαιώματος τοῦ λαμβάνειν καὶ μεταχειρίζεσθαι κατὰ βούλησιν τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν δημόσιον ὑπηρεσίαν ἐπὶ ὡρισμένῃ ἀποζημιώσει. Ἡ τοιαύτη ἀπαγόρευσεις κλείει τὴν θύραν εἰς πολλὰς περιττὰς καὶ ματαίας δαπάνας τῆς κυβερνήσεως καὶ εἰς πλῆθος παραπόνων τῆς Διοικήσεως τῆς ἑταιρίας, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἀφαιρεῖ

πρόσκομμα σπουδαῖον τῶν τακτικῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

'Αλλ' ἡ κυβέρνησις πρέπει συγχρόνως νὰ σκεφθῇ ὅτι αἱ ὑποχρεώσεις, τὰς ὁποίας θ' ἀναλάβῃ ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας, πρέπει νὰ ἐκπληρῶνται μὲ τὴν αὐτὴν ἀκρίβειαν, ἥτις ἀπαιτεῖται κατὰ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν ἰδιωτικῶν ὑποχρεώσεων. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἀσμένως παραδεχόμεθα νὰ πληρώνῃ ἡ κυβέρνησις διὰ πᾶσαν καθυστέρησιν τῶν πρὸς τὴν ἑταιρίαν ὀφειλομένων τόκον 10 τοῖς 0|0 ἐτησίως, λογιζόμενον ἕνα μῆνα μετὰ τὴν παρουσίασιν τοῦ λογαριασμοῦ, ἐὰν κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο δὲν γείνῃ ἔνστασις κατὰ τῆς ἀκριβείας αὐτοῦ· ἐνστάσεως γενομένης, ὁ τόκος θέλει λογίζεσθαι, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐπιθεωρηθῇ ὁριστικῶς ὁ λογαριασμός. Ἡ ἐτησία ἐπιχορήγησις δύναται νὰ πληρώνηται εἰς δύο δόσεις, καθ' ἑξαμηνίαν.

'Αφ' ἑτέρου ἡ ἑταιρία πρέπει νὰ παύσῃ ἀπολαμβάνουσα τελωνιακὴν καὶ δημοτικὴν ἀτέλειαν, ἥτις ἐκτὸς τοῦ ὅτι δίδει ἀφορμὴν εἰς πολλὰς καὶ σπουδαίας καταχρήσεις, κατ' αὐτὴν τὴν ὁμολογίαν (σελ. 39.) τῶν κκ. Διοικητῶν εἶναι ἀναξία λόγου, «μόλις συνίσταται εἰς δραχ. 6,000—8,000 κατ' ἔτος.» Οὐδεὶς βεβαίως θέλει ὀνομάσει ἀδίκημα τὴν πληρωμὴν τῶν τελωνιακῶν φόρων διὰ τὰ ὑπὸ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας εἰσαγόμενα εἴδη, ἐν ᾧ, ἐκτὸς τῶν ἄλλων λόγων οἵτινες συνηγοροῦσιν ὑπὲρ τοῦ μέτρου τούτου, πληρώνουσι τοιούτους καὶ αὐτὰ τὰ ὑπουργεῖα τῶν Στρατιωτικῶν καὶ Ναυτικῶν διὰ τὰς ὑπὲρ τοῦ στρατοῦ καὶ τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ προμηθείας.

Δύο ἄλλαι ἀναγκαιόταται μεταβολαὶ δέον νὰ ἐπενεχθῶσιν εἰς τὰς διατάξεις τοῦ καταστατικοῦ. Πρῶτον νὰ κανονισθῶσι καλλίτερον τὰ τῶν ἐτησίων ἐκπτώσεων, εἰς τρόπον ἐξασφαλίζοντα τὴν ἀνάκτησιν ὁλοκλήρου τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων, πρὶν περιέλθωσιν εἰς ἀχρηστίαν· δεύτερον νὰ μὴ ἀσφαλίζηται πλέον ἀλλαχοῦ οὐδὲ τὸ ἥμισυ τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων, ἀλλ' ὅλα τὰ ἀσφάλιστρα νὰ χρησιμεύωσι πρὸς ἀπαρτισμὸν ἰδιαιτέρου ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου τῆς ἑταιρίας, μεχρις οὗ τοῦτο ἀρχίσει νὰ δίδῃ ἐτησίως τόκους ἴσους πρὸς

τὰ ἐτήσια ἀσφάλιστρα ὁλοκλήρου τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς ἑταιρίας, ὅτε δέον νὰ παύσῃ ἐντελῶς ὁ καταλογισμὸς ἀσφαλίστρων εἰς τὰς δαπάνας αὐτῆς.

Ἀνάγκη τέλος ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα νὰ ὑπαχθῇ εἰς αὐστηρὸν ἔλεγχον τῆς κυβερνήσεως. Τὰ ἀφορῶντα τὸν ἔλεγχον τοῦτον μέτρα δὲν δύνανται ν' ἀπαρέσωσιν εἰς τίμιον διοικητὴν τῆς ἑταιρίας, ἀπ' ἐναντίας πρέπει νὰ θεωρηθῶσιν ὡς ἐγγύησις τῆς ὑπολήψεώς του, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου πᾶς μέτοχος θέλει ἴδει μετ' εὐχαριστήσεως αὐστηρὰν ἐπαγρύπνησιν ἐπὶ τῆς διαχειρίσεως τῶν χρημάτων του, τὸ δὲ κοινὸν ὁλόκληρον θέλει ἐπικροτήσει εἰς τὴν κυβερνητικὴν μέριμναν περὶ τῆς χρήσεως τῶν παρ' αὐτοῦ πληρωνομένων φόρων.

Οὐδεμία προνοητικὴ κυβέρνησις δύναται νὰ δίδῃ ἐπιχορηγήσεις χωρὶς νὰ ἐπιβλέπῃ τὴν χρῆσιν αὐτῶν. Εἰς Γαλλίαν ἡ κυβέρνησις εἶναι τὸ πᾶν· περὶ αὐτὴν περιστρέφονται ὅλα τὰ ἀφορῶντα τὰς αὐτοκρατορικὰς διαπορθμεύσεις, αἵτινες ἔχουσιν ὀργανισμὸν κατὰ πάντα στρατιωτικόν. Τοῦτο δὲν εἶναι ἁπλῆ συνέπεια τοῦ ἐκεῖ ἐπικρατοῦντος συγκεντρωτικοῦ πνεύματος. Εἰς Ἀγγλίαν ἐπιβάλλονται ἔτι αὐστηρότεροι ὅροι εἰς τὰς ἐπιχορηγουμένας ἑταιρίας. Τὸ Ναυαρχεῖον μεταβάλλει κατὰ βούλησιν τὰ δρομολόγια αὐτῶν· ὑπάρχουσιν ὡρισμέναι ποινικαὶ ῥῆτραι 500 λιρῶν διὰ πᾶσαν βραδύτητα κατὰ τὴν ἄφιξιν ἢ τὸν ἀπόπλουν τῶν ἀτμοπλοίων ἢ πᾶσαν ἀλλαγὴν δρόμου· ἡ ῥῆτρα αὐξάνει κατὰ 500 λίρας διὰ πᾶσαν διάρκειαν τῆς ἀργοπορίας ἐπέκεινα τῶν 12 ὡρῶν· αἱ ἑταιρίαι δύνανται νὰ διαλύσωσι τὴν σύμβασιν μόνον μετὰ προηγουμένην εἰδοποίησιν ἑνὸς ἔτους καὶ πληρώνουσαι 20,000 λίρας εἰς τὸ δημόσιον ταμεῖον· τὸ Ναυαρχεῖον ἔχει δικαίωμα ν' ἀγοράσῃ τὰ ἀτμόπλοια μετὰ προηγουμένην ἐκτίμησιν τῆς ἀξίας των· αὐτὸ ἐπιβλέπει τὴν κατασκευὴν καὶ τὸν ὁπλισμὸν τῶν πλοίων «ὅπως ὦσι κατάλληλα πρὸς πόλεμον.» Διὰ νὰ ἴδῃ τις τὴν ἀπεριόριστον ἐξουσίαν τοῦ Ναυαρχείου, ἀναφέρομεν τὸ ἑξῆς παράδειγμα. Στηριζόμενον ἐπὶ τῆς μνησθείσης διατάξεως τῶν συμβάσεων, ἀφ' οὗ ἔκαμε τῷ 1850 ἀτελεῖς τινας δοκιμὰς ὡς πρὸς τὸ ἀξιόμαχον τῶν σιδηρῶν σκαφῶν,

εἰδοποίησεν ἀμέσως «τὰς ἑταιρίας εἰς τὰς ὁποίας ἐδίδετο ἐπιχορήγησις, ὅτι δὲν θέλει θεωρήσει τοῦ λοιποῦ ὡς κατάλληλα πρὸς πόλεμον, συμφώνως πρὸς τὰς συμβάσεις, τὰ ἀτμόπλοια αὐτῶν ὅσων τὰ σκάφη δὲν ἤθελον εἶσθαι κατεσκευασμένα ἐκ ξύλου», αἱ δὲ ἑταιρίαι ἠναγκάσθησαν ν' ἀντικαταστήσωσι τὰ σιδηρὰ σκάφη αὐτῶν διὰ ξυλίνων (19), μέχρις οὗ μετά τινα ἔτη ὡριμότεραι σκέψεις καὶ καλλίτεραι δοκιμαὶ ἔφερον τὸ Ναυαρχεῖον εἰς ἀνάκλησιν τῶν διαταγῶν του.

Εἰς Βέλγιον, ἄλλο λίαν φιλελεύθερον καὶ πολὺ προωδευμένον κράτος, ἡ μεταξὺ *Βελγίου καὶ Νοτείου Ἀμερικῆς ἑταιρία ἀτμοπλοΐας* ἔλαβεν ὡς μόνον προνόμιον παρὰ τῆς κυβερνήσεως νὰ μὴ πληρώνῃ ναυτικὰ τέλη εἰς τοὺς βελγικοὺς λιμένας, τὰ ἀτμόπλοια δηλ. αὐτῆς ἀφωμοιώθησαν πρὸς τὰ πολεμικά. Αὕτη δὲν ὑπόκειται εἰς περιορισμούς. Ἀλλ' ἡ μόνη ἑταιρία, εἰς ἣν ἡ κυβέρνησις δίδει πραγματικὴν βοήθειαν, καὶ ἥτις ἐκτελεῖ ὡρισμένον δρομολόγιον, ἡ Société belge de bateaux-à-vapeur Transatlantiques, ἐκτὸς τῶν λοιπῶν περιορισμῶν τῶν ἀφορώντων τὴν κατασκευὴν τῶν ἀτμοπλοίων αὐτῆς, ὑπόκειται κατὰ τὸ ἄρθρον 11 τῆς συμβάσεως εἰς αὐστηρότατον ἔλεγχον τῆς κυβερνήσεως. Αὕτη, λέγει ἡ σύμβασις, «θέλει ἀντιπροσωπεύεσθαι πλησίον τῆς ἑταιρίας ὑφ' ἑνὸς ἢ δύο ἐπιτρόπων, δημοσίων ὑπαλλήλων, ἐπιφορτισμένων νὰ ἐπιβλέπωσι τὴν ἐκτέλεσιν τῆς παρούσης συμβάσεως . . . .»

«Οἱ λογαριασμοὶ τῶν πραγματοποιηθέντων ἀκαθαρίστων ἐσόδων καὶ τῶν γενομένων ἐξόδων διὰ κατασκευὴν ἢ ἀγορὰν τῶν πλοίων, δι' ἐπισκευὰς ἢ ἐξάρτυσιν τοῦ σκάφους ἢ τῶν μηχανῶν, καὶ διὰ τὴν ἐνέργειαν τῆς γραμμῆς, θέλουσι τακτοποιεῖσθαι ἐκ συμφώνου παρὰ τῶν ἐπιτρόπων τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἑταιρίας τὴν 31 Δεκεμβρίου ἑκάστου ἔτους.»

«Ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ ἐπιφορτίζῃ τοὺς αὐτοὺς δημοσίους ὑπαλλήλους νὰ ἐνεργῶσιν ἐν παντὶ καιρῷ τόσον ἐν Βελγίῳ, ὅσον καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας, δι' ἐξετά-

(19) Bourgois. p. 22 et 50.

σεως τῶν λογιστικῶν βιβλίων τῆς ἑταιρίας, ἢ δι' οἱωνδήποτε ἐπιθεωρήσεων ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖον, τὴν λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῶν στοιχείων, ἅτινα θέλουσιν εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν μνημονευθέντα λογαριασμὸν τῶν ἐσόδων καὶ ἐξόδων . . . .»

«Ἐννοεῖται ῥητῶς ὅτι οἱαδήποτε καὶ ἂν ὦσι τὰ ἀποτελέσματα τοῦ λογαριασμοῦ τούτου, τὸ Κράτος δὲν δύναται νὰ ὑποχρεωθῇ νὰ πληρώσῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν ποσὸν ὑπερβαῖνον 4 τοῖς $^0/_0$ τοῦ πραγματικῶς καταβληθέντος καὶ ἐν χρήσει κεφαλαίου. Οὐδέποτε ἡ ἐγγύησις τοῦ τόκου δύναται νὰ ἐπεκταθῇ εἰς κεφάλαιον ὑπερβαῖνον τὰ 5,000,000 φράγκα.»

Ὁ δὲ νόμος τῆς 10 Ἰουνίου 1853, ὁ ἐπικυρώσας τὴν περὶ ἧς ὁ λόγος σύμβασιν, προσέθεσε καὶ νέον περιορισμόν. «Τὸ ποσὸν τῶν ζημιῶν, λέγει, ἅς τινας ἤθελεν ὑποφέρει ἡ ἑταιρία κατὰ συνέπειαν δυστυχημάτων ἢ ἀβαριῶν μὴ καλυπτομένων ὑπὸ ναυτικῆς ἐξασφαλίσεως, δὲν θέλει εἰσέρχεσθαι εἰς τὸν λογαριασμόν, ὅπως ὁρισθῇ ἡ ἐγγύησις τοῦ ἐλαχίστου τόκου, ὃν ὀφείλει νὰ δίδῃ τὸ κράτος.»

Τὸ ἄρθρον 12 τῆς συμβάσεως ἐπιφέρει ὅτι ἡ *κυβέρνησις ἔχει δικαίωμα* ν' ἀποσύρῃ τὴν διδομένην συνδρομὴν «ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἡ ἑταιρία δὲν ἤθελεν ἐκπληρώσει τὰς παρὰ τῆς συμβάσεως ἐπιβαλλομένας αὐτῇ ὑποχρεώσεις.»

Ἐκ τῶν προεκτεθέντων πείθεταί τις, νομίζω, ὅτι ὁ παρ' ἡμῶν ζητούμενος αὐστηρὸς ἔλεγχος εἰς τὰ τῆς ἑταιρίας, οὔτε ἄδικος, οὔτε ἀσύμφορος, οὔτε προσβλητικὸς διά τινα, οὔτε πρωτάκουστος εἶναι.

Τοιουτοτρόπως μεταβαλλομένου τοῦ Καταστατικοῦ, νομίζομεν ὅτι ἐξυπηρετοῦνται τὰ συμφέροντα καὶ τῆς ἑταιρίας καὶ τῆς κυβερνήσεως, καὶ τοῦ τόπου.

Ἡ Ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα θέλει λαμβάνει τοῦ λοιποῦ ἀρκοῦσαν ἀποζημίωσιν, δι' ὅσας γραμμὰς θέλει εἶσθαι ὑπόχρεως νὰ ἐκτελῇ, καὶ οἱ μέτοχοι αὐτῆς θέλουσιν εἶσθαι βέβαιοι ὡς πρὸς τὸν τόκον τῶν χρημάτων των, ὅστις θέλει εἶσθαι 5 — 10 τοῖς $^0/_0$, ἢ καὶ ἔτι πλέον, ἐφ' ὅσον ἡ ἑταιρία δὲν θέλει χρεωστεῖ εἰς τὴν κυβέρνησιν. Εἰς τὰς γραμμὰς ταύτας τὰς ὀλιγώτερον προσοδοφόρους θέλει ἀπασχολήσει ἡ ἑταιρία τινὰ τῶν μικρῶν αὐτῆς ἀτμο-

πλοίων, τὰ δὲ πλειότερα καὶ μεγαλείτερα θέλουσι μείνει εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν διάθεσιν αὐτῆς, διὰ ν' ἀναλάβῃ τοὺς εἰς τὸ ἐξωτερικὸν πλόας, τοὺς ὁποίους ἐκήρυξε πολλάκις προσοδοφόρους αὐτὸ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ αὐτοὺς δέον ἡ ἑταιρία νὰ μὴ ἐπιχειρισθῇ ἐκ νέου τοιούτους εἰς Τεργέστην ἢ ἄλλους λιμένας τῆς δυτικῆς Εὐρώπης, ἀλλὰ νὰ περιορισθῇ εἰς τὰς γραμμὰς τῆς Τουρκίας. Ἡ κοινὴ τύχη, ἡ θρησκεία, ἡ γλῶσσα, τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα, ἡ γειτνίασις, ἡ καθημερινὴ σχέσις, αἱ συγγένειαι, ὅλα μᾶς συνδέουν στενώτατα μὲ τὴν Ἀνατολήν· ἐκεῖ εἶναι ὁ προορισμός μας (20).

Παρατηρῶν τις μετὰ προσοχῆς τὰς παρ' ἡμῶν προτεινομένας τροποποιήσεις, θέλει ἴδει ὅτι ἡ ἑταιρία ἀποκτᾷ δι' αὐτῶν πλῆθος εὐκολιῶν, ἃς δὲν εἶχε μέχρι τοῦδε. Ἡ κυβέρνησις δὲν θέλει ἔχει πλέον δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ ἀτμόπλοια εἰς τὴν ὑπηρεσίαν αὐτῆς, καὶ διαταράσσῃ οὕτω τὴν τακτικὴν ἐνέργειαν τῶν γραμμῶν, οὔτε θέλει δύνασθαι νὰ ζητῇ τὴν προσθήκην νέων προσεγγίσεων ἢ γραμμῶν εἰς τὸ ὑποχρεωτικὸν δρομολόγιον. Ἐκτὸς τούτου ἐξασφαλίζεται ἡ πληρωμὴ τόκου διὰ πᾶσαν καθυστέρησιν τῆς κυβερνήσεως· ἐντελέστερος κανονισμὸς τῶν ἀσφαλειῶν καὶ τῶν ἐκπτώσεων θέλει ἐξασφαλίσει καλλίτερον τὸ μέλλον τῆς ἑταιρίας. Αὐτὸς ὁ ἀκριβὴς προσδιορισμὸς τῆς ἐτησίας ἀποζημιώσεως καὶ αὐτὸς ὁ αὐστηρὸς ἔλεγχος τῶν ἐργασιῶν τῆς διοικήσεως δὲν δύνανται ἢ νὰ θεωρηθῶσιν ὡς συντρέχοντες εἰς τὴν ἐπιτυχίαν τῆς ἐπιχειρήσεως. Τέλος ἔχομεν τὴν ἀφομοίωσιν τῶν ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας πρὸς τὰ πολεμικὰ καὶ τὴν ἀφομοίωσιν αὐτῆς πρὸς τὸ δημόσιον διὰ τὴν πρόσκτησιν τῶν ἀναγκαίων γηπέδων καὶ δι' αὐτὰς τὰς μὴ ὑποχρεωτικὰς γραμμάς.

Τὰ συμφέροντα τοῦ δημοσίου ἐξυπηρετοῦνται ὡσαύτως. Ἐξασφαλίζει τὴν ἐσωτερικὴν κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίαν, πληρῶνον δὲ τὴν πρέπουσαν διά τινας γραμμὰς ἀποζημίωσιν, παύει ἀκοῦον ἀπαιτήσεις καὶ διὰ τὰς γραμμὰς ἐκείνας, ὧν ἡ συγκοινωνία δύναται νὰ ἐκτελεσθῇ ἄνευ κυβερνητικῆς συν-

(20) Φιλόπατρις Ἕλλην τῆς 28 Νοεμβρίου 1858.

δρομῆς. Τὸ δικαίωμα τοῦ ἐπιτηρεῖν ὅλας τὰς ἐργασίας τῆς ἑταιρίας παρέχει εἰς τὴν κυβέρνησιν τὴν ἐγγύησιν ὅτι θέλει γίνεσθαι καλὴ χρῆσις τῆς ἐπιχορηγήσεως· ἡ πληρωμὴ τόκων διὰ τὰς καθυστερήσεις ἠθικοποιεῖ αὐτήν· ἡ δὲ ἀπώλεια δικαιωμάτων τινῶν, ὅτινα εἶχε μέχρι τοῦδε, τὴν ἀπαλλάσσει πολλῶν ἀδίκων ἀπαιτήσεων καὶ ἐξασφαλίζει αὐτὴν ἀπὸ περιττὰς καὶ ματαίας δαπάνας.

Τέλος τὸ φορολογούμενον κοινὸν δὲν δύναται νὰ παραπονεθῇ, ὅταν ἡ ἐπιχορήγησις δίδηται μόνον ἐκεῖ, ὅπου ὑπάρχει πραγματικὴ ἀνάγκη, καὶ ὅταν ἡ κυβέρνησις ἐνεργῇ αὐστηρὸν ἔλεγχον ὡς πρὸς τὴν χρῆσιν αὐτῆς. Βεβαίως ὅμως ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον, ἂν, ἐν ᾧ ἡ Ἑλλὰς ἔχει τόσα χρέη, δι' ἃ πληρώνει βαρεῖς τόκους, ἐν ᾧ ἡ ληστεία λυμαίνεται τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τόπου, ἐν ᾧ ὑπάρχει τοσαύτη ἀνάγκη δημοσίων ἔργων, ἐν ᾧ ἡ κατὰ ξηρὰν συγκοινωνία διακόπτεται πολλάκις τοῦ ἔτους δι' ἔλλειψιν γεφυρῶν, ἐν ᾧ ὅλος ὁ τόπος συναισθάνεται τὴν ἔλλειψιν δημοσίων ὁδῶν, κτλ. κτλ., ἤθελεν εἶσθαι ἄδικον, λέγομεν, ἂν οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἡ κυβέρνησις παρεσύρετο ὑπὸ εὐγενοῦς ζήλου εἰς τὴν νομοθέτησιν ἐπιχορηγήσεως ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας καὶ διὰ τὰς γραμμὰς ἐκείνας, ὅπου δὲν ἤθελεν ὑπάρχει πραγματικὴ καὶ ἀπαραίτητος ἀνάγκη.

Ἡ Ἑλλὰς, κατ' ἐξοχὴν γεωργικὸς τόπος, ἔχει ἀνάγκην πρὸ παντὸς ἄλλου δημοσίων ὁδῶν καὶ γεφυρῶν. Αὗται εἶναι τὸ μόνον μέσον, δι' οὗ δύναται νὰ προαχθῇ ὁ τόπος καὶ νὰ ἐξασφαλισθῇ ἡ περιουσία καὶ ἡ ὕπαρξις τῶν κατοίκων αὐτοῦ κατὰ τῶν ληστρικῶν ἐπιδρομῶν. Οἱ κάτοικοι τῶν νήσων ἀγνοοῦντες ἴσως τί θὰ εἴπῃ ληστεία, ἀποροῦσι πῶς ἀνθιστάμεθα εἰς ὅσον ἔνεστι πλέον πλουσιοπάροχον συνδρομὴν ὑπὲρ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας, ἀλλ' ὁ κάτοικος τῆς Στερεᾶς, ἤδη δὲ καὶ ὁ τῆς Πελοποννήσου δὲν ἐννοοῦσι τὸν λόγον τῆς ὑπάρξεως πολιτείας, καὶ κυβερνήσεως, καὶ φόρων, καὶ κοινωνίας ἐν γένει, ἐν ὅσῳ οὔτε αἱ περιουσίαι, οὔτε τὰ πρόσωπα αὐτῶν χαίρουσι τὴν ἀναγκαίαν ἀσφάλειαν. Ἀλλὰ τὸ πρώτιστον τῶν μέσων δι' ὧν δύναται νὰ ὑπάρξῃ αὕτη, εἶναι ἡ κατασκευὴ πολλῶν καὶ καλῶν ὁδῶν, καὶ διὰ τοῦτο εἰς ταύ-

τας πρὸ παντὸς ἄλλου πρέπει νὰ στραφῇ τὸ βλέμμα τῆς κυβερνήσεως. Ἀναγνώσατε τὸν Porter, (21) διὰ νὰ ἴδῆτε πῶς ἀλλαχοῦ ἡ λῃστεία ἐξέλιπεν ἐντελῶς ἀπὸ ἐπαρχίας καὶ νομοὺς ὁλοκλήρους ἅμα τῇ κατασκευῇ δημοσίων δρόμων, ἀναγνώσατε αὐτὸν διὰ νὰ μάθητε ὅτι εἰς τὴν τελειοποίησιν τῶν δρόμων ὀφείλεται τὸ μέγιστον μέρος τῆς βιομηχανικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἀγγλίας. Βεβαίως οἱ ὄντες μᾶλλον ἡμῶν ὑπὲρ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας, δὲν εἶναι ἐναντίοι τῆς κατασκευῆς ὁδῶν· ἀλλ' ὅλα τὰ κοινωνικὰ ζητήματα συνέχονται, καὶ οὐδέποτε δύναταί τις νὰ λύσῃ τὸ ἓν ἀσχέτως πρὸς τὸ ἄλλο. Ἡ Ἑλλὰς οὖσα μικρὸν ἔθνος, μὲ ἀραιὸν πληθυσμὸν καὶ ὀλίγα μέσα, δὲν ἔχει πόθεν νὰ δαπανᾷ πλουσιοπαρόχως καὶ διὰ τὴν διατήρησιν μεγάλης ἀτμοπλοΐας καὶ διὰ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀναγκαίων ὁδῶν καὶ γεφυρῶν. (22)

Ταῦτα καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἐν γένει τὰς εἰς τὸ Καταστατικὸν ἐπενεκτέας μεταβολάς. Βεβαίως αὗται μόναι δὲν θέλουσιν ἀρκέσει πρὸς εὐόδωσιν τοῦ ἔργου, ἐὰν αἱ ἀρχαὶ τῆς ἑταιρίας δὲν φροντίσωσι περὶ τῆς καταλλήλου τακτοποιήσεως τῶν καθ' ἕκαστα τῆς διοικήσεως. Ὅπως προκειμένου περὶ νομοθετήματός τινος, ἡ ἀξία αὐτοῦ δὲν ἐξαρτᾶται τόσον ἀπὸ αὐτὰς τὰς διατάξεις τοῦ νόμου, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τοῦ τρόπου τῆς ἐφαρμογῆς των, οὕτω καὶ ἐνταῦθα καλὴ τροποποίησις τοῦ Καταστατικοῦ θέλει εἶσθαι μηδέν, ἐὰν δὲν ὑπάρξῃ καλὴ διοίκησις. Εἰς ταύτην ἐναπόκειται νὰ ἐξετάσῃ τὰ καθ' ἕκαστα τῆς ἐπιχειρήσεως, καὶ τατκοποιήσῃ πάντα ἐπὶ τὸ βέλτιον. Βεβαίως ἡ τοιαύτη ἐργασία αὐτῆς καὶ μεγάλη καὶ ἐπίπονος εἶναι. Ἀπαιτοῦσα εἰδικὰς γνώσεις, δια-

---

(21) The progress of the nation in its various social and economical relations. Londres. 1836—43. 3vol.

(22) Ἕνεκα τῆς ἐκτάσεως ἣν ἔλαβον τὰ περὶ ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ἄρθρα τοῦ κ. Δοσίου, τὸ ἐνταῦθα ἑπόμενον τελευταῖον μέρος τῆς παρούσης πραγματείας δὲν ἐτυπώθη ποσῶς εἰς τὸ Μέλλον, δημοσιευόμενον τὸ πρῶτον ἐνταῦθα, ὡς προανηγγέλθη ἤδη. N. B. N.

φεύγει τὴν κρίσιν ἡμῶν, ἠναγκασμένων νὰ ὁμιλήσωμεν μόνον περὶ γενικωτέρων τινῶν μέτρων, τὴν ἔλλειψιν τῶν ὁποίων συγκατελέξαμεν μεταξὺ τῶν αἰτίων τῆς μέχρι τοῦδε κακῆς καταστάσεως τῶν οἰκονομικῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας.

Πρῶτον νομίζομεν ὅτι δύνανται νὰ ἐπενεχθῶσι σπουδαῖαι οἰκονομίαι εἰς τὸ προσωπικὸν τῆς ἑταιρίας. Πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον εἶναι ἀνάγκη,

ά.) Νὰ περιορισθῇ ὁ ἀριθμὸς τῶν ὑπαλλήλων εἰς τοὺς ἀπολύτως ἀναγκαίους, ὅπως εἶχε ζητηθῆ τοῦτο παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἤδη τῷ 1861 διὰ τῶν κκ. Ι. Σούτσου καὶ Δ. Δρόσου μετὰ τὰς ἐρεύνας τῆς κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο διορισθείσης ἑνδεκαμελοῦς ἐπιτροπῆς, καὶ ἐκ συμφώνου πρὸς τὴν ἀπὸ 15 Μαΐου 1861 γνωμοδότησιν τοῦ λιμενάρχου Σύρου κ. Ν. Α. Βότση, οὕτινος τὰς προτάσεις «ἐθεώρησαν ὀρθὰς τὰ ναυτικὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, καὶ τὰ μέλη τοῦ συμβουλίου ἐν μέρει παρεδέχθησαν.»

β΄.) Νὰ λαμβάνωνται οἱ ἀξιωματικοὶ τῶν πλοίων τῆς ἑταιρίας ἀποκλειστικῶς μεταξὺ τῶν ἐν ἀργίᾳ ἀξιωματικῶν τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ. Οὕτως ἡ διοίκησις ἤθελεν ἔχει προσωπικὸν ἱκανώτατον (23), ἤθελε πληρώνει μόνον τὴν διαφορὰν τοῦ μισθοῦ τῆς ἐνεργείας ἀπὸ τὸν τῆς ἀργίας, ἡ δὲ ὑπηρεσία ἤθελεν εἶσθαι πολὺ τακτικωτέρα, τῶν ἀξιωματικῶν ὑπαγομένων εἰς τοὺς στρατιωτικοὺς νόμους, ὡς ἂν ἦσαν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ κράτους. Καὶ τὸ μέτρον τοῦτο, προταθὲν ἄλλοτε παρὰ τῆς κυβερνήσεως, ἀπεῤῥίφθη ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

γ΄.) Πολλοὶ τῶν πρακτόρων τῆς ἑταιρίας ν' ἀντικατασταθῶσι δι' ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως. Καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἐκηρύχθη τῷ 1862 ἀπαράδεκτος ὑπὸ τῶν κκ. Διοικητῶν. Ἐν τούτοις ὁ κ. Χρηστίδης ἐπιμένων λέγει, «Ἀνατιθεμένων

---

(23) Καὶ μεταξὺ τῶν σημερινῶν ἀξιωματικῶν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας τῶν μὴ ἀνηκόντων εἰς τὸ βασιλικὸν ναυτικὸν ὑπάρχουσιν ἱκανώτατοι καὶ ἄριστοι ναυτικοί. Πρόκειται ὅμως περὶ οἰκονομικωτέρας διοικήσεως τῆς ἑταιρίας.

τῶν ἔργων τῶν πρακτόρων εἰς τὰς τελωνιακὰς ἰδίως ἀρχὰς, πρῶτον τὰ ἔξοδα τῆς ἑταιρίας μειοῦνται προδήλως πλέον τῶν 120,000 δρ., καὶ δεύτερον θέλει γίνεσθαι ἐντελέστερον ἡ ἐποπτεία ὡς πρὸς τὰς ἐπιβιβάσεις καὶ ἀποβιβάσεις τῶν φορτίων καὶ τῶν προσώπων, χωρὶς μάλιστα νὰ ἦναι ἀναγκαία ἡ μίσθωσις ἰδίων ἀποθηκῶν πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἐμπορευμάτων, ὅθεν εἶναι ἑπόμενον νὰ προκύψῃ νέα ἐλάττωσις ἐξόδων.»
Καὶ ὁ κ. Χρηστίδης εἶναι τῆς ἰδέας, ὅτι δύναται νὰ συμβιβασθῇ κάλλιστα ἐνταῦθα ἡ ἁρμοδιότης τῆς κυβερνήσεως μετὰ τῆς ἐξουσίας, ἣν ἡ διοίκησις τῆς ἑταιρίας πρέπει νὰ ἔχῃ ἐπὶ τῶν πρακτόρων αὐτῆς. Νομίζομεν ἐν τούτοις ὅτι ἡ οἰκονομία δέον νὰ περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ ἥμισυ περίπου τοῦ παρὰ τοῦ κ. Χρηστίδου ὑπολογιζομένου ποσοῦ, διότι εἰς πολλὰ μέρη εἶναι ἀνάγκη νὰ ἔχῃ ἡ ἑταιρία εἰδικοὺς πράκτορας ὡς ἐκ τῶν πολυειδῶν ἐργασιῶν, αἵτινες ἀνατίθενται εἰς αὐτούς, ἀπαιτοῦσαι καὶ ἐλευθερίαν χρόνου καὶ ἱκανότητα οὐ τὴν τυχοῦσαν, πρὸς δὲ τούτοις παρουσιάζεται καὶ ἡ ἀνάγκη ἐπιμισθίων τινων χάριν τῶν τελωνιακῶν ἢ ταχυδρομικῶν ἀρχῶν, εἰς ἃς ἤθελον ἀνατεθῆ τὰ καθήκοντα τῶν πρακτόρων.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὰ πρακτορεῖα ἐν γένει εἶναι ἀνάγκη νὰ εἰσαχθῇ ἀκριβέστερον σύστημα λογιστικῶν βιβλίων, διότι μέχρι τοῦδε δὲν ἐφυλάττετο ἡ ἀναγκαία τάξις ὡς πρὸς τὴν ἀρίθμησιν, σφράγισιν καὶ μονογραφίαν τῶν βιβλίων, ἅτινα πρέπει καὶ νὰ ἀλλάσσωνται κατ' ἔτος ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐπιστρεφομένων τῶν παλαιῶν.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀποκροῦσαν ἀνέκαθεν πᾶν εἶδος κυβερνητικῆς ἐπεμβάσεως ἢ ἐποπτείας, οὐδὲ σήμερον θέλει ν' ἀκούσῃ τι περὶ διορισμοῦ ἀξιωματικῶν τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ ἐν τοῖς πλοίοις, ἢ περὶ ἀντικαταστάσεως τῶν πρακτόρων δι' ὑπαλλήλων τῆς κυβερνήσεως. Ἀντὶ νὰ εὐχαριστῇ αὐτὴν διὰ τὴν προσφοράν, τὴν κατηγορεῖ ὡς θέλουσαν ν' ἀποῤῥοφήσῃ τὴν ἑταιρίαν. Οἱ φίλοι αὐτοῦ ἐρωτῶσι τοὺς ὑποστηρίζοντας τὰς προτάσεις τῆς κυβερνήσεως, ἂν ὄντες πλούσιοι μέτοχοι, ἤθελον δεχθῆ ὡς κηδεμόνα των τὴν κυβέρνησιν. Οὔτε ἐνταῦθα οὔτε εἰς ὅσα ἄλλα μέτρα ἐπροτεί-

ναμεν, ἐζητήσαμεν τὴν κηδεμονίαν τῆς κυβερνήσεως. Τοιαύτη ἤθελεν ὑπάρχει μόνον, ἐὰν οἱ μέτοχοι ἀπεκλείοντο τῆς διοικήσεως, καὶ ἀνετίθετο αὕτη εἰς τὴν κυβέρνησιν. Ἐνταῦθα πρόκειται ἁπλῶς περὶ συνδρομῆς, περὶ ἀνακουφίσεως τῶν ἐξόδων τῆς διοικήσεως καὶ περὶ ἐποπτείας τῆς κυβερνήσεως. Πᾶς δὲ μέτοχος, καὶ αὐτὸς ὁ πλουσιώτατος, δὲν δύναται ἢ ν' ἀποδεχθῇ εὐγνωμόνως μέτρα δυνάμενα νὰ περιορίσωσι τὰς ἐτησίας δαπάνας τῆς ἑταιρίας κατὰ 200—250 χιλιάδας δραχμῶν, καὶ νὰ ἴδῃ μετ' εὐχαριστήσεως αὐστηρὰν ἐπιτήρησιν τῶν διαχειριζομένων τὴν περιουσίαν του, οἱοιδήποτε καὶ ἂν ὦσι.

Μεταβαίνοντες εἰς τὸ ζήτημα τῶν γαιανθράκων δὲν εἴμεθα εἰς θέσιν νὰ γνωρίζωμεν, διά τινων μέτρων δύναται νὰ περιορισθῇ ἐντελῶς ἡ σήμερον γενομένη ὑπερβολικὴ κατανάλωσις· θέλομεν ὅμως ἀναφέρει δύο τινα, ἅτινα νομίζομεν ἀρκετὰ σπουδαῖα.

ά.) Παρὰ τῇ ἑλληνικῇ ἀτμοπλοΐᾳ δὲν καίεται ἡ ὑπολειπομένη κόνις τῶν καρβούνων, θεωρουμένη ὡς ἄχρηστος, ἐν ᾧ καὶ αἱ Messageries Impériales καὶ ὁ Lloyd κατασκευάζουσι χρησιμώτατα bricks, δι' ἀναμίξεως τῆς κόνεως ταύτης μὲ πίσσαν. Μόνον εἰς Ἀγγλίαν δὲν γίνεται τὸ τοιοῦτον, ἐπειδὴ τὰ ἀνθρακορυχεῖα εἶναι πολλὰ πλησίον καὶ οἱ γαιάνθρακες εὐθηνοί.

β'.) Δὲν ὑπάρχει ὁ ἀπαιτούμενος ἔλεγχος εἰς τὴν κατανάλωσιν τῶν γαιανθράκων. Πολλὰ βεβαίως καὶ διάφορα εἶναι τὰ ὡς πρὸς ταύτην ἀναγκαῖα μέτρα. Ἡμεῖς περιοριζόμεθα νὰ συστήσωμεν τὸ σύστημα τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων ὅπου δίδεται εἰς τοὺς πλοιάρχους ὡρισμένον ποσὸν γαιανθράκων διὰ τὸ μίλιον ἑκάστου ἵππου, εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ ἔτους ἡ διεύθυνσις πληρώνει εἰς χρήματα εἰς ἕκαστον πλοίαρχον ὅσους γαιάνθρακας οἰκονόμησεν. Διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἐπιτυγχάνεται ταχύτης καὶ ἀκρίβεια τῶν ταξειδίων καὶ προσοχὴ τῶν πλοιάρχων πρὸς παραλαβὴν γαιανθράκων καλῆς ποιότητος καὶ μετ' ἀκριβείας ζυγισμένων. Τοιοῦτον μέτρον εἶναι ἔτι μᾶλλον ἀναγκαῖον παρ' ἡμῖν, διὰ

τὴν ἀπὸ Ἀγγλίαν μεγάλην ἀπόστασιν καὶ τὴν ὑψηλὴν τιμὴν τοῦ ναύλου, ὅστις εἶναι ὁ αὐτὸς εἴτε καλοὶ, εἴτε κακοὶ εἶναι οἱ γαιάνθρακες. Τὴν παρατήρησιν ταύτην ἐθεωρήσαμεν τοσούτῳ ἀναγκαιοτέραν, καθ' ὅσον ἐπληροφορήθημεν ὅτι οἱ ἀγοραζόμενοι γαιάνθρακες δὲν εἶναι πάντοτε καταλλήλου ποιότητος· ἰδίως ἐδόθησαν ἡμῖν ἀποδείξεις περὶ τούτου, καθ' ὅσον ἀφορᾷ σταθμούς τινας τῆς Ἑπτανήσου. Διὰ τοῦ προτεινομένου μέτρου ἤθελε κατασταθῆ ἀδύνατος ὄχι μόνον πᾶσα κατάχρησις, ἀλλὰ καὶ πᾶσα ἀμέλεια ὡς πρὸς τὴν προμήθειαν καὶ τὴν κατανάλωσιν τῶν γαιανθράκων. Τὸ σύστημα τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων ἀκολουθεῖ πρὸ πολλοῦ καὶ ὁ Lloyd· ἐν δὲ τῇ τελευταίᾳ ἐνιαυσίῳ ἐκθέσει τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς αὐστριακῆς ἑταιρίας ἀναγινώσκομεν· «Τὰ ἀποτελέσματα, τὰ ὁποῖα προῆλθον ἐκ τῆς ἀμοιβῆς τῆς διδομένης ἐπὶ τῆς οἰκονομίας τῶν ἀνθράκων, ἔπεισαν ἡμᾶς ν' ἀποφασίσωμεν τὴν εἰσαγωγὴν, δοκιμῆς χάριν, ὁμοίου συστήματος ἀμοιβῶν ἐπὶ τῶν φορτωνομένων ἐμπορευμάτων, ὥστε οἱ πλοίαρχοι νὰ ἐνδιαφέρωνται ἀμέσως εἰς τὰς εἰσπράξεις τῆς ἑταιρίας. Ἀναμένομεν τὰ ἀποτελέσματα τοῦ μέτρου τούτου, ὅπως μεταβάλωμεν κατὰ τὰς περιστάσεις, ἢ καὶ καταργήσωμεν αὐτὸ, ἐὰν τυχὸν δὲν φέρῃ τὰ προσδοκώμενα ἀποτελέσματα.»

Εἴπομεν ἤδη ὅτι εἶναι ἀπαραίτητος ἀνάγκη νὰ ληφθῶσι δραστηριότατα μέτρα πρὸς περιορισμὸν τῶν κατὰ τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰσιτηρίων γενομένων καταχρήσεων. Βεβαίως τοῦτο δύναται νὰ κατορθωθῇ διαφοροτρόπως. Ἡμεῖς θέλομεν προτείνει,

α') Ν' ἀπαγορευθῇ αὐστηρῶς ἡ ἐν τοῖς ἀτμοπλοίοις ἐπιβίβασις τῶν μὴ ἐχόντων εἰσιτήρια τοῦ πρακτορείου· ἐξαίρεσις πρέπει νὰ γείνῃ μόνον δι' ἐκείνους, οἵτινες ἤθελον φθάσει κατὰ τὴν στιγμὴν τοῦ ἀπόπλου.

β') Νὰ γραφῇ εἰς διάφορα μέρη ἑκάστου ἀτμοπλοίου μεγάλοις γράμμασιν ὅτι εἶναι ἄκυρος πᾶσα πληρωμὴ γενομένη ἄνευ διπλοτύπου ἀποδείξεως, ὁριζομένων συγχρόνως ἀκριβῶς τῶν διὰ τὰς διαφόρους θέσεις διαφορετικῶν χρωμάτων τοῦ χάρτου τῶν ἀποδείξεων.

γ') Τὴν σύναξιν τῶν εἰσιτηρίων νὰ μὴ ἐνεργῇ τὸ ἐκδίδον αὐτὰ πρόσωπον, ἀλλ' ἢ ὁ πλοίαρχος ἢ ὁ ὑποπλοίαρχος, ἐγγράφων αὐτὰ εἰς ἰδιαίτερον βιβλίον.

δ) Ν' ἀναρτηθῶσι δύο πίνακες εἰς κατάλληλα μέρη ἑκάστου ἀτμοπλοίου μὲ τὴν ἐπιγραφὴν *δημόσιος ἔλεγχος*· ἐπὶ τῶν πινάκων τούτων νὰ ὑπάρχῃ σημειωμένος μεγάλοις γράμμασι καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ πλοὸς ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐπιβατῶν ἐν γένει, ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς ἑκάστην θέσιν, ὁ τῶν εἰσελθόντων εἰς τὸν τελευταῖον σταθμὸν, καὶ ὁ τῶν μελλόντων νὰ ἐξέλθωσιν εἰς τὴν πρώτην προσόρμισιν.

ε) Κατὰ τὴν ἄφιξιν τοῦ ἀτμοπλοίου εἰς λιμένα τινα, νὰ μεταβαίνῃ ἡ λιμενικὴ ἀρχὴ ἐντὸς αὐτοῦ καὶ ἐγγράφῃ τοὺς περὶ ὧν ὁ λόγος ἀριθμοὺς εἰς βιβλίον κρατούμενον παρὰ τοῦ πλοιάρχου, τοῦ δημοσίου ὑπαλλήλου ὑπογράφοντος καὶ σφραγίζοντος τὴν ἐγγραφὴν, ἐν περιπτώσει δὲ ὑποψίας δυναμένου καὶ νὰ ἐξελέγχῃ τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀριθμῶν.

ς) Ὁμοία ἐγγραφὴ νὰ γίνηται παρὰ τοῦ πλοιάρχου εἰς τὸ εἰς χεῖρας τῆς λιμενικῆς ἀρχῆς βιβλίον.

ζ') Εἰς τὸ τέλος τοῦ ἔτους οἱ μὲν πλοίαρχοι νὰ διαβιβάζωσι τὰ βιβλία των εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, αἱ δὲ λιμενικαὶ ἀρχαὶ εἰς τὸ ἐλεγκτικὸν συνέδριον.

Ἐννοεῖται ὅτι τὸ μέτρον τοῦτο ἢ ἄλλο τοιαύτης φύσεως θέλει ἔχει καὶ τὸ καλὸν ἀποτέλεσμα, νὰ προσεγγίζωσι τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας πράγματι εἰς τοὺς παρὰ τοῦ δρομολογίου ὁριζομένους λιμένας, ἐν ᾧ τὴν σήμερον, ἰδίως εἰς τὴν γραμμὴν τῶν κυκλάδων, στέκονται πολλάκις πλησίον ἀπομεμακρυσμένων ἀκρωτηρίων, ἀπεχόντων ἐνίοτε 10 καὶ 12 ὥρας τῶν ὡρισμένων πόλεων. Φυσικῷ τῷ λόγῳ διὰ τοῦ τρόπου τούτου καθίστανται ἔτι ἀγονώτεραι τινὲς τῶν γραμμῶν. Διὰ τοῦ προτεινομένου μέτρου θέλει παύσει συγχρόνως καὶ ἄλλη μεγάλη ἀταξία, ἥτις συμβαίνει πολλάκις σήμερον. Εἰς διαφόρους σταθμοὺς μικρᾶς σημασίας π. χ. τὸ Ἀλιβέριον, προσεγγίζουσι τὰ ἀτμόπλοια μόνον ὅταν ὑπάρχωσιν ἐπιβάται διὰ τὰ μέρη ἐκεῖνα, διὰ νὰ μὴ ὑπάρχωσι δὲ τοιοῦτοι, οἱ πράκτορες ἀρνοῦνται συνήθως εἰσιτήρια, εἰς ὅσους δύνανται,

λέγοντες ὅτι τὸ ἀτμόπλοιον δὲν θέλει προσεγγίσει εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος σταθμόν. Οὕτω κατορθοῦται πολλάκις νὰ μὴ ἦναι ἐπιβάται ἐν τῷ ἀτμοπλοίῳ διὰ τὸ μέρος ἐκεῖνο, καὶ τότε μάτην περιμένουσι τὴν ἄφιξίν του οἱ ἐν Ἀλιβερίῳ κλ. Τὸ ἀτμόπλοιον διέρχεται χωρὶς νὰ παραλάβῃ αὐτούς. Ἕκαστος δύναται νὰ ἐννοήσῃ, ὅτι ἕνεκα τῆς ἀταξίας ταύτης, καὶ ὅταν τὸ ἀτμόπλοιον προσεγγίζῃ εἰς τοὺς τοιούτους σταθμούς, παραλαμβάνει ἐκεῖθεν πολὺ ὀλιγωτέρους ἐπιβάτας, τῶν ὅσων ἤθελον ἐπιβιβασθῆ ἄλλως ἐχόντων τῶν πραγμάτων. Πᾶς τις εὑρὼν εὐκαιρίαν τινὰ πρὸς ἀναχώρησιν, δράττεται αὐτῆς, χωρὶς νὰ περιμένῃ τὸ ἀτμόπλοιον, οὗ ἡ προσέγγισις δὲν εἶναι βεβαία.

Προκειμένου ν' ἀναλάβῃ ἡ ἑταιρία καὶ γραμμὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ εἰς τὰς ὁποίας δὲν θέλει ὑποστηρίζεσθαι ὑπὸ τοῦ ἀποκλειστικοῦ προνομίου, ὀφείλει νὰ λάβῃ ταχίστην πρόνοιαν περὶ καλλιτέρας τάξεως καὶ ἐντελεστέρας ἀστυνομίας εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τῶν ἀτμοπλοίων. Ἀνάγκη νὰ φροντίσῃ ἰδίως περὶ μεγαλειτέρας καθαριότητος τῶν πλοίων, χωρισμοῦ τῶν διαφόρων θέσεων, τάξεως εἰς τὰ γεύματα, μεγαλειτέρας κοσμιότητος καὶ προθυμίας εἰς τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ πλειοτέρας φροντίδος διὰ τὰ ἐπὶ τοῦ πλοίου ἐμπορεύματα ἢ ἄλλα ἀντικείμενα κτλ. Ὡς πρὸς πάντα ταῦτα ἡ «ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα» καθυστερεῖ ὅλων τῶν ξένων ἑταιριῶν, τὸ δὲ συμβούλιον ἀμεριμνεῖ, ἐπαναπαυόμενον εἰς τὸ ἀποκλειστικὸν προνόμιον καὶ τὴν ματαίαν ἐλπίδα ὅτι οἱ κάτοικοι τῆς Ἀνατολῆς θέλουσι προτιμᾷ τὰ ἑλληνικὰ ἀτμόπλοια. Ἀλλ' ἰδοὺ τί λέγει ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκδιδόμενος «*Νεολόγος*» (ἀριθ. 529), ἀντιπροσωπεύων κάλλιστα τὰς περὶ αὐτοῦ ἰδέας τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων, «ἕκαστος προτιμᾷ νὰ ταξειδεύῃ διὰ τοῦ σκάφους ἐκείνου, ἐν ᾧ εὑρίσκει, πλὴν τῆς ἀσφαλείας, περιποίησιν προθυμοτέραν καὶ ὅ τι ἄλλο προξενεῖ εὐχαρίστησιν καὶ σμικρύνει τοὺς μόχθους καὶ τὰς στενοχωρίας τοῦ πλοῦ. Οἱ κ. μέτοχοι καὶ τὸ συμβούλιον, ἀφέντες κατὰ μέρος τὰς κενὰς ἐλπίδας, ὅτι οἱ ἐν τῇ Ἀνατολῇ ἐμπορευόμενοι Ἕλληνες θέλουσι, κατά προτίμησιν, ἀποστέλ-

λει τὰς πραγματείας αὐτῶν διὰ τῶν ἑλληνικῶν ἀτμοπλοΐων, μεταβαίνει δὲ καὶ αὐτοὶ, ὁσάκις θὰ πρόκειται νὰ μεταβῶσι που, διὰ τῶν ἰδίων ἀτμοπλοίων καὶ οὐχὶ δι' ἄλλων, καὶ ἂν ἀκόμη τὰ ἑλληνικὰ δὲν παρέχωσιν αὐτοῖς ὅσα εἴπομεν ἀνωτέρω καὶ ἄλλα παρόμοια, ἂς φροντίσωσιν, ὥστε ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρία νὰ ἔχῃ, ἂν μὴ πλείονα, τοὐλάχιστον ἴσα πλεονεκτήματα πρὸς τὰς ἄλλας ἑταιρίας, καὶ τότε μόνον ἂς ἐλπίζωσι πρόθυμον καὶ βεβαίαν συνδρομὴν τῶν Ἑλλήνων ἐμπόρων καὶ τοῦ κοινοῦ· τότε θέλει προτιμηθῇ τῶν ἄλλων ὁμοίων αὐτῇ καὶ χωρήσει πρὸς τὰ πρόσω, αὐξάνουσα καὶ στερεουμένη· ἄλλως ἂς μὴ βόσκωνται ὑπὸ φρούδων ἐλπίδων, καὶ ἂς μὴ ἐπαναλαμβάνωσι κατὰ κόρον καὶ ἀτόπως, ὅτι ὁ *πατριωτισμὸς τῶν ἁπανταχοῦ Ἑλλήνων θέλει σπεύσει συντρέχων τὴν ἐπιχείρησιν*, καὶ τὰ τοιαῦτα.»

Ἐφθάσαμεν ἤδη εἰς τὸ τέλος τῆς πραγματείας ταύτης, ἥτις σκοπὸν εἶχε νὰ καταδείξῃ τὴν ἀληθῆ ἔποψιν τοῦ ζητήματος τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, καὶ τὰ μέσα, δι' ὧν αὕτη δύναται νὰ προαχθῇ εἰς τὸ μέλλον. Καίτοι παραδεχόμενοι ὅτι πολλὰ ἐξετοξεύθησαν κατὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ὑπὸ ἐν ἀγνοίᾳ διατελούντων δημοσιογράφων ἢ ὑπὸ ἀσυνειδήτων συκοφαντῶν, νομίζομεν ὅτι τὰ ἀνωτέρω εἶναι ἀρκοῦσα ἀπόδειξις περὶ τῆς ὑπάρξεως καὶ ἱκανῶν ἰσχυρῶν λόγων, δεικνυόντων ὅτι τὰ τῆς ἑταιρίας δὲν εἶχον καλῶς μέχρι τοῦδε, ὅτι ἦτο δυνατὸν νὰ ἔχωσι καλλίτερον, καὶ ὅτι ὑπάρχει εὐχερὲς τὸ μέσον τῆς διορθώσεως.

Ἂς παύσῃ λοιπὸν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, κραυγάζον ὅτι μόνον ἡ δυσφημία ἀντέκρουε καὶ ἀντικρούει πᾶσαν καλὴν ὑπὲρ αὐτοῦ θέλησιν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ δυσφημία εἶναι δυστυχῶς ὅπλον πολλὰ πρόχειρον παρ' ἡμῖν, ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ προσώπων. Τὰς μεγάλας καὶ ἐθνικὰς ἐπιχειρήσεις ἐσεβάσθη πάντοτε καὶ τὸ κοινὸν καὶ ὁ τύπος, ἐν ὅσῳ δὲν ἐγένετο γνωστὴ κατάχρησίς τις ἢ ἀνικανότης τῶν διευθυνόντων. Παραδείγματα τρανώτατα παρέχουσιν ἡ *Ἐθνικὴ Τράπεζα*, ἡ ἀσφαλιστικὴ ἑταιρία ὁ *Φοῖ-*

νιξ, τὸ *Ναυτικὸν ἀπομαχικὸν ταμεῖον*, ἡ *Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἐθνικοῦ στόλου*, ἡ *Φιλεκπαιδευτικὴ ἑταιρία*, τὸ *Πτωχοκομεῖον*, κτλ. κτλ. Τίς ἐτόλμησε νὰ προσβάλῃ τὴν διαχείρισιν τῶν ἱδρυμάτων τούτων; Οὐδείς· ὁ δὲ λόγος ὅτι αἱ διευθύνσεις αὐτῶν δι' ἐσκεμμένης διαγωγῆς ἀπέφυγον νὰ δώσωσιν ἀφορμὰς εἰς παράπονα ἢ κατηγορίας.

Τὰ ἄρθρα ἡμῶν ἤγειρον σφοδρὰν συζήτησιν ἐν τῷ τύπῳ τῆς πρωτευούσης. Εἰς τὰς ἀναπτυχθείσας ἀντιῤῥήσεις θέλομεν ἀπαντήσει προσηκόντως βραδύτερον, ἐφ' ὅσον στηρίζονται εἰς πράγματα καὶ ἀληθεῖς ἀριθμούς. Πρὸς τὸ παρὸν ὀφείλομεν μόνον ὀλίγας λέξεις πρὸς φιλικὰς παρατηρήσεις, αἵτινες ἂν καὶ δὲν περιῆλθον εἰς τὴν δημοσιότητα, βεβαίως προεκλήθησαν ἐξ ἀμερολήπτων σκέψεων, τὰς ὁποίας ὀφείλομεν νὰ σεβασθῶμεν, καὶ τὰς ὁποίας πιθανότατα θέλουσι κάμει καὶ ἄλλοι τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν.

Ὅταν ἐγράψαμεν ἐσχάτως εἰς τὸ *Μέλλον* (24) ἄρθρα τινα περὶ *ἑλληνικῆς ναυτιλίας*, πολλοὶ παρετήρησαν ἡμῖν ὅτι ἀσκόπως ὡμιλήσαμεν περὶ τῶν ἐλλείψεων τῆς κυβερνήσεως, καὶ περὶ τῆς ἀποτυχίας τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας, τοῦ μόνου μεγάλου τῶν ἐν Ἑλλάδι συνεταιρισμῶν, ἐν ᾧ ἐγράφομεν τόσας στήλας ζητοῦντες νὰ παροτρύνωμεν τοὺς ἔσω καὶ ἔξω Ἕλληνας, ὅπως συνενώσωσι τὰς δυνάμεις αὐτῶν πρὸς ἀρωγὴν τῆς ἐθνικῆς ναυτιλίας. Παρομοίως τὴν σήμερον κατηγορήθημεν ὑπό τινων μὲν ὡς μὴ φεισθέντες τῆς κυβερνήσεως, ἐν ᾧ ἀπεδεικνύομεν ὅτι ἀδίκως κατεφέρθησαν τόσον κατ' αὐτῆς οἱ ἀντριπρόσωποι τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὑπ' ἄλλων δὲ ὡς μνημονεύσαντες τῶν μεγάλων ἐκδουλεύσεων ὅσας ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα προσέφερεν εἰς τὸν τόπον, ἐπαινέσαντες δὲ καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τῆς διοικήσεως, ἐν ᾧ ὑπεστηρίζαμεν ὅτι εἰς πολλὰ αὐτὴ ἔσφαλεν.

Εἰς τὰς φιλικὰς ταύτας παρατηρήσεις, ἐμπνεομένας ὅλας ὑπὸ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς, ἂν καὶ ἀντιπροσωπεύωσιν ἀντιθέτους ἰδέας, δὲν ἔχομεν ἢ μίαν παρατήρησιν ν' ἀντιτάξωμεν, ὅτι

(24) Ἀριθμ. 574, 575 καὶ 577.

δηλ. αἱ περὶ δημοσιογραφίας ἰδέαι ἡμῶν ἀντίκεινται πρὸς τὰς συνήθως ἐπικρατούσας ἐν Ἑλλάδι. Ὁ δημοσιογράφος δὲν πρέπει νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν δικηγόρον, ὅστις ὀφείλει νὰ ὑποκρύπτῃ πᾶν ὅ τι δὲν συντελεῖ πρὸς ἀπόδειξιν τῶν ἰσχυρισμῶν του, ἀλλὰ νὰ κατέρχηται εἰς συζήτησιν ἄνευ προκαταλήψεων, καὶ ἐξετάζων τὰ πάντα, νὰ ζητῇ ν' ἀνεύρῃ ὅλους τοὺς λόγους, τόσον τοὺς ὑπὲρ προτάσεώς τινος, ὅσον καὶ τοὺς ἐναντίους αὐτῆς, νὰ ἐκθέτῃ ὅλους ἄνευ ἐξαιρέσεως εἰς τὴν κρίσιν τοῦ κοινοῦ, καὶ νὰ σχηματίζῃ τὴν πεποίθησίν του ὑπὲρ τῆς ἰδέας ἐκείνης, ἥτις ὑποστηρίζεται ὑπὸ πλειοτέρων καὶ ὀρθοτέρων λόγων, χωρὶς διὰ τοῦτο νὰ δύνηται νὰ ἰσχυρισθῇ ποτέ, ὅτι δὲν ὑπάρχουσιν καὶ ὑπὲρ τῆς ἐναντίας προτάσεως λόγοι τινὲς ὀλιγώτεροι κατὰ τὸν ἀριθμὸν ἢ ἀσθενέστεροι κατὰ τὴν ἰσχύν.

Ἰδοὺ ἡ αἰτία δι' ἣν εἰς πολλὰ δὲν ἐφείσθημεν τῆς κυβερνήσεως, ἐν ᾧ ἐπῃνέσαμεν εἰς ἄλλα καὶ τὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν ἐν γένει καὶ αὐτὰ τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἦτο ἡ ἀνεύρεσις τῆς ἀληθείας, καὶ τὸν σκοπὸν τοῦτον ὑπηρετήσαμεν μεθ' ὅλης τῆς δυνατῆς εἰλικρινείας. Δυνατὸν νὰ μὴ ἔχωμεν δίκαιον εἰς ὅλα· ἐὰν ὅμως ἐσφάλαμεν κατά τι εἰς τὰς κρίσεις ἡμῶν ἠπατήθημεν μόνον ἐξ ἀγνοίας, καὶ ὄχι βεβαίως εἰς τὰ κύρια ζητήματα, ἀλλὰ μόνον εἰς δευτερεύοντα.

Ἀποροῦμεν μεγάλως πῶς οἱ φίλοι Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἀγαπῶντος τόσον τὸ φῶς καὶ τὴν δημοσιότητα, ὥστε *οὔτε κόπων οὔτε ἐξόδων* νὰ φεισθῇ, ὅπως τὸ ὑπόμνημα αὐτοῦ καταχωρηθῇ εἰς ὅλας σχεδὸν τὰς ἐφημερίδας, ἀποροῦμεν λέγομεν πῶς οἱ φίλοι τοιούτου Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τοσοῦτον ὠργίσθησαν διὰ τὰ ἄρθρα ἡμῶν, ὥστε νὰ ἐπιπέσωσιν ἐναντίον μας, πρὶν ἀκόμη ἀναγνώσωσιν ὁλόκληρον τὴν συνέχειαν τοῦ ἡμετέρου ἔργου, διὰ συκοφαντιῶν, ὕβρεων καὶ ἀπειλῶν. Εἰς ταύτας, συνήθεις δυστυχῶς παρ' ἡμῖν, δὲν θέλομεν βεβαίως ἀπαντήσει, διότι προκειμένου περὶ ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ἀποτεινόμεθα εἰς κοινόν, ὅπερ δὲν πείθεται ἢ δι' ἀκριβῶν ὑπολογισμῶν καὶ δι' ἐπιχειρημάτων στηριζομένων ἐπὶ τοῦ ὀρθοῦ λόγου καὶ τῶν πραγμάτων. Μόνος ὅμως ὁ

στερούμενος τοιούτων, καταφεύγει συνήθως εἰς ἄλλα μέσα, δι' ὧν ἐπιδιώκει, ἢ νὰ φαίνηται συζητῶν, ἢ ν' ἀναγκάσῃ τὸν ἀντίπαλον αὐτοῦ νὰ σιωπήσῃ ἕνεκα τῆς ἀηδίας τοιαύτης πάλης.

Εἶναι ὀλέθριον ὅμως τὸ τοιοῦτον μέτρον, εἰς ὃ πολλάκις καταφεύγουσι παρ' ἡμῖν οἱ ὀρθότερον τῶν ἄλλων φρονοῦντες ἐπὶ διαφόρων ζητημάτων. Ἐὰν οἱ τοιοῦτοι δὲν ὑπεχώρουν τόσον εὐκόλως εἰς τὴν δημαγωγίαν, τὴν συκοφαντίαν καὶ τὰς ὕβρεις, βεβαίως καὶ ἡ κατάστασις τῆς ἑλληνικῆς δημοσιογραφίας ἤθελε καλλιτερεύσει ταχέως, καὶ τὰ κοινὰ ἡμῶν πράγματα δὲν ἤθελον καρκινοβατεῖ. Τὸ ἐφ' ἡμῖν δὲν θέλομεν ἀκολουθήσει τὴν τοιαύτην ὁδόν, ἀλλὰ θέλομεν ἀπαντήσει ὄχι μόνον πρὸς τοὺς εἰλικρινῶς συζητοῦντας, ἀλλὰ καὶ ὑβριζόμενοι καὶ λοιδορούμενοι, θέλομεν διακρίνει πάντοτε ὅσα πραγματικὰ ἐπιχειρήματα ἤθελον εἶσθαι διεσπαρμένα μεταξὺ τῶν συκοφαντιῶν καὶ τῶν ὕβρεων, διὰ νὰ δώσωμεν καὶ εἰς ταῦτα τὴν δέουσαν ἀπάντησιν. Ἡ μόνη παράκλησις, ἣν ἀποτείνομεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν εἶναι, νὰ μὴ ἀμελῶσι καὶ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν παρ' ἡμῶν γραφέντων, πρὶν σχηματίσωσι τὴν πεποίθησιν αὐτῶν.

Τινὲς νομίζουσιν ὅτι ἤθελεν εἶσθαι πολὺ προτιμότερον νὰ παύσῃ πᾶσα συζήτησις, διότι φοβοῦνται μὴ αὕτη ψυχράνῃ τὴν φιλοπατρίαν καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῶν ἔξω ὁμογενῶν, βλεπόντων ὅτι τίποτε ἐν Ἑλλάδι δὲν δύναται νὰ προοδεύσῃ, ὅτι τὰ πάντα βαίνουσι κακῶς καὶ ἀποτυγχάνουσι. Δὲν ἀρνούμεθα τὸ εὐγενὲς ἐλατήριον τῆς τοιαύτης παρατηρήσεως, ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν τὸ ὀρθὸν αὐτῆς, Ἔχομεν πολὺ καλλιτέραν ἰδέαν περὶ τῶν ἔξω ὁμογενῶν, οὓς νομίζομεν ἀρκούντως νουνεχεῖς, ὥστε ἀντὶ ν' ἀπελπίζωνται, νὰ λαμβάνωσι ἐπὶ τοσοῦτον μεγαλειτέρας ἐλπίδας, ἐφ' ὅσον αὐξάνει ὁ ἀριθμὸς τῶν κατανοούντων τὴν κακὴν κατάστασιν τῶν παρ' ἡμῖν, διότι μόνον ὅταν συναισθανθῶμεν ποῦ εὑρισκόμεθα, δύναταί τις νὰ ἐλπίσῃ καλλιτέρευσιν καὶ θεραπείαν. Εἶναι ὅλως ἐσφαλμένον ἄλλως τε, νὰ νομίζῃ τις ὅτι

ἡ ἀληθὴς ἡμῶν κατάστασις δύναταί ποτε νὰ μείνῃ ἄγνωστος ἢ κεκρυμμένη.

Καὶ ἂν ὅμως ἦτο δυνατὸν τοιοῦτόν τι, πάλιν ἠθέλομεν προτιμήσει τὴν ἀλήθειαν. Ἡ ἀλήθεια εἶναι παντοῦ καὶ πάντοτε συμφερωτέρα, ὄχι πλειότερον ἐν τῷ ἰδιωτικῷ βίῳ, ἢ ἐν ταῖς βιομηχανικαῖς ἐπιχειρήσεσι καὶ τῇ πολιτικῇ ἐν γένει. Ἡ διακήρυξις αὐτῆς, καί τοι πολλάκις μὴ προξενοῦσα ἐντύπωσιν κατ' ἀρχάς, δὲν λείπει ποτὲ νὰ ἐγείρῃ πεποιθήσεις, αἵτινες ἐπὶ τέλους ἐπιφέρουσιν ἀναγκαίως διόρθωσιν τῶν κακῶς ἐχόντων.

Ἐὰν ὅλοι σιωπήσωσι τὴν σήμερον ὡς πρὸς τὴν ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν, τὸ ἀποτέλεσμα θέλει εἶσθαι ὅτι ἡ κυβέρνησις θέλει ἐνδώσει εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἢ καθ' ὁλοκληρίαν ἢ μετὰ προηγούμενον συμβιβασμόν· Εἴμεθα πεπεισμένοι, ὅτι καὶ εἰς τὰς δύο περιπτώσεις, μὲ ὅλας τὰς μεγάλας θυσίας τοῦ δημοσίου, ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα θέλει ἐξακολουθήσει κακῶς ἔχουσα, τὰ παράπονα τοῦ κοινοῦ θέλουσι παραταθῆ, οἱ μέτοχοι θέλουσι δυσανασχετεῖ διὰ τόσας χρηματικὰς θυσίας, τὸ δημόσιον θέλει εὑρίσκεσθαι εἰς δυσχερείας περὶ τὰς πληρωμάς, καὶ ὅλος ὁ κόσμος θέλει κατηγορεῖ πάλιν τὴν κυβέρνησιν, ὡς μὴ προνοοῦσαν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας, ἐν ᾧ εἶναι ὑπὲρ πάντα ἄλλον εἰς θέσιν νὰ γνωρίζῃ τὰς ἐλλείψεις αὐτῆς.

Ἐὰν ὅμως ὅλοι οἱ γινώσκοντες τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῶν πραγμάτων καὶ δυνάμενοι νὰ ἐκθέσωσιν αὐτὴν, ἔσπευδον νὰ φωτίσωσι τὸ κοινόν, ἡ ὠφέλεια ἤθελεν εἶσθαι μεγίστη. Καὶ ἂν παραδεχθῶμεν πρὸς στιγμὴν ὅτι οἱ ἔξω ὁμογενεῖς ἤθελον βαρυθυμήσει, πληροφορούμενοι τὴν ἀληθῆ κατάστασιν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, καὶ τὰ αἴτια τὰ προκαλέσαντα αὐτὴν, βεβαίως τοῦτο θέλει βλάψει ἡμᾶς πολὺ ὀλιγώτερον τῆς πλάνης, εἰς ἣν ζητοῦσιν ἄλλοι νὰ διατηρήσωσι τὸ κοινόν. Ἡ ἐξακολούθησις τῆς πλάνης ταύτης εἶναι αὐτόχρημα καταστροφὴ, διότι ἐπιβάλλουσα εἰς πάντας τὴν σιωπὴν, καθιστᾷ ἀδύνατον τὴν διόρθωσιν. Ἀλλ' εἶναι μυριάκις προτιμότερον νὰ ἐπέλθῃ αὕτη ὅσον τάχιστα, καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελε ψυχρανθῆ πρὸς καιρὸν ὁ πατριωτισμός τινος ἕνεκα τῆς ἀποκαλύψεως

τῆς σημερινῆς καταστάσεως. Ἡ διόρθωσις δὲν θέλει λείψει νὰ φέρῃ ἀγλαοὺς καρποὺς, οἵτινες θέλουσι καταστήσει τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς πολὺ πρὸς ἡμᾶς εὐμενεστέρους, παρ' ὅτι εἶναι σήμερον, καὶ ὅτι θέλουσιν εἶσθαι εἰς τὸ μέλλον, τῆς σημερινῆς καταστάσεως παρατεινομένης.

Τὰ συμφέροντα τῆς ἑταιρίας καὶ τοῦ τόπου πρέπει νὰ ἦναι διὰ πάντα κατερχόμενον εἰς τὸ δημοσιογραφικὸν στάδιον ἀνώτερα τῶν ἐπιθυμιῶν οἱωνδήποτε προσώπων. Ὁμιλοῦμεν δὲ μόνον περὶ ἐπιθυμιῶν, διότι νομίζομεν ὅτι ἡ ὑπόληψις τῶν ἀξιοτίμων μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἢ οἱωνδήποτε ἄλλων ἐμπόρων, δὲν παραβλάπτεται τὸ παράπαν, ἀποδεικνυομένου ὅτι δὲν εἶναι λίαν ἱκανοὶ καὶ κατάλληλοι πρὸς διεύθυνσιν ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας. Καὶ ἂν ὅμως ἐπρόκειτο περὶ τῆς ὑπολήψεως αὐτῶν, πάλιν δὲν ἠθέλομεν διστάσει νὰ προτιμήσωμεν τὴν ὑπόληψιν τῆς κυβερνήσεως εἰς ζήτημα, ὅπου προφανῶς ἔχει δίκαιον. Ἐκτὸς τῆς ὑποχρεώσεως ἣν ἐπιβάλλει τὸ αἴσθημα τῆς δικαιοσύνης, τόσον σπάνιαι εἶναι δυστυχῶς αἱ περιστάσεις, καθ' ἃς δύναταί τις νὰ ἐπαινέσῃ μετ' εἰλικρινείας τὴν ἑλληνικὴν κυβέρνησιν, ὥστε νομίζομεν ὅτι πᾶς ἀμερόληπτος δημοσιογράφος ὀφείλει νὰ δράττηται αὐτῶν μετ' ἀληθοῦς εὐχαριστήσεως καὶ ἐθνικῆς ὑπερηφανείας.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

Ἀνταπάντησις.

Μεταξὺ τῶν ἐφημερίδων αἵτινες ἐπεχείρησαν ν' ἀπαντήσωσιν εἴς τινα τῶν ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ, ἐπελήφθησαν σπουδαιότερον τοῦ ἔργου ὁ *Αἰὼν* (ἀρθ. 2483 καὶ 85) καὶ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* (ἀριθ. 236, 238, 239, 240, 242, καὶ ἑξῆς). Ἂν καὶ ἡ πρώτη τῶν ἐφημερίδων τούτων ἦναι πλέον μεγαλόσχημος, θέλομεν ἀπευθύνει τὴν παροῦσαν ἀνταπάντησιν κυρίως κατὰ τῶν ἐν τῷ *Ἐθνικῷ Πνεύματι* γραφέντων, διότι ἐνταῦθα καὶ συστηματικώτερον ἐνεργεῖται ὁ πόλεμος, καὶ κοσμιώτερον διεξάγεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ τακτικοῦ συντάκτου τῆς ἐφημερίδος, ἐν ᾧ ὁ ἀνώνυμος ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, ὅστις εὑρίσκεται εἰς Ἀθήνας καὶ ὄχι εἰς Σῦρον, ὅστις εἶναι τὶ περισσότερον τοῦ μετόχου, καὶ ὃν κάλλιστα γνωρίζομεν, ἴσ?α, ἴσ?α διότι κρύπτεται ὑπὸ τὴν ἀνωνυμίαν, ἐνόμισεν εὐκολώτερον νὰ ἐκτοξεύσῃ ἐναντίον ἡμῶν συκοφαντίας, ὕβρεις καὶ εἰρωνείας, παρὰ ν' ἀναιρέσῃ διὰ πραγμάτων τοὺς ἀριθμοὺς καὶ τὰ πραγματικὰ ἐπιχειρήματα τῆς διατριβῆς ἡμῶν. Λυπούμεθα μεγάλως ὅτι αὐτὸς ὁ τόσον ἐκτιμῶν τὴν καλὴν ἀνατροφὴν, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀποφύγῃ «τὰς ὕβρεις καὶ τὰς ἀοριστίας, αἵτινες (κατὰ τὴν ὁμολογίαν αὐτοῦ τοῦ ἰδίου) τοῦτο μόνον ἀποφέρουσι τὸ κέρδος, τὸ νὰ προκαλῶσι τὴν κατὰ τοῦ ὑβριστοῦ περιφρόνησιν τῆς τε κοινωνίας καὶ τῶν ὑβριζομένων.» Μολαταῦτα θέλομεν ἐκλέξει καὶ ἐκ τοῦ *Αἰῶνος* πᾶν τὸ φέρον χροιὰν ἀληθοῦς ἐπιχειρήματος, διὰ νὰ μὴ μείνῃ οὐδὲ ἓν ἄνευ ἀπαντήσεως.

Πρὶν ἀναλάβωμεν τὴν συζήτησιν, ὀφείλομεν νὰ εὐχαριστήσωμεν ὅσους, πληροφορηθέντες ὅτι πρόκειται ν' ἀπαντήσω-

μεν εἰς τὰ καθ' ἡμῶν γραφέντα, ἔσπευσαν νὰ δώσωσιν ἡμῖν πλῆθος πληροφοριῶν, ἐπὶ ἀντικειμένων τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ἀγνώστων εἰς ἡμᾶς. Συγχρόνως παρακαλοῦμεν αὐτοὺς νὰ μᾶς συγχωρήσωσι, μὴ δυναμένους νὰ κάμωμεν χρῆσιν ὅλων τῶν πληροφοριῶν τούτων, διότι ἄλλως ἔπρεπε νὰ γράψωμεν τόμον ὁλόκληρον, καὶ νὰ εἰσέλθωμεν εἰς κατηγορίας προσώπων, τὰς ὁποίας εἶναι ὀρθότερον ν' ἀποφεύγῃ τις, καὶ ὅταν ἀκόμη συνοδεύωνται ὑπὸ ἀποδείξεων.

Καί τοι γνωρίζοντες ὅτι οἱ κκ. Κεχαγιᾶς καὶ Δομεστίνης εἶναι πληρεξούσιοι τῶν ἐν Σύρῳ συναδέλφων αὐτῶν, ὅπως κατορθώσωσι νέαν σύμβασιν μεταξὺ τῆς ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας καὶ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, κατηγορήσαμεν (σελ. 6—7) καὶ κατηγοροῦμεν αὐτοὺς ὡς συντάξαντας μονομερῶς τὸ ὑπόμνημα, ὄχι ποτε διότι ὑποθέτομεν ὅτι «ψεύδονται ἢ πλαστογραφοῦσιν», ἢ ὅτι «συνέταξαν τὸ ὑπόμνημα λαθραίως καὶ ἐν παραβύστῳ,» ἀλλὰ διότι νομίζομεν ὅτι ἡ σύνταξις αὐτοῦ ἠδύνατο νὰ γείνῃ ἐν Σύρῳ μετὰ μεγαλειτέρας ἀκριβείας καὶ μετὰ ὡριμωτέραν σκέψιν. Ἡ ἀνάγκη ὑπομνήματος ἦτο βεβαίως γνωστὴ πρὸ τῆς ἐκ Σύρου ἀναχωρήσεως τῶν ἐντίμων μελῶν τοῦ συμβουλίου, καὶ οὐδείς, ὅσην καὶ ἂν ἔχῃ πεποίθησιν εἰς τὴν μνήμην, τὰς γνώσεις καὶ τὴν ἱκανότητα τῶν κκ. Κεχαγιᾶ καὶ Δομεστίνη, δύναται ν' ἀρνηθῇ, ὅτι τὸ ἔργον αὐτῶν ἤθελεν εἶσθαι ἀκριβέστερον ὡς πρὸς τὴν ἱστορικὴν ἀλήθειαν, πλουσιώτερον ὡς πρὸς τὸ πραγματικὸν μέρος, καὶ ὀρθότερον ὡς πρὸς τὰς κρίσεις καὶ τὰ συμπεράσματα, ἂν συνειργάζοντο, ἀντὶ δύο, καὶ τὰ πέντε μέλη τοῦ Συμβουλίου, καὶ ἐὰν ἡ ἐργασία δὲν ἐγίνετο βιαίως ἐν Ἀθήναις, ἀλλὰ μεθ' ἡσυχίας καὶ ἀναπαύσεως ἐν Σύρῳ.

Ἡ ἐφημερὶς *Ἐκλεκτικὴ* (ἀριθ. 34) ἀπορεῖ ἔτι περισσότερον ἡμῶν διὰ τὸ ἀνώμαλον τῆς ὑπογραφῆς τοῦ ὑπομνήματος, καὶ ἐρωτᾷ, «πῶς, πρὶν ἢ γίνῃ ἡ συνέλευσις τῶν μετόχων διὰ τὸ 1868, καὶ ἀποφανθῶσιν οὗτοι καλῶς ἢ κακῶς περὶ παρατάσεως καὶ τροποποιήσεως τῆς ἑταιρίας καὶ τῆς συμ-

βάσεως αὐτῆς, παρουσιάζεται τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον προτεῖνον νέους ὅρους καὶ νέας συμβάσεις; Πῶς, ἀφ' οὗ ἡ ἐκλογὴ τῶν νῦν προσώπων τοῦ Συμβουλίου δὲν ἐπεψηφίσθη κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο, παρουσιάζονται οὗτοι ἐνεργοῦντες ἐν ὀνόματι τῆς ἑταιρίας;» Ἡ παρατήρησις εἶναι ὀρθὴ καθ' ἑαυτήν· ἀλλὰ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον κάλλιστα ποιοῦν ἐνόμισε περιττὴν τὴν ἐπανάληψιν διατυπώσεων, ὧν τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι γνωστὸν ἐκ προοιμίων, ὡς ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν συγκροτεῖται ἡ γενικὴ συνέλευσις τῶν μετόχων.

Ἐν σελ. 3 — 5 τῆς παρούσης πραγματείας ὑπάρχει μεταξὺ ἄλλων καὶ συνοπτικὴ ἔκθεσις τοῦ προϋπολογισμοῦ τῆς κατὰ τὸ 1854 μελλούσης νὰ συστηθῇ ἑλληνικῆς ἑταιρίας. Ὁ προϋπολογισμὸς οὗτος εἶχε συνταχθῆ ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀπολογισμοῦ τοῦ Lloyd. Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* λέγει ὅτι κατ' αὐτὸν «ἡ νῦν ὑπάρχουσα ἀτμοπλοϊκὴ ἑταιρία ὤφειλε νὰ ἔχῃ τοὐλάχιστον τρία ἑκατομμύρια κέρδος, ἐξ ὧν μέρισμα (6 τοῖς $^0/_0$ ἐτησίως) καὶ περίσσευμα ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον, ἐν τῷ διαστήματι δηλονότι τῶν δώδεκα ἐτῶν.» Συγχρόνως ὅμως κατηγορεῖ ἡμᾶς, ὡς μὴ λαμβάνοντας ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὰ πέντε ἀτμόπλοια τῆς ἐν σχεδίῳ ἑταιρίας δὲν ἠδύναντο ν' ἀποφέρωσι τὸ τετραπλοῦν τοῦ ἑνὸς ἀτμοπλοίου τοῦ Lloyd, διότι τοῦτο κατεῖχε τὴν μᾶλλον προσοδοφόρον γραμμὴν τῆς Ἑλλάδος. Ἔστω. Πρὸς εὐχαρίστησιν τοῦ ἀντιπάλου ἡμῶν θέλομεν παραδεχθῆ, ὅτι ἡ *ἐν σχεδίῳ* ἑταιρία ὄχι μόνον δὲν ἤθελεν ἀφήσει τὸ ἐξ 1 $^1/_2$ ἑκατομμυρίου περίσσευμα, ἀλλά, ἐὰν θέλῃ, καὶ ὅτι ἀντὶ 6 τοῖς $^0/_0$ ἤθελε δώσει μέρισμα μόνον 3 τοῖς $^0/_0$, ἤ, ἐὰν ἐπιμένῃ, ὅτι οὐδὲν κέρδος ἤθελεν ἀποφέρει ἐκ τῶν μνημονευθέντων τριῶν ἑκατομμυρίων. Δὲν δυνάμεθα ὅμως ποτὲ νὰ παραδεχθῶμεν, ὅτι ἐὰν διηυθύνετο προσηκόντως, ὄχι μόνον ἤθελε καταναλώσει ὁλόκληρον τὸ εἰς 3,000,000 ὑπολογιζόμενον κέρδος, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἤθελε παρουσιάσει ἔλλειμμα 1,107,020 δρ. (πρβλ. σελ. 18 μὲ τὰ ἑπόμενα) καὶ τοῦτο ἀφ' οὗ ἤθελε λάβει συνδρομὰς 6,975,673 δρ. (πρβλ. σελ. 16 μὲ τὰ ἑπόμενα) παρὰ τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἐν ᾧ ἡ *ἐν σχεδίῳ ἑταιρία* οὐδεμίαν συνδρομὴν ἐζήτει πλὴν τοῦ

ἀποκλειστικοῦ προνομίου, οἱ δὲ προϋπολογισμοὶ αὐτῆς ἐγένοντο χωρὶς νὰ ἐγγραφῇ ἐγγύησις, ἐπιχορήγησις, ἢ ἄλλη τις βοήθεια μεταξὺ τῶν πιθανῶν εἰσοδημάτων αὐτῆς.

Συμφωνοῦμεν πληρέστατα μετὰ τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος*, ὑποστηρίζοντος ὅτι τὸ δημόσιον ἔχει διπλῆν ἰδιότητα ἀπέναντι τῆς ἑταιρίας, «τὴν τοῦ μετόχου καὶ τὴν τῆς κυβερνήσεως,» καὶ ὅτι ὑπὸ τὴν δευτέραν αὐτοῦ ἰδιότητα εἶχε καθῆκον νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ συνδράμῃ ἐθνικὴν ἐπιχείρησιν, ἧς τὴν ἀνάγκην συνησθάνετο ὁ τόπος. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἅπαξ κατώρθωσε νὰ εὕρῃ ἐπιχειρηματίας, οἵτινες διὰ συμβολαίου ὑπεχρεώθησαν νὰ ἱκανοποιήσωσι τὴν ἐθνικὴν ἀνάγκην ἐπὶ ὡρισμένῃ ἀμοιβῇ, οὐδεὶς ἠδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ τοὺς μετ' αὐτῆς συμβληθέντας τῆς ὑποχρεώσεώς των, οὔτε νὰ ὑποχρεώσῃ τὴν κυβέρνησιν εἰς χορήγησιν ἀμοιβῶν μεγαλειτέρων τῶν ἐν τῇ συμβάσει ὁρισθεισῶν. Πᾶσα τοιαύτη χορήγησις εἶναι ἀληθὴς πρὸς τὴν ἑταιρίαν *εὐεργεσία*.

Εἶναι ἀπορίας ἄξιον, νὰ διϊσχυρίζηταί τις ὅτι «τὸ σύνολον τῶν τε μετοχῶν καὶ τῶν λεγομένων συνδρομῶν τῆς κυβερνήσεως καθυστερεῖτο καὶ καθυστερεῖται μέχρι σήμερον εἰς δραχμὰς ὑπὲρ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον πρὸς ἀμηχανίαν μεγίστην καὶ ζημίαν προφανῆ τῆς ἑταιρίας», ἐν ᾧ εἶναι ἀποδεδειγμένον δι' ἀριθμῶν (πρβλ. σελ. 15—17 μὲ τὰ ἑπόμενα) ὅτι ἡ κυβέρνησις ὤφειλε μὲν νὰ δώσῃ μόνον δρ. 1,579,666, ἀνέλαβεν ὅμως ἀκολούθως ὑποχρεώσεις διὰ δρ. 6,975,673, ὧν ἔδοσε μέχρι τοῦδε κατὰ τὴν ὁμολογίαν τῶν κκ. Διοικητῶν δρ. 5,475,673! Ἑπομένως καὶ ἐὰν ἐπρόκειτο νὰ μὴ λάβῃ ἡ ἑταιρία τὰ παρὰ τῆς κυβερνήσεως αὐτῇ ὀφειλόμενα, πάλιν τὸ δημόσιον ἤθελεν ἔχει δαπανήσει ὑπὲρ αὐτῆς 3,896,007 δραχμὰς πλειότερον ὅσων ἦτο ὑπόχρεον νὰ δαπανήσῃ κατὰ τὴν σύμβασιν.

Ἀλλ' ἡ κυβέρνησις, λέγουσιν, εἶναι συγχρόνως καὶ ἑταιρία. «Καὶ ἂν ὑποτεθῇ ὅτι ἔπταισεν ἡ ἑταιρία, δὲν ἔπταισε μετ' αὐτῆς *καὶ* ἡ κυβέρνησις ὡς τὸ ἥμισυ σχεδὸν τῆς ἑταιρίας ἐν

τῇ τελευταίᾳ περιόδῳ, ὑπὲρ τὸ ἥμισυ ὅμως καὶ σχεδὸν ὡς ὅλον τῆς ἑταιρίας εἰς τὰς πρώτας αὐτῆς περιόδους;» Ἀλλ' ὁ ἐρωτῶν λησμονεῖ, φαίνεται, ὅτι ἡ κυβέρνησις ἦτο τὸ ἥμισυ καὶ ὑπὲρ τὸ ἥμισυ τῆς ἑταιρίας μόνον καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν καταβολὴν τῶν κεφαλαίων, ὄχι ὅμως καὶ ὡς πρὸς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς ψήφου αὐτῆς κατὰ τὴν ἐκλογὴν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καὶ εἰς τὴν διεύθυνσιν τῆς ἑταιρίας. Ἡ κυβέρνησις ἔχουσα 2800 μετοχάς, κέκτηται μόνον *ἓξ ψήφους* ἐν τῇ γενικῇ συνελεύσει. Ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν ἔχει δίκαιον, μόνον ἐὰν κατηγορεῖ τὴν κυβέρνησιν ὡς ἀμελήσασαν νὰ διαιρέσῃ, κατὰ τὸ σύστημα ἄλλων, τὴν ἀντιπροσωπείαν τῶν μετοχῶν της εἰς πολλὰ πρόσωπα, ὧν ἕκαστον ν' ἀντιπροσωπεύῃ μόνον ἓξ μετοχάς. Βεβαίως διὰ τοῦ τρόπου τούτου ἠδύνατο ν' ἀπαρτίσῃ καταπληκτικὴν πλειονοψηφίαν 466 ψήφων, ἀντὶ τῶν ἓξ τὰς ὁποίας εἶχε.

Ἐξετάζοντες τὰς ὑφ' ἡμῶν ὑποδειχθείσας (σελ. 10—11) παραβλέψεις τῆς κυβερνήσεως, ὁ *Αἰὼν* καὶ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* παραθέτουσι τὸ ἄρθρον Δ'. τῆς Συμβάσεως τῆς 29 Ἰουνίου 1857 καθ' ὃ «Ἡ ἑταιρία ὀφείλει ἐντὸς 12 μηνῶν νὰ θέσῃ εἰς ἐνέργειαν καὶ τὸ τέταρτον ἀτμόπλοιον, καὶ ἐντὸς 24 μηνῶν καὶ τὸ πέμπτον.» Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* προσθέτει μάλιστα ὅτι «Ἡ ἑταιρία ἐντὸς δεκατεσσάρων μηνῶν ἔθεσεν εἰς ἐνέργειαν καὶ τὸ τέταρτον καὶ τὸ πέμπτον.» Τῇ ἀληθείᾳ ἡ ἀπὸ 30 Μαρτίου 1859 ἔκθεσις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου λέγουσα ὅτι «κατὰ τὴν *λῆξιν τοῦ Αὐγούστου* (1858) *ἔφθασαν* τὰ νέα ἀτμόπλοια *Ὁμόνοια* καὶ *Καρτερία*», ἀποδεικνύει τὴν ὀρθότητα τῆς παρατηρήσεως ταύτης. Ὁμολογοῦντες τοῦτο χάριν τῆς ἀληθείας, ὀφείλομεν νὰ προσθέσωμεν ὅτι μεγάλως σφάλλουσιν οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, εἰς τοὺς λοιποὺς ἰσχυρισμούς των.

Ὡς πρὸς τὸ ἐργοστάσιον (σελ. 10. Β'.) παρατηροῦμεν ὅτι κατὰ τὸ ἄρθρ. ΙΑ'. τῆς Συμβάσεως ἔπρεπε νὰ ἦναι συστημένον «ἐντὸς δύο ἐτῶν τὸ βραδύτερον», τῶν δύο τούτων ἐτῶν λογιζομένων ἀπὸ τῆς 28 Ἰουνίου 1857, νὰ ἦναι δὲ κατηρτισμένον εἰς τρόπον, ὥστε νὰ δύνηται νὰ χρησιμεύῃ κατὰ

τὸ ἄρθρον 3 τοῦ Καταστατικοῦ «πρὸς ἐπισκευὴν τῶν μηχανῶν τῶν ἀτμπλοίων καὶ τῶν λεβήτων αὐτῶν», καὶ νὰ ἦναι συγχρόνως «καὶ τεχνουργεῖον σιδηρουργίας ἰδίως διὰ τὴν ναυτιλίαν,» Τοιοῦτον ἐργοστάσιον ἀπέκτησεν ἡ ἑταιρία πρῶτον τῷ 1861, δηλ. δύο ἔτη μετὰ τὴν ὁρισθεῖσαν προθεσμίαν.

Τὸ νεωλκεῖον (σελ. 10. Β'.) ἤρχισε μὲν κατασκευαζόμενον *ὅλως ἀτελῶς* τῷ 1858, ἐν ᾧ ἡ ἑταιρία ἠδύνατο ν' ἀναβάλῃ (ἄρθρ. ΙΑ'. τῆς Συμβάσεως) τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ ἕως ἀρχὰς τοῦ 1859, ὅτε συνεπληρώθη τὸ κεφάλαιον αὐτῆς εἰς δρ, 2,500,000, ἀλλ' ἐνῷ ὤφειλε νὰ ἔχῃ αὐτὸ κατὰ πάντα ἕτοιμον 6 μῆνας μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ ἄνω μνησθέντος κεφαλαίου, ἡ τελειοποίησις αὐτοῦ ἐγένετο πολὺ βραδύτερον.

Ἄλλως τε αὐτὸς ὁ ὁρισμὸς μακρῶν προθεσμιῶν πρὸς καταρτισμὸν τοῦ νεωλκείου καὶ τοῦ ἐργοστασίου ἦτο συγκατάβασις ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως, διότι κατὰ τὸ ἀναγνωρίσαν τὴν ἑταιρίαν Β. διάταγμα, καὶ τὸ καταστατικὸν αὐτῆς, γενόμενον 6 μῆνας πρὸ τῆς συμβάσεως, ταῦτα ἐλογίζοντο «ἀναγκαῖα συστατικὰ διὰ τὴν ὕπαρξιν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας», καὶ κατετάσσοντο «μεταξὺ τῶν πρώτων ὑποχρεωτικῶν ἔργων τῆς ἑταιρίας.»

Ἐπειδὴ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* ἐπανέρχεται καὶ πάλιν εἰς τὴν ἀξίωσιν, ὅτι ἡ ἀναβάθρα τῆς ἑταιρίας ἐχρησίμευσεν ὡς ὑπόδειγμα τῇ ἑλληνικῇ κυβερνήσει, ὑπενθυμίζομεν αὐτῷ ὅτι εἰς τὸ ἀρχεῖον τοῦ Β. Ναυστάθμου ὑπάρχει ἔγγραφον τοῦ κ. Ἠλ. Κεχαγιᾶ, δι' οὗ ἠρώτα πότε ἤθελεν εἶσθαι ἑτοίμη ἡ ἀναβάθρα τοῦ Πόρου, διὰ νὰ σταλῇ ὁ μηχανικὸς τῆς ἑταιρίας πρὸς μελέτην αὐτῆς, προκειμένου νὰ τελειοποιήσῃ τὴν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον διὰ τοῦ ὑπομνήματός του (σελ. 6) καὶ διὰ τῆς ἐν τῷ *Αἰῶνι* (ἀριθ. 2485) ἐπιστολῆς καταδικάζει τὸ παρὰ τῆς κυβερνήσεως διὰ τὴν ἑταιρίαν προμηθευθὲν νεωλκεῖον ὡς ἄχρηστον. Ἐν τούτοις ὡς ἐπληροφορήθημεν τοῦτο εἶναι τῆς κατασκευῆς καὶ τοῦ συστήματος

τῶν Sam. and Hugh Morton ἐκ Σκωτίας. Τὸ σύστημα τοῦτο εἶναι ἐφηρμωσμένον εἰς ὅλα σχεδὸν τὰ ναυπηγεῖα τῆς Ἀγγλίας καὶ τῆς Ἠπείρου, τοιοῦτον δ' ἔχει καὶ ὁ Lloyd, μὲ μόνην διαφορὰν ὅτι τὸ τῆς αὐστριακῆς ἑταιρίας, ὡς μεγαλείτερον, ἔχει καὶ ἀτμοκίνητον ἑλκυστικὴν μηχανήν. Ὡς πρὸς τὴν χωρητικότητα τοῦ ἡμετέρου παρατηροῦμεν ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐπρομηθεύθη νεωλκεῖον διὰ πλοῖα μόνον 500 τόνων, διὰ τὸν λόγον ὅτι ὅτε παρήγγειλεν αὐτὸ, κατ' Αὔγουστον τοῦ 1855, οὐδεμία ἐγγραφὴ μετόχων εἶχε γείνει, καὶ διότι εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν τὴν πάντοτε ἀναγκαίαν οἰκονομίαν, ἐνόμιζε δὲ πρὸς τούτοις περιττὸν ἐπὶ πολλὰ ἔτη νεωλκεῖον μεγαλείτερον δι' ἀτμόπλοια προωρισμένα διὰ τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν. Μ' ὅλα ταῦτα ἄλλως ἔδοξεν εἰς τὸ διοικητικὸν Συμβούλιον, μὴ θέλον ν' ἀκολουθήσῃ τὰς ἐν Εὐρώπῃ γενομένας προόδους, καὶ νὰ παραδεχθῇ νεωλκεῖον, ἐργαζόμενον ἐπὶ σιδηροδρόμου, ὅπου ἑπομένως αἱ ἀνολκαὶ καὶ καθολκαὶ ἀποβαίνουσιν ὄχι μόνον εὐκολώτεραι, ἀλλὰ καὶ οἰκονομικώτεραι.

Τέλος παρατηροῦμεν, ὅτι δὲν εἶναι κἂν ἀληθὲς ὅτι αἱ μηχαναὶ τοῦ νεωλκείου ἔμειναν ἐντελῶς ἄχρηστοι. Ἐὰν δὲν ἀπατώμεθα ὄχι μόνον τὸ βαροῦλκον (μονόβολος) ἀλλὰ καὶ αἱ ἅλυσσοι αὐτοῦ εἶναι ἐν χρήσει εἰς τὴν σημερινὴν ἀναβάθραν τῆς Σύρου.

Διὰ νὰ μεταχειρισθῶμεν τὴν ἐκλεκτὴν γλῶσσαν τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν ὡς πρὸς τὸ δρομολόγιον, λέγομεν, ὅτι εἶναι «κατώτερον καὶ τοῦ γελοίου» νὰ διϊσχυρίζηταί τις ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν ἔδειξεν ἀνοχὴν ὡς πρὸς τὴν ἐκπλήρωσιν αὐτοῦ καὶ ὅτι βεβαίως «θέλει νὰ παίξῃ καὶ οὐχὶ νὰ σπουδαιολογήσῃ» ὁ ἰσχυριζόμενος, ὅτι ἐν ᾧ ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα συνέστη πρὸ πάντων ὑπὲρ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας, καὶ ἐν ᾧ ῥητῶς ὑπεχρεοῦτο (Σύμβασις ἄρθρον Β'.) νὰ θέσῃ αὐτὴν εἰς ἐνέργειαν ἐντὸς 24 μηνῶν, δὲν εὐηργετήθη ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως, ἀνεχθείσης νὰ ἱκανοποιηθῶσιν αἱ ἀπαιτήσεις τῆς Συμβάσεως μετὰ 75 ὅλους μῆνας (ὅρα σελ. 41) καὶ ἐπιτρεψάσης πρὸ τούτου τὴν ἐνέργειαν τῶν γραμμῶν, Θεσσαλονίκης, Κρήτης, Τεργέστης καὶ Κωνσταντινουπόλεως·

Κατὰ τὴν ἀπὸ 30 Μαρτίου 1861 ἔκθεσιν τοῦ Συμβουλίου ἀκόμη καὶ τῷ 1860, «Αἱ ἀπαιτήσεις τοῦ Νόμου καὶ τῆς Συμβάσεως *σχεδὸν* ἱκανοποιήθησαν, ὀλίγων τινῶν προσεγγίσεων *παραλειφθησῶν* διὰ τὸ ὅλως ἀνοικονόμητον αὐτῶν.» Ἠδύνατο νὰ γείνῃ τοιαύτη παράλειψις ἄνευ ἀνοχῆς τῆς κυβερνήσεως; ἢ μήπως δὲν γνωρίζει τὸ κοινὸν ὅτι εἰς δευτερεύοντάς τινας σταθμοὺς προσεγγίζουσι τὰ ἀτμόπλοια μόνον ἐνίοτε κατ' ἐξαίρεσιν (ὅρα σελ. 81), καὶ ὅτι εἴς τινας λιμένας αἱ προσεγγίσεις εἶναι ἁπλῶς ὑποθετικαί, ἐν ᾧ πράγματι τὰ ἀτμόπλοια μόλις πλησιάζουσι μεμακρυσμένα ἀκρωτήρια;

Οἱ κκ. Συντάκται τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος* καὶ τῆς ἐν τῷ *Αἰῶνι* ἐπιστολῆς προβαίνοντες εἰς τὴν ἐξέτασιν τοῦ ποσοῦ τῶν 463,000 δραχμῶν τὰς ὁποίας ἐζημιώθη ἡ κυβέρνησις χάριν τῆς ἑταιρίας (σελ. 11 Α΄.), λέγουν ὅτι ἡ γλῶσσα ἡμῶν «οὔτε ἐμπορική, οὔτε νομική, οὔτε λογικὴ εἶναι», καὶ ἐρωτῶσιν «ἐν τίνι νόμῳ ἀναγέγραπται, ὅτι ἡ κυβέρνησις δύναται, κανονίζουσα διὰ Β. Διαταγμάτων τὴν ἀξίαν τῆς περιουσίας τοῦ Δημοσίου, νὰ ἐπιβάλλῃ αὐτὴν ἀναγκαστικῶς εἰς τοὺς ἀγοραστάς;» Διὰ νὰ ἴδῃ ἕκαστος τὴν ἀξίαν τῆς τοιαύτης ἐνστάσεως, σημειοῦμεν ὅτι τὴν 6 Σεπτεμβρίου καὶ τὴν 5 Ὀκτωβρίου 1856 ἡ ἐν Ἀθήναις συγκροτηθεῖσα γενικὴ Συνέλευσις τῶν καταγραφέντων μετόχων πρὸς σχηματισμὸν ἀνωνύμου Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐκῆς Ἑταιρίας, ἀπηύθυνε πρὸς τὴν κυβέρνησιν δύο ἀναφοράς, δι' ὧν ἐζητεῖτο τὴν ἔγκρισιν τῆς ἑταιρίας ταύτης καὶ τοῦ ψηφισθέντος καὶ ἐπισυνημμένου Καταστατικοῦ. Ἐνταῦθα παρατηρητέον ὅτι κατὰ τὴν ἑλληνικὴν νομοθεσίαν εἰς τὴν κυβέρνησιν ἀνήκει νὰ ἐγκρίνῃ τὴν σύστασιν καὶ τὸ καταστατικὸν τῶν ἀνωνύμων ἑταιριῶν, καὶ ὅτι ὅταν τὸ καταστατικὸν τοιαύτης ἑταιρίας ὁρίζῃ τὰ βάρη τοῦ δημοσίου, οὐδεὶς δύναται ν' ἀμφισβητήσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν τὸ δικαίωμα νὰ ἐγκρίνῃ τὴν σύστασιν τῆς Ἑταιρίας καὶ τὸ καταστατικὸν αὐτῆς μόνον ὑπὸ ὅρους τινας. Οὕτως, ἐπειδὴ τὸ Καταστατικὸν τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ὥριζεν ἐγγύησιν τόκου ὑπὸ τοῦ δημοσίου κτλ. (ὅρα σελ. 9), ἡ κυ-

βέρνησις ἐξασκοῦσα τὰ δικαιώματά της, ἀπεφάνθη διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1856 Β. Διατάγματος, ὅτι ἐγκρίνει τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρίας μόνον ὑπὸ τὸν ὅρον, ὅτι θέλουσι μεταβιβασθῆ εἰς αὐτὴν «τὰ ἀγορασθέντα ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως ἐργαλεῖα καὶ αἱ μηχαναὶ τῶν ἐργοστασίων καὶ τῶν νεωλκείων μετὰ τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων, παραχωρουμένων ἁπάντων εἰς τὴν ἑταιρίαν *ἐπὶ τῇ γενομένῃ δαπάνῃ* τῆς προμηθείας αὐτῶν, τῆς ἀποσκευῆς καὶ τῆς βελτιώσεώς των». Ἐὰν οἱ κκ. μέτοχοι εὕρισκον βαρὺν τὸν ὅρον τοῦτον, δὲν ἤθελον δεχθῆ αὐτόν· ἀφ' οὗ ὅμως διὰ τοῦ Συμβολαίου τῆς 3 Ἰανουαρίου 1857 ὑπέγραψαν τὸ Καταστατικὸν «ὅπως ἐτροποποιήθη διὰ τοῦ ἀπὸ 28 Ὀκτωβρίου 1856 Β. Διατάγματος, τοῦ ἐγκρίναντος τὴν σύστασιν τῆς ἑταιρίας ταύτης, τὸ *ὁποῖον παραδέχονται οἱ Μέτοχοι*,» δὲν δύναταί τις νὰ ὑποστηρίζῃ ὅτι ἡ κυβέρνησις ὤφειλε νὰ συναινέσῃ εἰς τὴν πρόσκλησιν ἐκτιμητῶν, «διότι δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ πράξῃ, ἐκτὸς ἐὰν ἤθελε νὰ μὴ πωλήσῃ τὰ ἀτμόπλοιά της.» Τὸ διοικητικὸν συμβούλιον σεβόμενον τὸ Β. Διάταγμα, τὸ Καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας, καὶ τὴν *παραδοχὴν* τῶν Μετόχων, ἤθελεν ἀγοράσει τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀτμόπλοια καὶ ἐργαλεῖα πληρῶνον ὅλην τὴν *γενομένην δαπάνην*.

Ὁ κ. Συντάκτης τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος* οὔτε αὐτὴν τὴν ἐνασχόλησιν βασιλικῶν πλοίων (πρβλ. σελ. 12) εἰς ταξείδια τῆς ἑταιρίας θέλει ν' ἀναγνωρίσῃ ὡς συνδρομήν. Ἡ κυβέρνησις, λέγει, οἰκονόμησε τὴν τροφὴν τῶν πληρωμάτων. Κατὰ τὴν λογικὴν ταύτην, ἐὰν δανείσω εἰς γνώριμον τὴν ἅμαξάν μου, διὰ νὰ ὑπάγῃ εἰς Θήβας ἢ ἀλλαχοῦ, δὲν ὀφείλει νὰ μοὶ ἦναι τὸ παράπαν εὐγνώμων, διότι μὲ ἀπήλλαξε τῆς διατροφῆς τῶν ἵππων καὶ τοῦ ἡνιόχου!

Παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην νὰ ῥίψῃ πάλιν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῶν ἐν σελ. 12 ὑπὸ στοιχεῖον Γ'. λεχθέντων, ἅτινα κατὰ τὴν κρίσιν ἡμῶν δὲν ἐπιδέχονται ἀντίῤῥησιν. Καὶ τὸ Καταστατικὸν καὶ ἡ σύμβασις ὑποχρεοῦσι τὴν κυβέρνησιν εἰς ἐγγύησιν τόκου ἐπὶ κεφαλαίων *μέχρι* τοῦ ποσοῦ τῶν 2,000,000· οὐδαμοῦ δὲ στηρίζονται οἱ συλλογισμοὶ τοῦ *Ἐθνικοῦ*

Πνεύματος ὅτι «Ἡ ἑταιρία εἶχε κεφάλαιον δύο ἑκατομμύρια, καὶ τούτων μόνον ἐζήτησε τὸν ἐξησφαλισμένον τόκον· ὅταν εἶχε τρία, ἐζήτησε τῶν τριῶν, καὶ οὕτω καθεξῆς». Τὸ Καταστατικὸν καὶ ἡ σύμβασις ἐγένοντο δι' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς ἑταιρίας, καὶ δὲν ἠδύναντο νὰ μεταβληθῶσιν ἄνευ ἐγκρίσεως τῆς κυβερνήσεως. Οὐδὲν λέγεται ἐν τοῖς περὶ ὧν ὁ λόγος ἐγγράφοις πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ ἰσχυρισμοῦ τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος*, ὅτι ἡ κυβέρνησις εἶχε δῆθεν ἐγγυηθῆ τόκον δι' ὅλα τὰ κεφάλαια τῆς ἑταιρίας, καὶ ἂν ταῦτα ἤθελον ὑπερβῆ τὰ δύο ἑκατομμύρια. Ἀπ' ἐναντίας ἐν ᾧ τὸ ἄρθρον **11** τοῦ Καταστατικοῦ περιορίζει τὴν ἐγγύησιν τοῦ δημοσίου εἰς μόνον τὰ «*μέχρι τοῦ ποσοῦ τῶν δύο ἑκατομμυρίων*» κεφάλαια, τὸ ἄρθρον 4 λέγει ῥητῶς «τὰ κεφάλαια τῆς Ἑταιρίας προσδιορίζονται εἰς *τρία ἑκατομμύρια* δραχμῶν», καὶ προβλέπει τὸ δυνατὸν ἔτι μεγαλειτέρας αὐξήσεως τοῦ ἑταιρικοῦ κεφαλαίου. Βλέποντες καὶ οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν ὅτι τὸ Καταστατικὸν καὶ ἡ Σύμβασις εἶναι ῥητῶς ἐναντίον αὐτῶν, καταφεύγουσιν ἀλλαχοῦ, λέγοντες, «Ὁ Νόμος εἶναι ἡ θέλησις τοῦ ἔθνους καὶ οὐχὶ τὰ καταστατικὰ καὶ αἱ συμβάσεις.» Νομίζομεν τῷ ὄντι ἄσκοπον τὴν τοιαύτην συζήτησιν. Ἡ σύμβασις εἶναι συμβόλαιον, ὅμοιον μὲ τὰ ἰδιωτικὰ συμβόλαια, προϊὸν τῆς ἐλευθέρας θελήσεως τῶν συμβληθέντων, τὸ ὁποῖον οὐδεὶς ἔχει δικαίωμα νὰ προσβάλῃ, ἐφ' ὅσον δὲν ἀντίκειται προφανῶς εἰς τοὺς νόμους καὶ τὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος νόμον, δὲν εἶπε, οὔτε ἠδύνατο νὰ εἴπῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν· «Σοὶ ἀπαγορεύω νὰ ἐγκρίνῃς τὸν σχηματισμὸν ἑταιρίας, ἐὰν δὲν ἀπαιτῇ τὴν παραχώρησιν τοῦ δεῖνα ἢ δεῖνα πλεονεκτήματος,» ἀλλὰ περιωρίσθη ἁπλῶς νὰ ὁρίσῃ τοὺς βαρυτάτους τῶν ὅρων, ὅσους ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ ἡ κυβέρνησις, συνομολογοῦσα τὴν σύμβασιν. Ἐὰν κατώρθου αὐτὴν ἐγγυουμένη μόνον δι' ἓν ἑκατομμύριον, ἢ μὴ ἐγγυουμένη ποσῶς τόκον, ἤθελεν εἶσθαι ἐπαίνων ἀξία, ὅπως εἶναι ἄξιος ἐπαίνων ὁ ἐντολοδόχος ὃν στέλλομεν, ὅπως μᾶς ἀγοράσῃ οἰκίαν πλειστηριαζομένην, καὶ ὅστις, ἐν ᾧ ἔχει δικαίωμα νὰ δώσῃ μέχρις

150,000 δραχμῶν, ἀγοράζει αὐτὴν μόνον ἀντὶ 140,000. Ἡ μήπως ὁ πωλητὴς ἔχει δικαίωμα νὰ εἴπῃ εἰς τὸν ἐντολοδόχον ἡμῶν· «Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ συμφωνία ἐγένετο δι' 140,000· ἐπειδὴ ὅμως εἶχες τὴν ἄδειαν νὰ μοὶ προσφέρῃς ἕως 150,000, εἶσαι *ὑπόχρεως*, εἶσαι *ἠναγκασμένος* νὰ μοῦ δώσῃς καὶ τὰς λοιπὰς 10,000 δραχμάς.»

Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐσπεύσαμεν ν' ἀποκαλέσωμεν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἀγνῶμον, ὡς ἀρνούμενον τὰς πρὸς τὴν ἑταιρίαν εὐεργεσίας τῆς κυβερνήσεως. Τὴν ἰδέαν ἡμῶν ταύτην ἰσχυροποίησαν οἱ εἰς τὰ ἄρθρα τοῦ *Μέλλοντος* ἀπαντήσαντες, οἵτινες οὐδ' αὐτὴν τὴν πρόσθετον ἀγορὰν μετοχῶν 1,000,000 δραχμῶν ὑπὸ τοῦ δημοσίου, καταδέχονται νὰ ὀνομάσωσι *βοήθειαν*, ἀλλὰ γράφουσιν ὅτι «Μετὰ τὴν αὔξησιν τῶν μετοχῶν βλάπτονται ἴσως περισσότερον οἱ μέτοχοι». Ἀλλὰ, τίς ἐζήτησε, τίς ἐψήφισε τὴν ἐπέκτασιν τῶν μετοχικῶν κεφαλαίων; Τὸ πρακτικὸν τῆς γενικῆς συνελεύσεως τῶν μετόχων τῆς 31 Μαρτίου 1859 λέγει ῥητῶς, «Τὸ *Διοικητικὸν Συμβούλιον* διὰ τοῦ Γραμματέως του ὑπέβαλεν εἰς τὴν Συνέλευσιν τὰς ἑξῆς προτάσεις, αἵτινες ἐγένοντο παραδεκταί... Α'. Νὰ ἐπεκταθῶσι τὰ κεφάλαια τῆς ἑταιρίας εἰς 5,000,000 δραχμῶν...» Τὸ δὲ πρακτικὸν τῆς αὐτῆς Συνελεύσεως τῆς 29 Μαρτίου 1860 λέγει, «*Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον* διὰ τοῦ Γ. Γραμματέως προέβη εἰς τὴν ἀνάγνωσιν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν ἑξῆς προτάσεων, Α'. Ν' ἀποφασισθῇ ἐπέκτασις τῶν κεφαλαίων τῆς ἑταιρίας κατὰ δύο ἔτι ἑκατομμύρια, ἤτοι μετοχὰς τέσσαρας χιλιάδας, ὥστε τὸ ὅλον τῶν κεφαλαίων τῆς ἑταιρίας ν' ἀναβαίνῃ εἰς 7,,000,000....» Ἐκ τούτων καταφαίνεται προφανῶς πόθεν προῆλθεν ἡ αὔξησις τῶν κεφαλαίων, καὶ τίνες οἱ πταίσαντες, ἐὰν αὕτη δὲν ἦτο συμφέρουσα εἰς τὴν ἑταιρίαν. Ἡ κυβέρνησις ἐγκρίνασα, συμφώνως πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, τὰς παρὰ τῆς γενικῆς συνελεύσεως, τῇ προτάσει αὐτοῦ, ψηφισθείσας αὐξήσεις τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου, δὲν εἶχε κατὰ νοῦν νὰ

7*

λάβῃ νέας μετοχάς, μέχρις οὗ πάλιν αὐτὸ τὸ Διοικητικὸν συμβούλιον (ὑπομν. σελ. 8) «μεταβὰν εἰς Ἀθήνας αὖθις, *ἔπεισε* τὴν κυβέρνησιν . . . νὰ ὑποβάλῃ εἰς τὰς βουλὰς νομοσχέδιον περὶ μετοχῆς 1,000,000 εἰς τὴν εταιρίαν διὰ λογαριασμὸν τοῦ δημοσίου.» Καὶ βεβαίως ἡ ἑταιρία εἶχεν ἀπαραίτητον ἀνάγκην τῆς τοιαύτης συνδρομῆς, διότι ἐὰν ἀπὸ τὸ σύνολον τῶν μετοχικῶν κεφαλαίων, ἅτινα κατὰ τὸν τελευταῖον ἰσολογισμὸν εἶναι 3,952,500, ἔλειπε τὸ 1,000,000 τῆς κυβερνήσεως, ὅλα τὰ κεφάλαι τῆς ἑταιρίας, ἀναβιβασθέντα ἐπὶ τοῦ χάρτου εἰς 5 καὶ ὕστερον εἰς 7 ἑκατομμύρια, δὲν ἤθελον κἂν ἀνέρχεσθαι εἰς τὰ 3,000,000, ποσὸν εἰς τὸ ὁποῖον εἶχον προσδιορισθῆ τὰ κεφάλαια τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας κατὰ τὴν σύστασιν αὐτῆς· ἤθελον εἶσθαι μόνον 2,952,500 δραχμαί, συμπεριλαμβανομένων τῶν 400,000 τῆς ἀρχικῆς μετοχῆς τοῦ δημοσίου.

Ὡς πρὸς τὰ ἀσφάλιστρα παρατηροῦμεν ἁπλῶς, ὅτι ἡ ἑταιρία οὐδὲ λεπτὸν ἤθελεν ἔχει σήμερον ἐκ τῶν δρ. 562,843, ἐὰν ἡ κυβέρνησις δὲν ἐπέτρεπε τὴν σύστασιν ἰδιαιτέρου ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου. Ἄνευ τῆς ἐγκρίσεώς της δὲν ἠδύνατο νὰ γείνῃ τοιοῦτόν τι κατὰ τὸ ἄρθρον 43 τοῦ Καταστατικοῦ.

Ἀναφορικῶς πρὸς τὴν κατὰ τὸ 1859 (σελ. 13. Ζ΄.) παραχώρησιν δύο ἀτμοπλοίων τῆς κυβερνήσεως ἐπὶ 4 μῆνας εἰς τὴν ἑταιρίαν, παραπέμπομεν εἰς ὅσα εἴπομεν ἀνωτέρω (σελ. 97.) Δὲν εἶναι ἄλλως ἀληθὲς ὅτι ἡ κυβέρνησις «ἔλαβε χρήματα» δι' αὐτά, ἀπ' ἐναντίας ἡ ἑταιρία εἶχεν ἐπὶ 5 μῆνας εἰς τὴν διάθεσιν αὐτῆς σκάφη καὶ πληρώματα ἄμισθι, φροντίζουσα μόνον περὶ τῶν ἐξόδων τῆς ἐνεργείας, ὅπως τοῦτο καταφαίνεται εἰς σελ. 9 τῆς ἀπὸ 28 Μαρτίου 1860 ἐκθέσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Τὰς ἐπισκευὰς ἀτμοπλοίων τῆς ἑταιρίας (σελ. 13. Η΄.) εἰς Ναύπλιον δὲν ἀρνοῦνται οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, προσπαθοῦντες ἁπλῶς νὰ μηδενίσωσι τὴν σημασίαν αὐτῶν.

Τὸ μόνον σημεῖον εἰς ὃ, ὡς φαίνεται, ἔχουσι κατά τι δίκαιον, εἶναι ὅτι μόνον μέρος τῆς ἀξίας τῶν 200,000 δρ. (ὅπως ἐκτιμᾷ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τὰ εἰς τὴν ἑταιρίαν δωρη-

θέντα οἰκόπεδα,) προέρχεται ἐκ δωρεῶν τῆς ἡμετέρας κυβερνήσεως, ἐν ᾧ μέρος ἀντιπροσωπεύεται ἐκ τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως τῶν ἡγεμονειῶν τῇ ἑταιρίᾳ δωρηθέντων οἰκοπέδων. Ἐπειδὴ ὅμως δὲν ἀναφέρει τι περὶ τούτου ἡ σχετικὴ παράγραφος τῆς ἐκθέσεως (ὅρα σελ. 13, Θ΄., καὶ Ὑπόμνημα σελ. 36.), δὲν ἠδυνήθημεν ποτὲ νὰ ὑποθέσωμεν, ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἤθελεν ἐκτιμᾷ εἰς χρήματα, καὶ ἀναφέρει ὡς ἐνεργητικὸν κεφάλαιον οἰκόπεδα, ἅτινα ἀκόμη δὲν ἀνήκουσιν εἰς τὴν ἑταιρίαν, διότι τὰ ἀτμόπλοια αὐτῆς οὔτε ἅπαξ ἔπλευσαν μέχρι τοῦδε εἰς Δούναβιν, καὶ ἡ κυβέρνησις τῶν Ἡγεμονειῶν δὲν θέλει ἐπιτρέψει βεβαίως νὰ γείνῃ ἄλλη χρῆσις τῶν οἰκοπέδων, ἐὰν δὲν μεταχειρισθῇ αὐτὰ ἡ ἑταιρία πρὸς ἀνέγερσιν πρακτορείων καὶ ἀποθηκῶν.

Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* δὲν ἀρνεῖται τὴν δωρεὰν 150,000 δρ. καὶ ἑτέρων 396,173 δρ. εἰς τὴν ἑταιρίαν κατὰ τὸ ἔτος 1862, προσπαθεῖ δὲ νὰ μετριάσῃ τὴν ἐντύπωσιν διὰ διαφόρων παρατηρήσεων. Περιοριζόμεθα νὰ ὑπενθυμίσωμεν, ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν ἦτο ποσῶς ὑπόχρεως, νὰ δώσῃ τὰ ποσὰ ταῦτα, κατὰ τὴν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τῆς ἑταιρίας σύμβασιν, ἥτις εἶναι συμβόλαιον, γενόμενον διὰ της ἐλευθέρας θελήσεως τῶν συμβληθέντων. Ἡ χορήγησις ἑπομένως τῶν 546,173 δραχμῶν εἶναι εὐεργεσία, εἶναι δωρεά.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* ἀπομακρύνεται πολὺ τῆς ἀληθείας, λέγων ὅτι οἱ μέτοχοι ἐδέχθησαν τὴν τροποποίησιν τοῦ Καταστατικοῦ, καθ' ἣν ἐκπίπτεται 3 ἀντὶ 6 τοῖς $^0/_0$ ἐτησίως ἀπὸ τὴν ἀξίαν τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας, «διότι ἤθελον νὰ εὐχαριστήσωσι τὴν ἀπαιτοῦσαν τοῦτο κυβέρνησιν.» Τὸ ἐναντίον καταφαίνεται ἀριδήλως ἀπὸ τὸ ὑπόμνημα, τὸ ὁποῖον ὁμιλοῦν περὶ τοῦ ἰσολογισμοῦ ἑκάστου ἔτους (σελ. 9, 12, 16 κτλ.), μετ' ἐπιδείξεως ἀναφέρει πάντοτε τὴν ἔκπτωσιν τῶν 6 τοῖς $^0/_0$ ὡς παράλογον καὶ ἄδικον. Προκειμένου δὲ περὶ τοῦ ἐλλείμματος τοῦ ἔτους 1859, ἀναγινώσκομεν εἰς τὸ ὑπόμνημα, ὅτι συμπεριλαμβάνετο εἰς αὐτὸ καὶ ἡ ἔκπτω-

σις τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας πρὸς 6 τοῖς °|₀, «ἥτις *ὑπέρογκος οὖσα* (καθ' ὃ ὑπολογίζουσα τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς τῶν ἀτμοπλοίων εἰς μόνον 17 περίπου ἔτη, ἐν ᾧ ταῦτα τακτικῶς ἐπισκευαζόμενα καὶ βελτιούμενα, καὶ ἐπὶ τὸ διπλάσιον τοῦ χρόνου τούτου ἀντέχουσιν), ἐπηύξανε τὸ ποσὸν τοῦ ἐλλείμματος διὰ φαινομένης καὶ οὐχὶ ἀληθοῦς ζημίας.» Ἐν δὲ σελ. 26 τοῦ ὑπομνήματος λέγεται ὅτι ἡ ἑταιρία ἀπηλλάγη «κατὰ μέγα μέρος τῶν περιστοιχουσῶν αὐτὴν δυσχερειῶν, ἐλαττωθέντος μὲν τοῦ ἐλλείμματος αὐτῆς, ληφθείσης δὲ ἱκανῆς προνοίας περὶ τοῦ μέλλοντος, διά τε τῆς ἐτησίου ἐπιχορηγήσεως καὶ διὰ τῆς ἐλαττώσεως *τῆς ὑπερβολικῆς κατὰ τὸ καταστατικὸν ἐκπτώσεως* τῆς ἀξίας τῶν ἀτμοπλοίων.» Ἰδοὺ αἱ περὶ ἐκπτώσεων ἰδέαι τῶν κ. Συμβούλων. Γνωστὸν εἶναι πρὸς τούτοις, ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον κατὰ τὸ ἔτος 1860 «ἐθεώρησε τὴν ἔκπτωσιν τῶν νέων ἀτμοπλοίων ὅλως πρόωρον», καὶ παρεδέχθη αὐτὴν, ἐνδίδον εἴτε εἰς τὴν γνώμην τῆς ὁλομελείας τῶν ἐλεγκτῶν, ἢ μόνον εἰς τὴν ἀπαίτησιν τοῦ ὑπουργείου.

Κατὰ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* δὲν μεταχειριζόμεθα τὴν ἁρμόζουσαν ἔκφρασιν, λέγοντες ὅτι ἡ κυβέρνησις ἐπέτρεψεν εἰς τὴν ἑταιρίαν νὰ τροποποιῇ κατὰ βούλησιν τοὺς ναύλους· ἡ κυβέρνησις ἐτροποποίησε τὴν σύμβασιν ἐκ συμφώνου μετὰ τῆς ἑταιρίας. Μάλιστα, ἀλλ' ἡ τροποποίησις ἐγένετο πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἑταιρίας, ἐναντίον τῶν συμφερόντων τοῦ δημοσίου, τὸ ὁποῖον διὰ τοὺς ναύλους τῶν ὑπαλλήλων, καταδίκων, στρατιωτῶν κτλ. ὀφείλει νὰ παραδέχηται τὸ ἑκάστοτε ἐν χρήσει τιμολόγιον, καὶ ἐναντίον τῶν συμφερόντων τοῦ κοινοῦ, ὅπερ ὑπεβλήθη εἰς τὴν μονομερῆ θέλησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ἐὰν δὲ τυχὸν ἐπιμένῃ τις ὑποστηρίζων, ὅτι οἱ ναῦλοι δὲν ὑψώθησαν μετὰ τὴν τροποποίησιν τῆς συμβάσεως, εἴμεθα ἕτοιμοι ν' ἀποδείξωμεν δι' ἀριθμῶν ὅτι τοῦτο πολλαχοῦ ἐγένετο.

Ὡς πρὸς τὴν ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν τῶν 370,000 δραχμῶν, δὲν συμφωνοῦσιν οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν. Τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς οὐδεὶς βεβαίως ἀμφισβητεῖ. Ἀλλὰ τὸ μὲν *Ἐθνικὸν*

Πνεῦμα δὲν ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπόδειξιν δικαιώματος τῆς ἑταιρίας ἐπὶ τοῦ ποσοῦ τούτου, ἐν ᾧ ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* ὀνομάζει τὴν χορήγησιν ταύτην «*ἐκπλήρωσιν ὑποχρεώσεως*»! Συγχαίρομεν τὸν ἐν τῷ *Αἰῶνι* φίλον διὰ τὴν πολύτιμον οἰκονομολογικὴν, νομικὴν καὶ ἠθικὴν ἀνακάλυψιν. Ἰδοὺ μετὰ πόσου πνεύματος καὶ ποίας ἁβροσύνης ἐκφράζεται· «Σφόδρα ἤθελε παραξενευθῇ ὁ ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἄγων ἁμαξηλάτης, ἐὰν πληρόνων αὐτῷ τὸ ἀγώγιον, καὶ κομπάζων ἐπὶ τούτῳ, τῷ ἔλεγέ τις· *Σὲ εὐεργέτησα πτωχέ*· Ὁ ἁμαξηλάτης θέτων τοὺς δύο του δακτύλους μεταξὺ τῆς διπλῆς σειρᾶς τῶν λευκῶν ὀδόντων του, ἤθελε συρίξει ἡμᾶς λίαν ἠχηρῶς καὶ παρατεταμένως.» (!) Ἴσως, ἐὰν οὕτως εἶχε τὸ πρᾶγμα. Ἀλλὰ πρὶν εἰσέλθῃ τις εἰς τὴν ἅμαξαν, συμφωνεῖ συνήθως μετὰ τοῦ ἁμαξηλάτου τὶ θέλει πληρώσει εἰς αὐτὸν διὰ τὴν εἰς Πειραιᾶ μεταφοράν· παρομοίως καὶ ἡ κυβέρνησις πρὶν ἀρχίσει ἡ ἑταιρία τὰς ἐργασίας αὐτῆς ὑπέγραψε σύμβασιν, ἐν ᾗ ἐκανονίζοντο αἱ ἀμοιβαῖαι ὑποχρεώσεις τῶν συμβαλλομένων. Ὅπως ἐὰν συμφωνήσας ἅπαξ τὸν ἁμαξηλάτην, δώσω αὐτῷ βραδύτερον δύο τάλληρα ἀντὶ ἑνὸς, θέλω εἶσθαι εὐεργέτης αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ κυβέρνησις εὐηργέτησε τὴν ἑταιρίαν διὰ πᾶσαν συνδρομὴν, ἣν παρέσχεν αὐτῇ ἐπέκεινα τῶν ἐκ τῆς συμβάσεως πηγαζουσῶν ὑποχρεώσεων αὐτῆς.

Ἐκτὸς τούτων ὅμως λησμονοῦσιν οἱ ὁλονὲν κραυγάζοντες κατὰ τῆς ἀκηδίας τῆς κυβερνήσεως, καὶ κηρύσσοντες ἀνεπαρκῆ τὴν ἐκ δρ. 370,000 ἐτησίαν ἐπιχορήγησιν, ὅτι κατὰ τὸ ἔτος 1860 αὐτοὶ οἱ σημερινοὶ Σύμβουλοι ἐζήτουν μόνον **150,000** δραχμῶν ἐτησίαν συνδρομὴν (25), θεωροῦντες αὐτὴν ἀρκοῦσαν διὰ τὰς ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας ζημίας. Κατὰ τὴν *Συζήτησιν* (26) τοῦτο ἀπεδείκνυεν ἢ ἀσύγγνωστον ἄγνοιαν καὶ ἀπειρίαν τῶν διευθυντῶν τῆς ἑταιρίας, ἢ ἔλλειψιν εἰλικρινείας καὶ εὐθύτητος αὐτῶν.

---

(25) Ἔκθεσις τῆς 28 Μαρτίου 1860, σελ. 9 καὶ 10.

(26) Ἀριθμ. 18, τῆς 12 Ἰουλίου 1869.

Ἐπειδὴ ὅμως οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν δὲν ἀρκοῦνται εἰς τὰς δέκα καὶ ἓξ συνδρομάς, βοηθείας κτλ., ἅςτινας ἀνεφέραμεν ὡς δοθείσας παρὰ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἑταιρίαν πέραν τῶν ὑποχρεώσεών της, θέλομεν προσθέσει καὶ τὴν ἑξῆς. Καλῶς ἢ κακῶς, δὲν ἐξετάζομεν, ὡρίσθη εἰς τὸ Η΄. ἄρθρον τῆς συμβάσεως, ὅτι ἡ κυβέρνησις δύναται κατὰ βούλησιν νὰ λαμβάνῃ καὶ μεταχειρίζηται ἀποκλειστικῶς δι' ὑπηρεσίαν αὐτῆς ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας, πληρώνουσα 40 δραχμὰς διὰ πᾶσαν ὥραν ἐνεργείας καὶ 20 διὰ πᾶσαν ὥραν ἀργίας τῆς μηχανῆς. Ἐν τούτοις ἡ ἑταιρία ποτὲ δὲν ἠρκέσθη εἰς τὴν τοιαύτην πληρωμήν, ἀλλὰ ζητήσασα, ἔλαβε πάντοτε παρὰ τῆς κυβερνήσεως πολὺ ἀνωτέραν. Κατ' αὐτὸ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* «ἡ Βουλὴ ἐψήφισεν ὅλα τὰ ποσὰ τὰ ἐξ ἀρχῆς καὶ κατὰ σειρὰν ζητηθέντα ἐναντίον τῆς συμβάσεως παρὰ τῶν διαφόρων κυβερνήσεων.» Παρακαλοῦνται ὅ τε *Αἰὼν* καὶ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* νὰ συμειώσωσι καὶ τὰς τοιαύτας πράξεις τῆς Βουλῆς καὶ τῆς κυβερνήσεως μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν ἑταιρίαν *εὐεργεσιῶν* τοῦ δημοσίου. Διὰ νὰ ἴδῃ δέ τις ὅτι δὲν πρόκειται περὶ ἀσημάντου διαφορᾶς, ἀναφέρομεν παραδείγματος χάριν ὅτι μετὰ τὴν Ναυπλιακὴν ἐπανάστασιν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐζήτει δρ. 105 ἀντὶ 40 διὰ πᾶσαν ὥραν ἐνεργείας καὶ ἐκτὸς τούτου (ἐναντίον τῆς συμβάσεως) δρ. 280,000 «δι' ἀφανῆ ζημίαν τῶν ἀτμοπλοίων» καὶ ἀποζημίωσιν τῶν ἡμερῶν ἀργίας «πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐπισκευῶν».

Σχετικῶς πρὸς τὰς δρ. 808,507, τὰς πληρωθείσας τῇ ἑταιρίᾳ διὰ τὰς ἐκτάκτους κατὰ τὴν Ναυπλιακὴν ἐπανάστασιν καὶ ἐπὶ τῆς προσωρινῆς κυβερνήσεως ὑπηρεσίας της, παρακαλοῦμεν τὸν κ. Συντάκτην τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος* ν' ἀναγνώσῃ ἐκ νέου τὰ ἐν σελ. 14 τῆς παρούσης πραγματείας, διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο δὲν ἀπεκαλέσαμεν *βοήθειαν*, ἀλλ' ἁπλῶς πληρωμὴν δι' ἐκτάκτους ὑπηρεσίας, ἅςτινας ἡ ἑταιρία προσέφερεν εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Μεταβαίνοντες ἤδη εἰς τὸ ζήτημα τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, παρατηροῦμεν ὅτι οἱ πλόες τοῦ *Ἀρκαδίου*, τῆς *Ἑνώσεως* καὶ τῆς *Κρήτης* κακῶς συγκαταλέγονται πλησίον

τῶν τοῦ *Πανελληνίου* καὶ τῆς *Ὕδρας*, διότι ἡ ἀπασχόλησις τῶν πρώτων εἰς Κρήτην δὲν ἐπέφερεν ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐνέργειαν τοῦ δρομολογίου τῆς ἑταιρίας. Τὰ ἀτμόπλοια ἐκεῖνα δὲν ἠγοράσθησαν παρ' αὐτῆς, ἀλλὰ διὰ ξένων χρημάτων, ἡ δ' ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα ἀπεζημιώθη δι' ὅσα ἔξοδα τῇ ἐπροξένησαν οἱ εἰς Κρήτην πλόες αὐτῶν, ὡς ἀπεζημιώθη καὶ διὰ τοὺς ἐννέα τοῦ *Πανελληνίου* καὶ τῆς *Ὕδρας*. Ἡ λογοδοσία τῆς Κεντρικῆς τῶν Κρητῶν Ἐπιτροπῆς ἀναφέρει περίπου 1 $^1/_2$ ἑκατομμύριον δραχμῶν ὡς μετρηθὲν εἰς τὴν ἑταιρίαν (27). Δὲν λέγομεν ὅτι αὕτη ὠφελήθη ἐκ τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλ' οὔτε ἐζημιώθη ἕνεκα τῶν εἰς Κρήτην πλοῶν. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ ἐκεῖ μεταβαίνοντα ἀτμόπλοια ἐλάμβανον ἄνθρακας ἐκλεκτοτάτους, καὶ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης κόνεως, ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἡ κρητικὴ ἐπιτροπὴ ἐπλήρωνεν 80 ἀντὶ 40 δραχμὰς τὸν τόνον· εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ πληρώματα ἦσαν δυσεύρετα, ἄλλὰ διὰ τοῦτο ἐδίδοντο τετραπλοῖ μισθοί· εἶναι ἀληθὲς ὅτι τὰ πλοῖα διέτρεχον κίνδυνον, ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἐξησφαλίζοντο ὑπ' αὐτῆς τῆς ἐπιτροπῆς κατὰ παντὸς κινδύνου κτλ. κτλ. Παρατηρητέον δ' ὅτι αἱ γραμμαὶ τῆς Τουρκίας δὲν διεκόπησαν ἕνεκα τῶν εἰς Κρήτην πλοῶν, ἀλλ' ὅτι πρὸ πολλοῦ δὲν ἐνειργοῦντο. Διαρκούσης τῆς Κρητικῆς ἐπαναστάσεως, ἡ ἐπανάληψις αὐτῶν ἦτο ἀδύνατος, ὄχι μόνον διότι ἡ ἑταιρία ἐπολέμα τὴν Τουρκίαν· καὶ τούτου μὴ γενομένου, ἡ ὀθωμανικὴ κυβέρνησις δὲν ἤθελεν ἐπιτρέψει ποτὲ, τοῦ ἐν Κρήτῃ κινδύνου ὑφισταμένου, ἡ ἑλληνικὴ σημαία νὰ ταξειδεύῃ διαρκῶς πλησίων τῶν τουρκικῶν ἀκτῶν. Ἀλλ' οὔτε ἕνεκα τῶν πρώτων ἐννέα πλοῶν ἐζημιώ-

(27) Ὅρα Λογοδοσίαν Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς (1869. σελ. 18 ἀριθμ. 8 καὶ 9, σελ. 44—45 ἀριθμ. 8 καὶ 9.) Τὰ ἐνταῦθα ἀναφερόμενα ποσὰ ἀποτελοῦσι δραχμὰς 2,125,779.65, ἐπειδὴ ὅμως αὗται ἀντιπροσωπεύουσι καὶ ἔξοδα εἰς τὰ ὁποῖα δὲν ἐνέχεται ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα (ὡς κατασκευὴν λιβυρνίδος, ναύλους πλοιαρίων κτλ.), ὑπολογίζομεν εἰς 1 1]2 ἑκατομμύριον τὰ εἰς τὴν ἑταιρίαν μετρηθέντα ποσά.

θη ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα, διότι καὶ ἄνευ τούτων δὲν ἠδύνατο νὰ ἐνεργήσῃ ἐξωτερικὰς γραμμάς, ἐὰν δὲ τυχὸν διέκοψεν ἐπί τι τὰς ἐσωτερικάς, δὲν ἔχασε τὸ παραμικρὸν ἐντεῦθεν, διότι αὗται θεωροῦνται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, (οὐχὶ ὑφ' ἡμῶν), ὡς μὴ προσοδοφόροι. Ἐὰν ἠναγκάσθη λοιπὸν νὰ διακόψῃ τοιαύτας, τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον πρέπει, διὰ νὰ ἦναι συνεπὲς, νὰ ὑποστηρίξῃ ὅτι ἀπέφυγε ζημίαν, διότι οἱ εἰς Κρήτην πλόες μὴ ἀποφέροντες κέρδη, δὲν ἦσαν τοὐλάχιστον ἐπιζήμιοι.

Οἱ ἐν σελ. 15—18 ὑπολογισμοὶ ἐσκανδάλισαν πολὺ τοὺς ἀντιπάλους ἡμῶν. Ἐν τούτοις οὐδεὶς αὐτῶν διαφιλονεικεῖ τὸ ποσὸν, ὅπερ, κατὰ τὴν παρ' ἡμῶν γενομένην ἀνάλυσιν, ἤθελεν ἔχει δαπανήσει ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας κατὰ τὴν λήξασαν δωδεκαετίαν, ἐὰν περιωρίζετο εἰς τὴν αὐστηρὰν ἐκπλήρωσιν τῆς συμβάσεως, καὶ ὅπερ ἤθελεν ἀνέρχεσθαι εἰς 1,579,666 δρ. Δυσανασχετοῦσιν ὅμως πολὺ διὰ τὶ νὰ εἴπωμεν ὅτι «ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα ἐκόστισεν εἰς τὴν κυβέρνησιν κατὰ τὸ αὐτὸ χρονικὸν διάστημα» 7,075,673 δρ. Ἐματαιοπονήσαμεν, λέγουσιν, ἀποδεικνύοντες τὸ «καὶ τοῖς τυφλοῖς» φανερὸν, ὅτι ἡ ἑταιρία δὲν ἤθελεν ὑπάρχει πρὸ πολλοῦ, ἤδη «ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ 1861», ἐὰν ἡ κυβέρνησις δὲν προέβαινεν εἰς συνδρομὰς μὴ ἐπιβαλλομένας αὐτῇ ὑπὸ τῆς συμβάσεως. Χαίρομεν διὰ τὴν ὁμοφωνίαν ταύτην. Ἀλλ' ἀφ' οὗ, μόνον αἱ ἔκτακτοι συνδρομαὶ τῆς κυβερνήσεως κατώρθωσαν νὰ διατηρήσωσιν ἐπὶ 8 ὅλα ἔτη τὴν ἑταιρίαν, ἁρμόζει ἡ κατ' αὐτῆς καταφορὰ τοῦ ὑπομνήματος; εἶναι δίκαιον νὰ λέγωμεν εἰς τοὺς ἔξω ὁμογενεῖς, ὅτι ἡ κυβέρνησις καὶ μόνη ἡ κυβέρνησις εἶναι ἡ αἰτία τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῆς ἑταιρίας;

Ἀλλὰ τὸ δημόσιον, λέγουσιν, ἀγοράσαν 1,400,000 δραχμῶν μετοχὰς, «δὲν ἐδώρησε ταύτας εἰς οὐδένα, οὐδ' ἐδαπάνησεν εἰς ἔργα ἄσκοπα ἢ μὴ παραγωγικά», Σύμφημι' ἡ κοινωνία ὠφελήθη ἐμμέσως· ἀλλὰ διὰ τοῦτο ἔπαυσεν ἡ ἄμεσος καὶ ἀπ' εὐθείας ὠφέλεια τῆς ἑταιρίας; Δὲν εἶναι τὸ Διοικη-

τικὸν Συμβούλιον τὸ παρακαλέσαν καὶ πεῖσαν τὴν κυβέρνησιν ν' ἀγοράσῃ τὰς μετοχάς; Τὰ χρήματα ταῦτα δὲν ἐξῆλθον ἀπὸ τὸ δημόσιον ταμεῖον; Δὲν εἰσῆλθον εἰς τὸ τῆς ἑταιρίας; Ἔλαβεν αὕτη τὸ ἄνω ποσόν; Εἶχε δικαίωμα νὰ τὸ ἀπαιτήσῃ; Δὲν ὀφείλει αὐτὸ ἁπλῶς εἰς τὴν καλὴν διάθεσιν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως; — Ἡμεῖς δὲν εἴπομεν ἄλλο τι, ἢ ὅτι ἡ κυβέρνησις ἠγόρασεν 1,000,000 δραχμῶν μετοχάς, χωρὶς νὰ ἦναι ὑπόχρεως εἰς τοῦτο, ἐνδίδουσα εἰς παράκλησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου. Ἀφ' οὗ τὰ χρήματα ταῦτα ἐδαπανήθησαν ἅπαξ, δὲν δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν, πῶς δύναταί τις ν' ἀρνηθῇ τὴν ἐγγραφὴν αὐτῶν μεταξὺ τῶν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας δαπανῶν τῆς κυβερνήσεως. Εἰς τοὺς λέγοντας ὅτι «τὸ κεφάλαιον ἐκεῖνο διατελεῖ ὑπάρχον καὶ ἀντιπροσωπευόμενον ὑπὸ τῆς ἀκινήτου περιουσίας τῆς ἑταιρίας», ἀπευθύνομεν τὴν παράκλησιν νὰ ἐρωτήσωσι τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μεγαλεμπόρους μετόχους, ἐὰν τὴν τιμὴν τῶν μετοχῶν των ἐπέρασαν ἢ ὄχι, κατὰ τὸν χρόνον τῆς ἀγορᾶς, μεταξὺ τῶν γενομένων δαπανῶν. Οἰκονομολογικῶς καὶ ἐμπορικῶς ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, εἶναι ἀναμφισβήτητον ὅτι *δαπάνη ἐγένετο*. Τὸ μόνον δυνατὸν ζήτημα, ζήτημα ὅλως ἄσχετον πρὸς τὴν ὕπαρξιν τῆς δαπάνης, εἶναι ἂν αὕτη ἐπέφερε τὴν ἀπόκτησιν ἀναλόγου πρὸς αὐτὴν περιουσίας. Ἂς ἐρωτήσωσι καὶ πάλιν τοὺς ἐν τῷ ἐξωτερικῷ μεγαλεμπόρους μετόχους, ἐὰν εἰς τὸν ἐτήσιον ἰσολογισμόν των ἐγγράφωσιν ὡς ἐνεργητικὴν περιουσίαν τὰς μετοχὰς τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας. Βεβαίως δὲν πράττουσι τοῦτο, καὶ οὐδ' ἡ κυβέρνησις δύναται νὰ τὸ πράξῃ, διότι αἱ μετοχαὶ αὗται δὲν τῇ ἀποφέρουσι τὸν ἐλάχιστον τόκον, διότι ἡ ἑταιρία ἀπέναντι τοῦ μετοχικοῦ κεφαλαίου ἐκ 3,580,522 δραχμῶν παρουσιάζει (κατὰ τὸν ἐπίσημον ἰσολογισμὸν) ἔλλειμμα 1,071,364 δραχμάς, διότι ἐὰν ἐγίνετο ἐκτίμησις τῆς κτηματικῆς περιουσίας τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας, ἡ ἀξία αὐτῆς ἤθελεν ἀποδειχθῇ πολὺ κατωτέρα τῆς ἐν τῷ ἰσολογισμῷ σημειουμένης, καὶ διότι προκειμένου νὰ διαλυθῇ ἡ ἑταιρία, καὶ νὰ λάβῃ χώραν πλειστηριασμός, ἡ εὑρεθησομένη τιμὴ ἤθελεν εἶσθαι πολὺ κατωτέρα ὄχι μόνον τῆς

ἐν τῷ ἰσολογισμῷ, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς πραγματικῆς ἀξίας. Ταῦτα ὅμως εἶναι δευτερεύοντα ζητήματα· τὸ κυρίως ἐνδιαφέρον ἡμᾶς εἶναι ὅτι ἡ δαπάνη ἐγένετο.

Δεύτερον κονδήλιον, ὅπερ ζητοῦσι νὰ ἐξαλείψωσιν, εἶναι αἱ 463,000 δρ., αἱ ἀντιπροσωπεύουσαι τὴν ἐκ τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων ζημίαν. Ἀπεδείξαμεν ἀνωτέρω ὅτι «ἡ ἑταιρία ἦτο ὑπόχρεως νὰ πληρώσῃ αὐτάς», ἐὰν ἡ κυβέρνησις ἐπέμενε. Βεβαίως «προκειμένου περὶ πωλήσεως κατ' ἐκτίμησιν γενομένης, οὐδεὶς λόγος δύναται νὰ γείνῃ περὶ χάριτος καὶ εὐεργεσίας πρὸς τὸν ἀγοραστήν», ἐκτὸς ὅμως ἐὰν (ὅπως εἰς τὴν προκειμένην περίστασιν) ἦτον οὗτος ὑπόχρεως ν' ἀγοράσῃ εἰς ἅπαξ ὁρισθεῖσαν, συμφωνηθεῖσαν τιμήν, ὁ δὲ πωλητὴς χαριζόμενος ἐδέχθη τὴν ἐκτίμησιν.

Τὰ κονδήλια 3—8 (σελ. 15—16), ἀνερχόμενα εἰς συνδρομὰς δραχμῶν 2,961,173, εὐτυχῶς δὲν φιλονεικοῦνται. Ἀλλὰ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* ἰσχυρίζεται «ὅτι ἡ ἑταιρία δὲν *ἀπεζημιώθη ἀλλ' ἐζημιώθη* διὰ τῆς χορηγήσεως, διότι παρετάθη ὁ χρόνος τῆς διαρκείας αὐτῆς καὶ ἡ μετοχὴ ὑπετιμήθη περισσότερον.» Ἐλπίζομεν ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δὲν παραδέχεται τὸν ἰσχυρισμὸν τοῦτον, διότι ἄλλως ἤθελεν ὁμοιάζει τὸν ἄσωτον υἱόν, ὅστις ἀφ' οὗ κατέφαγε μέγα μέρος τῆς ἰδίας περιουσίας, ἐζήτησε καὶ ἔλαβε παρὰ τοῦ πατρός του συνδρομὴν τριῶν ἑκατομμυρίων δραχμῶν, ἀφ' οὗ δὲ κατέφαγε καὶ ταῦτα, κατηγόρησε τὸν πατέρα αὐτοῦ, ὡς ὑποθάλψαντα τὴν ἀσωτείαν του, ἐξαπλώσαντα τὴν πίστιν του διὰ τῆς παραχωρήσεως τόσον μεγάλου ποσοῦ, καὶ θέσαντα αὐτὸν εἰς θέσιν ν' ἀφανίσῃ ὄχι μόνον τὰ τρία ἐκεῖνα ἑκατομμύρια, ἀλλὰ καὶ ἄλλα πολὺ μεγαλείτερα ποσά.

Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* ζητεῖ τὸν ἐκπεσμὸν τῶν κονδηλίων 9—11 καὶ 14—15 (σελ. 16), ἤτοι δραχμῶν 1,955,500, λησμονοῦν δ' ὅτι ἐξ αὐτοῦ 1,215,500 δραχμαὶ ἀντιπροσωπεύουσι τοὺς τόκους *τῶν μετόχων*, ὑποθέτει ὅτι ὅλον τὸ ποσὸν ἀναφέρεται εἰς τόκους τῶν κεφαλαίων *τοῦ δημοσίου*, δι' ὃ καὶ ἐπιφέρει, ὅτι «ἡ ἑταιρία δὲν ὤφειλε τόκους, ἀφ' οὗ ἡ κοινὴ ἐπιχείρησις ἔφερεν ἀδιάκοπον ἔλλειμμα, τὸ δὲ δη-

μόσιον δὲν πρέπει νὰ ἐξαιρεθῇ τῆς ζημίας τῶν λοιπῶν μετόχων.» Τὸ αὐτὸ περίπου λέγομεν καὶ ἡμεῖς, ὅτι ἐπειδὴ ἡ ἑταιρία περιήρχετο ἀπὸ ἐλλείμματος εἰς ἔλλειμμα, τὸ δημόσιον ὑπεχρεοῦτο νὰ πληρώσῃ 1,215,500 δραχμῶν τόκους εἰς τοὺς μετόχους (28), καὶ νὰ ζημιωθῇ τοὺς τῶν ἰδικῶν του κεφαλαίων, δραχμὰς 740,000, καὶ ὅτι ὡς ἐκ τούτου ἡ ἑταιρία ἐκόστισεν αὐτῷ πρὸς τοῖς ἄλλοις δρ. 1,955,500, τὰς ὁποίας δὲν δυνάμεθα νὰ παραλείψωμεν, ὅταν ὑπολογίζωμεν τὰς ὑπὲρ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας θυσίας τοῦ δημοσίου.

Εἰς δὲ τοὺς ἰσχυριζομένους, ὅτι ἡ κυβέρνησις δὲν πρέπει νὰ ὑπολογίζῃ τόκους καὶ διὰ τὰ κεφάλαιά της, ἀπαντῶμεν μετὰ τοῦ *Πρωϊνοῦ Κήρυκος* (29) «ἐὰν ἀντὶ ἐλλείμματος ἡ διαχείρισις τῶν διευθυντῶν ἔδιδε περίσσευμα, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐπληρώνετο τόκος εἰς τοὺς μετόχους, δὲν ἤθελε πληρωθῇ

---

(28) Ἔχομεν ἤδη ὑπ' ὄψιν καὶ τοὺς ἀριθμ. 244 καὶ 245 τοῦ Ἐθνικοῦ Πνεύματος, περιέχοντας ἐξακολούθησιν τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀπαντήσεως. Ἐν τῷ τελευταίῳ ἄρθρῳ μ' ἔκπληξιν μας εὕρομεν τὴν ἐρώτησιν, «Ποῖον ἄτομον ἔλαβε λεπτὸν ἐκ τῶν καταβληθεισῶν μετοχῶν του ἐπὶ δώδεκα ἔτη;» Ἐλπίζομεν ὅτι ὁ κ. Συντάκτης τοῦ Ἐθνικοῦ Πνεύματος δὲν εἶναι καλῶς πληροφορημένος· ἄλλως τὸ πρᾶγμα ἤθελεν εἶσθαι ἀνεξήγητον. Καθ' ὅσον γνωρίζομεν ἐκ τῆς ἐκθέσεως τοῦ κ. Χρηστίδου, τὸ δημόσιον ἐπλήρωσεν ὅλους τοὺς τόκους τῶν μετοχῶν πρὸς 5 τοῖς 0/0 μέχρι τέλους τοῦ 1865, ἤτοι δρ. 798,000. Διὰ μέρος μάλιστα αὐτῶν, πληρωθὲν ἐκπροθέσμως, νομίζομεν ὅτι τὸ δημόσιον ἐπλήρωσε καὶ τόκον. Κατὰ τὸ Ἐθνικὸν Πνεῦμα τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος ποσὸν δὲν διενεμήθη εἰς τοὺς μετόχους. Ἡμεῖς ἀπ' ἐναντίας ἰσχυριζόμεθα, ὅτι ὅλοι οἱ μέτοχοι ἔλαβον ὅλους τοὺς τόκους τῶν μετοχῶν των ἀπὸ τὸ 1857 ἕως τὸ 1865, διότι ἄλλως τὸ ποσὸν τῶν 798,000 δρ. ὡς ληφθὲν παρὰ τοῦ δημοσίου καὶ μὴ μετρηθὲν τοῖς μετόχοις, ὤφειλε νὰ ὑπάρχῃ σημειωμένον εἰς τὸ παθητικὸν τῆς ἑταιρίας, αὐξάνον ἢ τὴν κτηματικὴν περιουσίαν ἢ τὸ ἔλλειμμα αὐτῆς.

(29) Ἀριθ. 1074, τῆς 5 Σεπτεμβρίου 1869.

τόκος καὶ εἰς τὴν κυβέρνησιν διὰ τὰς μετοχάς της; ἀναντιῤῥήτως. Καὶ τὰ κεφάλαια ἄρα τῆς κυβερνήσεως εἰσὶ παραγωγικὰ τόκου ὡς καὶ ὅλων τῶν ἄλλων μετόχων.» Ἐν γένει, εἶναι ἀρχὴ οἰκονομολογικὴ καὶ λογιστική, ὅτι διὰ νὰ ἦναι ἐπιχείρησίς τις παραγωγική, πρέπει ἢ τὰ εἰς αὐτὴν κατατεθείμενα κεφάλαια ν' ἀποφέρωσιν ἐτησίως ἀνάλογον τόκον, ἢ ν' αὐξάνῃ ἡ ἀξία αὐτῶν ἀναλόγως τοῦ μὴ λαμβανομένου τόκου. Ἐπειδὴ ὅμως αἱ μετοχαὶ τῆς κυβερνήσεως εἰς τὴν ἑταιρίαν πολὺ μακρὰν εἶναι τοῦ ν' ἀποκτῶσι κατ' ἔτος μεγαλειτέραν ἀξίαν, τὸ δημόσιον ζημιοῦται τοὺς ἐτησίους τόκους αὐτῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ἀξίαν τῶν οἰκοπέδων Σύρου καὶ Πειραιῶς (σελ. 16 ἀριθ. 12) εἴπομεν ἤδη ὅτι εἴμεθα ἕτοιμοι νὰ καταβιβάσωμεν τὴν ἀξίαν αὐτῶν εἰς 100,000 δρ. Τὸ ποσὸν τοῦτο παραδέχεται καὶ ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*. Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* ὅμως ἀπαιτεῖ ἐκπεσμὸν καὶ τῶν 200,000 δρ., ὡς ἂν ἡ ἀξία τῶν οἰκοπέδων Πειραιῶς καὶ Σύρου ἦτον ἴση τῷ μηδενί. Ἀλλὰ ὁμοίας δωρεάς, λέγουσιν, ἔκαμεν ἡ κυβέρνησις καὶ εἰς τὸν Lloyd καὶ εἰς τὰς γαλλικὰς διαπορθμεύσεις. Παραδεχόμεθα τὴν ὁμολογίαν τῶν ἀντιπάλων ἡμῶν. Ἀλλὰ διότι ἡ κυβέρνησις ἐδώρησε καὶ εἰς ἄλλας ἑταιρίας, παύει νὰ ἦναι δωρεὰ ἡ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν ἄνευ ὑποχρεώσεως παραχώρησις οἰκοπέδων;

Τὴν ἀτέλειαν (σελ. 16 ἀριθ. 13) θεωρεῖ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* ἀξίας πολὺ μικροτέρας τῶν 96,000 δρ. Ἀλλὰ λησμονεῖ ὅτι τὸ ποσὸν τοῦτο ὑπελογίσθη κατὰ τὴν ἐν σελ. 39 τοῦ ὑπομνήματος ὁμολογίαν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καὶ ὅτι ἐὰν ἐκπεσθῶσι 12,000 δρ. ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν 6,975,673 δρ. (πρβλ. σελ. 16 καὶ 113), θέλουσιν ἐκπεσθῆ ἀκριβῶς 12,000 δρ. καὶ ἀπὸ τὸ ποσὸν τῶν 1,579,666 δραχμῶν (σελ. 15), ὅπου συμπεριλαμβάνονται ἐπίσης αἱ αὐταὶ 96,000 δρ. Ἑπομένως, ὅπως καὶ ἂν ἔχῃ, ἡ διαφορὰ μεταξὺ τῶν ὑποχρεωτικῶν καὶ τῶν οἰκειοθελῶν συνδρομῶν τῆς κυβερνήσεως μένει πάντοτε ἡ αὐτή.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* ἀναγκάζεται νὰ παραδεχθῇ

ὅτι ἀντὶ 1,579,666 δρ., «ἡ κυβέρνησις ἐδαπάνησε *(κατ' αὐτὸν)* ἐπὶ δώδεκα ἔτη χάριν τῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας δρ. 5,575,673.» Ἀλλά, λέγει, ἐκ τοῦ ποσοῦ τούτου δέον ν' ἀφαιρεθῇ «ἡ ἄμεσος ὠφέλεια τῆς κυβερνήσεως, ἣν παρέχει αὐτῇ ἡ ἑταιρία, μεταβιβάζουσα ὑποδίκους καταδίκους, στρατιωτικὰ ἀποσπάσματα, χρήματα, χαρτόσημα, καὶ ὑλικὸν» μὲ τιμὰς ἐκπεσμένας. Ἐταῦθα ὑπάρχει προφανὴς σύγχυσις. Οὐδεὶς δύναται ν' ἀρνηθῇ τὴν ὠφέλειαν τοῦ δημοσίου. Παρατηροῦμεν ὅμως ὅτι αὕτη στηρίζεται εἰς ἄρθρον ῥητὸν τῆς Συμβάσεως, καὶ ὅτι ἡ κυβέρνησις χωρὶς νὰ δαπανήσῃ κατὰ μὲν τὸν «Αἰῶνα» 5,575,673, καθ' ἡμᾶς δὲ περίπου 7 ἑκατομμύρια δραχμῶν, ἤθελεν ἔχει ἀκριβῶς τὴν αὐτὴν ὠφέλειαν, ἐὰν περιώριζε συμφώνως πρὸς τὴν Σύμβασιν τὰ ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας ἔξοδά της εἰς δραχμὰς 1,579,666.

Ἀνάγκη ὅμως νὰ διορθώσωμεν ἐνταῦθα καὶ λογιστικὴν παραδρομὴν τοῦ τε *Ἐθνικοῦ Πνεύματος* καὶ τοῦ *Αἰῶνος*, ἰσχυριζομένων ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὑπολογίζει τὴν ἐκ τῆς ἐκπτώσεως τῶν ναύλων τῆς κυβερνήσεως πρὸς 30 καὶ 50 τοῖς % διαφορὰν τῶν εἰσπράξεων «εἰς 130,000 δρ. κατ' ἔτος, ἤτοι εἰς δρ. 1,560,000 ἐπὶ δωδεκαετίαν.» Ἀπ' ἐναντίας, οἱ κκ. Σύμβουλοι μόνον ἅπαξ ἐδημοσίευσαν ἀριθμοὺς περὶ τῶν ἐκπτώσεων τούτων κατὰ τὸ ἔτος 1861, παριστῶντες τὴν διαφορὰν τῶν εἰσπράξεων ὡς ἀνερχομένην εἰς 75,000 δρ. (30) κατ' ἔτος, δηλ. μόνον εἰς 900,000 δρ. ἐπὶ δωδεκαετίαν. Ἄλλως τε, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ἦναι, ἡ διαφορὰ αὕτη ὑφίσταται συμφώνως πρὸς τὸ ἄρθρον Η'. τῆς Συμβάσεως, ἐν ᾧ αἱ συνδρομαὶ ἐδόθησαν εἰς τὴν ἑταιρίαν χωρὶς ν' ἀπαιτῇ ταύτας οὐδὲν συμβόλαιον μεταξὺ τοῦ δημοσίου καὶ τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας. Προκειμένου δὲ περὶ τῶν ἐκπτώσεων τούτων, παρατηροῦμεν ὅτι ἔχουσιν ἄδικον οἱ ποιοῦντες τόσον δι' αὐτὰς θόρυβον, διότι καὶ αἱ ἐπιχορηγούμεναι ἀγγλικαὶ ἑταιρίαι ὑπόκεινται εἰς τοιαύτας, καὶ ἡ ἑται-

(30) Ἡ Ἐλπίς, ἀριθμ. 1099, τῆς 18 Ἀπριλίου 1861.

ρία τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων, καὶ ὁ Lloyd, ὅστις μάλιστα, ἐκτὸς τῶν ἄλλων ὑποχρεώσεών του, μεταφέρει ἐντελῶς δωρεὰν τοὺς ἐν Τουρκίᾳ προξενικοὺς ὑπαλλήλους τῆς Αὐστρίας.

Τὸ *'Εθνικὸν Πνεῦμα* ἀδικεῖ ἡμᾶς, λέγον ὅτι συμπεριλαμβάνομεν καὶ ποσὰ τὰ ὁποῖα εἴπομεν ὅτι δὲν πρέπει νὰ συμπεριληφθῶσιν. 'Απ' ἐναντίας, εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7,075.673, δὲν περιλαμβάνονται ποσῶς τὰ τῷ ἀριθμῷ τούτῳ ἑπόμενα ποσὰ, ἅτινα εὑρίσκει ὁ ἀναγνώστης εἰς σελ. 16, καὶ ἅτινα μετὰ τῶν νῦν ἀπαιτουμένων τόκων ἀποτελοῦσι ποσὸν 1, 877,400 δραχμῶν. Τὰ ποσὰ ταῦτα ἀνεφέραμεν ἰδιαιτέρως, ἴσ!α ἴσ!α διὰ νὰ μὴ νομίσωσί τινες ὅτι συμπεριλαμβάνονται εἰς τὸ ποσὸν τῶν 7,075,673 δρ., ἀφ' οὗ κατὰ λάθος ἄλλαι ἐφημερίδες (π. χ. ἡ *Μέριμνα*) κατελόγισάν τινα τούτων μεταξὺ τῶν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας δαπανῶν τοῦ δημοσίου.

Μολονότι τὸ *'Εθνικὸν Πνεῦμα* λέγει ὅτι δὲν εἴμεθα ἁρμόδιοι νὰ κρίνωμεν περὶ τῶν λογαριασμῶν τῆς ἑταιρίας, ἂς μᾶς συγχωρήσῃ νὰ παρατηρήσωμεν αὐτῷ τε καὶ τῷ ἀνταποκριτῇ τοῦ *Αἰῶνος*, ὅτι ἔχουσιν ἄδικον ἐκπίπτοντες ἀπὸ τὸ σημερινὸν ἔλλειμμα (ὑπολογισθὲν παρ' ἡμῶν εἰς δραχμὰς 1, 307,046) τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον, δι' οὓς λόγους ἐξεθέσαμεν εἰς σελ. 28—29 καὶ 41—43, καὶ δι' ὅσους θέλομεν ἐκθέσει κατωτέρω. 'Επίσης ἄδικον ἔχουσιν ὡς πρὸς τὴν ἔκπτωσιν τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὀφειλομένων τόκων, διότι οὗτοι εἶναι πολλῷ ὀλιγώτεροι τοῦ ποσοῦ τῶν 145,000 δραχμῶν, καὶ διότι ὡς τόκοι τοῦ καθυστερήματος τῶν παρὰ τοῦ δημοσίου ἐγγυημένων μερισμάτων, δὲν πρέπει νὰ συγκαταλεχθῶσιν εἰς τὰ κεφάλαια τῆς ἑταιρίας, διότι δὲν ἀνήκουσιν εἰς αὐτὰ, ἀλλ' εἰς τοὺς μετόχους, ὧν καθυστεροῦνται τὰ μερίσματα. Σφάλλουσι τέλος, ἐκπίπτοντες τὴν ἀξίαν τῶν γηπέδων, διότι ταῦτα δὲν ἠγοράσθησαν ἐκ τῶν χρημάτων τῆς ἑταιρίας. Ἄλλως ἔπρεπε νὰ ἐγγράψωμεν μεταξὺ τῶν ἐπαίνων τῆς διαχειρίσεως τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τὰ παρὰ τῶν ὁμογενῶν δωρηθέντα ἀτμόπλοια *Ἕνωσιν* καὶ *Κρήτην*· ἴσως τότε ἡ ἑταιρία ἀντὶ ἐλλείμματος παρουσίαζε

κέρδος. Ἀλλ' ἤθελεν εἶσθαι τοῦτο ἀπόδειξις ὅτι κέρδη καὶ ὄχι ζημίας ἀποφέρει ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα; ὅτι τὰ κέρδη ταῦτα ὀφείλονται εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν κκ. Συμβούλων; Ἐὰν ἀντὶ δύο, οἱ ὁμογενεῖς ἡμῶν ἐδώρουν εἰς τὴν ἑταιρίαν δέκα ἢ εἴκοσιν ἀτμοκίνητα, βεβαίως ὁ ἰσολογισμὸς αὐτῆς ἤθελεν εἶσθαι πολὺ πλέον εὐχάριστος. δὲν ἠθέλομεν ὅμως ἔχει ὀλιγωτέρους λόγους ἢ σήμερον, ὅπως παραπονεθῶμεν διὰ τὴν κακὴν κατάστασιν τῆς ἑταιρίας.

Μόνον ὁ διὰ τὴν μεταφορὰν γυναικοπαίδων λογαριασμὸς πρέπει νὰ ἐκπεσθῇ. Περιωρίσθημεν νὰ σημειώσωμεν αὐτὸν, (σελ. 16), χωρὶς νὰ προβῶμεν εἰς ἐκπεσμὸν, διότι δὲν ἔχει γείνει εἰσέτι ἡ ἐκκαθάρησις αὐτοῦ. Ἐπειδὴ ὅμως ἐπιμένουσι, παραδεχόμεθα αὐτὸν ὅπως σημειοῦται ὑπὸ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου (ὑπομν. σελ. 36), καὶ ἐκπίπτομεν δραχμὰς 200, 017.

Τὸ συμπέρασμα τῶν ἀνωτέρω, ἀναφορικῶς πρὸς τὴν λήξασαν δωδεκαετίαν, εἶναι ὅτι ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα ὤφειλε νὰ κοςίσῃ εἰς τὴν κυβέρνησιν δραχμὰς 1,579,666· ὅτι τῇ ἐκόστισε (31) δρ. 6,975,673· ὅτι τὸ ἔλλειμμα ἀνέρχεται (32) εἰς 1,107, 029· καὶ ὅτι τὸ πραγματικὸν ἔλλειμμα ἤθελεν εἶσθαι τὴν σήμερον 4,581,203 δρ. (33), ἐὰν ἡ κυβέρνησις περιωρίζετο εἰς τοὺς ὅρους τῆς συμβάσεως, καὶ δὲν ἐβοήθη σπουδαίως καὶ πολυτρόπως τὴν ἑταιρίαν πέραν τῶν ὑποχρεώσεών της. Ἀπ' ἔναντι δὲ τοῦ μεγάλου τούτου ἐλλείμματος ἠθέλομεν ἔχει κεφάλαια ὄχι μεγαλείτερα τῶν 3,580,522 δραχ. Ἐὰν δὲ σήμερον τὸ ἀπ' ἔναντι τοῦ κεφαλαίου τούτου ἔλλειμμα ἀνέρχεται μόνον εἰς 1,107,029 δραχμὰς (34),

---

(31) = 7,075,673—100,000 τῶν οἰκοπέδων.

(32) = 1,307,046—200,017 ὀφειλόμενα.

(33) = 4,831,220—250,017 δι' ἡμίση οἰκόπεδα καὶ ὀφειλόμενα.

(34) Ἀποφεύγομεν νὰ ἀποδώσωμεν τὸ ἁρμόζον ἐπίθετον εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ Αἰῶνος, λέγοντα ἐν τῇ στενοχωρίᾳ του, ὅτι »ὁ συγγραφεὺς τῶν ἄρθρων . . . . ἀναγκάζεται ἐπὶ τέλους νὰ ὁμο-

τοῦτο ὀφείλεται ἀποκλειστικῶς εἰς συνδρομὰς οἰκειοθελεῖς τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως.

Ἀκριβέστερον ὅμως ἐξεταζομένου τοῦ πράγματος, τὸ ἀληθὲς ἔλλειμμα εἶναι μεγαλείτερον, διότι

ά) Τὰ ἐργαλεῖα τοῦ σιδηροῦ νεωλκείου σημειοῦνται ὡς ἐνεργητικὰ κεφάλαια τῆς ἑταιρίας εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν ἀξίαν, ἐν ᾧ καὶ ἂν οὐδεμία χρῆσις αὐτῶν ἐγένετο, βεβαίως δὲν δύνανται ν' ἀξίζωσιν ὅ τι πρὸ δωδεκαετίας.

ϐ') Αἱ *Ἀθῆναι* καὶ ἡ *Ἰονία* ἠγοράσθησαν συμφώνως πρὸς τὴν γενομένην *ἐκτίμησιν πραγματογνωμόνων* ἀντὶ 108,750 δραχμῶν, ἐσημειώθησαν δὲ εἰς τὰ ἐνεργητικὰ κεφάλαια τῆς ἑταιρίας ἀντὶ δραχ. 290,336 (35).

Ἐκπίπτοντες λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἐνεργητικὴν περιουσίαν δρ. 14,060 διὰ τὸ νεωλκεῖον, καὶ δρ. 181,586 διὰ τὰ δύο ἀτμόπλοια (36), ἔχομεν πραγματικὸν ἔλλειμμα δραχμῶν 1,302,675. Πολὺ δὲ περισσότερον αὐξάνει τὸ ἔλλειμμα, ἂν

λογήσῃ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἔλλειμμα τῆς ἑταιρίας ἀναβαίνει εἰς δραχ. 141,844.» Οὔτε εἴπομεν, οὔτε δύναταί τις νὰ ἰσχυρισθῇ σπουδάζων τοιοῦτόν τι. Τὸ ἔλλειμμα εἶναι κατ' ἐλάχιστον ὅρον 1,107,027 δραχμαί.

(35) Τὰ δύο ταῦτα ἀτμόπλοια παρουσιάζουσι μοναδικὸν φαινόμενον, τῆς ἀξίας αὐτῶν (καίτοι ὑπεργήρων ἤδη) αὐξανούσης κατ' ἔτος ἀντὶ νὰ ἐλαττοῦται. Ἐν ᾧ ἠγοράσθησαν ἀντὶ δρ. 108,750

εἰς τὸν ἰσολογισμὸν τῆς 31 Δεκ.	1864	ἐκπροσωποῦσι »	141,408
» » » » » »	1865	» »	212,580
» » » » » »	1867	» »	290,336

Τὸ πρᾶγμα καταντᾷ τῷ ὄντι ἀπίστευτον, ἀλλ' οἱ κκ. μέτοχοι ἔχοντες εἰς χεῖρας αὐτῶν τοὺς ἰσολογισμοὺς τῆς ἑταιρίας, δύνανται νὰ ἴδωσι τὴν ἀκρίβειαν τῶν ἀριθμῶν τούτων.

(36) Ἀντὶ 181,586 δρ. ἔπρεπε κυρίως νὰ ἐκπέσωμεν 197,898, προστιθεμένης καὶ τῆς ἀπὸ τοῦ ἔτους 1864 μὴ γενομένης ἐκπτώσεως τῶν 3 τοῖς 0/0. Πράγματι ὅμως ἡ ἐτησία ἔκπτωσις εἰς τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα ἔπρεπε νὰ ἦναι τοὐλάχιστον 9—10 τοῖς 0[0, διότι βεβαίως δὲν δύνανται νὰ ζήσωσιν ὅσον νέα ἀτμόπλοια.

παραδεχθῇ τις τὴν ἰδέαν πολλῶν, ὅτι τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας ἐκτιμώμενα ὑπὸ *ξένων ἀμερολήπτων* ἀξιωματικῶν καὶ μηχανικῶν, ἤθελον παρουσιάσει ἀξίαν πολλῷ ἐλάσσονα τῆς ἐν τῷ ἰσολογισμῷ σημειουμένης.

Ἀναιροῦντες τὰ παράπονα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου περὶ τῆς ἀγορᾶς τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων τῆς κυβερνήσεως, ἀπεδείξαμεν ὅτι αὕτη δὲν ἦτο ἀσύμφορος τῇ ἑταιρίᾳ, διότι τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα, ὡς ἀπεδείχθη καὶ ἐκ τῶν ὑστέρων, ἦσαν καλλίστης κατασκευῆς, «εὑρισκόμενα καὶ σήμερον εἰς ἀρίστην κατάστασιν», — διότι ἐν ᾧ κατὰ τὰς ἐν σελ. 3 μνημονευομένας πληροφορίας ἀξιοτίμων ὁμογενῶν ἠδύνατο νὰ κοστίσῃ ὁ τόνος L. 26, ἐκόστισε μόνον L. 21.92, — διότι ἡ ἑταιρία ἐπλήρωσε τὰ μὲν δύο πρὸς L. 20.26, τὸ δὲ Αἰγαῖον πρὸς L. 12.3 τὸν τόνον, — διότι τὰ λοιπὰ ἀπ' εὐθείας παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἀγορασθέντα ἐκόστισαν L. 26.41 τὸν τόνον, — διότι ἡ κυβέρνησις συγκαταβατικῶς φερομένη, ἐδώρησεν εἰς τὴν ἑταιρίαν 463,000 δραχμάς, καὶ ἐκτὸς τούτου δὲν κατελόγισεν εἰς βάρος αὐτῆς τὰ ἔξοδα μεταφορᾶς καὶ ἀσφαλίστρων τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀτμοπλοίων.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸ δικαίωμα τῆς κυβερνήσεως πρὸς ἀπαίτησιν ὅλης τῆς γενομένης δαπάνης, παραπέμπομεν εἰς τὰ ἐν σελ. 11, 19—20 καὶ 96—97, ὡς καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἀπὸ 30 Μαρτίου 1858 ἔκθεσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὅπου καὶ ἡ ὁμολογία, ὅτι «*βεβαίως* ἐν τῇ γενομένῃ *συγκαταβάσει* (ἐκ μέρους τῆς κυβερνήσεως) ὑπάρχει *ἀποχρῶσα* ἀποζημίωσις τῶν δαπανῶν, εἰς ἃς ἡ ἑταιρία ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ νὰ ὑποκύψῃ ἕνεκα τῆς ἀναγκαίας ἐπισκευῆς καὶ τῆς διακοπῆς τῶν ταξειδίων »

Ἀλλ' οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν διαστρέφοντες τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα, ἀγανακτοῦσι δῆθεν πῶς τολμῶμεν νὰ θεωρήσωμεν «τοὺς ἐν Λονδίνῳ Ἕλληνας μεγαλεμπόρους, κεφαλαιούχους καὶ διευθυντὰς ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν, οἵτινες διεξήγαγον τὰς συμφωνίας καὶ τὰς ἀγοράς» τῶν μετὰ ταῦτα παρὰ τῆς ἑταιρίας προμηθευθέντων ἀτμοπλοίων, ὡς ἀνικανωτέρους

8*

τοῦ θείου ἡμῶν κ. Τομπάζη. Οὔτε ἰσχυρίσθημέν ποτε, οὔτε διενοήθημεν, οὔτε ἠδυνάμεθα νὰ διανοηθῶμεν τοιοῦτόν τι, διότι τὰς συμφωνίας καὶ ἀγορὰς δὲν διεξῆξε μόνος ὁ κ. Τομπάζης, ἀλλ ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ τῇ συνδρομῇ ἐπιτροπῆς βαθυπλούτων καὶ λίαν ἀξιοτίμων ὁμογενῶν, τὸν δὲ ἰσολογισμὸν τῆς κατὰ τόνον ἀξίας τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος ἀτμοπλοίων δὲν ἐλάβομεν παρὰ τοῦ κ. Τομπάζη, ὡς ὑποθέτει ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, ἀλλ' ἀπὸ αὐτὸν τὸν λογαριασμὸν τῆς ἐν Ἀγγλίᾳ ἐπιτροπῆς, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27/8 Αὐγούστου 1856. Μνημονεύσαντες τῆς τιμῆς τῶν παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παραγγελθέντων ἀτμοπλοίων, δὲν διϊσχυρίσθημεν ὅτι ταῦτα δὲν ἠγοράσθησαν εὐθηνά, ἀλλὰ μόνον ὅτι ἡ εταιρία δὲν ἐπλήρωσεν ἀκριβὰ τὰ διὰ τῆς κυβερνήσεως προμηθευθέντα. Περιτταὶ λοιπὸν αἱ διαβολαὶ καὶ αἱ συκοφαντίαι.

Ἡ κατηγορία τῆς «εὐηθείας», ἣν προσάπτει ἡμῖν τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, δὲν θέλει μᾶς ἐμποδίσει νὰ συμφωνήσωμεν μετ' αὐτοῦ, ὅτι δὲν εἶναι μόνον ἡ χωρητικότης, ἥτις προσδιορίζει τὴν ἀξίαν ἀτμοπλοίου τινος, ἀλλὰ καὶ ἡ ποιότης τοῦ σκάφους καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἐν γένει, ἡ ἐσωτερικὴ πολυτέλεια ἡ ποιότης τῆς μηχανῆς, ἡ δύναμις αὐτῆς κτλ.

Ὡς πρὸς τὴν ποιότητα τοῦ σκάφους καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἐβεβαιώθημεν οὐχὶ παρ' ἑνός, ἀλλὰ παρὰ πολλῶν ναυτικῶν, ὅτι καὶ τὸ *Αἰγαῖον*, καὶ ἡ *Ὕδρα*, καὶ ἰδίως τὸ *Πανελλήνιον* εἶναι ἀνώτερα πάσης μομφῆς. Ἄλλως τε οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν δὲν ἔχουσιν ἀνάγκην τῆς τοιαύτης μαρτυρίας, ὅταν μάθωσιν ὅτι καὶ τὰ τρία ταῦτα ἀτμόπλοια κατεσκευάσθησαν ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν καὶ τὸν ἔλεγχον τοῦ ἀγγλικοῦ Lloyd, ὅτι τόσον τὸ ὑλικὸν ὅσον καὶ ἡ κατασκευὴ καὶ ἐξάρτυσις αὐτῶν εἶναι σύμφωνος πρὸς τὸν κανονισμὸν τοῦ Lloyd, καὶ ὅτι κατετάχθησαν ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν ά. τάξιν, Α. 1., τὸ μὲν *Αἰγαῖον* διὰ 10, τὸ δὲ *Πανελλήνιον* καὶ ἡ *Ὕδρα* διὰ 12 ἔτη. Ὁ Lloyd εἶναι ἡ μόνη παραδεδεγμένη καὶ ἐπίσημος ἐν Ἀγγλίᾳ βεβαίωσις τῆς ποιότητος ἁπάντων τῶν ἐμπορικῶν πλοίων. Ἐνώπιον τῆς ἐξετάσεως τοῦ Lloyd, πᾶσα ἄλλη δὲν δύναται ἢ νὰ ἦναι ἐλλιπὴς καὶ νὰ ὑποχωρήσῃ.

Ὅσον διὰ τὰς μηχανὰς τοῦ *Αἰγαίου*, νομίζομεν ὅτι ἀρκοῦσα ἐγγύησις εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ κατασκευάσαντος αὐτὰς κ. Robert Stephenson· ἄλλως τε οὐδὲν δυσάρεστον ἠκούσθη ἐπὶ 13 ὅλα ἔτη διὰ τὴν μηχανὴν τινὸς τῶν ἀτμοπλοίων τούτων.

Ἐννοεῖται ἤδη ὅτι πρέπει νὰ λαμβάνῃ τις ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν πλοίων· εὐτυχῶς ὅμως τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δὲν διέπραξε τὸ μέγα λάθος, νὰ ἐπιθυμήσῃ λίαν πολυτελῆ ἀτμόπλοια (37), τὰ δὲ παρ' αὐτοῦ παραγγελθέντα δὲν διαφέρουσι κατὰ τὴν πολυτέλειαν πολὺ τῶν παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἀγορασθέντων. Ἑταιρία ὡς ἡ ἡμετέρα πρέπει νὰ ἀρκῆται, ἰδίως διὰ τὰς ἐσωτερικὰς γραμμάς, εἰς εὐπρεπῆ διακόσμισιν τοῦ σκάφους, χωρὶς νὰ ζητῇ μεγάλην πολυτέλειαν.

Ἡ μόνη δυνατὴ ἔνστασις ἤθελεν εἶσθαι ἡ ὡς πρὸς τὴν σχέσιν τῆς δυνάμεως τῶν μηχανῶν πρὸς τὴν χωρητικότητα τῶν σκαφῶν, ἐὰν δὲν ἦτο γνωστὸν καὶ ἀναμφισβήτητον, ὅτι σχετικῶς αἱ μεγάλαι μηχαναὶ εἶναι εὐθηνότεραι, καὶ ἐὰν δὲν εἴχομεν ὑπ' ὄψιν τὸν γενικὸν ἰσολογισμὸν τῆς 31 Δεκεμβρίου 1867, καθ' ὃν

Τὸ	*Πανελλήνιον*	εἶναι	τόνων	$354\frac{87}{94}$	καὶ	δυνάμ.	ἵππων	70
Ἡ	*Ὕδρα*	»	»	354	»	»	»	70
Ἡ	*Καρτερία*	»	»	$565\frac{15}{94}$	»	»	»	120
Ἡ	*Ὁμόνοια*	»	»	$565\frac{15}{94}$	»	»	»	120
Ἡ	*Ἑπτάνησος*	»	»	$631\frac{60}{94}$	»	»	»	120
Τὸ	*Βυζάντιον*	»	»	613	»	»	»	110
Ἡ	*Πατρὶς*	»	»	748	»	»	»	175
Ἡ	*Εὐνομία*	»	»	748	»	»	»	175
Αἱ	*Ἀθῆναι*	»	»	510	»	»	»	150

Βεβαίως ὅπου ὑπάρχει διαφορά τις μεταξὺ τῆς ἀναλογίας τῶν τόνων πρὸς τοὺς ἵππους τῶν δύο πρώτων καὶ ἐκείνης

---

(37) Καὶ τὸ Ἐθνικὸν Πνεῦμα, ἀριθ. 245, ὁμιλοῦν περὶ τῶν ἀτμοπλοίων τῆς Εὐρώπης, λέγει ὅτι «ἡ πολυτέλεια αὐτῶν εἶναι ἀσύγκριτος πρὸς τὴν τῶν ἡμετέρων.»

τῶν λοιπῶν ἀτμοπλοίων, δὲν εἶναι τόσον καταπληκτική, ὥστε νὰ δικαιολογῇ τὴν γλῶσσαν τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος*, τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ὑπάρχει καὶ διαφορά τις μεταξὺ τῆς τιμῆς τοῦ τόνου τῶν δύο πρώτων καὶ ἐκείνης τῶν λοιπῶν, καὶ διότι μεταξὺ τῶν τριῶν προμηθευθέντων παρὰ τῆς κυβερνήσεως ὑπάρχει καὶ ἓν ξύλινον, οὗ τὸ σκάφος, ὡς τοιοῦτον, κοστίζει πάντοτε πλειότερον,

Δύο μόνον ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας παρουσιάζουσιν οὐσιώδη διαφοράν. Ἡ *Ἰονία* (ἀγορασθεῖσα καὶ αὕτη παρὰ τῆς κυβερνήσεως) οὖσα μόνον 230 τόνων, ἐν ᾧ ἔχει δύναμιν 120 ἵππων, καὶ τὸ πολυθρύλλητον *Αἰγαῖον* περιεκτικὸν 520 τόνων, καὶ δυνάμεως 70 μόνον ἵππων. Ὁμολογοῦμεν ὅτι ἐνταῦθα ἡ δύναμις τῆς μηχανῆς ἦτο δυσανάλογος πρὸς τὸ μέγεθος τοῦ σκάφους. Μ' ὅλον τοῦτο ἡ ἀγορὰ τοῦ ἀτμοπλοίου τούτου δὲν ἦτο αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἐπιζήμιος, διότι ἡ μὲν ποιότης τοῦ σκάφους καὶ τοῦ ὑλικοῦ ἦτο καλλίστη, ἐκόστισε δὲ εἰς τὴν ἑταιρίαν L. 12.3 τὸν τόνον, ἐν ᾧ ἁπλοῦν σκάφος ἄνευ μηχανῆς καὶ ἐξαρτύσεως τιμᾶται συνήθως πολὺ πλειότερον (38). Ἀποροῦμεν τοσούτῳ μᾶλλον διὰ τὰ τοσαῦτα παράπονα τῶν κκ. Συμβούλων ὡς πρὸς τὸ *Αἰγαῖον*, καθ' ὅσον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι, διὰ νὰ ἐπιδεικνύωνται ἔ-

(38) Τοὺς μὴ ἀρκουμένους εἰς ὅσα περὶ τούτου εἴπομεν ἀλλαχοῦ (σελ. 20), καὶ ἐπαναλαμβάνοντας ὅτι τὸ Α ἰ γ α ῖ ο ν κατεσκευάσθη ἀκριβὰ ἐν καιρῷ πολέμου, παραπέμπομεν α'.) εἰς τοὺς λογαριασμοὺς τῆς Royal—Mail—Steam—Packet Company, ἧς τινος τὰ ἀπὸ 1842 ἕως 1849 κατασκευασθέντα 6 ξύλινα ἀτμόπλοια ἐκόστισαν L. 23.07 τὸν τόνον ἄνευ τῆς μηχανῆς, ἄνευ δὲ σκευασίας καὶ ἐξαρτίων, ἤτοι μόνον τὸ σκάφος, L. 17.5 τὸν τόνον, β'.) εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Bourgois (Appendice. p. 66), ὅστις προϋπολογίζων μετριώτερον πάντων τῶν ἄλλων, λέγει ὅτι «τὰ ξύλινα σκάφη π α ν τ ὸ ς μ ε γ έ θ ο υ ς ἄνευ μηχανῶν, λεβήτων καὶ πάσης σκευασίας κοστίζουν 14 λίρας τὸν τόνον», καὶ γ'.) εἰς τὴν τεχνικὴν ἐφημερίδα Engineer (3 October 1862. p. 201,), ἥτις ἐκτιμᾷ εἰς 16—20 λίρας τὸν τόνον ξυλίνου σκάφους.

χοντες πολλὰ ἀτμόπλοια, ἠγόρασαν οἰκειοθελῶς ἐπ' ἐσχάτων τὸν τριακοντούτην σχεδὸν *Ὄθωνα* (Ἀθῆναι) καὶ τὴν γεραρὰν *Ἰονίαν*.

Ταῦτα ὡς πρὸς τὴν ἀγορὰν τῶν τριῶν ἀτμοπλοίων. Σχετικῶς πρὸς τὰ ἐργαλεῖα τοῦ σιδηροῦ νεωλκείου, παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰ ἐν σελίδι 94—95, διὰ νὰ πεισθῇ ὅτι ἂν ὑπῆρξαν πρόξενα ζημίας, αὕτη δὲν ὀφείλεται εἰς τὴν κυβέρνησιν.

Ἕως ἐδῶ εἴχομεν τὴν εὐχαρίστησιν νὰ παρακολουθῶμεν βῆμα πρὸς βῆμα τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, ὅπερ μόνον περὶ τὰ τέλη τοῦ ἐν τῷ ἀριθμῷ 242 ἄρθρου ἤρχισε νὰ ζηλεύῃ καὶ νὰ ζητῇ νὰ ὑπερβῇ τὸ ὕφος καὶ τὰς φράσεις τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ *Αἰῶνος*. Ἤδη ἀφεθέντες μόνοι ἀπ' ἔναντι αὐτοῦ, εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς προσκρούομεν εἰς τὴν κατηγορίαν, ὅτι καίτοι λυπούμενοι διὰ τὴν ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων πληροφοριῶν, δὲν κωλυόμεθα ἐκ τούτου ν' ἀρνηθῶμεν ἐν σελ. 21 — 23 τὴν ὕπαρξιν ζημίας ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας, νὰ ὁμολογήσωμεν δὲ αὐτὴν καθ' ὁλοκληρίαν ἐν σελ. 36—38 «πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης, ὅτι τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας εἶναι ἡ μόνη τῆς ζημίας αἰτία.» Ἡ διαστροφὴ αὕτη τῶν πραγμάτων εἶναι σκόπιμος μόνον διὰ τοὺς μὴ ἀναγνώσαντας τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα. Εἰς τὸ πρῶτον τῶν ἀναφερθέντων χωρίων, λυπούμενοι διὰ τὴν στέρησιν τῶν ἀναγκαίων ἀριθμητικῶν ἀποδείξεων, προέβημεν εἰς τὴν ἔρευναν τοῦ ζητήματος διὰ συλλογισμῶν, ἀλλὰ διὰ συλλογισμῶν στηριζομένων ἐπὶ τῶν πραγμάτων (39)· εἰς τὸ

(39) Διὰ νὰ πεισθῇ ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ «Αἰῶνος,» ὅτι τὴν τοιαύτην μέθοδον ἐπιτρέπει ἡ πολιτειογραφικὴ ἐπιστήμη, παραπέμπομεν αὐτὸν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ κ. Jonak: Theorie der Statistik. Wien. 1856. Κατὰ τὴν ἐν σελ. 64 γνώμην τοῦ συγγραφέως τούτου «Ὅτι δύναταί τις νὰ ἐρευνᾷ καὶ ἀνευρίσκῃ τοὺς στατιστικοὺς νόμους καὶ ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου μόνον εἰς περιωρισμένον βαθμὸν ἢ οὐδαμῶς δύνανται νὰ ληφθῶσιν ὑπ' ὄψιν οἱ ἀριθμοί, δὲν δύναται

δεύτερον, δὲν ὡμολογήσαμεν τὴν ζημίαν, ἀλλ' ὑπεστηρίξαμεν ὅτι τὰ οἰκονομικὰ τῆς ἑταιρίας ἤθελον ἔχει καλλίτερον, ἐὰν τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἐπρομηθεύετο μικρότερα ἀτμόπλοια. Εἰς τὴν ἰδέαν ταύτην ὡρμήθημεν ἀφ' ἑνὸς μὲν ἐκ τῆς τοῖς πᾶσι εὐλήπτου ἀρχῆς, ὅτι εἶναι περιττὰ μεγάλα ἀτμόπλοια εἰς ἑταιρίαν παραπονουμένην (τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον παραπονεῖται, ὄχι ἡμεῖς) ὅτι δὲν εὑρίσκει ἐπιβάτας, ἀφ' ἑτέρου ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι τὰ ἔξοδα ἐνεργείας κτλ. ἀτμοπλοίου τινος εἶναι σχεδὸν ἀνάλογα πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν ἵππων τῆς μηχανῆς του. Ποτὲ ὅμως δὲν εἴπομεν, ὅτι «τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας εἶναι ἡ μόνη τῆς ζημίας αἰτία»· ὑπεστηρίξαμεν μόνον, ὅτι μεταξὺ τῶν *ἐννέα* λόγων τῆς καχεκτικῆς καταστάσεως τῶν οἰκονομικῶν αὐτῆς εἷς εἶναι καὶ τὸ μέγεθος τινῶν ἀτμοπλοίων (σελ. 30—40.).

Δὲν ἐρυθριῶμεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι δὲν εἴμεθα τόσον γεγυμνασμένοι εἰς τὴν πολιτειογραφικὴν ἐπιστήμην, ὥστε νὰ δυνάμεθα ν' ἀνεύρωμεν τρεῖς ἀγνώστους δι' ἑνὸς καὶ μόνου γνωστοῦ. Ἐπιμένομεν δὲ λέγοντες, ὅτι διὰ νὰ γνωρίζωμεν, ἐὰν γραμμή τις εἶναι προσοδοφόρος ἢ ὄχι, καὶ τίνες αἱ μὴ προσοδοφόροι προσεγγίσεις ἑκάστης γραμμῆς, πρέπει νὰ γνωρίζωμεν ὄχι μόνον τὴν εἰς μίλια ἀπόστασιν ἑκάστου λιμένος, ἀλλὰ καὶ τὴν κίνησιν τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων εἰς ἕκαστον τῶν λιμένων τούτων, ὡς καὶ τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς τοῦ εἰς ἑκάστην γραμμὴν ἐνησχολημένου ἀτμοπλοίου. Εὐχαρίστως ἐλάβομεν παρὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ *Αἰῶνος* τὴν πληροφορίαν, ὅτι τὴν εἰς μίλια ἀπόστασιν δυνάμεθα νὰ μάθωμεν εἰς ἕκαστον πρακτορεῖον· μὴ δυνάμενοι δὲ ποτὲ νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι ἐπιθυμεῖ ν' ἀπατήσῃ τοὺς ἀναγνώστας αὐτοῦ, ἂς μᾶς συγχωρήσῃ νὰ παρατηρήσωμεν αὐτῷ ὅτι ἀπατᾶται ὁ ἴδιος, ὑποστηρίζων ὅτι τὴν κίνησιν τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπο-

---

νὰ τεθῇ εἰς ἀμφιβολίαν, ὅταν ἀναχωρῇ τις ἀπὸ τὸ σημεῖον, εἰς ὃ ἔφθασεν ἤδη ἡ ἐπιστήμη.» Ἐὰν ὅμως ἡ αὐθεντία τοῦ κ. Jonak δὲν εἶναι ἱκανὴ διὰ τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ Α ἰ ῶ ν ο ς, εἴμεθα πρόθυμοι νὰ παραπέμψωμεν αὐτὸν εἰς πλῆθος ἄλλων συγγραφέων.

ρευμάτων, καὶ τοὺς εἰσπραχθέντας ναύλους εἰς ἕκαστον σταθμὸν, ὡς καὶ τὰ ἀτμόπλοια ἑκάστης γραμμῆς δυνάμεθα νὰ εὕρωμεν «ἐν ἑκάστῳ ἐτησίῳ ἰσολογισμῷ τῆς ἑταιρίας.» Εἰς οὐδένα ἰσολογισμὸν αὐτῆς εὑρίσκεται τοιοῦτόν τι. Ἐκεῖ ἐγγράφεται ἁπλῶς ὅτι ἡ ἑταιρία κέκτηται τὰ δεῖνα καὶ δεῖνα ἀτμόπλοια, χωρὶς νὰ σημειοῦται εἰς ποίαν γραμμὴν ἦτο ἐνησχολημένον ἕκαστον· ὑπάρχει σημείωσίς τις ποσάκις ἐνηργήθη ἑκάστη γραμμὴ, ἀλλὰ δὲν λέγεταί τι περὶ τῶν ἐπιβατῶν καὶ τῶν ἐμπορευμάτων καὶ τῶν ἐσόδων ἑκάστου σταθμοῦ. Ἐπίσης ἀπατᾶται μεγάλως ὁ ἐν τῷ *Αἰῶνι* γράψας, λέγων ὅτι ἡ δημοσίευσις τῶν παρ' ἡμῶν ζητουμένων πληροφοριῶν «καὶ δαπάνην οὐ μικρὰν συνεπάγεται.» Αὗται δὲν δύνανται ἢ νὰ ὑπάρχωσιν εἰς τὰ βιβλία τῶν πρακτόρων καὶ τῶν ἐν τοῖς πλοίοις λογιστῶν· τριήμερος ἐργασία τινὸς ἐκ τῶν ὑπαρχόντων ὑπαλλήλων ἀρκεῖ πρὸς τακτοποίησιν αὐτῶν· ἓν καὶ μόνον τυπογραφικὸν φύλλον (ἀπαιτοῦν δαπάνην τὸ πολὺ 60 δραχμῶν) δύναται νὰ τὰς περιλάβῃ.

Ἀλλὰ, διὰ τί δὲν μιμεῖται τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοὐλάχιστον τὰς μὴ δημοσιευούσας τοιαύτας πληροφορίας καὶ ἐπιχορηγουμένας ἐκ τῶν ξένων ἑταιριῶν; Ὅλαι δίδουσιν ἀκριβεστάτας καὶ λεπτομερεστάτας ἐκθέσεις εἰς τὰς κυβερνήσεις αὐτῶν. Ἡ ἑλληνικὴ ὅμως κυβέρνησις δὲν ἔχει κατὰ τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ *Αἰῶνος* δικαίωμα εἰς τοιαύτην ἀπαίτησιν, ἀφ' οὗ δὲν γνωρίζει κἂν «τὸν ἀληθῆ πληθυσμὸν τοῦ Κράτους!» Τί σχέσιν ἔχει τὸ ἓν πρὸς τὸ ἄλλο; Δικαιολογεῖταί ποτε τις διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός του, ἀναφέρων παραδείγματα ἄλλων μὴ ἐκπληρωσάντων τὸ ἑαυτόν; Ἐκτὸς τούτου ὅμως ὑπάρχει ἡ ἐλαχίστη ἀναλογία μεταξὺ τῶν εὐκόλων πληροφοριῶν, τὰς ὁποίας ζητοῦμεν ἀπὸ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ τῶν πολυδαπάνων, πολυπλοκωτάτων καὶ δυσχερεστάτων βεβαιώσεων τοῦ πληθυσμοῦ; Ἐὰν ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* δὲν ἤθελε νὰ ἦναι αὐτοδίδακτος πολιτειογράφος, ἤθελε μάθει εὐκόλως, ὅτι αἱ δυσκολώταται τῶν στατιστικῶν πληροφοριῶν εἶναι αἱ περὶ πληθυσμοῦ, καὶ ὅτι μ' ὅλον ὅτι ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις δὲν

ἔπραξεν ὅ τι ὤφειλεν, ὅ τι ἠδύνατο ὑπὲρ αὐτῶν, οὐδὲν ὅμως κράτος τῆς ὑφηλίου ἠδυνήθη μέχρι τοῦδε νὰ ἐξακριβώσῃ τὸν ἀληθῆ πληθυσμὸν αὐτοῦ.

Ἐν ὅσῳ δὲν ἔχομεν ὑπ' ὄψιν ἀκριβῶς βεβαιωμένους ἀριθμοὺς περὶ τῆς κινήσεως τῶν ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων ἐν τοῖς ἑλληνικοῖς ἀτμοπλοίοις δὲν δυνάμεθα παρὰ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν καὶ πάλιν ὅσα εἴπομεν ἐν σελ. 21—23 καὶ 32, καὶ ν' ἀναφερθῶμεν ἐκ νέου εἰς τὴν μαρτυρίαν τῶν ταξειδευόντων δι' ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων. Παρακαλοῦμεν λοιπὸν ἐκ δευτέρου ὄχι ἕνα, ὄχι δύο, ἀλλ' ἕκαστον τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν ἰδιαιτέρως, νὰ ἐρωτήσῃ ὄχι ἕνα καὶ δύο, ἀλλ' ὅλους τοὺς γνωρίμους καὶ φίλους του, ἐὰν ταξειδεύοντες ἐπὶ ἀτμοπλοίων τῆς ἑλληνικῆς ἑταιρίας εἶχον πολλοὺς συνεπιβάτας ἢ ὄχι, καὶ ἐὰν ἔτυχέ ποτε νὰ ἴδωσιν εἰσερχόμενον ἢ ἐξερχόμενον λιμένος τινος ἀτμόπλοιον τῆς ἑταιρίας μὲ ὀλίγους ἐπιβάτας. Εἴμεθα βέβαιοι ὅτι ὅλοι θέλουσι δώσει πληροφορίας ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἰσχυρισμοῦ, ἐκτὸς ἴσως προκειμένου περὶ τῆς γραμμῆς τινων νήσων.

Οὐδεὶς ἰσχυρίσθη ποτε, ὡς εἰρωνευόμενος ὑποθέτει ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, ὅτι ἀπὸ δωδεκαετίας «ὁ ἐν Ἑλλάδι πληθυσμὸς καὶ ἡ βιομηχανικὴ αὐτοῦ ἀκμὴ ὑπερέβησαν τὸν τοῦ Βελγίου.» Εἴπομεν ὅμως καὶ ἐπαναλέγομεν ὅτι ἐν ᾧ ὁ Lloyd διεξῆγε *μέχρι τοῦ* 1856 ἐπωφελῶς γραμμάς τινας, δὲν δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὡς ἀληθῆ τὴν εἰς πολλὰς ἐκθέσεις τοῦ Συμβουλίου καὶ πολλαχοῦ τοῦ ὑπομνήματος ὑποστηριζομένην ἀρχὴν, ὅτι ὅλη ἐν γένει ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία εἶναι *τὴν σήμερον* ἐπιζήμιος.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* λησμονῶν τὰ ἀνωτέρω, λησμονῶν ὅτι καὶ εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς κυβερνήσεως ὑπάρχουσι πολλὰ ἔγγραφα τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ἐν οἷς ὑποστηρίζει αὐτὸ «ὅτι *ὅλαι* αἱ ἐσωτερικαὶ γραμμαὶ, καὶ αὐτὴ ἡ γραμμὴ ἀπὸ Σύρου μέχρι Πειραιῶς, ἡ ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι Πατρῶν, καὶ ἡ ἀπὸ Πειραιῶς μέχρι Ναυπλίου» ἐπιφέρουσι ζημίαν, ὁμολογεῖ ὅτι «ὑπάρχουσι καὶ γραμμαὶ προσοδοφόροι». Ὅτι ὅμως οἱ κκ. Σύμβουλοι εἶναι ἐναντίας ἰδέας, ὑποστηρίζεται πρὸς τοῖς ἄλ-

λοις καὶ ἀπὸ αὐτὴν τὴν ἅπαξ μόνον, τῷ 1860, δημοσιευθεῖσαν (40) σύγκρισιν τῶν διαφόρων γραμμῶν, ἐν ᾗ ἀναγινώσκομεν· «Ἐκ τινος πίνακος τὸν ὁποῖον ἔχομεν ὑπ' ὄψιν, ἐξηγμένον ἐκ τῶν βιβλίων τῆς ἑταιρίας, καταφαίνεται ὅτι κατὰ τὸ 1860 ὑπῆρχε ζημία

1)	Ἀπὸ τὴν γραμμὴν		Πειραιῶς μέχρι	Πατρῶν	Δρ.	46,952
2)	»	»	»	Ναυπλίου	»	26,301
3)	»	»	»	Πειραιῶς καὶ Σύρου εἰς 4 μόνον ταξείδια . . .	»	2,195
4)	»	»	»	τοῦ Εὐβοϊκοῦ κόλπου	»	58,568
5)	»	»	»	τοῦ γύρου	»	93,807
6)	»	»	»	τῆς Ἀκαρνανίας . .	»	19,098
7)	»	»	»	τῶν νήσων	»	47,324
				Τὸ ὅλον ζημία εἰς ἓν ἔτος	»	294,245

Τίς δύναται νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τοὐλάχιστον αἱ τέσσαρες πρῶται γραμμαί, καλῶς καὶ μετ' ἐλέγχου καὶ οἰκονομίας διευθυνόμεναι, δὲν ἀποφέρουσι κέρδος ἀντὶ τῆς ἐκ δραχ 134, 016 ζημίας; Ὁ Lloyd ἀντὶ τεσσάρων ἐνήργει 52 ταξείδια μεταξὺ Σύρου καὶ Πειραιῶς· ἑπομένως ἐκ τῆς γραμμῆς ταύτης, τακτικῶς ἐνεργουμένης, ἤθελεν ἔχει ἡ ἑταιρία ζημίαν 28,535 δραχμῶν ἐτησίως! Πρέπει νὰ ὑποθέτωσι τῷ ὄντι μεγάλην εὐήθειαν εἰς τὸ κοινόν, οἱ τὰ τοιαῦτα δημοσιεύοντες! Ἐὰν οὕτως εἶχον τὰ πράγματα, οὐδ' ἐπὶ ἓν ἔτος ἤθελε διατηρεῖ ὁ Lloyd τὰς εἰς τὰς ἑλληνικὰς θαλάσσας γραμμάς του, ἢ ἐὰν χάριν συντομίας τοῦ ταξειδίου Κωνςαντινουπόλεως διήρχετο ἀπὸ Λουτρακίου καὶ Καλαμακίου, ἤθελε προσεγγίσει τὸ πολὺ καὶ εἰς Πειραιᾶ, ἀλλὰ ποτὲ ἄνευ κέρδους δὲν θὰ ἐπεσκέπτετο τὰς Πάτρας, τὴν Ναύπακτον, τὸ Αἴγιον τὴν Ὕδραν, τὰς Σπέτσας, τὸ Ναύπλιον καὶ τὴν Σῦρον.

Εἶναι ἐπιτετραμμένον εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ *Αἰῶνος* νὰ ἀραδιάζει ὅσους ἀριθμοὺς θέλει, συγχέων τὰ ἔσοδα τῶν

(40) Ὅρα Α ὁ γ ὴ ν ἀριθ. 835 καὶ 836, τῆς 6 Μαΐου 1861, καὶ Ἐ λ π ί δ α ἀριθ 1099, τῆς 18 Ἀπριλίου 1861.

γραμμῶν τῆς Ἑλλάδος μὲ ἐκεῖνα τῆς γραμμῆς Βρεντησίου Ἀγκῶνος, καὶ Τεργέστης, καὶ ταῦτα πάλιν μὲ τὰ γενικὰ ἔσοδα καὶ ἔξοδα τῆς ὅλης ἑταιρίας Lloyd καὶ τὸν γενικὸν ἀριθμὸν τῶν μιλίων, ὅσα διήνυσαν τὰ ἀτμόπλοια αὐτῆς, διὰ νὰ ἔλθῃ εἰς τὸ συμπέρασμα ὅτι ὁ Lloyd ἐζημιοῦτο ἐν Ἑλλάδι. Διὰ τῶν τοιούτων λοξοδρομιῶν δύναται νὰ ταλαντεύσῃ τὴν κρίσιν τινων, ἀλλ' ὄχι ποτὲ νὰ πείσῃ περὶ τῶν ἀδυνάτων τοὺς ὁπωσδήποτε σκεπτομένους. Τὸ προσοδοφόρον ἢ μὴ τῶν ἐν Ἑλλάδι προσεγγίσεων τοῦ Lloyd δύναται ν' ἀποδειχθῇ *δι' ἀριθμῶν* μόνον παρὰ τοῦ ἔχοντος ὑπ' ὄψιν ἀκριβεῖς πληροφορίας περὶ τῶν εἰς ἕκαστον σταθμὸν ἐπιβιβαζομένων προσώπων καὶ ἐμπορευμάτων, περὶ τοῦ λιμένος τῆς διευθύνσεως ἑκάστου περὶ τῶν παρ' ἑκάστου πληρωθέντων ναύλων περὶ τοῦ ὀνόματος τοῦ εἰς ἑκάστην γραμμὴν ἐνησχολημένου ἀτμοπλοίου, καὶ περὶ τῆς δυνάμεως τῶν ἵππων τῆς μηχανῆς αὐτοῦ.

Καὶ αὐτὸς ὅμως ὁ ἐν τῷ *Αἰῶνι* γράφων, μὴ ἔχων πλήρη πεποίθησιν εἰς τὴν πειθὼ τῶν ὑπολογισμῶν του, προσθέτει ὅτι «ἡ ἑταιρία Lloyd διετήρει τὰς ἐν Ἑλλάδι γραμμὰς χάριν τῶν ἄλλοσε ἐπιχειρήσεων αὐτῆς, καὶ ἵνα μὴ εἰς τὰ πρόθυρα τοῦ Ἀδριατικοῦ κατισχύσῃ ἄλλη σημαία πρὸς βλάβην τοῦ αὐστριακοῦ ἐμπορίου.» Εἴδομεν ἤδη ὅτι αἱ πλεῖσται τῶν εν Ἑλλάδι προσεγγίσεων δὲν εὑρίσκοντο εἰς σχέσιν πρὸς τὰς λοιπὰς ἐπιχρειρήσεις τοῦ Lloyd, νομίζομεν δ' ὅτι σφάλλει μεγάλως ὁ ὑποθέτων τόσον αἰσθηματικοὺς τοὺς μετόχους τοῦ Lloyd, ὥστε ν' ἀναλαμβάνωσιν, ἀπὸ ἁγνὸν πατριωτισμὸν κινούμενοι, γραμμὰς μὴ ἐπικερδεῖς, χωρὶς νὰ ἦναι ἐβεβλημέναι αὗται εἰς τὴν ἑταιρίαν των, ἐν ᾧ ἡ ἡμετέρα ἀρνεῖται να ἐκτελέσῃ καὶ ἐκείνας, δι' ἃς ἔχει ῥητὴν ὑποχρέωσιν δυνάμει ἐπισήμων συμβολαίων.

Τὸν σκοπὸν αὐτοῦ ἐπιδιώκων ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, καὶ ὀλίγον φροντίζων περὶ τῆς ἀκριβείας τῶν παρ' αὐτοῦ δημοσιευομένων, «δέον (λέγει) νὰ μάθῃ καὶ παρ' ἡμῶν ὁ κ. Δόσιος, ὅτι οὐδέποτε τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἔκαμε πρὸς οὐδένα παράπονα περὶ τῆς ἐκπτώσεως, οὐδ' ἐζήτησέ ποτε

τὴν ἐλάττωσιν αὐτῆς.» Παρακαλοῦμεν τὸν ἀναγνώστην ν' ἀνατρέξῃ εἰς σελ. 101—2, διὰ νὰ ἴδῃ τις, ἡμεῖς ἢ ὁ εἰλικρινὴς ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, διαστρέφει τὰς ἰδέας τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, ὅπερ ὄχι μόνον ἐζήτησε τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐκπτώτεων, ἀλλὰ καυχᾶται καὶ διὰ τὸ κατόρθωμά του, Ὅτι δὲ οὔτε εἰς ἀντίφασιν περιήλθομεν, οὔτε ἐνεγράψαμέν ποτε τὴν ἐλάττωσιν τῶν ἐκπτώσεων μεταξὺ τῶν πρὸς τὴν ἑταιρίαν εὐεργεσιῶν τῆς κυβερνήσεως, ὡς ἀρέσκεται νὰ λέγῃ ὁ ἐν τῷ *Αἰῶνι* κατήγορος ἡμῶν, μαρτυροῦν ὅλα τὰ ἐν σελ. 23—26 καὶ ἡ ἐν σελ. 13 ὑποσημείωσις (εὑρισκομένη ἀπαραλλάκτως καὶ εἰς τὸ ἄρθρον τοῦ *Μέλλοντος*, ὅπερ εἶχεν ὑπ' ὄψιν του ὁ προσπαθῶν ν' ἀναιρέσῃ ἡμᾶς), ἐν ᾗ λέγομεν ὅτι «τὸ παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου προταθὲν μέτρον δὲν εἶναι ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας.» Ὅτι δὲ τὸ μέτρον ἐπροτάθη ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου, ἀποδεικνύεται πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐκ τῶν ἐν σελ. 9, 12, 16, 26 κτλ. τοῦ ὑπομνήματος λόγων αὐτοῦ, εἰς οὓς ὀφείλομεν πλειοτέραν πίστιν, ἢ εἰς τοὺς ἐν τῷ *Αἰῶνι* λόγους τοῦ συνηγόρου τῶν κκ. Συμβούλων.

Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ὁμιλοῦντες περὶ τῶν ἐκπτώσεων δὲν ἀνεφέραμεν τὴν ἐν σελ. 27 τοῦ ὑπομνήματος παρατήρησιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου «ὅτι ἀπὸ τοῦ ἔτους 1860 ἔλαβε τὸ μέτρον νὰ σημειοῖ εἰς τὴν στήλην τῶν ἐξόδων ὅλον τὸ ποσὸν τῶν ἐπισκευῶν, ἐκτὸς ἐὰν πρόκηται περὶ ἀντικαταστάσεως τοῦ λέβητος.» Νομίζομεν ὅμως ὅτι τὸ χωρίον τοῦτο εἶναι μᾶλλον ὑπὲρ ἡμῶν, ἀποδεικνῦον ὅτι ἐν ᾧ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ὑπολογίζει εἰς 34 ἔτη *τὸ ἀνώτατον ὅριον* τῆς ζωῆς τῶν ἀτμοπλοίων, διὰ νὰ δυνηθῇ ν' ἀνακτήσῃ ἐκ τῶν ἐκπτώσεων τὸ ὅλον τῆς ἀξίας αὐτῶν, ὁ βίος των πρέπει νὰ ἦναι πολὺ μεγαλειτέρας διαρκείας. Τὸ σημαντικώτερον τῶν ἐξόδων ἐπισκευῆς εἶναι ὁμολογουμένως τὸ τῶν λεβήτων. Διὰ νὰ μὴ φιλονεικήσῃ τις ὅμως καὶ τοῦτο, ἐπικαλούμεθα τὴν μαρτυρίαν τοῦ κ. J. H. Wilson (Officer of the Indian Navy), ῥητῶς λέγοντος (41) ὅτι αἱ σπουδαῖαι ἐ-

(41) Second report from the select committee on Steam-communications with India. 1851. p. 120. D. 4701.

πισκευαί, αἵτινες ἐπιβαρύνουσι τὰ ἀτμόπλοια εἶναι αἱ διὰ νέους λέβητας καὶ τὴν ἀνανέωσιν τοῦ χαλκοῦ.» Ἡ τελευταία αὕτη γίνεται κάθε ὀκτὼ ἔτη, ἐν ᾧ οἱ λέβητες ἀλλάσσονται σχεδὸν κατὰ τετραετίαν, ἤτοι ἑπτάκις εἰς τὸ διάστημα τῶν 34 ἐτῶν, καὶ ἀπαιτοῦσι κατὰ πᾶσαν ἀνανέωσιν δαπάνην περίπου 250 δραχμῶν δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον. Ἑπομένως οἱ λέβητες ἀτμοπλοίων 120 ἵππων, ὡς π.χ. τῆς *Επτανήσου*, ἔχουν ἀνάγκην δαπάνης 30,000 δι' ἑκάστην ἀντικατάστασιν, δι' ἑπτὰ δὲ ἀντικαταστάσεις ἀπαιτοῦνται 210,000 δραχμαί, ὧν τὸ τρίτον, δηλ. 70,000 δρ., δὲν ἐγγράφεται εἰς τὰς δαπάνας, ἀφαιρούμενον ἀπὸ τὰς ἐκπτώσεις. Ὅθεν μετὰ τὴν λῆξιν 34 ἐτῶν τοιοῦτον ἀτμόπλοιον παρουσιάζει 70,000 δρ., ὧν ἡ ἔκπτωσις δὲν ἔχει γείνει εἰσέτι. Ἐπειδὴ δὲ ἡ ἀξία τῆς *Επτανήσου* (42) εἶναι 14,000 λιρῶν ἢ 393,680 δραχμῶν, ἡ ἐτησία ἔκπτωσις πρὸς 3 τοῖς $^0/_0$ ἀνέρχεται εἰς δρ. 11,810 ἐπειδὴ ὅμως, μέχρις οὗ ἐκπεσθῶσιν αὗται, ἀπαιτοῦνται σχεδὸν δύο ἀλλαγαὶ λεβήτων, αἱ ἐκπεσθησόμεναι 70,000 δραχμαὶ πράγματι πλησιάζουσι τὰς 90,000, ἔχουσαι χρείαν σχεδὸν 8 ἐτῶν, ὅπως καλυφθῶσιν ὑπὸ τῶν ἐκπτώσεων Ἐκ τούτων καταφαίνεται μαθηματικώτατα ὅτι κατὰ τὸ σήμερον ἐφαρμοζόμενον σύστημα, ἡ διάρκεια τοῦ βίου τῶν πλοίων δὲν ὑπολογίζεται εἰς 34 ἀλλ' εἰς 42 ἔτη. Ἑπομένως ὑποστηρίζομεν καὶ πάλιν, ὅτι ἡ ἔκπτωσις πρὸς 3 τοῖς $^0/_0$ δὲν εἶναι ἐπαρκὴς, καὶ κακῶς ἐζητήθη ὑπὸ τῶν κκ. Συμβούλων.

Ἔτι ἀτυχέστερος δεικνύεται ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* εἰς τὴν ἐκδρομὴν αὐτοῦ κατὰ τῶν περὶ ἀσφαλίστρων ἰδεῶν ἡμῶν (σελ. 26—28 καὶ 41—45). Παρατηροῦμεν, λέγει, «ὅτι ἵνα κατατεθῇ ἤδη τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον παρά τινι τραπέζῃ πρέπει νὰ ἐκποιηθῇ μέρος τῆς εταιρικῆς περιουσίας.» Γνωρίζοντες κάλλιστα τοῦτο, ὑπεστήριξαμεν ἐν σελ. 41—42 ὅτι κακίστη εἶναι ἡ διαχείρισις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, μεταβαλόντος τὰ ἀσφάλιστρα εἰς κτηματικὴν περιουσίαν. Ἀλλ' ὁ

(42) Ὅρα ἔκθεσιν τῆς 28 Μαρτίου 1860 σελ. 4.

ἀντίπαλος ἡμῶν, ἀντὶ ν' ἀναιρέσῃ τοὺς ἐκεῖ ἀναφερομένους λόγους, ὑποστηρίζει ά.) ὅτι ἄτοπον «ἤθελεν εἶσθαι, ἐν ᾧ ἡ ἑταιρία πληρώνει τόκους βαρεῖς πρὸς 12 τοῖς %, νὰ ἔχῃ τὰ κεφάλαιά της παρὰ τῇ Τραπέζῃ πρὸς 3 ἢ 5 τοῖς %, ζημιουμένη οὕτως ἐτησίως σπουδαιότατον ποσόν» 6') ὅτι ἐπειδὴ τὸ ἥμισυ τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας εἶναι ἐξησφαλισμένον ἀρκούντως, ἐξησφάλισται καὶ τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον. Ὡς πρὸς τὸ ά. παρατηροῦμεν ὅτι ἐὰν τὰ ἀσφάλιστρα ἦσαν κατατεθειμένα εἰς Τράπεζαν, ἤθελον δίδει τόκον 5 τοῖς %, ἐν ᾧ συμπεριλαμβανόμενα εἰς τὴν κτηματικὴν περιουσίαν, αὐξάνουσι τὰς ζημίας ἑταιρίας, εἰς ἣν τὰ κέρδη εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστα, καὶ ἐπομένως ἀντὶ 5 τοῖς % δίδουσιν ἓν μέγα μηδενικόν, διατρέχοντα συγχρόνως τοὺς κινδύνους τῆς κτηματικῆς περιουσίας. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὴν δευτέραν παρατήρησιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ *Αἰῶνος*, ἀφ' οὗ ὡς εἶναι γνωστόν, ὁμολογεῖ δὲ καὶ ὁ ἴδιος, μόνον τὸ ἥμισυ τῆς ἑταιρικῆς περιουσίας εἶναι ἐξησφαλισμένον (καὶ τοῦτο ὄχι *ἀρκούντως*, ὡς ἀνεπτύξαμεν ἐν σελ. 43) καὶ τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον *μόνον κατὰ τὸ ἥμισυ* ἐξησφάλισται (43).

Μὴ ἀρκούμενος εἰς ταῦτα ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, προχωρεῖ ἔτι μακρύτερον, καὶ ἐπιμένει ὑποστηρίζων ὅτι παραλογιζόμεθα, καὶ οὔτε ὀρθῶς οὔτε κατὰ λογιστικὴν ἀλήθειαν βαδίζομεν, μὴ παραδεχόμενοι τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου ἀπὸ τὸ ἔλλειμμα, καὶ ἀντιτείνοντες εἰς τὴν κατάταξιν ἐκείνου μεταξὺ τοῦ κεφαλαίου τῆς ἑταιρίας. Μολαταῦτα ἐμμένομεν εἰς τὴν ταπεινὴν ἡμῶν γνώμην, προτιμῶντες νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τοὺς κορυφαίους τῆς οἰκονομικῆς ἐπιστήμης παρὰ μὲ τοὺς τρεῖς ἀστερίσκους τοῦ *Αἰῶνος*, εἰς τοὺς ὁποίους θέλομεν φέρει καὶ ἄλλην ἀπρόσβλητον ὑπὲρ ἡμῶν μαρτυρίαν, τὴν τοῦ κ. A. Anderson (Managing Director of the Peninsular and Oriental Steam Navigation Company), ὅστις ἐξεταζόμενος ἐνώπιον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κοινοβουλίου, καὶ ἐρωτηθείς, «Δὲν δύναται τὸ ἀσφαλιστικὸν τα;

(43) Second Report. etc. 1851. p. 131. L. 4756.

μίευμα (fund) νὰ ὀνομασθῇ ὀρθῶς *κεφάλαιον* (capital);» ἀπήντησεν «Ὄχι, εἶναι ταμίευμα (fund) προωρισμένον νὰ ἐπανορθώσῃ τὰς ζημίας θαλασσίων κινδύνων (44).» Ἀλλὰ τί

---

(44) Τὸ Ἐθνικὸν Πνεῦμα (ἀριθ. 244) πραγματευόμενον τὰ περὶ τῶν ἀσφαλίστρων, ἀπορεῖ «Διὰ τί ὁ κύριος εἰς τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ καὶ τοὺς κινδύνους νὰ μὴ μεταχειρίζηται πρὸς σωτηρίαν του τὸ ἴδιον ἑαυτοῦ κτῆμα;» καὶ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἑταιρία δύναται νὰ λάβῃ τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον πρὸς ἱκανοποίησιν οἱασδήποτε ἀνάγκης αὐτῆς. Βεβαίως ὁ κύριος διαθέτει κατὰ βούλησιν τὸ κτῆμα αὐτοῦ· ἀλλ' ὅταν ἅπαξ θέσῃ ποσοστόν τι τῆς περιουσίας του κατὰ μέρος ὡς ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον, διέθεσεν ἤδη αὐτὸ ὑπὲρ ὡρισμένης ἀνάγκης, ὡρισμένου κινδύνου· ἐὰν θέλῃ νὰ τὸ διαθέσῃ βραδύτερον πρὸς ἀποφυγὴν ἄλλου κινδύνου, ἢ ἱκανοποίησιν ἄλλης ἀνάγκης, π. χ. πρὸς ἀγορὰν οἱουδήποτε πράγματος, πρέπει ν' ἀποφασίσῃ πρῶτον τὴν καταστροφὴν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου, διότι τὸ αὐτὸ ποσὸν δὲν δύναται νὰ διατεθῇ δίς. Ἄλλως ἤθελεν ὑπάρχει καὶ μικρά τις ἀναλογία μεταξὺ τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος κυρίου καὶ τῆς κυβερνήσεώς μας, λαμβανούσης τὸ ταμίευμα τῆς ὁδοποιΐας, ἢ ἄλλα χρήματα ἔχοντα εἰδικὸν προορισμὸν, καὶ δαπανώσης αὐτὰ εἰς τὰς γενικὰς ἀνάγκας τοῦ κράτους. Ἀλλ' ἐὰν οὕτως ἔχῃ, ἐρωτώμεθα, «εἰς τί χρησιμεύει τὸ ἀποθεματικὸν κεφάλαιον;» Τὴν σύγχυσιν τοῦ ἀποθεματικοῦ καὶ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου εὕρομεν ἤδη ἅπαξ ἐν τῇ πολυθρυλλήτῳ ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας ἐπιστολῇ· ἀπεδόσαμεν ὅμως αὐτὴν εἰς παραδρομὴν, καὶ διὰ τοῦτο οὐδὲ λόγον περὶ αὐτῆς ἐκάμαμεν. Ἤδη ὅμως φαίνεται ὅτι ἡ ἰδέα αὕτη εἶναι βαθέως ἐρριζωμένη εἰς τὸν νοῦν τῶν περὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, καὶ διὰ τοῦτο εἶναι ἀνάγκη νὰ καταδείξωμεν τὴν διαφορὰν, ἥτις ὑπάρχει μεταξὺ ἀσφαλιστικοῦ καὶ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου. Τὸ α΄. μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν πρόβλεψιν κινδύνων, οἵτινες ἀφορῶσιν ἀντικείμενα φθαρτὰ, δύνανται νὰ καταστρέψωσιν αὐτὰ ἢ ὁλοσχερῶς ἢ ἐν μέρει, καὶ προέρχονται ἐξ ἀνωτέρας δυνάμεως, ἰδίως τοῦ πυρὸς καὶ τῶν νόμων τῆς φύσεως· τὸ β΄. ἀποβλέπει ὅμως κυρίως εἰς ἐκτάκτους ζημίας ἀτυχῶν ἐμπορικῶν συνδυασμῶν.

μέλλει εἰς τοὺς τρεῖς ἀστερίσκους περὶ τῆς ἰδέας τοῦ διευθυντοῦ τῆς μεγάλης ἀγγλικῆς ἑταιρίας; Δὲν δύναται νὰ ἔχῃ δίκαιον, ἀφ' οὗ ἄλλης γνώμης εἶναι τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου.

Ἀλλ' ἐρωτώμεθα· ἐὰν «μετὰ τὸ κλείσιμον τοῦ ἐτησίου ἰσολογισμοῦ τῆς ἑταιρίας ἐπέλθῃ γεγονός τι προκαλοῦν τὴν ἄμεσον διάλυσιν αὐτῆς, ποῖον θέλει εἶσθαι τὸ ἔλλειμμα τῆς ἑταιρίας; τὸ ἐν τῷ ἰσολογισμῷ σημειούμενον ἔλλειμμα, ἢ τὸ μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ δι' ἄλλας ἐκτάκτους ἐκ τῆς θαλάσσης ζημίας, ἀλλὰ μὴ ἐλθούσας, προωρισμένου ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου; » Ἡ ἀπάντησις εἶναι πρόχειρος. Βεβαίως τὸ ἐν τῷ ἰσολογισμῷ σημειούμενον ἔλλειμα, καθ' ὅσον πρόκειται νὰ ἴδωμεν ὁποῖα ὑπῆρξαν τὰ ἀληθῆ οἰκονομικά, ἐμπορικὰ ἀποτελέσματα τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, ὡς τοιαύτης. Ἐὰν τὰ λυπηρὰ αὐτῆς ἀποτελέσματα μετριασθῶσιν ἐκ τῆς ὑπάρξεως ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου, τοῦτο ἀφορᾷ μὲν τοὺς μετόχους, ἀλλὰ δὲν συντείνει εἰς τὸ νὰ μεταβάλῃ τὴν περὶ τῆς

Συμφώνως πρὸς ταῦτα, τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας ἐξασφαλίζει τὰ ἀτμόπλοια καὶ πλοιάρια αὐτῆς ἐναντίον τῶν κινδύνων τῆς θαλάσσης καὶ τοῦ πυρός, ἐν ᾧ ἐκ τοῦ ἀποθεματικοῦ κεφαλαίου τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης κατὰ τὸ ἄρθρον 9 τοῦ Κανονισμοῦ αὐτῆς «θέλουσι λαμβάνεσθαι τὰ ἀναγκαιοῦντα χρήματα πρὸς συμπλήρωσιν τῶν 7 τοῖς 0/0 τοῦ συνήθους μερίσματος, ὁσάκις τὰ ἐτήσια κέρδη τῆς τραπέζης ἔτους τινος δὲν χορηγήσωσι τοσοῦτον μέρισμα». Ἐντεῦθεν βλέπει πᾶς τις, ὅτι ἕκαστον τῶν δύο κεφαλαίων, τοῦ ἀποθεματικοῦ τῆς Τραπέζης καὶ τοῦ ἀσφαλιστικοῦ τῆς Ἀτμοπλοΐας, ἔχει διάφορον εἰδικὸν προορισμόν. Ὅπως εἶναι ἀπορίας ἀξία ἡ σύγχυσις τῶν δύο τούτων, εἶναι ἐπίσης ἀκατανόητον, πῶς τὸ Ἐθνικὸν Πνεῦμα ἐπιμένει εἰς τὴν ἰδέαν ὅτι τὰ ἀτμόπλοια, εἰς ἃ, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ Αἰῶνος, μετεβλήθη τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον, δὲν διατρέχουσι μεγαλειτέρους κινδύνους ἀπὸ χρήματα τοκιζόμενα εἰς τὴν Ἐθνικὴν Τράπεζαν!

Ἀτμοπλοΐας κακὴν ἰδέαν αὐτῶν. Ἀνάλογον παράδειγμα παρουσιάζει ὁ μεγαλοκτηματίας, ὅστις ἔχει ἐπὶ τοῦ κτήματός του μηχανὰς πρὸς κατασκευὴν ῥακῆς ἐξ ἀραβοσίτου. Ἄλλο τὸ κέρδος τῆς καλλιεργείας τοῦ ἀραβοσίτου, καὶ ἄλλο τὸ τοῦ ῥακοποιείου. Τοῦτο δὲν ἐπιβαρύνεται μὲ τὰς ζημίας ἐκείνης, ἀλλ' οὔτε συμμετέχει τῶν κερδῶν αὐτῆς. Ὅπως ἐνταῦθα, οὕτω καὶ εἰς τὴν Ἀτμοπλοΐαν ἔχομεν δύο χωριστοὺς λογαριασμούς.

Ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* λέγει ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δὲν ἀμφισβητεῖ τὴν χρησιμότητα τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου καὶ τῶν ἀσφαλίστρων. Πιστεύομεν αὐτῷ· ἀλλ' ἐπιθυμοῦμεν μᾶλλον ἔργα ἢ λόγους. Ὅταν ὄχι μόνον θεωρῇ τις αὐτὸ ὡς κεφάλαιον προωρισμένον νὰ καλύψῃ τὸ ἔλλειμμα, ἀλλὰ καὶ τὸ μὲν ἥμισυ εἰς κτηματικὴν περιουσίαν μεταβάλλῃ, τὸ δ' ἕτερον καταθέτει εἰς χεῖρας ἰδιωτῶν, ἐν οἷς καί τινα τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, νομίζομεν ὅτι διὰ τῶν ἔργων ἀμφισβητεῖ τὴν χρησιμότητα αὐτοῦ.

Τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον τοῦ Lloyd, ὅπερ γνωρίζει κάλλιον τί θὰ εἴπῃ ἀσφάλισις, καὶ σέβεται πλειότερον αὐτήν, βλέπον ὅτι ὁλονὲν αὐξάνει ὁ στόλος τῆς ἑταιρίας καὶ ὁ ἀριθμὸς τῶν μεγάλων ἀτμοπλοίων αὐτῆς, ἔσπευσε ν' αὐξήσῃ ἐκτάκτως τὸ ἀσφαλιστικὸν κεφάλαιον. Ἰδοὺ τί ἀναγινώσκομεν ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκθέσει αὐτοῦ· « Ἀφ' οὗ ὁ προκείμενος ἰσολογισμὸς ἐπιτρέπει τὸ τοιοῦτον, νομίζομεν ἔργον φρονήσεως νὰ ὁρίσωμεν ἐφ' ἅπαξ πλὴν τοῦ κατὰ τὸν κανονισμὸν ὡρισμένου ποσοῦ, ποσὸν 250.000 φιορινίων (712,500 δραχμῶν) πρὸς ἐνίσχυσιν τοῦ ἀσφαλιστικοῦ κεφαλαίου, ὅπως αὐτὸ καταστῇ μᾶλλον ἀνάλογον πρὸς τοὺς κινδύνους, οὓς πρόκειται ν' ἀσφαλίσῃ.

Ἀλλ' ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* συναισθάνεται κάλλιστα ὅτι εἰς τὰ τῶν ἀσφαλίστρων ἡττᾶται λίαν εὐκόλως τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον, καὶ διὰ τοῦτο σιωπᾷ ἐντελῶς ὡς πρὸς τὴν ἀσφάλισιν τῶν ἀτμοπλοίων παρ' αὐτῶν τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καὶ δὲν δίδει ἐξήγησίν τινα περὶ τῆς *ἐκ τοῦ γραφείου τῆς ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας* γε-

νωμένης (ὅρα σελ. 44.) ἀποκαλύψεως, ὅτι «εἰσέτι μένουσιν ἀπλήρωτα τ'ἀσφάλιστρα πέντε καὶ ἓξ ἐτῶν».

Τὸ '*Ἐθνικὸν Πνεῦμα* εἶναι κατὰ τοῦτο τολμηρότερον, καὶ ἀπαντῶν (ἀριθ. 239.) εἰς τὸν *Πρωϊνὸν Κήρυκα* (ἀριθ 919), λέγει ὅτι «οὐδεὶς νόμος ἐξαιρεῖ τοὺς ἰδιώτας ἢ τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου ἀπὸ τῆς πράξεως τοῦ ἀσφαλίζειν», καὶ ὅτι «ἐν Εὐρώπῃ ἀσφαλίζουσι καὶ ἰδιῶται, καὶ μέτοχοι, καὶ σύμβουλοι, μὴ ὑπαρχόντων ἱκανῶν ἀσφαλιστικῶν καταστημάτων». Εἰς ταῦτα παρατηροῦμεν, πρῶτον ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη εἰδικοῦ νόμου. Τὰ μέλη τοῦ Συμβουλίου δὲν δύνανται νὰ ἐμπορεύωνται μὲ τὴν ἑταιρίαν, διότι τὸ ἀπαγορεύει ἡ ἠθική, καὶ διότι οἱ διαχειρισταὶ ὡς καὶ οἱ κηδεμόνες δὲν ἔχουσι δικαίωμα νὰ δανείζωσιν εἰς τοὺς παρ' αὐτῶν κηδεμονευομένους, ἢ εἰς ἐκείνους τῶν ὁποίων διαχειρίζονται τὴν περιουσίαν, ὡς δὲν δύνανται καὶ νὰ δανεισθῶσιν ἀπὸ αὐτούς. Δεύτερον παρατηροῦμεν ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὑπάρχουσιν ἱκανὰ ἀσφαλιστικὰ καταστήματα, αἱ δὲ ἀσφαλίσεις δύνανται νὰ γείνωσι κάλλιστα καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος· τρίτον, ὅτι *οὐδαμοῦ τῆς Εὐρώπης ἀσφαλίζουσιν οἱ σύμβουλοι*. Ἄς μᾶς εἴπωσι, ποῦ αὐτῆς δὲν ὑπάρχουσιν ἱκανὰ ἀσφαλιστικὰ καταστήματα. Ἄς μᾶς ἀναφέρωσι (μετ' ἀποδείξεων ὅμως) μίαν οἱανδήποτε ἑταιρίαν, ὅπου οἱ σύμβουλοι καταδέχονται νὰ γείνωσιν ἀσφαλισταὶ καὶ προμηθευταί.

Κλείων ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* τὰς περὶ ἀσφαλίστρων θεωρίας αὐτοῦ, ἔκρινε σκόπιμον νὰ προσθέσῃ καὶ τὰ ἑξῆς· «Πολὺ ὑποπτευόμεθα, μὴ τυχὸν ὁ Ἑρμουπολίτης τοῦ *Μέλλοντος* καὶ ὁ ἡμέτερος Δόσιος εἶναι ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον». Ἐπειδὴ ἐν Ἑλλάδι πολλάκις παρεξηγεῖται ἡ ἐπὶ τοιούτων συκοφαντιῶν σιωπή, εἴμεθα δυστυχῶς ἠναγκασμένοι ν' ἀπαντήσωμεν, λέγοντες πρὸς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ *Αἰῶνος*, ὅτι καθ' ὅσον ἀφορᾷ ἡμᾶς, γράφομεν πάντοτε μὲ τὴν ὑπογραφήν μας, διότι νομίζομεν ὅτι οὕτω πρέπει νὰ πράττωσιν οἱ ἐλεύθεροι πολῖται οἱ σεβόμενοι ἑαυτούς, ὁσάκις ἔρχονται νὰ ἐπικρίνωσι καὶ νὰ κατηγορήσωσί τινα. Αἱ ἐναντίαι θεω-

ρίαι ἀνήκουσιν εἰς τοὺς ὑπὸ τρεῖς ἀστερίσκους καὶ τὰ τούτοις ὅμοια κρυπτομένους.

Σκοπεύων ἤδη ὁ ἀντίπαλος ἡμῶν νὰ τελειώσῃ τὸν κατὰ τοῦ Β'. ἡμῶν ἄρθρου πόλεμον, ῥίπτει εἰς παράγραφόν τινα γενικάς τινας φράσεις, ὧν ἡ οὐσία εἶναι ά.) ὅτι ἡ διὰ «τὴν Ναυπλιακὴν ἐπανάστασιν χορηγηθεῖσα τῇ ἑταιρίᾳ ἀποζημίωσις ἦτο κατωτέρα τῆς ἀληθοῦς», β'.) ὅτι «τὰ εἰς Τουρκίαν ταξείδια ἐπέφερον σπουδαῖα κέρδη,» καὶ γ') ὅτι ἡ ἐπανάληψις αὐτῶν εἶναι ἀδύνατος, διότι εἰς τὴν ἑταιρίαν «καθυστεροῦνται περὶ τὸ ἓν καὶ ἥμισυ ἑκατομμύριον». Ὡς πρὸς τὸ ά. ἀπατᾶται ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, διότι, ὡς ὁμολογοῦσιν αὐτοὶ οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, ἡ ἑταιρία ἔλαβεν ἀποζημίωσιν πολλῷ μεγαλειτέραν τῶν 40 δραχμῶν διὰ πᾶσαν ὥραν ἐνεργείας καὶ 20 δρ. διὰ πᾶσαν ὥραν ἀργίας ἑκάστου ἀτμοπλοίου, ὅπως ἔπρεπε νὰ λάβῃ κατὰ τὴν σύμβασιν (ὅρα σελ. 104). Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐν Τουρκίᾳ *σπουδαῖα* κέρδη τῆς ἑταιρίας, εἶναι ἐντελῶς ἄγνωστα ὄχι μόνον εἰς ἡμᾶς, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ βαλάντια ὅλων τῶν μετόχων. Τὰς καθυστερήσεις τέλους τῆς κυβερνήσεως ἐνεγράψαμεν καὶ ἡμεῖς μεταξὺ τῶν αἰτίων τῆς κακῆς καταστάσεως τῆς ἑταιρίας, καὶ ὑπεστηρίξαμεν (σελ. 70) τὴν ἀρχὴν τοῦ νὰ δοθῶσι πλείονες ἐγγυήσεις εἰς αὐτὴν διὰ τὸ μέλλον. Νομίζομεν ὅμως ἀγνωμοσύνην τὴν τοσαύτην καταφορὰν κατὰ τῆς κυβερνήσεως, ἐν ᾧ αὕτη ὀφείλουσα νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἑταιρίαν μόνον 1,579,666, ἔδοσεν ἤδη 5,475,673 δραχμάς, καὶ δὲν ἀρνεῖται νὰ πληρώσῃ, ἅμα δυνηθῇ, τὰς ὀφειλομένας 1,500,000 (;) δραχμάς, μετὰ τοῦ πρέποντος τόκου. Οἱ τοσοῦτον ποιοῦντες θόρυβον ἔπρεπε νὰ συλλογισθῶσι, πῶς ἤθελον χαρακτηρίσει τὴν πρᾶξιν αὐτῶν καὶ ἡ κοινωνία, καὶ ἡ ἠθική, καὶ ὁ νόμος, ἐὰν εἰς τὴν θέσιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἑταιρίας ὑπῆρχον δύο ἁπλοὶ ἰδιῶται. Πῶς ἄλλως τε ἡ ὕπαρξις καθυστερήματος δύναταί ποτε ν' ἀναιρέσῃ τοὺς ἰσχυρισμοὺς ἡμῶν περὶ τῶν πολλῶν συνδρομῶν τῆς ἑλληνικῆς κυβερνήσεως, ἐν ᾧ αὕτη καὶ ἤδη, πρὶν πληρώσῃ τὰ καθυστερούμενα, ἔχει δαπανήσει ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας ἐπέκεινα τοῦ τριπλασίου, σχεδὸν

τὸ τετραπλάσιον τοῦ ποσοῦ ὅπερ ὤφειλε νὰ δώσῃ κατὰ τὴν σύμβασιν;

Διὰ μιᾶς καὶ μόνης συντόμου παραγράφου ἀναιρεῖ ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* τὰ ἐν τῷ τρίτῳ ἄρθρῳ (σελ. 30—45) ἐπιχειρήματα ἡμῶν.

Καθ ὅσον ἀφορᾷ τὴν κακὴν διοίκησιν καὶ τὴν εἰς τὰς δαπάνας πολυτέλειαν (σελ. 31) περιορίζεται εἰς ἀποφθέγματα, λέγων ἁπλῶς ὅτι ἡ διοίκησις εἶναι καλὴ, καὶ ὅτι δὲν ὑπάρχει πολυτέλειά τις, καὶ ὅτι αἱ γνῶμαι τῶν κκ. Χρηστίδου, Δρόσου καὶ οὗτινος ἄλλου «ἐλαχίστης εἶναι ἀξίας.»

Τὴν ἀνάθεσιν τῶν πρακτορείων εἰς δημοσίους ὑπαλλήλους (ὅρα σελ. 77—78) ὑπολαμβάνει βλαβερωτάτην, ὑποθέτων ὅτι ἡ ἑταιρία ἤθελεν ὑποφέρει ζημίας ἕνεκα τῆς ἀπειρίας αὐτῶν. Ἡμεῖς δὲν θέλομεν νὰ προσβάλωμέν τινα τῶν σημερινῶν πρακτόρων. Ὑποστηρίζομεν ὅμως ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἤδη ἐπικρατοῦν σύστημα ἡ ἑταιρία ὑπέφερεν ἱκανὰς ζημίας. Ἀρκούμεθα ν' ἀναμνήσωμεν τὸν ἤδη τεθνεῶτα πρώην πράκτορα τῆς ἑταιρίας εἰς Θεσσαλονίκην, καὶ τὴν γνωστὴν χρεωκοπίαν τοῦ πρώην ἐν Κωνσταντινουπόλει πράκτορος κ. Καρδαμίτση, ἐξ ἧς ἐζημιώθη ἡ ἑταιρία ἑκατὸν, ἴσως καὶ ἔτι πλειοτέρας χιλιάδας δραχμῶν.

Ὁ ἐν τῷ *Αἰῶνι* γράψας ἀρνεῖται τὴν περὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν εἰσιτηρίων κατάχρησιν (σελ. 32 καὶ 122). Κείμεθα ὑποχρεωμένοι νὰ ἐπαναλάβωμεν καὶ πάλιν, ὅτι αἱ παρὰ τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου ἐπιβληθεῖσαι ποιναὶ ἦσαν ἀσήμαντοι, ὅτι αἱ γενομέναι καταχρήσεις εἶναι *μεγάλαι*, ὅτι ἀκόμη τὴν σήμερον γίνονται ἀδιακόπως τοιαῦται, καὶ ὅτι καθ' ἑκάστην πληροφορούμεθα νέας. Ἠδυνάμεθα, ἐκ μόνου τοῦ περιωρισμένου κύκλου τῶν γνωρίμων ἡμῶν, ν' ἀναφέρωμεν πλῆθος, οἵτινες ἐπλήρωσαν χωρὶς νὰ λάβωσιν εἰσιτήρια, ἠδυνάμεθα νὰ παρουσιάσωμεν τοιαῦτα μὴ ζητηθέντα, καὶ νὰ δείξωμεν ἄλλα τρίτης θέσεως δοθέντα εἰς τοὺς πληρώσαντας πρώτην· ἀλλὰ περὶ ὅλων τούτων, ὡς καὶ περὶ τοῦ πλήθους τῶν μὴ πληρωνόντων

πασῶς, ἢ τῶν ἐχόντων εἰσιτήρια διὰ τὴν τρίτην θέσιν καὶ καταλαμβανόντων τὴν πρώτην ἢ δευτέραν, ἀρκούμεθα ν' ἀναφερθῶμεν εἰς τὴν μνήμην ὄχι ἑνὸς καὶ δύο, ἀλλ ὅλων τῶν ἀναγνωστῶν ἡμῶν, οἵτινες ἐταξείδευσαν δι' ἑλληνικῶν ἀτμοπλοίων. Βεβαίως ὅλοι ἀντελήφθησαν ἰδίοις ὄμμασι τῶν γινομένων καταχρήσεων. Ὅσοι δὲ τυχὸν δὲν ἐπέβησαν ποτὲ τῶν ἀτμοπλοίων τούτων, δύνανται νὰ πληροφορηθῶσιν αὐτὰς παρὰ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων των. Θέλομεν νὰ κρίνῃ αὐτὸ τὸ κοινόν, ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ ἀντιλήψεων, τίνες ἀληθέστερα γράφουσιν, ἡμεῖς ἢ οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν μέγαν ἀριθμὸν τῶν ἀτμοπλοίων, δύναται ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* νὰ ἐπιδεικνύῃ ὅσον πνεῦμα θέλει, ἀλλ' ἕκαστος θὰ ὁμολογήσῃ μεθ' ἡμῶν ὅτι δέκα ἀτμόπλοια εἶναι πολλὰ διὰ τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν, ὅτι πέντε ἀρκοῦσι, καὶ ὅτι ὅταν γραμμαί, εἰς ἃς ἀρκοῦσι πέντε ἀτμόπλοια, ἐπιβαρύνωνται μὲ τὴν διατήρησιν τοῦ διπλασίου ἀριθμοῦ, ἀναγκαίως ἢ θέλουσιν ἐπιφέρει ζημίαν, ἢ ἐὰν δίδωσι κέρδος, θέλει εἶσθαι πολὺ ὀλιγώτερον τοῦ δυνατοῦ. Ἓν καὶ ἓν κάμνουν δύο.

Ὑποστηρίζοντες τὸν ἀλήθειαν, ἀδιαφοροῦμεν ὅσον καὶ ἂν κατηγορηθῶμεν, ὡς λησμονοῦντες τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος, ὡς μὴ ἐπιθυμοῦντες τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, διότι δῆθεν δὲν θέλομεν ν' αὐξήσῃ ὁ ἀριθμὸς τῶν σκαφῶν τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας. Τὴν αὔξησιν αὐτοῦ ἐπιθυμοῦμεν ἴσως ὑπὲρ πάντα ἄλλον, ἀλλὰ μόνον ἐφ' ὅσον δὲν γίνεται ἀκρίτως, ἐφ' ὅσον ἀντιπροσωπεύει πραγματικὰς ἀνάγκας. Ἂς διπλασιάσωμεν, ἂς πολλαπλασιάσωμεν τὰ ἀτμόπλοιά μας, ἀλλ' ἀφ' οὗ πεισθῶμεν, ὅτι δυνάμεθα ν' ἀπασχολήσωμεν αὐτὰ ἐπωφελῶς. Δὲν θέλομεν πολλὰ ἀτμόπλοια, ὅταν δὲν χρησιμεύωσιν ἢ εἰς τὸ νὰ καυχώμεθα ἀφ' ἑνὸς διὰ τὸν μέγαν ἀριθμόν των, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἢ νὰ χρεωκοπῶμεν τὴν ἑταιρίαν, ἢ νὰ δυσχεραίνωμεν ὑπερμέτρως τὴν ἀρκετὰ δυσχερῆ ἤδη θέσιν τοῦ δημοσίου ταμείου. Ἀπατῶνται οἱ ὑποθέτοντες ὅτι διὰ τοιούτου τρόπου ὑπηρετοῦνται τὰ συμφέροντα τῆς πατρίδος καὶ τὸ μέλλον αὐτῆς.

Κατειρωνεύεται ἡμῶν ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, διότι κατηγορήσαμεν τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια. Βεβαίως ὅπου οἱ ἐπιβάται καὶ τὰ ἐμπορεύματα δὲν χωροῦσιν εἰς μικρὰ ἀτμόπλοια, ἀπαιτοῦνται μεγάλα. Ἐὰν ὅμως τὸ τοιοῦτον ἐφαρμόζηται παρ᾽ ἡμῖν, εἶναι ἀδύνατον νὰ ὑπάρχῃ ζημία ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας. Οὐδείς, πιστεύομεν, δύναται νὰ πεισθῇ, ὅτι ὑπάρχει τόσον πλῆθος ἐπιβατῶν καὶ ἐμπορευμάτων, ὥστε εἶναι ἀνάγκη μεγάλων ἀτμοπλοίων, ὡς λέγει ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, καὶ ὅτι συγχρόνως τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ζημία, ὡς λέγει τὸ Συμβούλιον. Ἡ μήπως ὑποστηρίζουσιν, ὅτι εἶναι ἀδιάφορος ἡ συντήρησις μικρῶν ἢ μεγάλων ἀτμοπλοίων; Πρῶτον τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια ἀπαιτοῦσι πλειότερα κεφάλαια πρὸς ἀγορὰν, πλειότερα ἔξοδα δι᾽ ἐπισκευὴν καὶ συντήρησιν, μεγαλειτέραν ἐτησίαν ἔκπτωσιν, μεγαλείτερα ἀσφάλιστρα· δεύτερον, ἔχουσιν ἀνάγκην περισσοτέρου προσωπικοῦ καὶ μεγαλειτέρων ἐξόδων ἐνεργείας, ὡς ἀπεδείξαμεν ἐν σελ. 37. Ἀξιόλογα καὶ ἐπιθυμητὰ εἶναι τὰ μεγάλα ἀτμόπλοια, ἀλλ᾽ ἡ ἑλληνικὴ ἀτμοπλοΐα, ὡς ἐμπορικὴ ἐπιχείρησις, δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ ὑπ᾽ ὄψιν ματαιότητας καὶ ἐπιδείξεις, ἀλλὰ νὰ μεταχειρίζηται εἰς ἑκάστην γραμμὴν ἀτμόπλοια ἀνάλογα, δυνάμενα νὰ δώσωσι κέρδος. Οὕτω συλλογιζόμενοι καὶ οἱ ἐν Λονδίνῳ ὁμογενεῖς (ὅρα σελ. 36), ἐζήτουν ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας τὸ δικαίωμα, νὰ δύνηται νὰ κατασκευάζῃ καὶ ἀτμόπλοια μικρότερα τῶν 70 ἵππων. Ἡμεῖς οὐδέποτε ἐζητήσαμεν, ὡς λέγει ὁ ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, «νὰ καταστήσωμεν τὴν δύναμιν τῶν μηχανῶν κατωτέραν τῶν 70 ἵππων, τοὺς δὲ τόνους ἐλάσσονας τῶν 220, ἄλλαις λέξεσιν (νὰ περιορίσωμεν τὴν ἑταιρίαν) εἰς σκάφη πέντε μικρότερα κατὰ τὸ τὸ ἥμισυ τοῦ *Πανελληνίου*.» Ὡς καθαρῶς φαίνεται ἐκ τῶν ἐν σελ. 36—37, ὑπεστηρίξαμεν, ὅτι ἐν ὅσῳ δὲν ὑπάρχουσι κέρδη, εἶναι ἀπρονοησία ἡ κατασκευὴ ἀτμοπλοίων μεγαλειτέρων τοῦ *Πανελληνίου* καὶ τῆς *Ὕδρας*, ἐχόντων δηλ. χωρητικότητα μεγαλειτέραν τῶν 354 τόνων καὶ πλειοτέραν δύναμιν τῶν 70 ἵππων ἕκαστον.

Ἀλλ᾽ ἀγνοῶν δῆθεν τὰ τῆς Ἑλλάδος, ἐρωτᾷ ὁ ἀνταπο-

κριτὴς τοῦ *Αἰῶνος* «Θὰ ταξειδεύωσιν ἄρά γε τὰ ἀτμόπλοια αὐτὰ καὶ ἐν καιρῷ χειμῶνος, ἢ μόνον τὸ θέρος; καὶ τὴν νύκτα ἢ τὴν ἡμέραν μόνον, καὶ ἐν καιρῷ πληρεστάτης γαλήνης;» Θέλουσι ταξειδεύει, ἀπαντῶμεν, καὶ χειμῶνα καὶ θέρος, καὶ νύκτα καὶ ἡμέραν, καὶ ἐν καιρῷ γαλήνης καὶ ἐν καιρῷ τρικυμίας, ὅπως ἐταξείδευε τόσον χρόνον ὁ Baron Kubeck τοῦ Lloyd, καὶ ὅπως ἐταξείδευσαν δώδεκα ὅλα ἔτη τὸ *Πανελλήνιον*, ἡ *Ὕδρα* καὶ τὸ *Αἰγαῖον*. Μεγάλα ἀτμόπλοια θέλομεν μόνον, ἐὰν δύνανται νὰ διατηρηθῶσιν ἄνευ ζημίας τῶν μετόχων· ἄλλως τὰ μικρὰ εἶναι προτιμότερα τῶν μεγάλων, τὰ ὁποῖα θέλουσι χρεωκοπήσει τὴν ἑταιρίαν, καὶ ἀναγκάσει ἡμᾶς νὰ ταξειδεύωμεν μὲ *τρεχαντήρια*, ἅτινα ἂν καὶ ταξειδεύωσι καθ' ὅλους σχεδὸν τοὺς καιρούς, οὐδ' αὐτὰ ὑποφέρουσιν, ὡς διϊσχυρίζονταί τινες ὅτι θέλουσιν ὑποφέρει εἰς τὴν λίμνην τοῦ Αἰγαίου ἀτμόπλοια κατώτερα τῶν 100 ἵππων δυνάμεως!

Μεγάλως ἐχάρημεν πληροφορηθέντες παρὰ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ *Αἰῶνος*, ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δὲν παρενέβαλε προσκόμματα εἰς τὸν διορισμὸν Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου. Ἀλλ' ἐρωτῶμεν τοὐλάχιστον, ἐὰν τὰ δικαιώματα ἅτινα ἀνεγνώρισαν αὐτῷ οἱ κκ. Σύμβουλοι, δὲν εἶναι πολὺ πλέον περιωρισμένα ἐκείνων ὅσα ἔχουσιν ἀλλαχοῦ οἱ Βασιλικοὶ Ἐπίτροποι, καὶ περὶ ὧν ἴδε σελ. 39 καὶ 72—73. Ἡ ἀπὸ 30 Ὀκτωβρίου 1862 ἀπόφασις τῆς γενικῆς συνελεύσεως ὁρίζει τὰ καθήκοντα τοῦ Βασιλικοῦ Ἐπιτρόπου «1) Νὰ παρευρίσκηται εἰς τὰς Συνεδριάσεις τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου· 2) Νὰ ἐπιτηρῇ τὴν τέλεσιν τῆς μετὰ τῆς Κυβερνήσεως συμβάσεως τῆς Ἑταιρίας καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ Καταστατικοῦ αὐτῆς· καὶ 3) Νὰ προτείνῃ πᾶν μέτρον συντεῖνον εἰς τὴν βελτίωσιν καὶ τὴν οἰκονομικωτέραν διοργάνωσιν τῆς ὑπηρεσίας.» Ποῦ ὅμως τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὴν τακτοποίησιν τοῦ λογαριασμοῦ, νὰ ἐξετάζῃ ὅλα τὰ λογιστικὰ βιβλία, τόσον τὰ τῆς διοικήσεως ὅσον καὶ τὰ τῶν πρακτορείων, νὰ ἐνεργῇ οἱαςδήποτε ἐρεύνας καὶ ἐπιθεωρήσεις ἤθελε κρίνει ἀναγκαῖον κτλ. κτλ. ὅπως εἶναι ὅλα ταῦτα ὡρισμένα

ἐν Βελγίῳ; Ποῦ τὰ δικαιώματα τοῦ παρᾶ τῇ *Ἐθνικῇ Τραπέζῃ* βασιλικοῦ ἐπιτρόπου, π. χ. «τὸ δικαίωμα νὰ ἐξετάζῃ ὅλα τὰ βιβλία καὶ λοιπὰ ἔγγραφα, καθὼς καὶ τὰ ταμεῖα τῆς τραπέζης;»

Ταῦτα πρὸς τὸν κ. ἀνταποκριτὴν τοῦ *Αἰῶνος*. Πρὸς ἀναίρεσιν τῶν περὶ καταναλώσεως τῶν γαιάνθράκων παρ' ἡμῶν γραφέντων κατεχώρισεν οὗτος καὶ ἐπιστολὴν τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ τῆς ἑταιρίας, ἣν «εὐηρεστήθη νὰ πέμψῃ αὐτῷ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον». Συγχαίρομεν τὸν κ. ἀνταποκριτὴν, διότι κρυπτόμενος ἀπ' ἔναντι τοῦ κοινοῦ ὑπὸ τρεῖς ὡραίους ἀστερίσκους, δὲν εἶναι ἐπίσης ἄγνωστος εἰς τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον.

Ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐπιστολὴ τοῦ κ. ἀρχιμηχανικοῦ μᾶς ἐνέβαλεν εἰς μεγάλους δισταγμοὺς, καθ' ὅσον παρουσιάσθη ἀπ' ἔναντι ἡμῶν ἀνὴρ εἰδικός. Μ' ὅλον τοῦτο, μεθ' ὅσας πληροφορίας ἐφροντίσαμεν νὰ συλλέξωμεν πολλαχόθεν, νομίζομεν εὔκολον τὴν ἀναίρεσιν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σμὴθ γραφέντων.

Α΄. Ἡ ὀνομαστικὴ δύναμις τῶν ἵππων (nominal power) δὲν δύναται βεβαίως νὰ χρησιμεύσῃ πρὸς σύγκρισιν, ἄνευ τῆς γνώσεως τῆς πραγματικῆς δυνάμεως (the indicated or actual power). Μ' ὅλον τοῦτο ἐλαμβάνετο μέχρι τοῦδε, καὶ λαμβάνεται εἰσέτι διὰ τὰς ἤδη πρό τινων ἐτῶν κατασκευασθείσας μηχανὰς πρὸς σύγκρισιν ἡ ὀνομαστικὴ δύναμις, διότι εἰς τὰς παλαιὰς μηχανὰς δὲν διαφέρει αὕτη πολὺ ἀπὸ τὴν πραγματικὴν, εἶναι δὲ γνωστὸν πόσην περίπου πραγματικὴν δύναμιν ἀναπτύσσουσι συνήθως αἱ τοιούτου εἴδους μηχαναὶ εἰς τακτικὸν πλοῦν, ὅταν δὲν θέλῃ τις νὰ σπαταλᾷ τὴν καύσιμον ὕλην, καὶ νὰ καταστρέφῃ καὶ λέβητας καὶ μηχανὰς πρὸς παραγωγὴν δυσαναλόγου πραγματικῆς δυνάμεως.

Ἰδοὺ τί λέγει περὶ τούτου ὁ κ. A. Anderson (15) «Γνωρίζομεν, ὡς γεγονὸς, ὅτι μεγαλειτέρας ταχύτητος κατορθου-

---

(15) First Report from the select committee on Steam Communications with India. 1851. p. 460. D. 3566.

μένης, συνοδεύεται αὕτη μὲ μεγαλείτερα ἔξοδα. Ἔχομεν ἀνάγκην πλειοτέρας καυσίμου ὕλης, καὶ δὲν ἀποκτῶμεν αὔξησιν ταχύτητος ἴσην πρὸς τὴν αὔξησιν τῆς δαπάνης τῆς καυσίμου ὕλης.» Ὁ δὲ κ. C. Claxton (Commander in Her Majesty's service) λέγει (46), «Μηχανὴ ἐργαζομένη συνήθως μὲ πίεσιν ἑπτὰ λιτρῶν (47), ἐὰν ἀναχθῇ εἰς 14 λιτρῶν πίεσιν, βεβαίως θέλει καταναλώσει πολὺ πλειοτέρους ἄνθρακας... ἀλλ' εἶναι πολὺ οἰκονομικώτερον σύστημα, νὰ ἔχῃ τις μηχανὴν 400 ἵππων δυνάμεως, ποιοῦσαν ἐργασίαν δυνάμεως 300 ἵππων, ἢ μηχανὴν δυνάμεως 200 ἵππων, ἥτις νὰ ἐργάζηται διὰ 300 ἵππων δύναμιν.» Νομίζομεν ὅτι δὲν εἶναι ἁμάρτημα νὰ συμφωνῇ τις με τὴν γνώμην τῶν κκ. Anderson καὶ Claxton, καὶ ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον καὶ οἱ μηχανικοί του εἶναι ἀξιοκατάκριτοι, ἐὰν τῷ ὄντι ἐπιδιώκωσι πραγματικὴν δύναμιν μεγαλειτέραν τῆς συνήθους εἰς *τακτικοὺς* πλόας.

Β΄. ὁ κ. Σμὴθ παραπέμπει ἡμᾶς εἰς τὸν πίνακα τῆς ἐφημερίδος τῶν Τεχνιτῶν (Artisan) τοῦ ἔτους 1861. Εἰς τὸν πίνακα τοῦτον εὑρίσκομεν σημειωμένα 165 ἀτμόπλοια *τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ* τῆς Ἀγγλίας, δι' ὃ καὶ ἀποροῦμεν, πῶς ὁ κ. ἀρχιμηχανικὸς λέγει, ὅτι ὁ πίναξ οὗτος ἀναφέρεται «εἰς τὰς κυριωτέρας ἀτμοπλοϊκὰς ἑταιρίας τῆς Ἀγγλίας, Γαλλίας, καὶ Ἀμερικῆς». Αἱ μηχαναὶ τῶν 165 ἐκείνων ἀτμοπλοίων, ὡς αὐτὸς ὁ πίναξ ἐμφαίνει, εἶναι κατεσκευασμέναι ἐκ τῶν διασημοτέρων μηχανικῶν τῆς Ἀγγλίας, ἐπομένως δὲν δυνάμεθα νὰ ἔχωμεν τὴν ἀξίωσιν νὰ παραβάλωμεν πρὸς αὐτὰ τὰ ἰδικά μας, *ἐμπορικὰ ὄντα*, καὶ παρ' ἄλλων μηχανικῶν κατασκευασμένα. Ἀλλ' ἀφ' οὗ ἀπαιτοῦσι τοῦτο, ἂς παραβάλωμεν τὰ μόνα, ἅτινα δυνάμεθα νὰ συγκρίνωμεν ἐκ τῶν διδομένων αὐτοῦ τοῦ πίνακος καὶ τῶν τοῦ κ. Σμὴθ, δηλαδὴ τὴν ὀνομαστικὴν μὲ τὴν πραγματικὴν δύναμιν, διότι ὄχι μόνον εἰς τὸν πίνακα τοῦ Artisan τοῦ ἔτους 1861 *δὲν*

---

(46) Idem p. 363. D. 2756.

(47) Ἐννοεῖται εἰς ἕνα τετραγωνικὸν δάκτυλον.

σημειοῦται, ὡς κατὰ λάθος ὑποθέτει ὁ κ. Σμὴθ, ἡ κατανάλωσις τῶν γαιανθράκων, ἀλλ᾽ οὐδὲ εἰς τὸ κείμενον τῶν φυλλαδίων τοῦ περι οὗ ὁ λόγος ἔτους ὑπάρχει τοιαύτη τις πληροφορία.

Ὁ μέσος ὅρος τῆς ὀνομαστικῆς δυνάμεως τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος 165 ἀτμοπλοίων ὡς πρὸς τὸν μέσον ὅρον τῆς πραγματικῆς δυνάμεως εἶναι ὡς *ἓν πρὸς τρία καὶ ἓν τρίτον* (3. 33), ἐν ᾧ εἰς τὰ τέσσαρα ἰδικά μας ἀτμόπλοια, τὰ ἀναφερόμενα παρὰ τοῦ κ. Σμὴθ, ὁ μέσος ὅρος ἤθελεν εἶσθαι, *ἓν πρὸς πέντε καὶ ἓν τέταρτον* (5 22)! Ἡ ἀνεξήγητος αὕτη διαφορὰ ὑπάρχει, μ᾽ ὅλον ὅτι παρεδέχθημεν τὸ λάθος αὐτοῦ ὡς ὀρθῶς ἔχον, δηλ. ὅτι ἡ *Εὐνομία* ἔχει ὀνομαστικὴν δύναμιν 180 ἵππων, ἐν ᾧ οἱ λογαριασμοὶ καὶ οἱ ἰσολογισμοὶ τῆς ἑταιρίας σημειοῦσιν αὐτὴν, ὡς ἔχουσαν ὀνομαστικὴν δύναμιν 175 ἵππων. Ἐὰν ἀφαιρεθῶσιν οἱ πέντε οὗτοι ἵπποι, θέλομεν ἔχει διαφορὰν ἔτι μεγαλειτέραν τῆς ἄνω σημειωθείσης μεταξὺ τῆς πραγματικῆς καὶ τῆς ὀνομαστικῆς δυνάμεως.

Ἡ παραβολὴ αὕτη, ἐὰν τὰ διδόμενα τοῦ κ. ἀρχιμηχανικοῦ ἦσαν ὀρθὰ, ἤθελεν ἀποδεικνύει ἡμῖν ὅτι ὀλιγώτερον ἱκανοὶ μηχανικοὶ τῆς Ἀγγλίας παρεχώρησαν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀτμοπλοΐαν μηχανὰς καλλιτέρας καὶ ἐντελεστέρας, τῶν κατασκευασθεισῶν δι᾽ αὐτὴν τὴν Ἀγγλικὴν κυβέρνησιν ὑπὸ τῶν Maudslay, Penn, Watt, Napier κτλ., ἂν καὶ ἡ ἑλληνικὴ ἑταιρία ἐπλήρωσεν εὐθηνότερον τὰς ἰδικάς της, ὅπως πάντοτε αἱ διὰ τὸ ἐμπόριον μηχαναὶ εἶναι εὐθηνότεραι τῶν διὰ τὸ πολεμικὸν ναυτικόν! Ἡ ἀνωτέρω σύγκρισις καὶ αἱ σκέψεις αὗται ἐμβάλλουσιν ἀκουσίως ἡμᾶς εἴς τινας ἀμφιβολίας περὶ τῆς ὀρθότητος τῶν διδομένων τοῦ κ. ἀρχιμηχανικοῦ τῆς ἑταιριας, μ᾽ ὅλην τὴν ὑπόληψιν, ἣν ὀφείλομεν αὐτῷ.

Ἐὰν δὲν ἀπατώμεθα, οἱ ἐν Λονδίνῳ ἀξιότιμοι κκ. Μιχαὴλ Σπάρταλης, Σταμ. Τσιτσίνιας, Κωνστ. Γεραλόπουλος, Γεωργ. Λασκαρίδης, καὶ οἱ ἐν Λιβερποὺλ ἀδελφοὶ Παππαγιάννη, Σκαρλάτος Μαυρομμάτης, Φραγκιάδης καὶ Τσιρὸς, ὡς καὶ ὁ ἐν Ἀθήναις κ. Ἀθανάσιος Μόστρας, ναυπηγὸς τοῦ Β. ναυτικοῦ, ἔλαβον μέρος εἰς ἐπιτροπὰς πρὸς προμήθειαν

καὶ κατασκευὴν τῶν ὑπὸ τοῦ κ. Σμὴθ ἀναφερομένων ἀτμοπλοίων. Οἱ κύριοι οὗτοι, οἵτινες ὄντες καὶ μέτοχοι, ἐνδιαφέρονται βεβαίως εἰς τὰ τῆς ἑταιρίας, εἶναι κάλλιον παντὸς ἄλλου εἰς θέσιν νὰ βεβαιώσωσιν, ἐὰν ἡ δύναμις τῶν κάτωθι σημειουμένων ἀτμοπλοίων δύναται, ὄχι εἰς δοκιμὴν ὀλίγων στιγμῶν, ἀλλ' εἰς τακτικὸν πλοῦν ἑνὸς ἢ πολλῶν ἐτῶν, ν' ἀναβῇ, ὅπως διατείνεται ὁ κ. Σμὴθ,

Ες τὴν	*Ὁμόνοιαν*	ἀπὸ	120	ὀνομας.	εἰς	624	πραγμ. ἵππους
» »	*Ἑπτάνησον*	»	120	»	»	703	» »
» »	*Εὐνομίαν*	»	180	»	»	800	» »
» τὸ	*Βυζάντιον*	»	110	»	»	636	» »

Ἡμεῖς ἀμφιβάλλομεν, ἐὰν εἰς αὐτὰ τὰ ἀτμόπλοια τῶν ἀδελφῶν Παππαγιάννη, τὰ κατασκευασθέντα μέχρι τοῦ ἔτους 1859 ἢ 1860 αὐξάνῃ ἡ πραγματικὴ δύναμις ἕως εἰς τὸ *τετραπλοῦν πενταπλοῦν* καὶ *ἑξαπλοῦν* σχεδὸν (ὅπως εἰς τὴν Ἑπτάνησον καὶ τὸ Βυζάντιον) τῆς ὀνομαστικῆς δυνάμεως, καὶ ἐὰν ἐπὶ τοιούτων ἐπηυξημένων δυνάμεων ἐνεργοῦσι τὰ ταξείδια αὐτῶν, ὅπως μ' ἔκπληξίν μας μανθάνομεν ὅτι τοῦτο γίνεται εἰς τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἡμετέρας ἑταιρίας.

Ἰδοὺ ἤδη καὶ ἀπόσπασμα τῆς μαρτυρίας ἣν κατέθεσε τὴν 22 Μαΐου 1851 ἐνώπιον τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ κοινοβουλίου ὁ πλοίαρχος Malhews, ἀναφορικῶς πρὸς τὸ ἀτμόπλουν γreat Wester, οὗ αἱ μηχαναὶ κατεσκευάσθησαν εἰς τὸ ἐργοστάσιον τῶν Maudslay.

«Ὑποθέτετε ὅτι ἠθέλατε δυνηθῇ ν' αὐξήσητε τὴν ὀνομαστικὴν δύναμίν σας εἰς τὸ ἑξαπλοῦν, δι' οἱουδήποτε τεχνάσματος; — Ὄχι».

«Νομίζετε ὅτι ἠθέλατε δυνηθῇ νὰ αὐξήσητε αὐτὴν εἰς τὸ πενταπλάσιον; — Ὄχι».

«Σκέπτεσθε ὅτι ἤθελεν εἶσθαι δυνατὸν ν' αὐξήσητε αὐτὴν εἰς τὸ τετραπλοῦν; — Ὄχι».

«Τὸ τριπλάσιον; — Ὄχι».

«Τὸ διπλάσιον; — Πιθανῶς ἠδυνάμεθα ν' αὐξήσωμεν αὐτὴν μέχρι τοῦ διπλασίου. Προχωρῶ μέχρι τοῦ διπλασίου·

ἀλλὰ φρονῶ ὅτι δὲν ἤθελον εἶσθαι δικαιολογημένος, πηγαίνων μακρύτερα (48)».

Μετὰ τὰ ἀνωτέρω, ἂς ἐπιτραπῇ ἡμῖν νὰ ἰσχυρισθῶμεν, ὅτι δὲν νομίζομεν δυνατὸν νὰ ταξειδεύωσι τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἡμετέρας ἑταιρίας μὲ δύναμιν πραγματικὴν ἔχουσαν πρὸς τὴν ὀνομαστικὴν δύναμιν ὡς *ἓν πρὸς πέντε καὶ ἓν τέταρτον*. Ἐπειδὴ τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας κατεσκευάσθησαν (ὄχι ὅμως ὑπὸ τῶν Maudslay) μετὰ τὸ 1851, μέχρι τοῦ 1859 καὶ 1860, δυνάμεθα νὰ παραδεχθῶμεν ὅτι ἡ πραγματικὴ δύναμίς των ἀναβιβάζεται ἐπέκεινα τοῦ διπλασίου, καὶ ὅτι ὁ ὀνομαστικὸς ἵππος ἔχει πρὸς τὸν πραγματικὸν ὡς *ἓν πρὸς δύο καὶ ἥμισυ*· ποτὲ ὅμως δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεγαλειτέρα διαφορά, ἀφ' οὗ εἰς αὐτὰ τὰ ἀτμόπλοια τοῦ βασιλικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἀγγλίας, τὰ μέχρι τοῦ ἔτους 1861 κατασκευασθέντα, εἶναι ὡς *ἓν πρὸς τρία καὶ ἓν τρίτον*.

Γ'. Τὰς περὶ τοῦ ἀγγλικοῦ ἀτμοπλοίου *Dalmatian* (τῆς ἑταιρίας Bibby) πληροφορίας τοῦ κ. Σμὴθ δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ποσῶς ὑπ' ὄψιν, διότι αἱ προφορικαὶ πληροφορίαι τοῦ μηχανικοῦ τοῦ ἀτμοπλοίου τούτου δὲν εἶναι ἀρκούντως αὐθεντικαί, καὶ ἰδίως διότι τὸ Dalmatian ἔχει καὶ μηχανὰς καὶ λέβητας νέας κατασκευῆς, ὡς ὁμολογεῖ καὶ αὐτὸς ὁ κ. Σμὴθ. Τὸ παράδειγμα τοῦτο συντρέχει μόνον εἰς τὴν ἀπόδειξιν τοῦ ἀδυνάτου τοῦ ἰσχυρισμοῦ του, ὅτι εἰς τὰ ἡμέτερα ἀτμόπλοια ἡ ὀνομαστικὴ πρὸς τὴν πραγματικὴν δύναμιν εἶναι ὡς 1 πρὸς 5 $\frac{1}{4}$, ἐν ᾧ εἰς αὐτὸ τὸ νεωτάτης κατασκευῆς Dalmatian εἶναι *κατὰ τὸν κ. Σμὴθ* ὡς 1 πρὸς 3 $\frac{3}{4}$!

Δ'. Αὐτοὶ οἱ ἀνωτέρω (σελ. 139) μνημονευθέντες ἀξιότιμοι κ. κ. Σπάρταλης, Τσιτσίνιας, Γεραλόπουλος, Λασκαρίδης, Παππαγιάννης, Μαυρομμάτης, Φραγκιάδης, Τσιρὸς καὶ Μόστρας εἶναι εἰς θέσιν ν' ἀποφανθῶσι καὶ ἐὰν ἡ *τακτικὴ δαπάνη* τῶν γαιανθράκων δύναται νὰ ἦναι, ὡς ὑποστηρίζει ὁ κ. Σμὴθ, δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον

(48) First Report. etc. p. 447. D. 3444—3418.

Εἰς τὴν Ὁμόνοιαν	17 —	λίτρας	τὴν	ὥραν.
» » Ἑπτάνησον	17. 3	»	»	»
» » Εὐνομίαν	15. 5	»	»	»
» τὸ Βυζάντιον	18.—	»	»	»

Ἡ ὁμολογία αὕτη τοῦ ἀρχιμηχανικοῦ τοῦ Συμβουλίου καταδικάζει αὐτὸ ἀνεκκλήτως, ἀποδεικνύουσα τὴν ἀκριβῆ ἀλήθειαν τῶν ὑπολογισμῶν οὓς ἀνεφέραμεν εἰς σελ. 32—35 περὶ καταναλώσεως τῶν γαιανθράκων, ἥτις ἀποδεικνύεται ἤδη πράγματι ὑπερβολικωτάτη. Τῇ ἀληθείᾳ, καθ' ὅλας τὰς ἐπισήμως βεβαιουμένας πληροφορίας, ὅσας ἠδυνήθημεν νὰ συλλέξωμεν, αἱ μηχαναὶ πλοίων κατασκευασθέντων μέχρι τοῦ 1859 καὶ 1860 δὲν δύνανται νὰ δαπανήσωσι κατ' ἀνώτατον ὅρον πλέον τῶν 12 λιτρῶν τὴν ὥραν δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον. Ἐὰν ἡ παρ' ἡμῖν ὡριαία δαπάνη εἶναι μεγαλειτέρα, ἐξ ἀνάγκης συμπεραίνομεν ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον προμηθεύεται γαιάνθρακας ἀθλιεστάτης ποιότητος, ἡ δὲ θέρμανσις τῶν λεβήτων διευθύνεται παρ' ἀνδρῶν μὴ ἐπισταμένων τὴν τέχνην των καὶ μὴ γνωριζόντων οὐδεμίαν οἰκονομίαν· Ἐκφραζόμεθα ἴσως πικρῶς· ἀλλὰ δὲν δυνάμεθα νὰ πράξωμεν ἄλλως, ἀπ' ἔναντι τοῦ πλήθους τῶν ἀποδείξεων, τὰς ὁποίας ἔχομεν ἐνώπιόν μας.

1) Ἂς ἐξετασθῶσιν οἱ ἐν Λονδίνῳ μηχανικοὶ Seaward and Capel, ἐὰν ἐρωτηθέντες περὶ τῆς ὡριαίας καταναλώσεως γαιανθράκων εἰς τὰς παρ' αὐτῶν κατασκευαζομένας μηχανάς, δὲν ἀπήντησαν τὴν 13 Δεκεμβρίου 1849, ὅτι ἡ ὡριαία δαπάνη ἑκάστου ὀνομαστικοῦ ἵππου εἶναι ἴση μὲ 9 ἀγγλικὰς λίτρας.

2) Ἂς ἐρωτηθῶσιν οἱ κληρονόμοι τοῦ ἐν Λονδίνῳ ἐμπορικοῦ γραφείου τοῦ κ. Π. Ῥάλλη, ἐὰν δὲν ἔχωσιν ἐντελῶς ὁμοίας πληροφορίας τῶν κκ. Maudsley Sons and Fields, ἀπὸ 23 Ἰαννουαρίου 1850.

3) Ενώπιον τῆς ἐξεταστικῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Ἀγγλικοῦ κοινοβουλίου ὁ κ. T. Lloyd (Chief Engineer and Inspector ot the Machinery of the Navy under the Admirality) κατέθεσεν ὅτι «10 ἀγγλικὰς λίτρας καθ' ὥραν ἤθελε θεωρή-

σει ὡς πρέπουσαν κατανάλωσιν κατὰ μέσον ὅρον» δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον εἰς ταξείδια, ὧν «τὰ δύο τρίτα εἶναι ἐναντίον τῶν ἐτησίων ἀνέμων (49) » Ἐπίσης ὁ κ. J. H. Wilson «παρεδέχετο κατανάλωσιν 10 λιτρῶν» κατα μέσον ὅρον, ἂν καὶ τὸ ποσὸν τῷ ἐφαίνετο «ὑπολογισθὲν μὲ τὸ περιπλέον, διότι αἱ μεγάλαι μηχαναὶ εἰς οὐδεμίαν περίστασιν ἀπαιτοῦσι 10 λίτρας δι' ἑκάστου ὀνομαστικοῦ ἵππου δύναμιν (50).»

4) Ἡ ἔκθεσις τῆς Compagnia Ligure di Navigazione a vapore ad elice, προτείνουσα τῷ 1852 τὴν κατασκευὴν δύο ἀτμοπλοίων 200 τόνων καὶ 70 ἵππων δυνάμεως ἕκαστον, λέγει, «τὰ ἀτμόπλοια ταῦτα θέλουσι καταναλίσκει 4 χιλιόγραμμα γαιανθράκων τὴν ὥραν δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον». Τέσσαρα χιλιόγραμμα ἰσοδυναμοῦσι μὲ 8.81 ἀγγλικὰς λίτρας.

Ἂς μὴ ὑποθέσῃ δέ τις ὅτι ὁ ἵππος τῶν μεγάλων ἀτμοπλοίων χρειάζεται πλειοτέρους ἄνθρακας, διότι ὡς λέγει ὁ κ. Benet (Directeur de l'usine de la Ciotat) «Ἡ ἐκ τῆς καταναλώσεως τῆς καυσίμου ὕλης ὠφέλεια εἶναι τοσοῦτον μεγαλειτέρα, ὅσον εἶναι μεγαλειτέρα ἡ μηχανή» (51). Τὴν αὐτὴν ἀρχὴν ὑποστηρίζει, ὡς εἴδομεν ἤδη ὑπ' ἀριθ. 3, καὶ ὁ κ. I. H. Wilson. Ὁ αὐτὸς προσθέτει ὅτι «εἶναι καλῶς γνωστὸν ὅτι ἐφ' ὅσον αὐξάνει τις τὸ μέγεθος καὶ τὴν δύναμιν τῆς μηχανῆς, δὲν αὐξάνει κατὰ τὴν αὐτὴν ἀναλογίαν τὴν κατανάλωσιν τῶν γαιανθράκων· ἔχομεν ἀναλογικὴν μείωσιν, μολονότι ὑπάρχει πραγματικὴ αὔξησις» (52).

---

(49) First Report etc p. 399. D. 3045 and 3047.

(50) Second Report. etc. p. 109– 110. D. 4672 and 4673. Πρὸς τὰς ἄλλας παρατηρητέον εἰς τὰς ὑπὸ 1—8 ἀποδείξεις πόσοι εἰδικοὶ ἄνδρες ὁμιλοῦντες περὶ καταναλώσεως γαιανθράκων, λαμβάνουσιν ὡς βάσιν πρὸς σύγκρισιν τὸν ὀ ν ο μ α σ τ ι κ ὸ ν ἵππον.

(51) Enquête parlementaire sur la situation et l' organisation des services de la marine militaire. 185'. II. p. 55. d. 193.

(52) Second Report. etc. p. 109. D. 4672.

5) Οἱ ἀξιότιμοι κκ Σ. Μαυρογιάννης, Λέων Μελᾶς, Κωνς. Γεραλόπουλος, Α. Κ. Ἰωνίδης, C. C. Ingate, καὶ Σταμ. Τσιτσίνιας ἔγραφον ἐκ Λονδίνου τὴν 4 Μαρτίου 1854 «πρὸς τὸ ἐν ἐνεργείᾳ τμῆμα τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς συστάσεως Ἑλληνικῆς ἀτμοπλοΐας εἰς Πάτρας» ὅτι «ἡ κατανάλωσις γαιανθράκων ὑπολογίζεται περίπου 11 ἕως 12 λίτρας ἀγγλικὰς δι' ἑκάστου ἵππου δύναμιν κατὰ πᾶσαν ὥραν κινήσεως.»

6) Κατὰ τὴν ἀπὸ 13/25 Μαΐου 1857 ἔκθεσιν τοῦ πρώτου μηχανικοῦ τοῦ *Πανελληνίου* Alexander M. Donald, ἧς τὸ περιεχόμενον ἐπεκύρωσεν ὁ μηχανικὸς τοῦ Β. ναυτικοῦ Alex. Parry, ἡ μέση κατανάλωσις γαιανθράκων τῆς Οὐαλίας *μετρίας ποιότητος* προσδιωρίσθη διὰ τὸ *Πανελλήνιον* εἰς 8 ἀγγλικὰ καντάρια τὴν ὥραν, τῆς πιέσεως οὔσης κατὰ τὸν δείκτην (indicator) 13—14 λιτρῶν, καὶ τῶν περιστροφῶν τοῦ ἕλικος 62—63 εἰς τὸ λεπτόν. Ἐπειδὴ ἡ μηχανὴ τοῦ *Πανελληνίου* ἔχει 70 ἵππων δύναμιν, ἀπαιτεῖται κατανάλωσις (8 καντ.=896 λίτραι: 70) 12.8 ἀγγλικῶν λιτρῶν δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον τὴν ὥραν.

7) Ὁ κ. Robert Murray C. E., (Engineer-Surveyor to the Hon. Board of Trade) ἀναφέρει τῷ 1858 (53) παραδείγματα εἴκοσι δύο ἑλικοφόρων ἐμπορικῶν ἀτμοπλοίων, τὰ ὁποῖα διανύσαντα κατὰ μέσον ὅρον 9 18 ναυτικὰ μίλια τὴν ὥραν, ἀπήτησαν μέσην ὡριαίαν κατανάλωσιν 10 35 ἀγγλικῶν λιτρῶν δι' ἕκαστον ἵππον τῶν μηχανῶν των. Ὁ αὐτὸς συγγραφεὺς παραθέτει 23 τροχοφόρα ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια· ἡ μέση κατανάλωσις τῶν γαιανθράκων εἶναι εἰς αὐτὰ 9.8 ἀγγλικῶν λιτρῶν, τῆς μεσαίας ταχύτητος οὔσης 11.73 ναυτικῶν μιλίων τὴν ὥραν.

8) Τὴν καλλίστην ὅμως καὶ θετικωτάτην ἀπόδειξιν παρέχει ἡμῖν αὐτὴ ἡ ἐφημερὶς τῶν Τεχνιτῶν (Artisan), τὴν ὁποίαν ἐπικαλεῖται ὁ κ. Σμὴθ. Οἱ πίνακες τοῦ 1860 καὶ 1862 διδάσκουσιν ὅτι ἡ ἑταιρία τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων ἐδαπάνησεν ὡριαίως κατὰ μέσον ὅρον,

---

(53) Rudimentary Treatise on Marine Engines aud Steam Vessels.

Κατὰ τὸ ἔτος	Ἐπὶ τοῦ ὁλικοῦ ἀριθ. τῶν ἀτμοπλοίων αὐτῆς.	Δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον	Δι' ἕκαστον πραγματικὸν ἵππον
1858	49	4.8 χιλιόγραμ.	5.1 χιλιόγραμ.
1859	46	4.5	4.9
1860	50	4.5	5.0

Ἐνταῦθα παρατηρητέον, πόσον μικρὰ εἶναι ἡ διαφορὰ τῆς καταναλώσεως τοῦ ὀνομαστικοῦ πρὸς τὴν τοῦ πραγματικοῦ ἵππου, καὶ συγχρόνως ὅτι ἡ μέση κατανάλωσις τοῦ ὀνομαστικοῦ ἵππου εἰς διάστημα τριῶν ὅλων ἐτῶν δι' ἑταιρίαν κεκτημένην κατὰ μέσον ὅρον 48 ἀτμόπλοια ἦτο 4.6 χιλιόγραμμα ἢ 10,14 ἀγγλικαὶ λίτραι. Ποῦ αἱ 17, 15 λίτραι τῆς ἡμετέρας ἑταιρίας;

Τὸ παράδειγμα τῶν γαλλικῶν διαπορθμεύσεων δὲν ἐπιδέχεται τὴν ἐλαχίστην ἀντίρρησιν. Ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν ὅλων τῶν *μέχρι τέλους τοῦ ἔτους* 1860 κατασκευασθέντων ἀτμοπλοίων, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἑταιρίας καὶ χρησιμευόντων πάντων εἰς *ἐμπορικὴν* ἐπιχείρησιν, ὅλους τοὺς *τακτικοὺς* πλόας *τριῶν συνεχῶν* ἐτῶν. Ἑπομένως δὲν δύναταί τις νὰ εἴπῃ, οὔτε ὅτι ἄλλης φύσεως ἀτμόπλοια ἔχει ἡ ἑλληνικὴ ἑταιρία, οὔτε ὅτι τὰ ἀτμόπλοιά της εἶναι μεταγενεστέρας κατασκευῆς, οὔτε ὅτι ἐξελέξαμεν κατ' ἀρέσκειαν ἀτμόπλοια διαφόρων ἑταιριῶν, οὔτε ὅτι ἡ καύσιμος ὕλη τῶν ἀτμοπλοίων τούτων ἔχει διαφορετικὰς ἰδιότητας, οὔτε ὅτι ἐλάβομεν ὑπ' ὄψιν ἐκτάκτους πλόας γενομένους δοκιμῆς χάριν, οὔτε ὅτι οἱ ὑπ' ὄψιν ἡμῶν πλόες δὲν εἶναι ἀρκοῦντες τὸν ἀριθμὸν καὶ ἱκανῶς παρατεταμένοι, ὅπως λάβῃ τις ὡς κανόνα τὸν μέσον ὅρον τῆς κατ' αὐτοὺς ὡριαίας καταναλώσεως.

Ὑπόχρεοι ν' ἀπαντήσωμεν εἰς τὸν κ. ἀρχιμηχανικὸν τῆς ἑταιρίας ἐπὶ ζητημάτων τεχνικῶν, ὅπου ἀπαιτοῦνται εἰδικαὶ γνώσεις, περιωρίσθημεν εἰς τὸ νὰ ἐπικαλεσθῶμεν μαρτυρίας ἐπισήμως βεβαιουμένας, καὶ δυναμένας νὰ ἔχωσι τοὐλάχιστον ἴσην αὐθεντίαν μὲ τὰς τοῦ κ. ἀρχιμηχανικοῦ. Νομίζομεν ὅτι μετὰ τὴν ἔκθεσιν τῶν ἀνωτέρω ἀπεδείχθη τρανώτατα ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον ἤθελε πράξει κάλλιον

ἐὰν δὲν προκάλει τὴν ὑπὸ τοῦ *Αἰῶνος* καὶ τοῦ *'Εθνικοῦ Πνεύματος* δημοσιευθεῖσαν ἐπιστολὴν τοῦ κ. ἀρχιμηχανικοῦ.

Αἱ μαρτυρίαι τῶν κκ. Anderson, Claxton, Mathews, Lloyd, Wilson, Benet,—οἱ ὑπολογισμοὶ τοῦ συγγραφέως Murray, — αἱ πληροφορίαι τῶν μηχανικῶν Maudsley Sons and Fields καὶ Seaward and Capel,—ἡ ἐφημερὶς Artisan τοῦ 1860, 1861 καὶ 1862, — ἡ ἔκθεσις τῶν μηχανικῶν Donald καὶ Parry, — τὰ παραδείγματα ξένων ἀτμοπλοϊκῶν ἑταιριῶν, ὡς τῆς Compagnia Ligure καὶ τῆς τῶν Γαλλικῶν Διαπορθμεύσεων, — ὅλα ταῦτα ἀποδεικνύουσι, νομίζομεν, ἐναργέστατα, ὅτι ὁ κ. ἀρχιμηχανικὸς τῆς ἑταιρίας σφάλλει, κατηγορῶν ἡμᾶς ὅτι ἐλάβομεν ὡς βάσιν τὴν ὀνομαστικὴν καὶ ὄχι τὴν πραγματικὴν δύναμιν, σφάλλει ὑποθέτων ὅτι ἡ σχέσις τῶν δυνάμεων τούτων δύναταί ποτε νὰ ἦναι εἰς τὰ ἀτμόπλοια τῆς ἑταιρίας ὡς 1 πρὸς 5¼, σφάλλει τέλος εἰς τὸν ὑπολογισμὸν τῆς δι' ἕκαστον ὀνομαστικὸν ἵππον ὡριαίας καταναλώσεως γαιανθράκων.

'Αρχόμενοι τῆς παρούσης ἀνταπαντήσεως, εἴχομεν ὑπ' ὄψιν μόνον πέντε ἄρθρα τοῦ *'Εθνικοῦ Πνεύματος*. Βραδύτερον ἐλάβομεν ἀλληλοδιαδόχως ἕτερα τρία, δι' ὧν ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφημερὶς ἔκλεισε τὴν μεθ' ἡμῶν συζήτησιν. Ὅπως εἴπομεν ἤδη ἀνωτέρω, ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ 242 ὁ κ. Συντάκτης αὐτῆς κύριον μέλημα ἐθεώρησεν ὄχι τὴν ἀναίρεσιν τῶν παρ' ἡμῶν γραφέντων, ἀλλὰ τὴν μίμησιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ *Αἰῶνος*. Πρὸς εὐχαρίστησιν αὐτοῦ σπεύδομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἐπέτυχε πληρέστατα τὸν σκοπόν του, ὑπερτερήσας κατὰ πολὺ τὸν διδάσκαλον, καὶ διδαχθεὶς ἐμπράκτως ὁ ἴδιος πόσον «δύσκολος καὶ ἐπίμοχθος εἶναι ἡ ἀναλυτικὴ μελέτη» καὶ «ὁ εὐγενὴς ἀγὼν τῆς λογικῆς καὶ τακτικῆς περὶ τῶν ἀτμοπλοϊκῶν συζητήσεως».

Τὰ τελευταῖα ἄρθρα τοῦ *'Εθνικοῦ Πνεύματος*, ἐφ' ὅσον δὲν εἶναι καθαρὰ ἀντιγραφὴ ἐπιχειρημάτων ἐκ τῶν ἐν τῷ *Αἰῶνι*, περιορίζονται σχεδὸν ἐντελῶς εἰς γενικὰς ἐπιτιμήσεις,

πομπώδεις φράσεις, καὶ ἀοριστίας. Διὰ ταῦτα νομίζομεν ὅτι αἱ ὑπ' ἀριθμ. 28, 37 καὶ 44 ὑποσημειώσεις, μεθ' ὅσων ἐγράψαμεν πρὸς ἀναίρεσιν τοῦ ἀνταποκριτοῦ τοῦ *Αἰῶνος*, εἶναι ἱκανὴ ἀπάντησις εἰς τὰ ἐν τοῖς ἀριθ. 244 καὶ 245 τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐφημερίδος. Ὑπολείπονται ἡμῖν ὀλίγαι λέξεις διὰ τὰ ἐν τῷ ἀριθ. 246.

Πρὸ τούτου ὅμως ὀφείλομεν παρατήρησίν τινα εἰς τὸν ἀνταποκριτὴν τοῦ *Αἰῶνος*, λέγοντα, «Καὶ ἐὰν μὲν τὰ συμβαλλόμενα μέρη συμφωνήσωσι, καλῶς· ἄλλως δ' ἑκάτερον τῶν ἠθικῶν τούτων προσώπων θέλει τραπῇ τὴν ἰδίαν ὁδὸν, ἐπιδιῶκον τὸ συμφερώτερον». Ἔχει μέγα δίκαιον ὁ κ. συνήγορος τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου· ἕκαστον τῶν προσώπων τούτων θέλει ἀνακτήσει τὴν ἐλευθερίαν τῆς ἐνεργείας του· ἀλλ' ἡ ἐλευθερία αὕτη δὲν δύναται νὰ ἦναι πλήρης, διότι περιορίζεται κατά τι ἀπὸ τὸ Καταστατικὸν τῆς ἑταιρίας. Ἡ μὲν κυβέρνησις εἶναι ὑπόχρεως κατὰ τὸ ἄρθρ. 11 γ'-ς'. νὰ σεβασθῇ τὰ ἐπὶ εἰκοσαετίαν εἰς τὴν ἑταιρίαν χορηγηθέντα πλεονεκτήματα, δηλ. ἀτέλειαν εἰσαγωγῆς, ἀφομοίωσιν τῶν ἀτμοπλοίων πρὸς τὰ πολεμικὰ, ἀφομοίωσιν τῆς ἑταιρίας πρὸς τὸ δημόσιον διὰ τὴν πρόσκτησιν γηπέδων, καὶ ἐκτέλεσιν τῆς ἐντὸς τῶν ἀτμοπλοίων ἀστυνομίας δι' ὑπαλλήλων τῆς ἑταιρίας. Αὕτη δ' οὔτε νὰ διαλυθῇ οὔτε ν' ἀλλάξῃ σκοπὸν δυναμένη (σελ. 45 — 46), καὶ ὑπόχρεως ν' ἀρκεσθῇ εἰς τὰ μνημονευθέντα πλεονεκτήματα, ὀφείλει νὰ διατηρῇ «τακτικὴν συγκοινωνίαν διὰ πέντε τοὐλάχιστον ἰδιοκτήτων αὐτῆς ἀτμοπλοίων μεταξὺ τῶν παραλίων τῆς Ἑλλάδος». Κατὰ τὰ λοιπὰ, ἔχει μέγα δίκαιον ὁ κ. ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, ὑποστηρίζων ὅτι, συμφωνίας μὴ κατορθουμένης, ἕκαστον τῶν ἠθικῶν προσώπων, τῆς κυβερνήσεως καὶ τῆς ἑταιρίας, δύναται νὰ πράξῃ ὅ τι ἤθελε νομίσει συμφερώτερον.

Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* ἀποδίδει εἰς τὴν κυβέρνησιν πρόθεσιν, τὴν ὁποίαν οὔτε ἐξεδήλωσεν, οὔτε ἔχει, λέγον ὅτι ἐπιθυμεῖ ν' ἀναλάβῃ αὕτη καὶ τὴν ἰδιοκτησίαν καὶ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἑταιρίας. Πολλῷ μᾶλλον τὸ Διοικητικὸν Συμ-

βούλιον ἐπανειλημμένως ἐδήλωσε τὴν ἔννομον πρόθεσιν νὰ προβῇ εἰς διάλυσιν τῆς ἑταιρίας, ἢ τοὐλάχιστον εἰς διακοπὴν τῆς ἐσωτερικῆς συγκοινωνίας, συντάττον κατὰ βούλησιν ἐξωτερικὸν δρομολόγιον. Τὴν ἐκδήλωσιν τοιαύτης προθέσεως ἀπεκαλέσαμεν καὶ ἀποκαλοῦμεν ματαίαν ἀπειλήν. Ἡ ἀπειλὴ εἶναι προφανής· εἶναι ὅμως ματαία ὡς ἐναντία τοῦ Καταστατικοῦ, τὸ ὁποῖον ἡ κυβέρνησις ἔχει δικαίωμα καὶ καθῆκον νὰ ὑπερασπίσῃ διὰ παντὸς μέσου καὶ ἐναντίον πάσης προσβολῆς.

Ἔχει βεβαίως δίκαιον τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, λέγον ὅτι οἱ μέτοχοι «προτιμῶσι νὰ παραχωρήσωσι τὴν Ἀτμοπλοΐαν καὶ τὴν Διεύθυνσίν της, ὡς εἰκός, εἰς τὴν Κυβέρνησιν, ὅπως αὕτη ἀγοράσῃ καὶ διευθύνῃ τὰ πάντα οἴκοθεν πρὸς συντήρησιν τῆς συγκοινωνίας»· Καὶ ἡμεῖς πεποίθαμεν ὅτι οἱ μέτοχοι ἐν τῇ φιλοπατρίᾳ αὐτῶν ἤθελον προτιμήσει τοῦτο, παρὰ νὰ γείνωσιν ὄργανα τῆς ὅλως ἀκαίρου φιλοτιμίας τῶν κκ. Συμβούλων. Βεβαίως ἂν οὗτοι τοιαύτην τινα πρότασιν ἐποίουν, δὲν ἠδυνάμεθα νὰ θεωρήσωμεν αὐτὴν ὡς ἀπειλήν. Ἀλλ' ἀπατᾶται ἀπάτην μεγάλην ὁ κ. Συντάκτης τοῦ *Ἐθνικοῦ πνεύματος*, ὑποθέτων ὅτι τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου παραδέχονται τὴν ἰδέαν του. Ἀπ' ἐναντίας ταῦτα διακηρύττουσιν ἀεννάως ὅτι ἐργασθέντα τοσοῦτον ὑπὲρ τῆς ἀναπτύξεως τῆς ἑταιρίας, θεωροῦσιν αὐτὴν ὡς τέκνον, ὅπερ διὰ τοῦ ἰδίου γάλακτος ἀνέθρεψαν, καὶ διὰ τοῦτο ἡ στοργή των δὲν τοῖς ἐπιτρέπει ποτὲ ν' ἀποχωρισθῶσιν αὐτοῦ. Ἐὰν εἶχεν ἄλλως, ἐὰν τοῖς ἦτο ἀδιάφορον τίνες ἤθελον διαχειρίζεσθαι τοῦ λοιποῦ τὴν διεύθυνσιν τῆς ἑταιρίας, οὔτε ἤθελον ἀνθίστασθαι τόσον εἰς τὴν συγκάλεσιν ἐκτάκτου συνελεύσεως τῶν μετόχων ἐν Ἀθήναις.

Περὶ τῆς ἀνάγκης συνελεύσεως συμφωνεῖ μεθ' ἡμῶν καὶ ὁ κ. ἀνταποκριτὴς τοῦ *Αἰῶνος*, λέγων ὅτι αἱ περὶ τροποποιήσεως τοῦ Καταστατικοῦ καὶ τῆς Συμβάσεως τῆς ἑταιρίας προτάσεις δὲν πρέπει νὰ γείνωσιν «εἰς πρόσωπα, ἐκπροσωποῦντα μὲν αὐτὴν κατὰ τὴν διοίκησιν τῶν ἑταιρικῶν ἐργασιῶν, ἀλλὰ στερούμενα τῆς συντακτικῆς δυνάμεως τῆς

συνελεύσεως τῶν μετόχων, ἥτις καὶ μόνη δύναται νὰ δεχθῇ ἢ ἀποῤῥίψῃ αὐτάς».

Δὲν ὑπάρχει βεβαίως κίνδυνος, ἐὰν ἡ συνέλευσις συνέλθῃ εἰς Σῦρον, ὅπου τὰ πάντα εἶναι δεόντως ὠργανισμένα. Ἀλλ' ἐὰν συγκαλεσθῇ αὕτη εἰς Ἀθήνας, καὶ προσκληθῶσιν οἱ μέτοχοι νὰ διορίσωσιν εἰδικοὺς ἀντιπροσώπους, τίς δύναται νὰ ἦναι βέβαιος περὶ τοῦ ἀποτελέσματος; Ὅλοι οἱ περὶ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον συναισθάνονται ὅτι ταύτην πρὸ πάντων τὴν ἰδέαν πρέπει νὰ καταπολεμήσωσι. Διὰ τοῦτο κατὰ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, «ἡ πρότασις εἶναι βεβαίως παιδαριώδης, καὶ γελοία, καὶ ἀναξία πάσης συζητήσεως. Καὶ τίς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ μεταβάλῃ ἐκ μονομερείας τὰς διατάξεις τοῦ Καταστατικοῦ; Πῶς δύναται ἡ κυβέρνησις νὰ καταλύσῃ τὸ Καταστατικὸν καὶ τὰς διατάξεις αὐτοῦ, δι' ὧν ὁρίζεται τόπος συγκαλέσεως ἡ Σῦρος; »

Ἡ *Μέριμνα* ἐπραγματεύθη κάλλιστα τὸ ζήτημα τοῦτο ἐν εἰδικῷ κυρίῳ ἄρθρῳ (54) Εὐχαρίστως δίδομεν εἰς αὐτὴν τὸν λόγον. «Ναί, αἱ συνελεύσεις γίνονται εἰς τὴν ἕδραν τῆς ἑταιρίας, ὅταν ἔχωσι τακτικὰ καὶ ὡρισμένα ἀντικείμενα νὰ συζητήσωσιν, ἐντὸς τῶν ὅρων τοῦ καταστατικοῦ, τὸ ὁποῖον εἶναι ὁ νόμος τῆς ἑταιρίας, καὶ τῆς συμβάσεως, ἥτις κανονίζει τὰ δικαιώματα καὶ τὰς ὑποχρεώσεις τῆς ἑταιρίας· ἀλλ' ὅταν πρόκηται νὰ μεταβληθῇ ὁ νόμος αὐτός, ὅταν πρόκηται νὰ συνομολογηθῇ νέα σύμβασις, ὅταν πρόκηται νὰ τεθῶσι νέαι βάσεις καὶ νέοι ὅροι συμβάσεως, ὅταν πρόκηται νὰ δοθῇ νέα ὕπαρξις καὶ νέα ζωὴ εἰς τὴν ἑταιρίαν, ταύτην δὲ θὰ δώσωσιν ἡ κυβέρνησις καὶ ἡ συνέλευσις, τί ὀρθότερον, τί λογικώτερον ἀπὸ τὴν πρότασιν ταύτην, νὰ συνέλθωσι δηλ. ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ καὶ Κυβέρνησις καὶ συνέλευσις, ὅπως ἐξετάσωσι, συζητήσωσι, συνεννοηθῶσιν εὐκολώτερον καὶ ταχύτερον περὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου, καὶ ἐξεύρωσι τὰ καταλληλότερα μέσα τῆς ἀνορθώσεως, τῆς συντηρήσεως καὶ τῆς προόδου τῆς ἑταιρίας; Ἀλλ' ἡ Κυβέρνησις

(54) Ἀριθ 828, τῆς 19 Σεπτεμβρίου 1869.

δὲν δύναται νὰ μεταβῇ εἰς Σῦρον, ἄρα ἡ συνέλευσις πρέπει νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας».

Ἀφ' οὗ ὅμως, ὡς εἴδομεν (σελ. 45—46 καὶ 147), ἡ ἑταιρία εἶναι ὑπόχρεως νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐνεργοῦσα τὴν ἐσωτερικὴν συγκοινωνίαν καὶ ἂν δὲν κατορθωθῇ νέα σύμβασις, αὕτη πρὸ πάντων ἔχει συμφέρον μέγα νὰ δεχθῇ τὴν πρόσκλησιν τῆς κυβερνήσεως, ἥτις χωρὶς νὰ ἔχῃ τὴν ἐλαχίστην ὑποχρέωσιν, δεικνύεται πρόθυμος νὰ παραχωρήσῃ νέας συνδρομὰς καὶ νέα προνόμια. Οἱ ἐναντιούμενοι εἰς τὴν συγκάλεσιν τῆς συνελεύσεως, οἱ μὴ δραττόμενοι τῆς παρουσιαζομένης καλῆς εὐκαιρίας, προδίδουσι τὰ συμφέροντα τῆς ἑταιρίας, οἱοιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν. Ἡμεῖς ὅμως ἐλπίζομεν ὅτι ὁ ὑπὲρ αὐτῆς ζῆλος τῆς κυβερνήσεως δὲν θέλει ψυχρανθῆ, ἕνεκα τῶν παρεμβαλλομένων ἐμποδίων, καὶ ὅτι θέλομεν ἴδει ὅσον τάχιστα τὴν συνέλευσιν τῶν μετόχων συνερχομένην εἰς Ἀθήνας, πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας καὶ τῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας τοῦ τόπου.

Ἀλλά, λέγουσιν, ἡ συνέλευσις εἶναι ἤδη συγκαλεσμένη, συνεδριάζει καὶ περιμένει εἰς Σῦρον τὸ ἀποτέλεσμα τῶν μετὰ τῆς κυβερνήσεως διαπραγματεύσεων τῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Συμβουλίου. Πλέον ἀσήμαντος ἔνστασις δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἡ ἐν Σύρῳ συνέλευσις εἶναι ἡ τακτικῶς συνελθοῦσα, ὅπως ἐξελέγξῃ τὸν ἰσολογισμὸν τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ ἐκλέξῃ νέον σύμβουλον εἰς τὴν θέσιν τοῦ ἀποχωροῦντος. Αὕτη ὤφειλε νὰ τελειώσῃ πρὸ πολλοῦ τὰς ἐργασίας αὐτῆς, αἵτινες ποτὲ δὲν ἀπήτησαν μέχρι τοῦδε πλέον τῶν δύο ἡμερῶν. Ἐὰν οἱ κκ. Σύμβουλοι, ὡς ἄγοντες καὶ φέροντες τὴν παρ' αὐτῶν καταρτιζομένην συνέλευσιν τῆς Σύρου, ἐνόμισαν σκόπιμον νὰ μὴ προβῶσιν εἰς τὴν λῆξιν αὐτῆς, κηρύττοντες αὐτὴν τρόπον τινὰ en permanence, τοῦτο εἶναι ἐντελῶς ἀδιάφορον εἰς τὴν κυβέρνησιν, διότι γίνεται ἐναντίον τοῦ καταστατικοῦ.

Τὸ ἄρθρον 14 ὁρίζει σαφῶς, ὅτι ἡ γενικὴ συνέλευσις συγκαλεῖται *εἰς ἡμέραν ῥητήν*, διὰ προκηρύξεως καταχωρουμένης *δύο μῆνας* πρὸ τῆς προσδιωρισμένης ἡμέρας εἰς τρεῖς

τῶν ἐπισημοτέρων ἐφημερίδων τῆς πρωτευούσης, καὶ δι' ἐγκυκλίου, ἥτις *περιέχει* προσέτι *τὰ ζητήματα*, ἐφ' ὧν θέλει σκεφθῇ καὶ ἀποφασίσει ἡ συγκαλουμένη συνέλευσις. Ὡρίσθη ἡ ἡμέρα; ἐγένετο πρὸ δύο μηνῶν ἡ δέουσα προκήρυξις; ἐγνωστοποιήθησαν εἰς τοὺς μετόχους τὰ συζητηθησόμενα ἀντικείμενα; Οὐδὲν τούτων ἐγένετο, καὶ μ' ὅλον τοῦτο αὐτοὶ οἱ κκ. Σύμβουλοι ζητοῦσιν ἀπὸ τὴν κυβέρνησιν νὰ καταπατήσῃ τὸ Καταστατικόν.

Οὕτω πράττοντες, λησμονοῦσι πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ ἑξῆς σπουδαῖον περιστατικόν, ὅπερ ἔφερεν εἰς φῶς ἡ *Μέριμνα*. «Πρό τινων ἐτῶν εἰς μίαν τακτικὴν συνέλευσιν ὁ ἀντιπρόσωπος τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης ἐπρότεινε, καὶ ἐκεῖνος τῆς κυβερνήσεως ὑπεστήριξε, νὰ μεταβληθῇ τὸ σύστημα τῆς διοικήσεως τῆς ἑταιρίας, διοριζομένου ἑνὸς διοικητοῦ ἐμμίσθου, καὶ τὰ ἔντιμα μέλη τοῦ συμβουλίου ἐπρότειναν καὶ ἐπέτυχον τὸ ἀπαράδεκτον τῆς προτάσεως, διὰ τὸν λόγον ὅτι εἰς τὴν περὶ συγκαλέσεως τῆς συνελεύσεως ἐκείνης προκήρυξιν δὲν ἦτο σημειωμένον τὸ ἀντικείμενον αὐτό, οὐδὲ μνεία αὐτῆς ἐπέτρεψαν νὰ γείνῃ εἰς τὰ πρακτικά, ἐναντίον τῆς ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ παραδεδεγμένης τάξεως».

Τὴν περὶ ἑνὸς διευθυντοῦ ἰδέαν ἀποκρούει, ὡς εἰκός, τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, πράττει δὲ τοῦτο διὰ δύο μόνον λέξεων. Εἰς προηγούμενον ὅμως φύλλον ἀπαντῶν εἰς τὸν *Πρωϊνὸν Κήρυκα*, καὶ ὑποστηρίζον τὴν ἀρχὴν τοῦ πενταμελοῦς συμβουλίου, ἀνέφερε τὸν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ σιδηρόδρομον, ὡς διευθυνόμενον ὑπὸ πέντε συμβούλων, καὶ ῥωσσικήν τινα ἀτμοπλοϊκὴν ἑταιρίαν, ὡς ἔχουσαν ἓξ διευθυντάς. Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὸν σιδηρόδρομον οἱ ἀναγνῶσται ἡμῶν γνωρίζουσιν ἐκ τῶν Ἀθηναϊκῶν ἐφημερίδων, ὅτι ἡ διεύθυνσις καὶ διαχείρισίς αὐτοῦ προσεφέρθη εἰς τὸν κ. Ι. Σκαλτσούνην, ὅστις ἔχων πολλὰς ἀσχολίας, δὲν ἠδυνήθη ν' ἀναλάβῃ τὸ βάρος. Ὡς πρὸς τὴν ῥωσσικὴν ἑταιρίαν ἀπήντησεν ἤδη ἡ *Ἐκλεκτική*, ὅτι διευθυντὴς αὐτῆς πρότερον μὲν ἦτο ὁ κ. Νοβολσίσκης, ἤδη δὲ εἶναι ὁ κ. Τσιχατσέφ. Κρίνομεν περιττὸν νὰ προσθέσωμέν τι περὶ τοῦ καταλληλοτέρου τρόπου τῆς

διοικήσεως τῆς ἑταιρίας εἰς τὸ μέλλον, πραγματευθέντες ἤδη ἀρκούντως ἐν ἐκτάσει (σελ. 49—55) τὸ ζήτημα τοῦτο.

Τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα* χωρὶς νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν τοὺς λόγους ἡμῶν ὅτι « τὰ παραδείγματα δὲν εἶναι ἡ καλλίστη τῶν ἀποδείξεων», καὶ χωρὶς νὰ προσέξῃ ὅτι τὴν ἱστορίαν τῶν χορηγήσεων (σελ. 58—63) ξένων ἑταιριῶν ἐπεχειρήσαμεν, μόνον διὰ νὰ ἐξηγήσωμεν παραδείγματα ἀκαταλλήλως μνημονευθέντα ἐν τῷ ὑπομνήματι, κατηγορεῖ ἡμᾶς ὅτι μόνον διὰ παραδειγμάτων ἐζητήσαμεν νὰ λύσωμεν τὸ ζήτημα τῆς προσηκούσης χορηγήσεως. Ἐὰν ὅμως συγκατέβαινε ν' ἀναγνώσῃ προσεκτικώτερον τὰ παρ' ἡμῶν γραφέντα, ἤθελεν ἴδει ὅτι, ἐν ᾧ τὸ ὑπόμνημα *οὐδὲ λέξιν* λέγει περὶ Ἑλλάδος, ἡμεῖς μόνοι ἐξητάσαμεν (σελ. 63—67) τὴν κατάστασιν αὐτῆς, ἐπιθυμοῦντες ν' ἀρυσθῶμεν τοὺς λόγους ἡμῶν ἐξ αὐτῶν τῶν εἰδικῶν περιστάσεων εἰς τὰς ὁποίας αὕτη εὑρίσκεται.

Ὁ κ. Συντάκτης τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος* λησμονῶν ὅτι ὅλα, ἄνευ ἐξαιρέσεως, τὰ κοινωνικὰ ζητήματα εἶναι πολυσύνθετα, νομίζει ὅτι εὑρισκόμεθα εἰς «ἀληθῆ κυκεῶνα ἰδεῶν, ἐννοιῶν, λόγων καὶ ἐπιθυμιῶν» διότι ηὐχήθημεν (σελ. 57) ὥστε ἡ ἑλληνικὴ κυβέρνησις «νὰ μὴ παύσῃ συντρέχουσα τὴν ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν συμφώνως πρὸς τὰς ἀληθεῖς αὐτῆς ἀνάγκας, ἀλλ' ὄχι καὶ πέραν τῶν δυνάμεων τοῦ πτωχοῦ ἡμῶν ταμείου». Πῶς εἶναι δυνατὸν, λέγει, νὰ ληφθῇ ὑπ' ὄψιν ἡ ἀνάγκη τῆς ἑταιρίας καὶ συγχρόνως τὰ μέσα τοῦ ταμείου; Αἱ ἀνάγκαι πολλαὶ καὶ μέσα δὲν ἔχομεν. «Καὶ ὅμως εἶναι γνωστὸν ὅτι δὲν διαθέτομεν μέσα».

Ἐὰν οὕτως ἔχῃ, ἐὰν τῷ ὄντι ὑπάρχῃ τοιαύτη ἔλλειψις μέσων, οἵαν ὑποθέτει ὁ κ. Συντάκτης τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος*, πρέπει τοσούτῳ μᾶλλον νὰ σκεφθῶμεν πρὶν ἀποφασίσωμεν ἐπιχορήγησιν ὑπὲρ τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, πρέπει, πρὸ παντὸς ἄλλου νὰ προσπαθήσωμεν, ἀφ' ἑνὸς μὲν ν' ἀνεύρωμεν μέσα ἀνάλογα πρὸς τὰς δυνάμεις μας, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ περιορίσωμεν τὰς πραγματικὰς ἀνάγκας τῆς ἑταιρίας ἀναλόγως τῶν μέσων τούτων. Τί φέρεται πρὸς ἀντίκρουσιν τῆς ἰδέας ταύτης; Ἐπειδὴ δὲν ἔχομεν μέσα, ἂς δώσω-

μεν μεγάλην ἐπιχορήγησιν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἀτμοπλοΐαν! Ὡραία τῷ ὄντι λογική! Λυπούμεθα, τῇ ἀληθείᾳ, ἀγνοοῦντες ποῦ νὰ διδαχθῶμεν καὶ ἡμεῖς τὴν νέαν ταύτην οἰκονομολογικὴν ἐπιστήμην. Οἱ καθηγηταὶ καὶ τὰ βιβλία ἐδίδαξαν ἡμᾶς, ὅτι πᾶν κράτος ὀφείλει νὰ ρυθμίζῃ τὰς ἀνάγκας αὐτοῦ πρὸς τὰ μέσα ἅτινα διαθέτει, συγχρόνως δὲ νὰ προσπαθῇ τὴν αὔξησιν τῶν μέσων του πρὸς ἱκανοποίησιν πλειοτέρων ἀναγκῶν, καὶ ὅτι εἶναι ἀνοησία, ἐὰν πτωχὰ κράτη ἢ ἄτομα θέλουσι νὰ ἐξοδεύωσιν ὅσα πλούσια ἄτομα καὶ κράτη. Ἤδη μανθάνομεν ὅτι μάτην ἐσπουδάσαμεν πάντα ταῦτα, ὅτι αἱ ἀνάγκαι δύνανται νὰ ὑπάρχωσι καὶ νὰ ἱκανοποιῶνται ἀνεξαρτήτως τῆς ὑπάρξεως τῶν μέσων!

Ἐὰν ὅμως ἡ ἀνάγκη καὶ μόνη ἡ ἀνάγκη πρέπει νὰ ὁρίζῃ τὰ ἔξοδα, καταντῶμεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἐὰν δὲν ὑπάρχωσι μέσα ἐκ τῶν τακτικῶν εἰσοδημάτων, ὀφείλομεν νὰ προσφύγωμεν εἰς νέους φόρους καὶ νέα δάνεια, ἀδιαφοροῦντες ἐὰν ὁ λαὸς μόλις φέρει τοὺς σημερινοὺς φόρους, ἐάν, ὡς ὁμολογεῖ αὐτὸ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, «οὔτε τοὺς τόκους τῶν (ὑπαρχόντων) ἐθνικῶν δανείων δυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν». Ἂν δύναταί τις, ἂς ἐννοήσῃ ἐκ τῶν ἰδεῶν τούτων ὡρισμένον τι. Ἐπιχορήγησιν πρέπει νὰ δώσωμεν μεγάλην, ἂν καὶ δὲν διαθέτομεν μέσα, ἂν καὶ ὁ λαὸς εἶναι καταβεβαρυμένος μὲ φόρους, ἂν καὶ δὲν δυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν τοὺς τόκους τῶν ἐθνικῶν δανείων! Ἀλλ' ἀφ' οὗ δὲν δυνάμεθα νὰ πληρώσωμεν τοὺς ὑπάρχοντας τόκους, πῶς θέλομεν πληρώσει ἐκείνους τῶν νέων δανείων; μὴ πληρώνοντες τὰ ὑπάρχοντα δάνεια, πῶς θέλομεν εὕρει νέα; Ἀδιάφορον, θέλουσιν εἴπει οἱ συνεπεῖς ἀντίπαλοι ἡμῶν, ἂς δανεισθῶμεν πρὸς 10, πρὸς 12, πρὸς 15 τοῖς %, ἂς λάβωμεν μόνον 80, 50, 40 τοῖς % ἐκ τοῦ δανεισθησομένου ὀνομαστικοῦ κεφαλαίου· διότι ἡ ἀνάγκη τῆς ἑταιρίας ὑφίσταται, καὶ πρέπει νὰ ἱκανοποιηθῇ. Δὲν ἀρκεῖ ἡ ὕπαρξις τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας· ἡ ἐπέκτασις αὐτῆς εἶναι ἀναγκαία διὰ τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος.

Εἴσθε λίαν ἀξιέπαινοι, ἀπαντῶμεν, διὰ τὸν πατριωτικὸν

ἐνθουσιασμόν σας. Τὸ μεγαλεῖον καὶ τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος εἶναι ὁ διακαέστερος πόθος πάντων ἡμῶν. Ἀλλά, μὴν ἀπατώμεθα! Ὅσον καὶ ἂν συντελῇ ὑπὲρ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἡ διατήρησις μεγάλης ἀτμοπλοϊκῆς ἑταιρίας, αὕτη θέλει ἀποβῇ ἡ καταστροφὴ καὶ τοῦ μέλλοντος τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ Ἑλληνισμοῦ ἐν γένει, ἐὰν ἀποφασίσωμεν νὰ συντρέξωμεν αὐτὴν πέραν τῶν δυνάμεων ἡμῶν, ἐὰν χάριν αὐτῆς δυσχεραίνωμεν ἔτι μᾶλλον τὴν θέσιν τοῦ ταμείου, ἐὰν πτωχύνωμεν ἔτι περισσότερον τὸν λαόν, ἐπιβάλλοντες αὐτῷ δυσβαστάκτους φόρους, ἐὰν καταστρέψωμεν ἔτι μᾶλλον τὴν πίστιν ἡμῶν διὰ νέων δανείων, καὶ δανείων μάλιστα συνομολογουμένων ὑπὸ καταστρεπτικοὺς ὅρους.

Πρὸ πάντων ἕνεκα τῆς πρὸς τὴν πατρίδα ἀγάπης σας, ἕνεκα τῆς ζωηρᾶς ἐπιθυμίας ἣν τρέφετε διὰ τὸ μεγαλεῖον αὐτῆς, μὴ διασύρετε, πρὸς Θεοῦ, ἀπερισκέπτως τὴν μεγάλην ἰδέαν τῆς *ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως*. Ἴσως πολλοὶ ἐκμεταλλεύονται αὐτήν· πιθανὸν ὅτι δὲν τὴν ἐννοοῦσι καλῶς πάντες οἱ ταύτην πρεσβεύοντες· δυνατὸν ἡ ὁλοσχερὴς ἐφαρμογή της νὰ βραδύνῃ εἰσέτι. Ἐσμὲν ὅμως πεπεισμένοι, ὅτι ἄν ποτε σώσῃ τι τὴν Ἑλλάδα, θέλει εἶσθαι ἀφεύκτως ἡ μετ' εὐλαβείας ἐφαρμογὴ τῆς μεγάλης ταύτης ἰδέας, ἥτις περιλαμβάνει πάντα τὰ σημερινὰ συμφέροντα τοῦ τόπου, — ἔμφρονα ἐξωτερικὴν πολιτικὴν καὶ καλὴν ἐσωτερικὴν διοίκησιν.

Ἡ καλὴ ἐσωτερικὴ διοίκησις θέλει συνεπιφέρει φειδὼ εἰς τὴν διαχείρισιν τῶν ἐθνικῶν χρημάτων, ἐδρέωσιν τῆς δημοσίας πίστεως, αὔξησιν τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ δημοσίου πλούτου, ἐκτέλεσιν δημοσίων ἔργων, ἐντελῆ καταστροφὴν τῆς λῃστείας, πεφωτισμένην καὶ ἀμερόληπτον ἐνέργειαν τῶν διοικητικῶν ὀργάνων, αὐστηρὰν ἀπονομὴν τῆς δικαιοσύνης, καὶ δημοσίαν ἐκπαίδευσιν μᾶλλον σύμφωνον πρὸς τὰς ἀνάγκας ἡμῶν. Μόνον διὰ τῶν τοιούτων μέσων δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν πραγματικὴν καὶ μεγάλην δύναμιν. Ἰσχυροὶ ἐσωτερικῶς, οὐδένα ἐξωτερικὸν ἐχθρὸν ἔχομεν νὰ φοβηθῶμεν, ἡ δὲ ἠθικὴ καὶ ὑλικὴ ἐκείνη δύναμις, τὴν ὁποίαν θέλομεν ἀρύεσθαι τότε ἐκ τῆς ἐσωτερικῆς εὐεξίας τοῦ τόπου, θέλει εἶσθαι

ἀσυγκρίτως μεγαλειτέρα ἐκείνης, τὴν ὁποίαν δύνανται νὰ δώσωσιν ἡμῖν οἱ μεγάλοι στόλοι καὶ οἱ πολυάριθμοι στρατοί, ἐν ὅσῳ τὰ οἰκονομικὰ ἡμῶν εὑρίσκονται εἰς ἀθλιεστάτην κατάστασιν, ἡ ἔλλειψις τῆς δημοσίου ἀσφαλείας καὶ τῶν δημοσίων ἔργων παρεμποδίζει πᾶσαν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου, ὅλοι δὲ οἱ κλάδοι τῆς διοικήσεως εὑρίσκονται εἰς χαλάρωσιν καὶ ἀναρχίαν.

Οὐδεὶς εἶπεν ὅτι ἡ Ἑλλὰς «δὲν πρέπει νὰ ζητῇ οὐδεμίαν ἐπέκτασιν διότι εἶναι μικρὸν κράτος.» Ἀλλ' ὡς μικρὸν κράτος, στερούμενον μεγάλων μέσων, πρέπει νὰ ζητῇ τὴν ἐπέκτασιν τῆς πολιτικῆς καὶ ἠθικῆς της ἐπιῤῥοῆς (55) *πρὸ πάντων* ἐν τῇ βελτιώσει τῆς ἐσωτερικῆς καταστάσεως αὐτῆς, γενομένη οὕτω πρότυπον ζηλευτὸν διὰ τοὺς εὑρισκομένους εἰς χειροτέραν κατάστασιν. Ἐκεῖ πρέπει νὰ στραφῇ κυρίως ἡ προσοχὴ ὅλων τῶν πολιτευομένων Ἑλλήνων. Ἀρκεῖ νὰ ῥίψωμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς εὐρωπαϊκῆς δημοσιογραφίας, νὰ προσέξωμεν ὀλίγον εἰς τὰς περὶ Ἀνατολῆς συζητήσεις τῶν Εὐρωπαϊκῶν κοινοβουλίων, διὰ νὰ ἴδωμεν ὅτι τοῦτο συμβουλεύουσιν ἡμῖν πάντες ἀνεξαιρέτως οἱ εἰλικρινεῖς ἡμῶν φίλοι, οἵτινες μακρύτερον εὑρισκόμενοι, βλέπουσι τὰ καθ' ἡμᾶς καθαρώτερον, καὶ κρίνουσι καλλίτερον περὶ αὐτῶν, ὡς ἐντελῶς ἐλεύθεροι πάσης προσωπικῆς συμπαθείας ἢ ἀντιπαθείας καὶ παντὸς κομματισμοῦ.

Τὴν ἐσωτερικὴν διοργάνωσιν προεκήρυξε καὶ ὁ Βασιλεὺς ἡμῶν, ἅμα πατήσας τὸ ἔδαφος τῆς νέας πατρίδος του. «Θέλω προσπαθήσει, νὰ καταστήσω τὴν Ἑλλάδα πρότυπον βασίλειον ἐν τῇ Ἀνατολῇ.» Οἱ λόγοι οὗτοι ἔχουσι μεγίστην ση-

(55) Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰ ἐμπορικὰ συμφέροντα, δυστυχῶς ἡ Ἑλλὰς δὲν ἔχει τοιαύτην πληθὺν προϊόντων πρὸς ἐξαγωγὴν, ὅπως ἔχῃ ἀνάγκην νὰ ὑποστηρίζῃ ἰδιαζόντως τὴν ὕπαρξιν μέσων πρὸς μεταφορὰν αὐτῶν, ἢ νὰ φροντίζῃ περὶ ἀνευρέσεως νέων τόπων καταναλώσεως. Σχετικῶς πρὸς τὴν ἐμπορικὴν ἀνάπτυξιν τῆς χώρας, εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι τὴν μεγίστην ἐκδούλευσιν ἤθελε προσφέρει ὁ καταργῶν τὸ ἀποκλειστικὸν παρανόμιον τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, καὶ ἀνοίγων τοὺς λιμένας μας εἰς πᾶσαν ἑταιρίαν, ἐπιθυμοῦσαν νὰ ἐπισκεφθῇ αὐτούς.

μασίαν, ὡς ἐκπορευθέντες ἐκ τοῦ στόματος τοῦ Ἀνωτάτου ἄρχοντος, καθ' ἣν στιγμὴν ὁ νοῦς Αὐτοῦ ἦτο ἐντελῶς ἐλεύθερος πάσης ῥαδιουργίας τῶν αὐλοκολάκων καὶ πάσης ψευδοῦς παραστάσεως τῶν πραγμάτων ὑπὸ φατριαζόντων πολιτικῶν, πλήρης ὅμως τῶν ἐντυπώσεων ὅσας ἐπροξένησαν αὐτῷ αἱ ἐπισκέψεις καὶ αἱ συμβουλαὶ τῶν σπουδαιοτέρων ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης.

Μὴ ζητήσωμεν, πρὸς Θεοῦ, νὰ παρεμβάλωμεν νέα ἐμπόδια εἰς τὴν πραγματοποίησιν τῆς ὑψηλῆς ἰδέας τῆς ἐσωτερικῆς ὀργανώσεως, ἥτις ἤρχισεν εὐτυχῶς νὰ διαδίδηται ἀποτελεσματικώτερον καὶ ῥιζοῦται βαθύτερον εἰς τὴν πεποίθησιν τοῦ κοινοῦ μετὰ τὴν ἐπέλευσιν τοῦ μεγάλου ἐθνικοῦ πένθους. Ἐν τῇ πραγματοποιήσει τῆς ἰδέας ταύτης ἔγκειται ἡ ἀληθὴς κατάκτησις τῆς Ἀνατολῆς.

Μετὰ τὴν μικρὰν ταύτην παρέκβασιν, ἐπανέλθωμεν εἰδικώτερον εἰς τὸ ζήτημα τῆς ἐπιχορηγήσεως.

Ὡς πρὸς τὰ μέσα τοῦ δημοσίου, δὲν συμφωνοῦμεν μὲ τὴν γνώμην τοῦ *Ἐθνικοῦ Πνεύματος* ὅτι δὲν διαθέτομεν ποσῶς τοιαῦτα. Παραδεχόμεθα ὅτι σήμερον ἔχομεν ὀλίγιστα, καὶ ὅτι ἀποκλείοντες κατὰ γενικὴν ἀρχὴν πᾶν δάνειον, δὲν δυνάμεθα ν' ἀποκτήσωμεν μεγάλα καὶ πολλὰ μέσα διαθέσιμα ὑπὲρ τῆς οἰκονομικῆς ἐν γένει προόδου τοῦ τόπου. Ἐν τούτοις ὁ προϋπολογισμὸς ἡμῶν εἶναι ἐπιδεκτικὸς πολλῶν καὶ διαφόρων οἰκονομιῶν, αἵτινες πραγματοποιούμεναι, θέλουσιν ἀφαιρέσει ποσὸν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον ἀπὸ τὰς προσωπικὰς δαπάνας, δυνάμενον νὰ χρησιμεύσῃ ὑπὲρ γενικωτέρων ἀναγκῶν. Αἱ τοιαῦται ἀνάγκαι εἶναι, ὡς εἴπομεν, πολλαὶ, καὶ ποικίλαι, καὶ δίκαιαι, ἀλλὰ μεταξὺ αὐτῶν ὑπάρχει ἀναντιῤῥήτως καὶ ἡ τῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας. Τὸ μέτρον λοιπὸν τῶν ὑπὲρ αὐτῆς θυσιῶν θέλομεν εὕρει, ἐξετάζοντες τὴν ὑπάρχουσαν ἀνάγκην καὶ τὴν σπουδαιότητα αὐτῆς.

Ἰδοὺ λοιπὸν ὅτι τὸ δεύτερον τῶν εἰς ἐξέτασιν ἐρχομένων στοιχείων εἶναι τὸ τῆς ὑπαρχούσης ἀνάγκης. Ἀφ' οὗ ὅμως αὕτη εἶναι ἓν τῶν στοιχείων, ὄχι τὸ μόνον, δὲν δυνάμεθα νὰ συμφωνήσωμεν μὲ τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, λέγον ἀπολύτως ὅτι

«τὸ μέτρον τῆς χορηγήσεως πρέπει ν' ἀναλογῇ πρὸς τὸ μέτρον τῆς ἀνάγκης.» Ἄλλως τε, προκειμένου περὶ ἀναγκῶν, δὲν πρέπει νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς ἀνάγκας τῆς Ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀνάγκην ἣν τὸ κράτος ἔχει αὐτῆς. Ὅπου καὶ ἄνευ ἐπιχορηγήσεως ἡ ἐσωτερικὴ συγκοινωνία δὲν θέλει σταματήσει, ὅπου ὑπάρχει μεγίστη πιθανότης ὅτι θέλουσιν ἀναλάβει αὐτὴν ξέναι ἑταιρίαι, μὴ ἐπιχορηγούμεναι, ἡ χορήγησις καθίσταται ὄχι μόνον περιττὴ ἀλλὰ καὶ ὅλως ἀδικαιολόγητος.

Ἄλλως τε, εἶναι προφανὲς ὅτι ἡ ἀνάγκη τοῦ κράτους συμπίπτει ἐνταῦθα ἐντελῶς μὲ τὴν *πραγματικὴν* ἀνάγκην τῆς ἑταιρίας· ὅπου δύνανται νὰ ὑπάρξωσι ξέναι μὴ ἐπιχορηγούμεναι ἑταιρίαι, θὰ εἴπῃ ὅτι οὔτε ἡ ἡμετέρα ἔχει ἀνάγκην ἐπιχορηγήσεως.

Κατὰ τοιαύτης λύσεως τοῦ ζητήματος δύναταί τις νὰ ἦναι μόνον ὑπὸ τὴν ἔποψιν τοῦ συμφέροντος τοῦ τόπου, ἐὰν νομίζῃ ὅτι γραμμή τις τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος δὲν θέλει ὑπάρξει ἄνευ ἐπιχορηγήσεως. Ἀποροῦμεν ὅμως πῶς δύνανται νὰ ἦναι ἐναντίοι αὐτῆς οἱ κκ. Σύμβουλοι ὑπὸ τὴν ἔποψιν τῶν συμφερόντων τῆς ἑταιρίας. Ἐάν τις τῶν συμφερωτέρων τούτων γραμμῶν δὲν εἶναι προσοδοφόρος, ἡ ἑταιρία δὲν θέλει εἶσθαι ὑπόχρεως νὰ ἐκτελῇ αὐτήν, μολονότι κατὰ τὸ Καταστατικὸν ἡ Κυβέρνησις ἠδύνατο νὰ τὴν ὑποχρεώσῃ εἰς τοῦτο. Διὰ τὰς ὑποχρεωτικὰς ὅμως γραμμάς, παρεδέχθημεν καὶ ἡμεῖς (σελ. 67—68) ἀνάλογον ἀποζημίωσιν, ἡ δ' ἑταιρία δύναται νὰ ἐκτελῇ αὐτὰς κάλλιστα κατὰ δεκαπενθημερίαν μόνον διὰ δύο τῶν μικροτέρων ἀτμοπλοίων αὐτῆς. Οὕτω τῇ μένουσιν ἄλλα 8 ἀτμόπλοια, ὅπως διαθέσῃ αὐτὰ κατ' ἰδίαν βούλησιν εἰς τὰς γραμμὰς ἐκείνας τοῦ ἐσωτερικοῦ ἢ ἐξωτερικοῦ, τὰς ὁποίας ἤθελε θεωρήσει ἐπικερδεστέρας. Ἡ ἀποζημίωσις λοιπὸν αὐτῆς θέλει εἶσθαι ἀνάλογος τῶν ὑποχρεώσεών της· ὅπου ὑπάρχει τοιαύτη, θὰ ὑπάρχῃ καὶ ἡ ἀνάλογος ἀποζημίωσις. Εἶναι δίκαιον ν' ἀπαιτῇ τοιαύτην καὶ δι' ἐκεῖ ἀκόμη, ὅπου οὐδεμίαν ἤθελεν ἔχει ὑποχρέωσιν, ἢ διὰ τὰς ἐξωτερικὰς γραμμάς, αἵτινες κατ' αὐτὸ τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον δί-

δουσι *σπουδαῖα κέρδη*; Ἐκ τούτων βλέπει τὸ *Ἐθνικὸν Πνεῦμα*, ὅτι δὲν ἀπέχομεν πολὺ τῆς ἀρχῆς του, καθ' ἣν «τὸ ποσὸν τῆς χορηγήσεως μετρεῖται ἁπλούστατα διὰ τοῦ ποσοῦ τῆς ζημίας». Ἀλλὰ πρὸς ἀναγνώρισιν τῆς ὑπάρξεως ζημίας, δὲν δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὰ κατάστιχα τῶν κκ. Συμβούλων (56), οὔτε αὐτὰ τὰ μέχρι τοῦδε ἀποτελέσματα διοικήσεως, ἥτις, τοὐλάχιστον καθ' ἡμᾶς, ὑπῆρξε κακὴ καὶ πλημμελής.

Ἐρχόμεθα ἤδη εἰς τὸ τρίτον στοιχεῖον, ὅπερ πρέπει νὰ λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν, προκειμένου νὰ ἐπιχορηγηθῇ οἱαδήποτε ἑταιρία, δηλ. τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐπιχειρήσεως καθ' ἑαυτὴν καὶ διὰ τὸν τόπον ἐν γένει. Ὡς πρὸς τὴν δευτέραν ταύτην ἔποψιν τῆς σπουδαιότητος, παραπέμπομεν εἰς ὅσα εἴπομεν ἀνωτέρω. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν σπουδαιότητα τῆς ἐπιχειρήσεως ὡς τοιαύτης, ἀποροῦμεν πῶς παραβλέπουσιν αὐτὴν ἐντελῶς οἱ ἀντίπαλοι ἡμῶν, ἐπικαλούμενοι πάντοτε τὸ παράδειγμα τοῦ Lloyd. Ποῦ τὰ κεφάλαια αὐτοῦ; ποῦ τὸ πλῆθος καὶ τὸ μέγεθος τῶν ἀτμοπλοίων; κτλ. Ἐκτὸς τούτων ὁ Lloyd μεταφέρει, ὡς εἴδομεν, δωρεὰν τοὺς ἐν Τουρκίᾳ προξενικοὺς ὑπαλλήλους τῆς Αὐστρίας, δὲν χαίρει τελωνιακὴν ἀτέλειαν καὶ ὑπόκειται εἰς λιμενικὰ δικαιώματα. Εἰς τὴν τελευταίαν ἔκθεσιν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου τῆς ἑταιρίας ταύτης ἀναγινώσκομεν ὅτι τὸ κεφάλαιον τῶν παρ' αὐτῆς πληρωνομένων φόρων ὑπερβαίνει τὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους κατὰ 100,000 φιορίνια, καὶ ἀπολαμβάνει ἀπ' εὐθείας ἐκ τῆς ἑταιρίας φιορ. 370,000 (=1,054,500 δραχμὰς) φόρους καὶ λιμενικὰ δικαιώματα. Ἐκτὸς λοιπὸν ὅλων τῶν ἄλλων διαφο-

(56) Παρατηρητέον ὅμως ὅτι τὸ Διοικητικὸν Συμβούλιον οὔτε τὴν κατὰ τοὺς ἰδίους λογαριασμοὺς ζημίαν ἐπιθυμεῖ νὰ λάβῃ ὡς βάσιν, διότι ζητεῖ ἐπιχορήγησιν 600,000 δραχμῶν καὶ ἐγγύησιν τόκου 125 000, τὸ ὅλον 725,000 δραχμὰς κατ' ἔτος, ἐν ᾧ κατὰ τὴν ἐν σελ. 36 τοῦ Ὑπομνήματος ὁμολογίαν, τὸ ἔλλειμμα τοῦ ἔτους 1868, καθ' ὃ διήρκει ἡ Κρητικὴ ἐπανάστασις καὶ δὲν ἐνηργοῦντο αἱ γραμμαὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ, εἶναι μόνον 157,121 δρ. Μέχρι τοῦδε ἡ ἑταιρία ἐλάμβανε 495,000 δρ. ἐτησίως.

ρῶν, τὰς ὁποίας πρέπει νὰ ἔχῃ τις ὑπ' ὄψιν, συγκρίνων τὸν Lloyd μὲ τὴν ἡμετέραν ἑταιρίαν, δέον νὰ μὴ λησμονῇ ὅτι αὕτη οὔτε φόρους οὔτε λιμενικὰ δικαιώματα πληρώνει.

Ὁπωςδήποτε καὶ ἂν λυθῇ ὑπὸ τῶν ἁρμοδίων προσώπων τὸ ζήτημα τῆς ἑλληνικῆς Ἀτμοπλοΐας, ἡμεῖς ἐπράξαμεν τὸ καθῆκον ἡμῶν, φέροντες εἰς γνῶσιν τοῦ κοινοῦ τὰ κυριωδέστατα τῶν γνωστῶν ἡμῖν γεγονότων, ὅσα ἔχουσι σχέσιν πρὸς τὸ σπουδαῖον καὶ ἐθνικὸν ζήτημα τῆς κατὰ θάλασσαν συγκοινωνίας τοῦ τόπου. Συστηματοποιήσαντες τὸ ἐφ' ἡμῖν τὰ γεγονότα ταῦτα, προέβημεν εἰς κρίσεις περὶ τῆς παρελθούσης διαχειρίσεως τῶν κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν ἀτμοπλοΐαν, καὶ εἰς σκέψεις περὶ τῶν μέσων, δι' ὧν δύνανται νὰ διορθωθῶσι τὰ κατ' αὐτήν.

Εὐχόμεθα ἀπὸ καρδίας ὥστε τὰ πράγματα ν' ἀποδείξωσιν ἡμᾶς ἀπατηθέντας, ἐὰν αἱ ἐναντίαι ἰδέαι ἦναι συμφερώτεραι διὰ τὸν τόπον. Πρὸς τὸ παρὸν ὅμως ἔχομεν τὴν πεποίθησιν, ὅτι ἐὰν ἡ κυβέρνησις περιορισθῇ εἰς ἁπλῆν παραδοχὴν τῶν προτάσεων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, καὶ δὲν ἐπέλθῃ ῥιζικὴ μεταβολή, ὄχι μόνον τὰ βάρη τοῦ δημοσίου θέλουσιν εἶσθαι δυσβάστακτα. ἀλλὰ καὶ αὐτὴ ἡ Ἑλληνικὴ Ἀτμοπλοΐα θέλει ἐξακολουθήσει κακῶς ἔχουσα καὶ φθισιῶσα. Ἐάν, ὃ μὴ γένοιτο, συμβῇ τοιοῦτόν τι, ἡ παροῦσα πραγματεία, ἂς χρησιμεύῃ τοὐλάχιστον ὡς διαμαρτύρησις τῶν προσπαθούντων σήμερον νὰ βελτιώσωσι τὴν κατάστασιν τῆς ἑταιρίας.

Σκοπὸν ἔχομεν νὰ μὴ ἐπανέλθωμεν, τοὐλάχιστον πρὸς τὸ παρόν, ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος, διότι ἐκουράσθημεν γράφοντες ἐπὶ πραγμάτων, ἅτινα καθ' ἡμᾶς εἶναι λίαν σαφῆ. Τὸν σκοπὸν τοῦτον συνελάβομεν ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι οἱ φίλοι τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου δὲν θέλουσι προβῇ καὶ πάλιν εἰς διαστροφὴν τῶν πραγμάτων καὶ τῶν παρ' ἡμῶν γραφέντων, ὅπως παραστήσωσιν ἡμᾶς ἢ γελοίους ἢ κακῆς πίστεως. Ὅπως δήποτε ὅμως, δυνάμεθα νὰ βεβαιώσωμεν πάντα ἐνδιαφερόμενον εἰς τὴν σιωπὴν ἡμῶν, ὅτι ἀφεύκτως δὲν θέλομεν ἀπαντήσει εἰς ὕβρεις καὶ συκοφαντίας.

Ἀδιαφοροῦμεν ἐντελῶς διὰ τὰς προσωπικὰς ἐναντίον ἡμῶν κατηγορίας. Ἀποροῦμεν ὅμως διὰ τὴν τόλμην τῶν φίλων τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου, οἵτινες πάντας τοὺς ἐναντίους τούτου ζητοῦσι νὰ παραστήσωσιν ὡς μέλη ὑποκεκρυμμένης ἰδιοτελοῦς ἑταιρίας, ἧς ἐλατήριον εἶναι τὸ ἀτομικὸν συμφέρον. Ἡμεῖς ἐπανειλημμένως ὡμολογήσαμεν τὸν πατριωτισμὸν τῶν κκ. Συμβούλων. Δὲν ἐννοοῦμεν ὅμως, πῶς ὑποθέτουσιν ὅτι δύνανται νὰ ὦσι πιστευτοὶ πλησίον τοῦ κοινοῦ, ἀφ' ἑνὸς μὲν λέγοντες, ὅτι μόνον ἀπὸ ἀκραιφνῆ πατριωτισμὸν ἐπιμένουσι νὰ διαχειρίζωνται αὐτοὶ τὰ τῆς ἑταιρίας, καὶ δὲν συναινοῦσιν εἰς τὴν ἀντικατάστασίν των, οἱοιδήποτε

καὶ ἂν ὦσιν οἱ ἀντικαταστᾶται, ἀφ' ἑτέρου δὲ διαδίδοντες ὅτι πάντες οἱ προτείνοντες τὴν ἀλλαγὴν αὐτῶν δι' ἄλλων οἱωνδήποτε προσώπων, ἢ τὴν ὀνομασίαν οἱουδήποτε ἱκανοῦ προσώπου ὡς μόνου ἐμμίσθου καὶ ὑπευθύνου διευθυντοῦ, πράττουσι τοῦτο ἕνεκα ἰδιοτελείας!

Λοιπόν, μέλη τῆς κεκρυμμένης ἰδιοτελοῦς ἑταιρίας ἦσαν οἱ ἀοίδημοι Γεώργιος Σταῦρος, Ἀθανάσιος Μιαούλης καὶ Μιχαὴλ Ποτλῆς, ὅταν ἐξήλεγχον τὴν διοίκησίν σας; Μέλη αὐτῆς εἶναι ὅλοι οἱ πρώην ἐπὶ τῶν Οἰκονομικῶν ὑπουργοὶ Δ. Χρηστίδης, Κ. Σῖμος, Δ. Λιβίδης, Δ. Δρόσος, Γιαννόπουλος καὶ Δ. Χαραλάμπης, ἐπειδὴ προτείνουσι νὰ παύσητε διοικοῦντες; Ἀτομικὰ συμφέροντα ἐπιδιώκουσιν ἄνδρες ὡς ὁ Δημήτριος Βούλγαρης, οἱ τόσον ὑπὲρ τῆς ἑταιρίας ἐργασθέντες Ι. Σοῦτσος καὶ Γεώργιος Τομπάζης, καὶ ὁ ἄλλοτε βουλευτὴς κ. Κοτζιᾶς; Ἰδιοτέλεια ὁδηγεῖ ὅλους τοὺς νῦν ὑπουργοὺς Θ. Ζαΐμην, Δ. Σαράβαν, Θ. Δεληγιάννην, Ἀθ. Πετσάλην, Α. Αὐγερινόν, Δ. Τριγγέταν καὶ Σκ. Σοῦτσον, διότι δὲν ὑπηρετοῦσι τὰ σχέδιά σας; Ἀγενῆ πάθη ἦσαν τὰ μόνα ἐλατήρια τῶν ὑπουργῶν Δ. Βότσαρη, Χ. Χρηστοπούλου, Λυκ. Κρεστενίτη, Α. Κουντουριώτη καὶ Βάρβογλη, οἵτινες πρὸ πολλοῦ κατεδίκασαν τὴν διαχείρισίν σας; Ὄργανα φαύλου ἑταιρίας εἶναι αἱ ἐφημερίδες Μέλλον, Μέριμνα, Ἐκλεκτική, Πρωϊνὸς Κῆρυξ, Συζήτησις, Πατρίς, Φωνὴ τοῦ Πειραιῶς; Ἢ μήπως ἐκεῖ συγκαταλέγετε καὶ τὴν Ἀλήθειαν, ὡς ἀκολουθήσασαν τὴν μέσην ὁδόν, καὶ τὰς μὴ ἐκφρασθείσας εἰσέτι ἐφημερίδας Νόμον, Ἐθνοφύλακα, Αὐγὴν κτλ;

Ὄχι! δὲν εἶσθε οἱ μόνοι εἰλικρινεῖς ἐρασταὶ τῆς ἑταιρίας. Ὅλοι οἱ ἐπικρίνοντες σήμερον τὴν διαχείρισίν σας, ἐπιθυμοῦσι τοὐλάχιστον ὅσον σεῖς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἐθνικῆς ἀτμοπλοΐας. Ἐὰν εὐαρεστῆσθε νὰ συγχύζητε τὰ μέλη τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου καὶ τὴν ἑταιρίαν, οὐδεὶς θέλει ἀκολουθήσει τὸ παράδειγμά σας, διότι, ὡς λέγει ὁ Πρωϊνὸς Κῆρυξ, «ἄλλο ἑταιρία, καὶ ἄλλο διοίκησις αὐτῆς, καθὼς ἄλλο ἔθνος, καὶ ἄλλο ὑπουργεῖον ὑπεύθυνον· οὐδεὶς μέμφεται τὴν ἑταιρίαν, πάντες ἐπιθυμοῦν καὶ θέλουν τὴν βελτίωσιν τῆς ἐλεεινῆς καταστάσεως, εἰς ἣν ἔφερον αὐτὴν κακὴ διοίκησις καὶ κακὴ διαχείρισις, πάντες ἕνα σκοπὸν ἔχουν τὴν ἀνόρθωσιν καὶ τὴν πρόοδον αὐτῆς».

ΣΠΟΥΔΑΙΑ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΑ.

Εἰς	σελ. 8	στιχ.	7	ἀντὶ	καταστήση	ἀνάγνωθι	παραστήσῃ
»	» 12	»	12	»	10 6'.	»	11. 6'.
»	» 19	»	35	»	ταξειδίων	»	ταξειδίων »
»	» 40	»	1	»	10 ψήφων	»	6 ψήφων.
»	» 107	»	30	»	3,530,522	»	3,952,500
»	» 140	»	24	»	yreat	»	Great

ΕΥΡΙΣΚΕΤΑΙ

Παρὰ τῷ βιβλιοπωλείῳ Ν. Β. Νάκῃ καὶ τιμᾶται . . . . δραχ. 2.